ئاگـام لێ بوو لمووزیان بڵند دەکرد و ئەنگوستـیـان بۆ درێژ دەکـردم... ئاوڕێکیـان لە یەکـتـری دەدایەوە، سەریان نەختێک بۆ یەکتر دەهەژاند و... لەگەڵ یێک دەدوان:

– ئەمە کوڕی سۆفی نەورۆزە!

وە لە بەینی خۆیان دەیان مرتاند:

– خودا لێی خۆش بێ... پیاوێکی خوا پەرست و دڵپاک بوو!

– ئینشائەڵڵا جێگای بەهەشتە... ئیماندارە!

نازانم ئەگەر لەناو دڵی خۆشیـان، فـاتیـحەیەکیـشیـان بۆ بەهەوا دابێ، هەر ئەمـەندە و هەتا لە پێش چاویان وون دەبووم و ڕەش دەبوومەوە!... هەر ئەمەندەش بوو... ئەمەندە و بەس... بەو چەند دەنگە و دەم جولاندنەوەیە... دڵسۆزی باوکانەی خۆیان بۆ من دەردەخست... کەچی دڵسۆزی عـەمـەر و جەماعـەتەکەی بەجـۆرێکی تر بوو، بە چاوێکی دیکە... زۆر جیـاواز لە خـەلیـفـە و تاقـمـەکـەی... سـەیریان دەکـردم، بەرەنگێکی تر لەگەڵمدا دەجولانەوە؛ ئەوان هەر کـاتێک منیـان دەدەیت، لێم نزیک دەبوونەوە... ڕووی خۆشیـان لێ دەنام... لە چۆنیـەتیـان دەپرسیم... باسی قـوتابخـانە و خـوێندنیـان لێ دەپرسـیم، بە ڕووم دەگەشانەوە... وایان دەکرد کە هەست بکەم منیش شتێکم لە گوندەکە و... وجودێکم هەیە، بەشێکم لە کۆمەڵ... کەلێنێکم لە دونیای گوندەکەدا پڕ کردووتەوە، ئەم ڕەوشتەشیان وای لێ دەکردم... کەیفێکم... هەوەسێکم... بەخۆم بێ و لە دڵی خۆمدا بیربکەمەوە... کە:

– لەناو خەڵکەکە... هی ئەوهاش هەن... کە بەڕاستی دەمبینن!!

– منیش وەکو هەرزەکارێک لە گوند... جێگایێکم گرتووە.

بەم لێکدانەوە و بیرکردنەوەیەش فرە دڵخۆش دەبووم.

کەسواری پاسەکە بووین... من کەوتبوومە تەنیشت تۆمای هاوڕێمەوە، تۆما... قوتابی بوو... لەگەڵ ئێمە لە هەولێر دەیخوێند لەبەر نازیرەکی... یان سەبارەت بە گیروگرفتی ژیانی هەر دەکشایەوە ناو خۆی و دادەما و... هەر خامۆش بوو... و دەبۆرژا، خەو بەرۆکی بەرنەدەدا!!.

لەناو گرە و ڤرەڤری پاسەکە... لەناو هەراو هۆریای نەفەرەکان ئەو... هێشتا هەر خەواڵووبوو.

ڕۆژێک لە ڕۆژانی قـوتابخـانە... تۆمای هاوڕێم... لەناو ژووری دەرس، لە گەرمەی دەرس گوتنەوەی مامۆستا... فیکری فڕی... ڕۆیشت... خۆی لەبیر کرد، وورده وورده خەو باڵی بەسەردا کێشا!!.

تۆما... هەرزەکارێکی قوتەبنەی لاواز بوو، سەرێکی زلی لەسەر لەشە لاوازەکەی بۆ ڕوا بوو، ئێمەی قوتابیانی هاوڕێی... هەر بۆ گاڵتە و سەبارەت بەو سەرە زلەی... ناومان لێ نابوو... (ئەدیسۆن)... لەگەڵ ئەوەشدا... کە چ وێکچوونێک... لەنێوان ئەم... تۆما...یەی ئێمە و زانای گەورە... (تۆماس ئەدیسۆن)...دا نەبوو!... بەڵام ئێمە وا خەیاڵمان دەکردەوە... کە سەری تۆما و... سەری ئەدیسۆن... دەبێ وە یەکتری بچن، لەبەر ئەو هۆیە و هەر بۆ گاڵتەش... بەو ناوە بانگمان دەکرد، تۆماش... بەو ناوە تا قەدەرێک... قەڵس و تووڕە دەبوو... کە بانگمان دەکرد:

– ئەدیسۆن... ئەدیسۆن!!

وە هەمو بەیەک دەنگ... بە ڕوویدا دەتریقاینەوە... ئەو ئاگری دەگرت... وەک کەلەشێری شەڕکەر... بە دەورەی خۆی وەردەچەرخا، لە خڕکە بەردێک... لە دارێک... سەنگێک دەگەڕا پێمان دابدا، کە هیچیشی چەنگ نەدەکەوت... یان کە نەدەوێرا خڕکە بەردەکە بهاوێژێ... کفری دەکردن... جنێوی دەدا... جنێوی بە

هەمـوو عـالەم... بە هەمـوو لادا دەڕشتن، ئێمـەش... لەکـاتی تووڕەبوونەکەی... نقـەمـان لەخۆ دەبڕی... تا ئەویش سارد دەبوەوە و خڕکە بەردەکەی لە دەستی دەکەوتەوە سەر زەویەکە!!... لەو جێگایە بزر دەبوو، زۆریشی پێ نەچوو،... کە ئەویش بۆ یەکجاری سارد بوەوە و ئیتر لە ناوەکە سڵی نەدەکردو لێی ڕاهات... ئەوکاتەش کە بانگمان دەکرد:

– ئەدیسۆن... ئەدیسۆن!!

گێـلانە... سـەرێکی دەلەقـاند... بزەییێک لەسـەر زاری پەیدا دەبوو، لە دواییـشـدا... ئەویش لەگـەڵ ئێمە... بە هەمـوو دەنگیەوە دەتریقایەوە و لەبنی زگیەوە دەیدا لە قاقای پێکەنین!! یان ئەگەر پەست و خەمگین بوایە... ئەوا بە گلەییەوە تێمان وەرادەما... و... خۆی لە بانگەکە خەشیم دەکرد... وەکو شتەکە هەمــووی پەیوەندییێکی بەوەوە... نەبێ... ئەوها تێی دەتەقــاندو... بۆی دەردەچوو... و... لێـمــان دوور... دەکەوتەوە.

ئەو ڕۆژەی تۆمـا... لە گـەرمـەی دەرس... لەسـەر... ڕیحلە دارەکـەی... خـەو بردیەوە!... ملی لێ خـوار ببوو... خۆی بە دیوارەکەی ژووری پۆل... گرتبوەوە... دەمی هەندێک بەش کردبوەوە و پرخەی لێوە دەهات، مـامۆسـتـا سـتـیـڤـان... بە جۆش و حەمـاسـەتێکی زۆر... خەریکی دەرس گوتنەوە بوو، بەدەم و چاو... و... بەسەر و... بەدەست و پێ، وەکو جیوە دەجوولایەوە، حەزی دەکرد بە چاکی لە دەرسـەکەمـان بگەیەنێ... مـامۆسـتـاییێکی دڵسـۆز و... ڕاست بوو... ئێمـەی قـوتابی خۆش دەویست، لە پێشـەکی هەمـوو وانەییێکدا ئامۆژگاری دەکردین:

– دەبێ... مرۆ بە هەوڵ و کۆششی خۆی ببێ بە پیاو!

هەوڵی لەگەڵ دەداین کە باش بخوێنین و... دەیگوت:

– خوێندن... ڕووناکییە، ڕێگای ئینسان لەم ژیانە... تاریکە... جەنجاڵە... ڕووناک دەکاتەوە.

مـامۆسـتا ئەوەل جار ئاگای لە چۆنیـەتی تۆما نەبوو، بەڵام مرتە و فسکەفسکی قوتابییە بزۆز و دەم شڕەکان... وایان کرد ئەویش هەست بە تۆما بکات، کە چاوی بە تۆما کەوت... لەسەر تەختەکەی لەخۆی چووە و کـەلـەشی لاواز و سـەرە گـەورەکەی بە دیواری تەنیـشـتی هەڵپـەسـاردووە چاوقـوچانێک دامـا... لەپاشـان لە دەرس گوتنەوە وەسـتا و... ڕەنگی هەڵبزڕکا... وورده وورده تووشی لێـوە لەرزۆک دەبوو... تا لەپڕ گـلاسە ئاوەکـەی سەر مـێزەکەی خۆی هەڵگرت و... وەک چۆن پشـیلە... بۆ نێچـیری پارێز دێنێ... ئەوها لەسەرخۆ... پارێزی بردو بۆ تۆما چووە پێش، کە گەیشتە لای... نەیکردە نامەردی... ئاوە ساردەکەی بەسـەر و گـوێلاک و مـل و... ناو پشت و سینگی تۆمـای نووسـتـوودا ڕشت و بە خـۆشـیـێکی سـاوایانە و بزەییێکی سـەرکـەوتووانە ئاورێکی لە قـوتابیــەکـان دایەوە بە هەنگاوی بەربن و بە پەلە گـەڕایەوە جێگاکەی!.

کە ئاوە ساردەکەش گەیشتە قەلبی ئەدیسۆن، لە خەو ڕاچڵەکی و بەبێ دەستی خۆی زیراندی!!.

مامۆستا ستیـڤان... کە هەر بە دکتۆر سەفا ناودەبرا، پیاوێکی کەڵەگەتی باریکی باسک درێژی موو سپس بوو، دوو چاوە شینە نەرمەکانی، لە چوار چێوەیەکی زێڕینی چاویلکەیەکی سپی ڕوون... گرتبوون، زۆرجار باسی ژیانی خۆی بۆ ئێمەی قوتابیان دەکرد و دەیگوت:

– من هەرگـیـز منداڵیم نەدیوە و تامی سـەردەمی منداڵیم نەچێشـتـووە!! وە دەیگێـڕایەوە کـە ئەو... هێـشـتـا زارۆکـێکی هەشت... نۆ سـاڵی بووە کـە لەشکری تورک هێـرشی بردووتە سـەر گـوندەکـەیان... خەڵکەکەی هەموو کوشتوون و قەتل و عامی کردوون!... گوندەکەی خاپوور کردووە و سووتاندوویەتی.

وه دەیگوت:

– لەگەڵ کۆمەڵێک منداڵی بێ دایک وباب، بە ڕووتی و پێخاوسی لە ئەشکەوتەکان خۆمان شاردبووەوە، بەڕوو... و گیا و گوڵمان دەخوارد، بە مشەختی و دەربەدەری لەو شاخ و کێوانە... بێ سەرو شوێن هەڵدەهاتین... هەتا ڕۆژێک خۆم لە کەنار دەریاییێکی گەورە و بێ دوایی دۆزیەوە، ڕام کردە ناو گەمیەییێک... خۆم لە ناویدا مات کرد، پاش چەند ڕۆژێک لەناو دەریادا... گەمیەوان دۆزیمیەوە، نەیتوانی بمگێڕێتەوە ڕۆخ... ناچار بۆ خزمەتی خۆی گێڕامیەوە... نان و بەرگی دامێ، تا ماوەییێکی زۆر... نەمزانی چەند ڕۆژ و چەند مانگ بوون... لە ڕۆخەکانی ئەمریکا دابەزیم... بووم بە شاگرد لە چێشتخانەییێک، لەوێ گەورە بووم... خوێندنم تەواو کرد... تا بڕوانامەی دکتۆرام پێ درا.

دکتۆر سەفای مامۆستامان... ئاهێکی دوور و درێژی هەڵدەکێشا کە دەیگوت!

– غەریبی گوندەکەم... کەژ و کێوە ڕەنگینەکانی وڵاتەکەم... وەک قاز و قولینگ... هەڵی گرتمەوە... تا هێنامیەوە کوردستان!.

مامۆستا... بە درێژایی پشووی هاوین... دەهاتە گوندەکەی ئێمە... دەیگوت:

– هەر بەگوندەکەی خۆم دەچێ!.

تا هێوارە... بەسەر شاخەکان... بەناو چەمەکان... دەگەڕا... لە گۆمەکان مەلەی دەکرد!.

مامۆستا... لەگەڵ چریکەی تۆمای هاوڕێم... ڕاچڵەکی... تا لای تەختە ڕەشەکە پاشگەز بووەوە و... کشایەوە، چاوی لە ئێمە قوتابییەکانی پۆل زەق کردنەوە... کەسێکمان نەوێرا جوولەییێک بکات، لەپاشان گەڕایەوە لای تۆماو بە پەشێوییێکەوە... پێی گوت:

– جارێکی تر لە دەرس نەخەوی... ئا!.

لە پڕ ڕووی گرژ بوو... گۆڕانێکی سەیری بەسەردا هات، وەکو هەستی بەوە کردبێ... کە کارێکی باشی نەکردوە، پتر لە تۆما چووە پێش... تا خۆی بە ڕیحلەکەی تۆما گرتەوە... دەستێکی لەسەر و ملی تۆما خشاند و... لەسەرخۆ پێی گوت:

– کوڕی خۆم دەبێ ئاگات لەدەرس بێ!.

وا دیار بوو مامۆستا زۆر پەشیمان بوو، نەیدەتوانی چاوەکانی لە تۆما بگوێزێتەوە... تۆماش بە دوو چاوی تەڕی پڕ گلەییەوە... لە مامۆستا وەڕاما و بێ دەنگ بوو، لە پاشان چاوی داگرتنەوە و کپ بوو.

ئیتر... تۆمای هاوڕێم... لەو ڕۆژەوە قوتابخانەی بە جێهێشت، هەروەها شارە کۆنە پیرە پڕ خەمەکەش... و گەڕایەوە گوند!... لەو ڕۆژەوە بە دواوەش... هەتا چەند ڕۆژێک... کە مامۆستا دەهاتە پۆلەکەمان... چاوی دەگێڕا... چاوی دەگێڕا... تا چاوی لە ڕیحلە چۆلەکەی تۆما دەچەقاندن... کە تۆمای نەدەدی بە وڕی دەیپرسی:

– کوا تۆما لە کوێیە؟

ئێمە... قوتابیەکانیش لەگەڵ پرسیارەکە دەماندایە قاقای پێکەنین!!... مامۆستاش بەو چۆنیەتیەی ئێمە توڕە دەبوو... خۆی توند و ترش دەکرد... تا بەهەموو هێزیەوە دەیقیژاند:

– باس... بەس... هەی چەپەڵینە.

مامۆستا ستیڤان کەزانی تۆما قوتابخانەی بەجێهێشتووە... تەواو زویر و دڵتەنگ بوو، لەناو دەرس گوتنەوەدا... ئاهـ لەدوای ئاهی هەڵدەکێشا، کە لەسەر کورسیەکەش دادەنیشتەوە دۆش دادەما... خۆی

لەبیر دەکرد، بە پەشێوی سەری لە ئێمەی قوتابیان بڵند دەکردەوە... چاوی بە ڕیزەکاندا دەگێڕا... تاکو لە ڕیحلە چۆلەکەی تۆماوە دەنووسان!... لەدەرس گوتنەوەش ساردبووەوە... جۆش و جوولە و حەماسەتی پێشووی نەما، تا وای لێهات نە بەخۆی ناوی تۆمای دەهێناو... نە باسی دەکرد... نە لێی دەپرسی!!... نە ڕێگاشی دەدا... کەس باسی بکا و بیخاتەوە یادی.

من... لە تەنیشت ئەدیسۆنی هاوڕێم ... لە ڕیزی دووەمی پاسەکەدا... دانیشتبووم، عەمەری سلێمان و کاک ڕەسوول جێگای پێشەوەی تەنیشت شۆفێریان پڕ کردبووەوە، عەمەر پیاوێکی زەلامی... دەست و بازوو ئەستوور، سینگ پان بوو، لە هەموو هەرێمدا... بە یەکە پیاوی بەهێز دەژمێررا، هەر کە ئۆتۆمبیلەکە دەچەقی... یان لە جێگایەک جەنەی دەگرت و دەوەستا، ئەو... بەس بوو بۆ ئەوەی بە دوو پاڵ... وەکو مەشکە بیهەژێنێ و بیخاتەوە جووڵە و گەڕ، لەبەر ئەمە، تۆماسی شۆفێر... لە تەنیشت خۆی جێگای بۆ دادەنا، لە ڕیزەکانی پشتەوەش... هەتاکو لای جامەکەی پاشەوەی ئۆتۆمبیلەکە، ئەو جامەی هەروەکو کولانکەکەی کۆڵیتی ماڵی نەخشینی کچی پوورم... دەهاتە بەرچاو، هەتا لای ئەو جامەش... جێگایێکی بۆش... نەمابووەوە.

کە لە گوند دەرچووین... کەسانی نێو پاسەکە... هەموویان وەک من دامابوون... گەردێکی کز و تەڵخیان لەسەر ڕوو نیشتبوو، جگە لە بەخێر هێنانی یەکتری و ناوی خوا هێنان... و ئاه... هەڵکێشان... دەنگ و دوانمان کەم بوو!... هەروەها کەمیش دەجووڵاینەوە، مەگەر لەگەڵ هەڵستان... یان گێڕ گۆڕین و تاسەکردنی ئۆتۆمبیلەکە... دەنا هەر یەکەمان وەکو بە جێگاکەیەوە دووراپێ... جوولەیێکی لێوە نەدەهات، ئەمەو... جگە لە تۆماسی شوفێر... کەسەر و ملی بە هەموو لایێکی خۆیدا دەجوڵاند و... دەم نادەمیش دەستێکی دەوەشاند و زرمەی لە ئامرازێکی پاسەکەوە دەهێنا، پاسەکەش ماوەیێک سەری دەهەژاند... فرمە لە لمووزیەوە بەرزدەبوەوە... تا جینگڵی دەداو فرتکی دەکرد... وەک لانک بەم تەنیشت وئەو تەنیشتەوە ڕادەهات... وورده وورده هەڵدەستا و ڕێگای خۆی دەگرت.

ئەو بەیانیەی بەرەو هەولێر وەڕێ کەوتین... هەوا شێدار بوو، ئاونگ لە ڕووی گیا و گوڵی مێرگەکان... نیشتبوو. لەگەڵ تیشکی ڕۆژ دەبریسکانەوە، پەڵە پەڵە هەور... وەک ڕەوە کۆتری سپی بەسەر لووتکەی سەفینەوە... هەڵنیشتبوون، هەتا ڕۆژ بەرزدەبوەوە؛ دونیا گەرمی تێدا دەگەڕا... پەڵە هەورەکان پتر دەبوون... و... بە ئاسمانی ئەو ناوەدا بڵاودەبوونەوە، زۆری پێ نەچوو... هەورەکان بەشی زۆری شینایی ئاسمانیان شاردەوە، ئەو کاتە گوندی حوجرانمان بەجێهێشتبو...و... بەرامبەر شێرەسوار... بۆ گوندی کۆڕێ دەچووینە پێش، لەو گوندەش... پێش ئەوەی دەست بە هەڵکردنەوەی پێچەکانی پیرمەم بکەین... هەورەکان یەکیان گرتەوەو لووتیان لە زەوی چەقاند، هەڵم... جامی پێشەوەی ئۆتۆمبیلەکەی لێڵ کرد... ماوەی بینینی کەم کردەوە، تۆماسی شوفێر دەستێکی لە جامەکەی لای خۆی هاوێشتە دەرەوە... زوو... زوو... جامەکەی لە هەڵم و نیمە باران دەستڕیەوە، ئاسمان... پتر لچی شۆڕ کردو ڕووی گرژبوو، خەڵکەکە... دڵیان بەو هەورانە خۆش بوو، باران... لەو ڕۆژانەدا ئاوات و مرادێک بوو... هەموو خەڵکەکە... لە خوا دەیان خواست تەنانەت یەک دڵۆپە بارانیش... هەر یەک دڵۆپە... خێر و بەرەکەتی پێوە بوو، هەر دڵۆپە بارانێک... دەنکە گەنمێکی بەسەردا دەباراندین، ئەمەش وای لە خەڵکەکە کرد هومێدیان بەوە قایمتر بێ کە لەو سەفەرەدا گەنمیان دەست بکەوێ... بە تایبەتی پاش تووندبوونی هەورەکان و هەڵچوونی دەریای ئاسمان... کە نیشانەی بارانێکی عام و ئیقلیمیان پێوە بوو!.

هەتا هەورەکانیش توندو تاری تر دەبوون هێرشیان بەرەو ژێر؛ بۆ سەر لووتکە شاخەکان دەهێنا و

چیایەکانیان دادەپۆشین... کەسانی ئۆتۆمبیلەکەش... ئومێدەکەیان بەهێزتر و دڵنیاییان پتر دەبوو... روویان گەش دەبووەوە، دڵ و دەروونیان خۆش و فراوان دەبوو... دەکەوتنە قسە و گفتوگۆ... بە گوشادی یەکتریان دەدواند... هەندێکیان سۆز دای دەگرتن و دەستیان لەئاسمان پان دەکردەوە... دەپاڕانەوە...... دوعا و سەڵەواتیان لێدەدا... هاواریان دەکرد:

– خودایە... بە ڕەحمی خۆت... ڕەحمەتێک ببارێنی!.

مەلا حەمید... دەستی بردە بناگوێی... بەدەنگ و بەئاواز... غەزەلی دەخوێندەوە:

–هەورەکەی ڕەحمەت... رووی سەما... کەرەم!.

لە پاشدان... سەڵەواتێکی لێ دەداو دەپاڕایەوە و بانگی دەکرد:

– ڕەبی... ئەم بارەگرانەی... گرانیەمان... لەسەر دڵ و دەروون لابدەی.

ئەوانی دیکەش نزاو پاڕانەوەکەیان وەردەگرتەوە و بەسەریدا دەچوونەوە، هانایان بۆ خوداو پێغەمبەر و پیاوچاکان دەبرد، کە بارانێک... ڕەحمەتێک... بەسەر ئەم عالەمەدا ببارێنێ.

زۆربەی زۆری نەفەرەکان... هەروەها بەگشتی خەڵکی گوندەکەشمان وەهایان لێکدەدایەوە... کە گرانی و قاتیەکە... هەر تەنیا هۆی ئەوەیە کە ساڵ نەبارو وشکەو ئاسمان دەرگای ڕەحمەتی لێ داخستووین!؟ وەکو ئەمانە... ساڵی پارو هەروەها پێراریشیان لەبیر چووبێتەوە!. چونکی ئەو دوو ساڵەی پێشووش... هەر چەندە زەبرو زەنگیشیان کەمتر بوو، دیسان هەر گرانی و ناخۆشی بوو و سەرەتای ئەم ڕۆژە ڕەشانەیان نیشان دەداین!... ئەوەیان بۆ ساغ دەکردینەوە کە قاتی و گرانیەکە... هەر تەنیا سەبارەت بە باران نەبارین و وشکی وەرز نەبوو، بەشکەم هۆی گرنگترو لە نەباری بەهێزترو کاریگەر تری هەبووە!!... ئەمە ڕاست بوو کە وشکی ئەو ساڵانە لە توندو تیژی قاتیەکەی پتر کردبو... و گوناهباری ڕاستەقینەی ئەو کارەسات و مردن و برسیەتیەی شاردبووەوە، خەڵکە ساویلکەکەی هەڵخەڵەتاندبوو، و چاویان لە ڕاستی خەنیمە ڕاستەقینەکەی خۆیان... بەستبوو!!... بەڵام تۆمای هاوڕێم... جار لە دوای جار بانگی دەکرد و بانگی دەکردەوە:

– هایهوو... هایهوو... کەر لە کوێ کەوتووە و کوندە لە کوێ دڕاوە!!.

ئەمن گەلەک بڕواییم بە کاک ڕەسول و تۆما... دەکرد!... ئەدیسۆن لەگەڵ ئەوەش کە لە قوتابخانە نا زیرەک وگێل ناوی دەرکردبوو بەڵام من زۆد بڕواییم بەم و بە کاک ڕەسوول... کە ئەندامێکی هوشیاری کۆمەڵە بوو؛ دەکرد، کاتێ لقی کۆمەڵەش لە گوندەکەمان دروست بوو؛ ئەم کرا بەسەر دەستەو بەرپرسی لقەکە، زۆر بڕواییم بە هەردووکیان دەکرد، ئەمانە... لەناو تیمەی ئەندامان و لەناو خەڵکی ئاواییش... هەر دەیانگوت و... دەیانگوتەوە:

– کارەساتی گرانی و دژواری ژیانی خەڵکەکە... سەبارەت بە ووشکی وەرزو بێ بارانی نییە... مەسەلەکە هۆی تری هەنە!!.

تۆما... لەوەش تووندتر بۆی دەچوو... کە بە تەوسەوە دەیگوت:

– هایهوو... هایهوو... کوڕە ئەم خەڵکە... یان دەبێ هەر بە زگماک گێل بن... یان خۆیان گێل دەکەن!... بۆیێ وەها زەویەکەی خۆیان لەبیر کردووە لووزی گرژیان بۆ ئاسمان بەرز کردۆتەوەو... بە مۆڕی یان بە زەلیلی و مل کەچی لە ئاسمان وەڕادەمێنن!!.

وەتا ماوەییێک لالێوێکی خۆی دەمژت... یان لە ناوەوە دەیکرۆژت ئەمجا هەناسەییێکی توندی

دەدایەوە و دەیگوت:

– کاکینە... جگە لە ئاسمان جگە لە هێزی هەور و با هێزی تر هەنە، لە هەور و لەڕەشەباش... بە تەوژم ترن و ئەم قاتی و گرانیەیان... لە وولاتدا پەیدا کردووە.

کاک ڕەسوولیش... بەبێ یەک و دوو سەددەقی بۆ لێ دەداو دەیگوت:

– ئەدی... کە باران نەبارین... هۆی ئەم قات و قڕیە بێ، چۆن هەمـوو شەو، بەدەیان کـاروان لۆریە گەنم... لەپێش چاو... و گوێچکەی خەڵکی دێن و بەرەو ژێر تێدەپەڕن، یان دەڕژێنە عەمبارەکەی مام حاجی و تۆفیق بەگ!! ئەدی ئەم دەغڵو دانە... ئەم هەموو کاروانە گەنمانە لە کوێ دێن؟.

کاک ڕەسوول... سەرێکی دەهەژاندو ددانە گڕەکانی دەکردنە خەڵکەکە... تا لە دواییدا قسەکەی وا... تەواو دەکرد:

– بەڵێ... تۆما ڕاست دەکا، کاکینە ئەم قاتیە هۆی دیکەی هەنە!.

کە بیرم لە تۆمای هاوڕێم دەکردەوە، وام بۆ دەهات کە ئەم ڕەفیقە کۆنەی قوتابخانەم... زۆر گۆڕا بوو!... هەروەکو ڕۆژانی قوتابخانە... لاوازو ڕەنگ زەرد بو... بەڵام سینگی پانترو پتر بەرەو ژوور کشابوو... و بالای بەرز ببوو!... لێوەکانی... هەروەکو جاران باریکیان لەسەر نیشتبو... بەڵام... ئەستوورتر و توندترو... کشت تر... دەهاتنە بەرچاوم، دەست و باسک و بازووی... وەکو ڕۆژانی قوتابیەتی هەولێر... باریک نەمابوون... لەپی دەستەکانی زوور و... ئەنگوستەکانی گرژتر، باسک و بازووی ئەستوورتر ببوون، هەروەها جۆری بیرکردنەوەشی چوبوە بارێکی دیکە،... لەبەر خۆمەوە دەمگوت:

– ڕەنگە لەماوەی ئەو دوو ساڵەی قوتابخانەی بەجێ هێشتووە و کەوتۆتە ناو گێژەلووکە و گیروگرفتی ژیان و... ئەم گۆڕانەی بەسەردا هاتبێ!.

تۆما... دوو ساڵ بوو لە کۆمپانیای نەوتی کەرکووک کاری دەکرد، لەم دواییەش، لە کارەکەی وەدەریان نابوو!... ئەویش بە ناچاری گەڕابوەوە گوند و سەری... بەسەری خزمەکانیەوە نابوو.

هەندێک کەس دەیانگوت:

– پاش لەکار دەرکردنی، ماوەیەک خراوەتە بەندیخانەی کەرکووک و ئازارێکی زۆریشی... بەو هۆیەوە چێشتووە!.

هەندێکی دیکەش... لەبابەت مەسەلەکەی تۆما... وایان دەگوت:

– سەبارەت بەو بزۆزی و زمان درێژی خۆی بوو، لە کۆمپانیاکە و لەسەر کارەکەی دەریان کردووە!!.

بەڵام... ئەمن هەر چەندە هەوڵم دەدا وەچۆنیەتی دەرکردن و جەزرەبەدان و حەپس کردنەکەی تۆمای هاوڕێم بکەوم، نەدەگەیشتمە ئەنجامێک چونکی ئەو برادەرەم باسی خۆی... ژیانی خۆی و چۆنیەتی خۆی نەدەکرد، هەر کاتێک لەم ڕووەوە پرسیارێکم لێکردبا، خۆی لە پرسیارەکەم بەسەر دەبرد، خۆی لە مەسەلەکە گێل دەکرد، بە بزەییێکەوە سەرشانی دەگرتم، هەندێک دەیهەژاندمەوە و... لەسەرخۆ دەیگوت:

– کوڕە، گوێ مەدێ... مە!!.

ئەم چۆنیەتی و تەبیاتەی تۆما، منی دەخستە دەریاییێکی بیرکردنەوە. دەریاییێکی قووڵی بێ بن... دەریاییێکی شێلوی... لێڵ هەموو ئەو شەوانەی دەهێنامەوە یاد... کە هەتا سپێدەی بەیانی لەبەر دەنگی گرەی لۆری و هەراوهۆریای حەمباڵەکان... خەو نەدەچووە چاوەکانم، ساتێک هەسانەوەم نەدەدیت، مێشک و دەروونم وەک مەنجەڵێک شیر دەکوڵێن... دەکوڵێن... هەڵدەچوون...و ...کەفیان هەڵدەدا تا

یەقینم بەوەدا هات... کە ڕاستە دەردەکە تەنیا دەردی وشکی ساڵ و بێ بارانی نییە! و... لەگەڵ خۆم دەگەیشتمە بڕیاری ئەوەی کە:

– خەڵکەکە... هەڵخەڵەتاون...

– ئەم عالەمەی گوندەکەم نەفامن... بە ساویلکەیی و تەسک بیر دەکەنەوە!!...

بەڵێ خەڵکە هەژارە برسیەکە سادەیە و هەڵخەڵەتاوە خۆشبڕوایی و ساویلکەییەکەی لێ بۆتە دەردێکی گران!.

– ئەوەتەی دێتەوە بیرم، شەو... ڕۆژان پاڵ دەدەن... ڕۆژ... تاریکی شەوان دەڕەتێنن، ساڵ... ساڵان لادەدەن... و... جێگای یەکتری لەق دەکەن و دەگرنەوە!... هەموو ئەو ساڵانەی دونیا... وشک و نەبار... یان کەم باران دەبێ، خەڵکەکە بەسەری کۆت و پێی خاوس، وەدەشت و چۆل دەکەون... گوند و ئاوایی بەجێ دەهێڵن! نوێژی باران دەکەن لەخوا دەپاڕێنەوە، لەو دەشت و دەرە... بەزگی برسی سەما دەکەن و هەڵدەپەڕن، لەناو مزگەوت... لەناو کۆڵانە تەسکەکانی گوند... وەکو مەیموون دەلەیزن، ڕوو لە ئاسمان دەکەن... دەپاڕێنەوە... تا بارانیان بۆ ببارێنێ!... جا ساویلکەیی و هەڵخەڵەتان... ئەگەر ئەمە نەبێ... دەبێ چی بێ؟.

– کە لە گەڕەکی موسوڵمانان، خەڵکەکە یەکی دەگرتەوە و کۆدەبوەوە دەچوونە نوێژە بارانێ، مەلۆ...ی گاوان هەردوو بەری دەستی لەبن مەنجەڵێک هەڵدەسوون، بە تەنیی مەنجەڵەکە ڕووی خۆی ڕەش دەکرد... پێستە بزنێکی تیسک درێژی وەک فەرەنجی لەبەر دەکرد، لە هەر تیسکە مووێکی پێستەکە... زەنگوڵەیێک پلپلەیەکی تەنەکە... مووروێک... پارچە ئاوێنە شکاوێکی قایم دەکرد و... دەکەوتە پێش حەشامەتەکە، خەلیفە سەرسۆر و دەروێشەکانی... بەدەف لێدان و شیر وەشاندن... لە پێش خەڵکەکە وەردەچەرخان و سووڕیان دەدا... زیکر و جلیتبازیان دەکرد، مەلۆ... ی... گاوان پێشەنگ بوو، لەو دەشت و دەرە... وەک دەنکە تەزرە... هەڵدەزۆقیەوە و... قون... قون... بە زەویەکە دەکوتا و لەناو خۆڵ دەگەوزی و هاواری دەکرد:

– یا... ڕەببەنا... یا ڕەببەنا!!...

حەشاماتەکەی دواوەشی... بە مەلا و... حاجی... و دوکاندارو... ڕەزەوان و خەلیفە و... سۆفی... و ڕدین سپیەکانەوە... ئەمانەش... هەموو بە یەک دەنگ... لەگەڵ دەستەی فەقێیەکانی مزگەوت و... هەرزەکارەکانی گوند... لە مەلۆیان وەردەگرتەوە و هاواری خودایان دەکرد:

– یا... ڕەببەنا یا ڕەببەنا...!.

بەڵام بانگەکەی... دەوڵەمەند و توجارەکان و... پیاوەکانی ئاغا... وەکو هاوار و دادی... هەژار و برسیەکان بە سۆز و کول نەبوو... لەگەڵ فرمێسک تێکەڵاو نەدەبوو، ئەمانە... هەر لێویان دەجوولا... کەس نەیدەزانی چییان دەگوت... دوور لە حەشاماتەکە دەوەستان... یان بە هەنگاوی بایی دەجوولانەوە... لە دوای... دواوەی خەڵکەکەش... ئێمە... منداڵەکانی گوند... هەر تەنیا منداڵی کوڕ، دەمان کردە ڕۆژی حەشر... خۆمان بە ڕیزەکان دادەدا... دەچوینە ناویان... هەڵدەپەڕین هەر یەکەمان لە ڕاستی خۆی بانگمان دەکرد و دەمان چڕاند:

هەیاران و... مەیاران

یاخودا بباری باران

بۆ فەقیر و هەژاران

لەم ڕۆژی حەشرە... لە هەموو گوندێک... لەهەموو شارۆچکەیێک... بگرە لە هەموو... ناوچەیێک... ئەم نوێژە بارانە دەکران، جگە لە ژن وکچەکان... کەس نەدەما بەشداری ئەم بەزم و ڕەزمە نەکا!.

خەڵکە ساویلکە... هەڵخەڵەتاوە خۆش بڕوایەکە، بەم ڕەنگە دەجوولانەوە و دڵی خۆیان دەدایەوە!... وەهاشیان حیساب دەکرد... کە دڵی خوداشیان بۆ دەنکە ڕەحمێک... بۆ دڵۆپە بەزەییێک... بۆ تنۆکە بارانێک... بۆ دەنکە گەنمێک بزاندووتەوە... جاریش وا دەبوو... خودای گەورە بە لوتف و مەرحەمەتی بێ پایانی خۆیەوە... مرازی خەڵکەکەی دەدا و دەیکردە باران.

هێوارانیش... کە خەڵکەکە دەگەڕانەوە ناو گوند، ئێمە... منداڵەکان... لە هەموو گەڕەکەکان کۆدەبووینەوە، وا دەبوو... لەگەڕەکی دیان و جوولەکانیش... منداڵ... کوڕ و کچ لە گۆڕەپانەکە کۆدەبووینەوە و لاسایی گەورەکانمان دەکردەوە... تا نیوەشەو بووکە بە بارانێمان دەکرد، بەناو گەڕەکەکاندا دەگەڕاین و دەگەڕاینەوە:

بووکی مە... بارانی دەوێ

شیری... کچۆلانی دەوێ

هێلکەی... بارۆکانی دەوێ

ئایشەگوڵی هاوتەمەنو هاوسێم، بووکە بەبارانەکەی هەڵدەگرت، بە دەنگە ناسکەکەی بانگی دەکرد:

بووکی مە... بارانی دەوێ!

ئێمەش هەموو بەیەکجار... لێمان دەگێڕایەوە:

هێلکەی بارۆکانی دەوێ!

لە زۆربەی ماڵەکانی گوندیش... خەڵکەکە دەرگایان لێ دەکردینەوە و گوێزو مێوژو نوقڵیان دەداینێ، یان دەچوونە سەربان و لەسەر سواندەکان... بە دەستمەنجەڵە ئاوێک... بووکە بەبارانەکەو ئێمەشیان ئاوڕێژ دەکرد، بەم هۆیەشەوە... گوڵێی ڕەفیقم لە هەموومان تەڕتر دەبوو، وەک بووکەکە... ئەویش ئاوی لێ دەچۆڕایەوە.

ڕووی ئاسمان هەتا دەهات گرژتر دەبوو، هەوران لووتیان لەزەوی چەقاند، کە گەیشتینە لۆفە درێژەکەی بەنی پیرمەم، برووسکە... وەک تیریکێ ئاگرین... ناوجەرگەی هەورەکانی شەق کرد، گرمەی هەور زەوی دەلەرزاند... لە ئەشکەوتەکان دەنگی دەدایەوە، باران دەستی پێ دەکرد، ڕەهێڵەییێکی توندی سەر بە کڵاوەی بەهاری بوو، دونیای ئەو ناوەی دادەگرت و تاریکی دەکرد... ماوەی بینینی نەدەهێشت، تۆماس... ی... شوفێر بە ناچاری ئۆتۆمبیلەکەی لەسەر پێچەکە لارێ کرد... و... ڕای گرت، بۆخۆی دابەزی بۆ ئەوەی ماکینەکەی بە پارچە موشەمایەک داپۆشێ، کە ئەو لە ئۆتۆمبیلەکە دابەزی، ئێمەی نەفەرەکانیش خەریکی داگرتنی پەردەی پەنجەرەکانی پاسەکە بووین، کە لە پڕ... لە ڕیزەکانی پشتەوە عەزۆ... بە دەنگێکی بەرزو ترسێنەر هاواری کرد:

– لائیلاها... ئیلەڵڵا... موحەممەد... ڕەسولەڵڵا!!.

وە بە دەنگێکی بڵندتر و گڕ... لەبەر گریانەوە دەیقیژاند:

– ڕوح... دەبارێ... ڕوح... ڕوح دەبارێ!.

عەزۆ لەگەڵ هاوار و قیژە قیژەکەی... گەرووی دەگیرا، گریان... بۆڕی گەرووی پڕ دەکرد... دەنگی

دەنووسا... تووشی حاڵەتێکی هیستیری شێتانەی سەیر دەبوو، لەسەر تەختەی ناو تۆمۆبیلەکە... دەست و پەلی بەهەموو لایەک دەوەشاندن، بەدانیشتنەوە لەسەر تەختەکە هەڵدەزۆقیەوە، هەڵدەپەڕی وەک باوک مردوو... خۆی بۆ ئەولا و ئەم لای... دەهەژاندەوە، فرمێسک... بەگوڕ لە چاوەکانیەوە دەڕژانە ناو ئوتومبیلەکە،... جار لەدوای جار... بە توندی دەینەڕاند:

– ڕوح... دەبارێ!... ئەها... ها... ها... خودا... پێغەمبەر... شوکر!!.

وە بەهەردوو بەری دەستی لەڕانی خۆی دەدا... لەسەر تەختەکە هەڵدەزۆقیەوە، هەتا لە هیکرا بەرەو دەرگای پاسەکە ڕاپەڕی... دەرگایەکەی کردەوە و خۆی تێ هەڵدایە دەرەوە سەر شەقامەکە، بەر باران لەسەر جادەکە... سێ جڕتەکی لێ دەدان و هەر هاواری دەکردو دەینەڕاند:

– ڕوح... دەبارێ... ڕوح!.

ڕێژنە بارانیش بەهەموو هێزی... دەیکوتایەوە!.

نەفەرەکان... بەشێوەی شتێانەی عەزۆ و جولانەوە هیستیریەکەی یەکجار تێکچوون، هاوار و قیژە و پاڕانەوەکەی عەزۆ... هاتووچۆو هەڵبەزینەکەی لەسەر چەقی جادەکەو... لەژێر ئەو ڕەهێڵە توندە! کارێکی سەیری کردنە سەر، ئەوانیش... بەشی زۆریان بەبێ دەستی خۆیان... دایانە گریان... گریانێکی کڕو بێ دەنگ... هەندێکیان... چاویان فرمێسکی تێ دەزاو... فرمێسکەکان... سەریان دەکردو بێ دەنگ دەڕژانە بەر پێیان، هەندێکیشیان چاوی ئەبڵەقیان کردبووە جامە شێلووەکەی پێشەوەی پاسەکە... لێوەکانی خۆیان دەکرۆژتن!!... دەیان ویست خۆیان بگرن و ڕستەی سۆزو عاتیفەیان... هەروا ڕستەی فرمێسکەکانیان... نەپسێ، ئەو نەفەرانە کە خەریک بوون پەردەی پەنجەرەکانی ئۆتۆمۆبیلەکە... دابدەنەوە... دەستیان شل بوو، بەو هۆیەوە بارانێکی زۆر... لەگەڵ با... هوروژمی هێناو... ناو پاسەکە پڕ بوو لەئاو!!.

بە گشتی چۆنیەتی نەفەرەکان... پشێوی و سەر لێ شێوان و... بێ دەسەلاتییێکی تەواویان لێ ئاشکرا دەبوو، منیش... وەکو زۆربەی نەفەرەکان... ئەوەندەی هەوڵم دا خۆم پێ نەگیرا... منیش... وەکو ئەوان، ئاو... بەگوڕ... وەکو بارانە سەر بە قەپووچکەکە... لە چاوەکانم دەڕژایە بەر پێم و... تێکەڵ بە ئاوەکەی ناو کەلەشی ئوتومبیلەکە دەبوو، بەبێ ویستی خۆم... لەشم دەلەرزی و لێوەکانم دەجوولانەوە، لەگەڵ خۆم... بەنیوە گرینۆکی منگەم دەکرد:

هەیاران و... نەیاران

یاخوا ببارێ... باران

بۆ فەقیرو هەژاران

بەبێ دەستی خۆم... جڵەوی سۆزو غەریبیم لەدەست بەردەبوو، بەبێ قەست... بێ موناسەبەت... هەر لەبەر خۆم دەمگوت و دەمگوتەوە:

هەیاران... و... نەیاران

نازانم... چۆن و... بۆچ لەوکاتەدا... لەناو ئەو هەموسۆزو ئینفعالاتەمدا... ئەو ڕۆژەم دەهاتەوە یاد... کە خەلیفە سەرسۆر و دەوربێش قادر و... ئەوانی دیکە، لەسەر شەقامەکەی گوند... هەڵدەپەڕین... شیبر بازیان دەکرد... کەوتبوونە سەماو... لەیزین!!... ئەو ڕۆژەی کە بیرەوەری لە دایک بوونی خاوەن شکۆ بوو!!... هەر ئەو ڕۆژەش بوو... کە تەرمی باوکمیان... بەکرێ و بێ دەنگی، بەرە و گۆڕ دەبرد!!... هەروا

ئەو ڕۆژەشم... وەکو بروسکە بەیاد دا... دەهاتەوە... کە خەلیفە سەرسۆرو دەروێشەکانی... لەهەمان جێگا... هەڵدەپەڕین و شیرو زەرگەبازیان دەکرد، لە دەوری شێخەکەیان... شێخ قطبالدین... سەمایان دەکرد، پەلاماری کچە بچکۆڵە هاوڕێیەکەمیان دەدا... بەرەو تۆمۆبیلە تەنتەکەی شێخەکەیان ڕەکێشیان دەکرد. لەبەر فرمێسک باراندن و لەگەڵ ئەو فرمێسکانەی لە ئاسمانە لێڵ و تەماویەکە دەباریـن... ئەو دیمەنە ڕابوردوانەم بەخەیاڵدا... دەهاتنەوە، لام وابوو فرمێسکەکانی من... کە دەڕژانە ناو کەلەشی پاسەکەی تۆماس... و... فرمێسکەکانی دایکی گوڵێی هاوڕێم... فرمێسکەکانی ئەو ڕۆژەی کە کچەکەیان لێ دەرفاند... وە یەکچوونێکی زۆریان لە نێواندا هەبوو!!... لەسەر چاوەی وەکو یەک هەڵدەقوڵێن... وەکو چۆن ژیانیشمان... وەیەک دەچوو... لەیەک زەمینەو لەیەک ئاو... و... هەوادا... سەری هەڵدەداو ئاوێتەی دەکرد!.

عەمەرو... تۆماو... کاک ڕەسوولیش... لەناو ئۆتومبیلەکە مچ و مۆڕ... هەڵگەڕابوون... چاویان لە جادەکە چەقاندبوون... لچی خۆیان دەکرۆژت، لە حەیفان... لچیان دەکرۆژتن!... بەوری و زویرییەکەوە... لە چۆنیەتی ناو پاسەکەو جولآنەوە هیستیریەکەی عەزۆ... لەسەر شەقامەکە... بە وری و زویریەوە لەو دیمەنە ڕادەمان!.

لەناو لێزمەی باران و... شریقەی برووسکەو... هەورەکان، تۆماسی شوفێریش... هەر خەریکی داپۆشین و پنج کردنی کون وکەلەبەری لمووزو ماکینەی پاسە شڕەکەی بوو!!... ئەویش لەبەر خۆیەوە فنەفنی دەکرد... بە باسکی چاکەتەکەی لێزمەی ئاوی بارانی لەدەم و چاو... و... ڕووی دەسترینەوە.

بە چاوی فرمێسکاوی و دەروونی کول و هەستی بریندارم، سەرێکم لە عەزۆ... هەڵبڕی کە شەقامەکە وەکو تۆپە پەڕۆیێکی زل دەیهێناو دەیبرد و دەیقۆزیەوە، تەشکی کورتەکەی وەکو سوولاوکە... ئاوی لێ دەچۆڕایەوە، سەیرتر ئەوە بوو... کاتێ سەیری عەزۆم دەکرد... پتر خەم و پەژارە هەڵی دەگلۆفتم و ئایشە گوڵی ڕەفیقە چکۆلەکەی منداڵیم... دەهاتەوە بەر چاو!!... کە پێش دە ساڵ... دە ساڵی پڕ تەم و مژو ئەشکەنجە... پێش دەساڵی دوورو درێژ... بە گۆلە گەنمێک... بەچەند دەنکە گەنم و جۆیێک... بە شێخ قطب الدینیان فرۆشت، ئەو ئایشەگوڵەیش... خوشکی دایک و بابی ئەم عەزۆیە بوو!!.

لەگەڵ ئەم یادکردنەوانەشدا... چەند پرسیارێک وەکو برووسکە... بەمێشکم دا دەهاتن و تێدەپەڕین... و... دیسان لە مێشکمیان دەدایەوە... لام وا بوو پێویستی بەوە دەکرد... کە ئەو پرسیارانە لە عەزۆ بکەم، بەڵام لەو هەڵوێستەدا... لەگەڵ ئەو چۆنیەتیەی عەزۆدا... چۆن بۆم دەکرا... پرسیارەکانی لێ بکەم؟... ناچار ئەو پرسیارانەم بەرەو ڕووی خۆم دەکردنەوە:

– ئایا... عەزۆ... خوشکە بچکۆلەکەی لەبیر ماوە؟

– ئایا یادێکی ئەو خوشکەی دەکاتەوە و... سەر و سۆراخێکی دەزانێ؟

–ئایە... ئەم چۆنیەتیە شێتانەیەی عەزۆ... بە جۆرێک دەگاتەوە بە مەسەلەی... خوشک فرۆشتنەکەی و پەیوەندیەکیان بە یەکەوە هەیە؟

بێگومان... بۆ ئەم پرسیارانە... وەلامێکی وەهام بۆ نەدۆزرایەوە... کە دڵم لە گەڵیاندا ئاو بخواتەوە، بەڵام لەناو دەروونی خۆمدا... بیرم لەوە دەکردەوە کە:

– ئەگەر... یادکردنەوە شتێک بگەیەنێ!!.

بەلای منەوە... ئینسان... هەتا ئەویتر... هەتا ئینسانەکەی دیکە... کەڵکی لێ وەردەگرێ، هەتا لەبەر چاوی حازر دەبێ، ئەوا لە لای دیارە و دەیبینێ!. چاویش... شەرم لە چاو... دەکا، بەڵام وەختێک کە ئەو

ئینسانە... بۆ ئەم بێ کەڵک بوو، یان لەبەر چاوی وون بوو... جا سەبارەت بە هەر هۆیەکیەوە هەبێ کە پەیوەندی بەوەوە نەبێ... ئەوا وجودیشی نیسبەت بەویتر... وردە... وردە... دەسوێ و شێلوو دەبێ!!... وە ئەگەر رووبدات جارێک... یان چەند ماوەییێک یادیشی بکاتەوە... ئەوا یادکردنەوەکەشی... دەبێتە چەشنە عادەتێک... دەبێتە چاولێکەری، پاش ئەو ماوەیە... وەکو زنجیرەی شەپۆلی گۆمێکی شڵەقاو... تێکەڵاو دەبێ و شوێنەکەی رەش دەبێتەوە! بەتێپەڕینی ساڵانی ژیان... هەمــوو ئەو یادگار و وجودەی لوول دەدرێ و دەپێــچرێتــەوە و لە ئەنجــامــدا ئەو ئینســانــە... وەکــو هەر نەبووبێ و نەژیابێ... بۆ یەکــجاری فــەرامــۆش دەکرێ!!... ئەمــەش... رەوشــتی کۆمــەڵی ئادەمیــزادە... تا ئێســتــاش ئەوە ئاشکرا نەبوویتــەوە، ئەگــەر لە دونیای حەیوان و بەستەزمانیش ئەم رەوشتە... هەبێ... یان... نا!!.

لەگەڵ ئەم لێکدانەوەیە و... پرسیــار و وەڵامە دەروونیــانەی خۆم، بیــری تریشم بۆ دەهاتن... پرسیــاری تریش لەبەر چاوم دا... لەســەر پەردەی مــێشکم دا دەنگ و رەنگیــان دەدایەوە و... لە دەروونم دا ســەریان هەڵدەدا:

– ئەدی... بۆچی دایکم بەم هەمــوو خۆشەویستییە منی خۆش دەوێ؟

– دەبێ ئەم هەمــوو خۆشەویستییەی، لەبەر ئەوە نەبێ... کە بوونی من درێژە بە بوونی خۆی دەدا!!.

– یان دەبێ ئەو هەمو خۆشەویســتیــیەی، بەشێکی ئەو هەمو خۆشەویســتیــیەی من، سەبارەت بەوە نەبێ، کە من وەکو هیوایێک حیساب بکاو بە ئیمتیدادی هیوایەکانی خۆی بژمێرێ.

– یان... ئەو... وجودی خۆی... کیان و بوونی... لە کەیان و بوونی... من... بەدی بکا؟

لە ئەنجامی ئەم بەراوردو موناقەشەی زاتی و دەروونیەم، گەیشتمە ئەوەی کە:

– مرۆ... تا ئەو کــاتەی ســوودبەخش دەبێ. کــەڵکێکی بۆ کــۆمــەڵ و دەوروبەری خــۆی دەبێ، هەتا... جێگاییێک... شوێن پێیەکی... لەسەر پشتی ئەم زەویەمان هەیە و دیارە... ئەوا خۆشی دیارە، دەنا کە ئەوە ساغ بووەوە... کۆمەڵ و ئەوانی دیکە بۆیان دەرکەوت کە بێ کەڵکە و ئومێدی سوودێکی چاکە و خێرێکی لێ ناکرێ... ئەوە ئەگەر بەسەر و کەللە و شان و کەلەش... ئەوەندەی چیای سەفین و ئەهرامەکانی میسر و قەڵاتە پیرەکەی هەولێریش بێ، ئەوانی تر... یان هەر سەری بۆ هەڵنابڕن... یان لێی لا دەدەن، یان ئەگەر بێتــوو بە جــۆرێک ســەیریشی بکەن، ئەوا لەبەر چاویان دەتوێتــەوە و گــچکە دەبێتــەوە... و ... وەکــو زیندەوەرێک... بچووکتر و کەمتریش... دێتە بەرچاویان!.

ئەمەش وای لێ دەکردم یەکسەر مەسەلەی باوکم؛ و مردنی باوکم... وە لەبیرچوونەوەی لە مێشک و دەروونی خەڵکی گوند... لەبیــری دۆســتــەکــانی... دۆســتــە خــواپەرســتــەکــانی... هاوپەیمانەکــانی رێگای بەهەشتی، لە بیرچوونەوەی هەتا لە هەست و نوستی دایکم!!. ئەمانەم لە کەللەدا دەزرینگانەوە، بەڵام بۆ ئایشەگوڵ... و... بۆ عەزۆش... بۆ وەڵامی پرسیارەکەی:

– ئایا عەزۆ خوشکەکەی لەبیر مابێ؟... یان سەرو سۆراخێکی دەزانێ؟!... من لای خۆم یەقینم وابوو کە پترم لەسۆراخی ئەو کچە بچکۆڵە... دەستەخوشکە ستەم لێ کراوەی... خۆم دەزانی... من پتر لە عەزۆی برای سۆراخی ئایشەگوڵم دەزانی، چونکی لەو دواییەدا دەنگ بڵاو ببوەوە کە:

– کچــەکــە گــەیبیــوە و تامی خــۆش بووە!... بیــری کــچانــە و ژنانەی کردۆتەوە، لە ئەندامەکــانی لەشی شارەزا بووە!... سەودای وجودی خۆی بووە و هەستی بە تەوژمی خوێن و لێدانی دڵی لاوی کردوە، خۆی وەکو ئافرەتێک ناسیوە، ماڵی شیخ قطب الدینی... جامبازە کڕیارەکەی بەجێ هێشتووە!!.

هەندێکیش دەیانگوت:

-شێخ... حەزرەتی شێخ... خۆی لە ماڵی خۆی دەری کردووە، بە بیانووی ئەوەی کچەکە ویستبێتی خوو... و... ڕەوشتی کوڕە زەبەللاحەکەی شێخ تێک بدات!!؟.

بەم پێیە و بە گوێرەی قسە و قسەلۆکی خەڵک و خوا... ئایشەگوڵ بێ سەرو شوێن ببوو!... باوکیشی ئەو کاتە ماوەیێک بوو ئەمری خودای گەورەی بەجێ هێنابوو... و چوبوە ڕێگای هەق، عەزۆش... هەرگیز تاقە جارێک کەس لێی نەبیستبوو... ناوی ئەو خوشکەی بەسەر زاردا هاتبێ!!... مەگەر هەر بۆ ئەوەی وەڵامی هەندێک کەسی زمان درێژ... ئەوانەی خۆیان تێکەڵ بە کاروباری تایبەتی خەڵکی تر دەکەن... مەگەر هەر بۆ وەڵام دانەوەی ئەم جۆرە کەسانە گوتبی:

-ئایشەگوڵ... ئەھ...

هایهوو... هایهوو... ئایشەگوڵ دەمێکە مردووە... چووەتە دەرگانەی یەزدانی پاک و مەزن!.

پوور ڕابی... دایکی کچە فرۆشراوە... بزربووەکەشیان... یان مردووەکەش، پوور ڕابی... ئەو دەمە وەکو ئینسانێک... بەنی ئادەمێک نەمابوو، ئەم ژنە بەدبەختە، پاش فڕاندنی کچەکەی بەچەند مانگێک شەپلەدار بوو... دەست و پێی ئیفلیج بوون... زمانی لەنگ بوو... وەک کەڕو لاڵی لێ هات!!... عەقڵیشی شێوا... سپیی لێ بوو بە ڕەش!... هەتا ئێستاکەش... لەگەڵ هەموو تەنگانە و چەڵەمەی ژیانیشیدا... لەگەڵ ئەو هەموو کارەسات و پاڵەپەستەی ڕۆژگاریش... هێشتا هەناسەی هەر دێت و دەچێ!!... ئەو دایکە کلـۆڵە وەکو کۆڵکە دارێک بە دیواری ژووره تاریکەکە هەڵپەساردراوە... بێ ئەوەی ئاگای لە سووڕانی زەوی و چەرخی فەلەک و کاروانی نەپساوەی ژیان بێت!!.

چەند ڕۆژێک بەسەر فرۆتنی گوڵێی هاوڕێم تێپەڕ ببوو، لە کۆڵانە تەنگەکەی بەر ماڵی پوور ڕابی تێدەپەڕیم، غەریبی گوڵێم دەکرد! ئارەزووم بۆ دیتنی کێشابوومیە... کۆڵانەکە، دەمەویست وەکو ڕۆژان لەبەر دەرگای ژوورەکەیانەوە... بانگ ڕابهێڵم:

– گوڵێ؛ هۆ... هۆ... گوڵێ، وەرە بچینە گەمان!.

کاتێ گەیشتمە نزیک دەرگای ژوورەکەی ماڵی گوڵێ... ساردبوومەوە! ویستم پێچ بکەمەوە و لابدەمە کۆڵانەکەی دیکە!... چونکی ئەو کاتە وە بیرم هاتەوە... کە گوڵێ نەماوە!... ئەگەر بانگیشی بکەم:

– هۆ... ئایشەگوڵ... وەرە... وەرە... بچینە گەمان... وەرە بچینە ناو ڕەزان!... کەس بەدوای بانگەکەمەوە نایێ!.

هێشتا پێچم نەدابووەوە، دایکی گوڵێ... سەری لە دەرگاکە دەرهێنا و دەستێکی لێ هەژاندم:

– وەرە... وەرە...

وە بە دەنگێکی نووساو... و... زمانێکی لاله پەت... بانگی کردم:

شێرکۆ گیان... وەرە شێرکۆ... وەرە گوڵێ ببە!... وەرە دەستی گوڵێ بگرە و پێکەوە هەڕوونە گەمان!... وەرە شێرکۆ گیان ڕۆڵەکەم... وەرە... گوڵێ بە جێ مەهێڵە!.

ئەو کاتە... پشتم لە دایکی ئایشەگوڵ بوو، بە چاکی لە بانگەکەی حاڵی نەبووم... لێم تێک چوبو... کە دایکی گوڵێ چی دەڵێ!!... چی دەوێ!؟. تەنیا ئەوەی دەمزانی و... وە بیرم هاتبووەوە... ئەوەبوو کە ئایشەگوڵی هاوڕێم لە ژوورەکەدا نەماوە و... ناتوانێ وەکو ڕۆژان ڕابکاتە لام و دەستی یەکتری بگرین و

بەغاردان و هەڵبەزین... بۆ ناو ڕەزان شۆڕ ببینەوە، لەبەر ئەوە تێم تەقاند و بە ڕاکردن لە کۆڵانە تەسکەکە سووڕامەوە و خۆم لە پوور ڕابی...م... وون کرد.

لەو کاتەی لەناو پاسەکەوە، لە عەزۆی برای گوڵێ وەڕادەمام و ئەو پرسیار و وەڵامانەم لەخۆم دەکردن و وەردەگرتنەوە، ئەوەم دەزانی کە ئەوەی لە هەموو کەس... لە خەڵکی گوندەکەمان... ئەوەی لە عەزۆش و لە شێخ قطب الدین و لە کوڕە زەبەللاحەکەشی... پتر سۆراخی ئایشەگوڵی دەزانی؛ یەکێک بوو یەکێک... ئەویش من بووم، من باشتر لە عەزۆ و لەم هەمووانە ئاگام لەچۆنیەتی ئایشەگوڵ بوو، گوڵێی ڕەفیقی منداڵیم... کەپێش دەساڵ... بە مستێک گەنم و دوو مستە جۆ... هەروا لە ڕێگای خودا و حوکمی ئیسلامەتیش!... وەکو دەروێشەکانی خەڵکی ئاوایی دەیانگوت... شێخ لە باوەشی دایک و باوکی... لە هاوڕێیەکانی منداڵیی وەکو من فڕاندی.

دەزانن... ئەمەش چۆن بوو... و چۆنە؟ چۆن من لە هەموویان پتر سۆراخی گوڵێی هاوڕێم دەزانی؟ گوێ بگرن بۆتان بگێڕمەوە چۆن بوو!:

بەهاری پار کە لە هەولێر دەمخوێند، لەگەڵ چەند هەواڵێکی قوتابخانەم، لە گەڕەکی تەیراوە؛ لە خانوویێک دەژیاین، ڕۆژێک لە ڕۆژان... بەیانی بوو... تازە ڕۆژ هەڵدەهات، بە وەڕەسی سەرم هەڵگرت چوومە دەرەوە، تیلمە کۆڵانەکانی گەڕەکم دەپێچانەوە... بەرەو قوتابخانەکەم دەکشام... چونکی ڕۆژ هێشتا زوو بوو... ماوەیێک بۆ لێدانی زەنگی چوونە دەرس... مابوو... بۆیە بامدایەوە گەڕەکە خانووە قوڕەکانی سەر بەست، چەند هەنگاوێکم لەناو گەڕەکەکە نەهاویشتبوو، لە یەکێک لە ماڵەکانی دەستە ڕاستمەوە... دەنگێکی کچانەم هاتە گوێ... بانگی کرد:

– شێرکۆ... شێرکۆ!

لەگەڵ بانگەکە...، چاوقوچانێک لە ڕێگایەکە سەنگرامەوە گوێم ڕایەڵ کردن، دەنگەکە دووبارە هاتەوە گوێم:

– شێرکۆ... شێرکۆ!

سەرم لە بانگەکە سوڕ... ما... لە دڵی خۆمدا... دەمپرسی:

– دەبێ کێ بێ لەم گەڕەکە لە بیرکراو و... ئافارۆزکراوەی ئەم شارە پیرە من بناسێ؟ کێ؟

لەناو ئەم سەرسوڕیەو پرسیارانەدا... دەنگەکە دیسان لە پەردەی گوێچکەی دامەوە:

– ئەرێ... تۆ شێرکۆی مام سۆفی نەوڕۆز نیی؟

وەکو بڵێی... کچەکە... لەناسینەوەکە... دوو دڵی و گومانی لە چاوەکانی پەیدا کردبێ!!.

کچێکی باریکەڵانەی سووروسپی... باڵابەرزی چاوشین بوو، لە دیوی ژوورەوە خۆی بەلایێکی دەرگا گرتبووەوە، بەدەستێکی بەلاچکە چارۆگە سپیەکەی دەم و لووتی شاردبوونەوە.

لە جێگاکەم تاسام، نەمدەزانی چۆن وەڵامی پرسیاری کچەکە بدەمەوە کە ئەو، بەهەموو باوەڕیەوە بانگی کرد:

– شێرکۆ... بە قورعان ئەتو شێرکۆی؟

وە بە واتەیێکی پڕ گلەیی و توندی پرسیەوە:

– شێرکۆ... ئەوە نامناسیەوە... ها!

لەسەرخۆ بەسەرساميێکەوە سەرم دانەواند و چاوم بڕیە ژێر پێم کەپێم گوت:

– ناوەڵڵا خوشکێ... تۆ کێی؟

کچەکە هەناسەیێکی توند و درێژی خواردەوە و بە دەنگێکی ناسک و شەرمنانە گوتی:

– وە بیرت نایەتەوە؟ چەند لە کۆڵان بە یەکەوە گەمەمان کردووە؟

چەند شەوان لە ماڵی ئەنگۆ... لە ڕۆخ ئاگردانەکەتان... بەیەکەوە گوێمان لە حیکایەتی پلکە مێرێ گرتووە؟.

سەرم هەڵبڕی، ئایشەگوڵ لاچکە چارۆکە سپییەکەی لەسەر ڕوو لادابوو... نیگام تێکەڵ بە چاوە شینەکانی بوو.

هەر منداڵە ڕەفیقەکەی جارانی خۆم بوو، ڕووە سپی و خڕ و جوانەکەی هەروەکو خۆی بوو... بەڵام هەندێک گەشتر ببوو، چاوە شینەکانی هەروەکو و جاران بوون... بەڵام گەورەتر و بەرینتر و قووڵتر و ڕووناکتر دەهاتنە بەرچاوم!. دەست و پلە سپییە بچکۆڵەکانی هەر وەکوو خۆی بوون... بەڵام خڕ و خەپ پاک و شوش تر خۆیان دەنواند، دەم و لێوی هەر لەدەم و زاری ئایشەگوڵی هاوڕێیەکەی جاران دەچوو... تەنیا کە لێوەکانی نەختێک سوورتر و ئاودارتر ببوون.

ئایشەگوڵ... لەو دە ساڵ غەریبی و بێ سەرو شوێنییەی... وەکو ئافرەتێکی پڕ ژیان... ڕوا بوو... هەڵچوو بوو، بەژن و باڵای وەک نەمامێک هەڵکشابوو... ودرێژ و شلک و لەنجەدار ببوون، سینگی ئایشەگوڵ بەرزتر و پانتر دەهاتنە بەرچاوم، مەمکەکانی کراسە سوورەکەیان هەڵدابوەوە، ئەگەر ئەو بەرزاییەی سینگی لە گلێنەی چاوەکانم نەچەقیبان... پێم سەیر نەبوو نا... نا... زۆر ئارەزووم بوو بچمە لای... پەلی بگرم... ڕای بکێشم... بانگی بکەمەوە:

– گوڵێ... گوڵێ... با بچینە گەمان... با بڕۆین بچینە ناو ڕەزان!.

بەڵام ئایشەگوڵ لەو هەرەتە دەرچووبوو... ئەو کەوانە سەوز و سوور و ڕەنگاورەنگەی منداڵی بەزاندبوو... بۆی نەدەکرا جارێکی دیکە دەستم بگرێتەوە و بگەڕێینەوە ئەو دەور بەسەرچووە.

قەدەرێک لە بەژن و باڵای ئایشەگوڵی هاوڕێی منداڵیم... ڕامام، لە دەریای چاوە شینەکانی نقووم بووم، خەیاڵ... هەڵی گرتمەوە... گێڕامییەوە بۆ دە ساڵ... لەوەپێش، یەکە... یەکە کە بە کۆڵانەکانی گوندەکەم گوزەرم دەکرد، ڕووی مام مستۆ و دایکی جەمال لەسەر پەردەی ئاسۆی مێشک و بیرمدا... ڕەنگیان دەدایەوە، بە گردەکەی باویان هەڵگەڕامەوە دەچوومەوە بنار سەفینی... گردی دێرە... دایک و ساواکە بە ڕوومدا دەگەشانەوە، بە هەڵبەز... هەڵبەز... بۆ ناو ڕەزان... تا دەگەیشتمە دەم ڕووبارەکە... دەبەزیم، لەسەر کەپکێکی شاخە سوورەکە هەڵدەنیشتم، ئەو سەردەمەی دەوری منداڵیمان... منداڵی من و گوڵێ... منداڵەکانی دیکەی گوندەکەم... وەک شریتی سینەما بە بەرچاودا دەهاتن و تێدەپەڕین، لە چاوقوچانێک هەزاران ڕووداوی ئەو سەردەمەم... لە مێشکدا دەنگیان دەدایەوە:

– ئەو ڕۆژەی چووینە ناو ڕەزان... هێوارەمان بەسەر داهات... دونیا تاریک دەبوو!... ڕێگامان بزر دەکرد... دەستمان دەکرد بە گریان، ترس... هەناسەی پێ تەنگ دەکردین، دەهات زراومان بڕژێ کە دایکی من و دایکی گوڵێ بە شوێنماندا هاتن و هەندێکیان کوتاینەوە، و بەرەو ماڵەوە پەلیان دەکێشاین.

– کە پێکەوە... لەگەڵ منداڵەکانی گوند، چووینە گۆڕەپانەکەی بەر دەرگای مودیربەگ... تا دایکی جەمال ببینین!!

هەی ئاغاو... ئاغاو... ئاغە

چاوت پیاڵەی قۆنیاغە
دەنگی گوڵێی ئەو کاتە لە گوێمدا دەزرینگایەوە...
گوڵێ لاسایی دایکی جەمالی دەکردەوە!.

– ڕۆژی جەژنەکە... جەژنی قوربان بوو، من و گوڵێ لە دەرەوەی ڕیزی شاییەکە دەسووڕاینەوە!... کەلانگوچکی کچ و کوڕە شایی کەرەکانمان لێک گرێ دەدان، کە شاییەکە تەواو بوو... ڕیزەکان هەڵوەشانەوە... کوڕ و کچەکان نەیان دەتوانی لە یێک جودا ببنەوە!... خەڵکەکە دایانە قاقای پێکەنین... زانیان ئەو کارە هی من و گوڵێ و منداڵەکانی دیکەیە، لە شایی و زەماوەندەکە دەریان کردین... ڕاوی من و گوڵێ یان نا... هەتا لە گۆڕەپانەکە دووریان خستینەوە... بەڵام ئێمە بە پێدزە دیسان گەڕاینەوە.

– سەیرانەکانی نەورۆز و حەسەنی بەسری، سووڕەحمان... دەرماناوا... شێرەسوار... کەمن و گوڵێ یان بە سواری گوێ درێژەکە، دەبردە شێرە سوار... ئێمە هەردوکیان... لە کەرێک سوار دەکردین، باوکی من یان مام وسووی باوکی ئایشەگوڵ لە تەنیشتمانەوە دەڕۆیشتن بە دەستێکیان ئێمەیان لەکەوتن دەپاراست.

لەگەڵ ئەم هەموو بیرەوەریانە... وورده... وورده... هوشیار دەبوومەوە... دەهاتمەوە عالەمی ئەو کاتەم، سەرێکم لە ئایشەگوڵ هەڵبڕیەوە... ئەویش بێ جووڵە لەبەر دەرگاکە دامابوو، چاوم تێکەڵی چاوەکانی کردنەوە، چاوەکانی گوڵێ پڕ ببوون لەئاو... فرمێسکیان لێ دەباری، بە زمانێکی نیوە لاڵ پێم گوت:

–بەڵێ... من شێرکۆم شێرکۆی کوڕی سۆفی نەورۆزم!.

وە ویستم... پتر لە گەلی بکەومە وتووێژ... کە ئەو بە پەشێوییێکەوە دووبارەی کردەوە:

– چۆن نامناسیەوە شێرکۆ!...

ئەمن ئایشەگوڵم... گوڵێمە... گوڵێی کچی مام وسوو... کە لە گرانیەکە فرۆشتمیانە شێخ قطب الدینی تەختەبەندی!!.

ئایشەگوڵ بەرکەوە... بە لێشاوێک جنێو... و قسەی خراپ و ناشرین... ناوی شێخی تەختەبەندی دەهێنا:

– فرۆشتمیانە ئەو شێخە خوانەناسە بێ ئابڕووە!.

– دوژمنی خودا و ئیسلامەتییە!.

– ئەو شێخە ساختەیەی بەناوی خودا... خوێنی خەڵکی خودا دەمژێ و... ئابڕووی خەڵکی خودا... دەتکێنێ!.

– ئەوە گورگە و لە پیستی مەڕە.

لەگەڵ ئەم قسانە گوڵێی ڕەفیقی منداڵیم... پتر تاسام، بە واق وڕماوی لە ناوەندی کۆلانەکە چەقیم... دەمم گیرا... نەمدەزانی چ بە کچەکە بڵێم... چۆن دڵی بدەمەوە... چۆن هێدی بکەمەوە، یادگار و بیرەوەری دەوری منداڵیم لەگەڵ ئەودا... بەهێزتر تەوژمیان بۆ دەهێنام و مردنەکەی باوکم... جەژنی لە دایکبوونی خاوەن شکۆ... مام مستۆی بە دز گیراوی هەتک کراو... قەمچیەکەی ئەحمەد شەشخان ئەو دیمەن و ڕووداوانەم... هەموو لەبەر چاوم گیانیان دەهاتەوەبەر و لە بەرامبەر لووتم قیت دەبوونەوە، غەریبیم هەڵدەستا... حەزم دەکرد هەندێک بگریێم... سۆتووسوی دەروونم بەڕێژنە فرمێسکێک سارد بکەمەوە... بەتایبەتی لە ئەو ڕۆژانەی قوتابخانەشم کە زۆر تاڵ و پڕ ناسۆر بوون... حاڵم شڕ بوو... برسیەتی و نەبوونی وەک دڕندە دەمیان تێ نابووم... هەناویان دەخواردم، بڕیاری لە قوتابخانە هەڵاتنم دابوو، ئەم

چۆنیەتیەی خۆم و... ئەم سۆز و یادگار و ڕابووردوەی کچەکە هێنایەوە یادم و لە دەروونم زیندووی کردنەوە، برینی لەش و گیانمیان کولاندەوە، هەستیان پتر بریندار کردم... حالەتێکی سەیر... وەکو هیستریاییێک دای گرتم ئارەزووی ئەوەم دەکرد... هاوار... بکەم... هاوار... پڕ بە دەم و هەموو هێزمەوە هاوار بکەم... بەسەر ئەم دنیایە خوار و گێڕە بقیژێنم!!... ئارەزووی ئەوەش کە کچەکە... گوڵێی هاوڕێی منداڵیم... وەکو سەردەمی منداڵیمان بگرمە باوەش... وەکو ئەو سەردەمە دەستی بگرم... هەڵی بگرم... ببیەمە ناو مێرگەکانی گوندەکەمان... لە بنار سەفین لەناو مێرگەکان گەوز گەوزانێ بکەین... یەکتر بشێلین... ئارەزووم دەیکێشام... پەلی کچەکە بگرم... پێکەوە بەناو گەڕەکەکانی گوندە خەمبارەکەمان... ڕابکەین... هەڵپەڕین... بچینە گۆڕەپانەکە... ناو هەڤاڵەکانمان... منداڵەکانی دیکەی گەڕەک... ئالقە بگرین... دیلانێ بکەین:

ئایشیلێ... ئایشیل... ئایشیل!؟...

بەڵام... کە خۆم بەرامبەر کیژێکی لاوی... شۆخی... باڵا بەرزی پێگەیشتوو دەدۆزیەوە، هەستم دەهاتەوە لای خۆم... بیرم باڵی دەگرت... دەفڕی... دەفڕیە لای نەخشینی خۆشەویستم کە دوێنێ ئێوارە بەرامبەر یێک وەستابووین و مگێزمان... ئاواتمان دەگۆڕینەوە.

ئایشەگوڵ... هەر لەبەر دەرگاکەیان وەستابوو... وەکو چاوەڕوانی وەڵامی پرسیارەکانی بکا.

لە دڵی خۆمدا... یەکوو... دووم بوو... لێکم دەدایەوە:

– دەیانگوت... گوڵێ شەڕی بە کوڕی شێخ فرۆشتووە... ویستوویەتی خوو... و ڕەوشتی تێک بدا و خۆی بەسەردا ساغ بکاتەوە!!.

– دەیانگوت... ئایشەگوڵ ئابڕووی ڕژاوە و ڕەدوو کەوتووە!.

بەرامبەر بەو بیرو هەستانەی ئەو کاتە بۆم دەهاتن... بەزەییم هەڵدەستا... شەرمێکی گەرم وەک تا دایدەگرتم، حەزم دەکرد وەڵامێکی کچەکە بدەمەوە... کە بەدەم و زارێکی تێک ئالاو گوتم:

– گوڵێ... ئایشەگوڵ... چۆنی... چۆن!... بەڵێ من شێرکۆم!.

لە دواییدا بە هێمنی خەبەری گوندم بۆ گێڕایەوە... بەتایبەتی ئەو دەنگ و دۆڵەی پەیوەندی بەئەوەوە هەبوو... و دەشیا بیانگێڕمەوە وام دەزانی ئەو لەم خەبەرانە بێ ئاگایە... کە پێم گوت:

– ئەدی چۆن!... سەردەمێکی زۆرە لە گوند باوە... کە گوایا ئایشەگوڵ نەماوە ... گوڵێ مردووە.

ئاهێکی گەرم و بەتینم هەڵکێشایەوە...

کچەکە سەرێکی هەژاند و بە تیزەوە گوتی:

– با هەر وا بڵێن... با هەر وەهاش بزانن گوڵێ نەماوە، با لە خەیاڵی ئەوان گوڵێ مردبێ ئەو گوڵێیەی ئەوان دەیانناسی... نەما!.

وە پاش کەمێک وەستان درێژەی بە قسەکانی دا:

– ئەمن دەزانم هێشتا شتی تریش دەڵێن... شتی ناشیرینیش... بەڵام ئەو عالەمە هەرچی دەڵێن با بڵێن، با بۆ خۆیان بقەوچن!... لە سایەی کەرەمی خودا، من ئیمڕۆ لە هەموو ڕۆژەکانی دیکەی ژیانم... دڵخۆش و کامەران تر و ڕووسوورترم... هەروا بەسەر بەرزی و بەشەرەف دەژیم.

ئایشەگوڵ... کاتێک داما... وەکو ئەویش بەسەر شەریتی ژیانی ڕابوردووی بچێتەوە، لە دواییدا لەگەڵ ئاهێکی توند پێی گوتم:

– چ کفرم نەکردووە... خۆم لەناو کەڵبە تیژە گورگانیەکانی شێخ و ڕنووکی پیسی کوڕە بێ حەیا و بێ ئابڕوو... و چەپەڵەکەی ڕزگار کرد، نامووسی خۆم پاراست، بە دوای زیرەی شەیتانی دەروونی شێخ و کوڕەکەی... بە دوو بانگی بێ حەیایانەی ئەم دوو دڕندە بێ ئابڕووە نەکەوتم... شەرەفی خۆم پاراست... چیم کردووە!... کفرم کرد؟.

گوڵێ سوور هەڵگەڕابوو... لەداخ و تووڕەییان لێوەکانی دەلەرزین و فرمێسک لە چاوەکانی هەڵدەقوڵین و دەڕژانە سەر کراسە سوورەکەی!.

هەوڵی ئەوەمدا کە هێمنی بکەمەوە، پێم گوت:

– گوڵێ... من دڵنیام کە تۆ خوار نەڕۆیشتووی... وە ئەوەی ڕاستە... ئەوەت کردووە.

کچە ڕەفیقەکەی منداڵیم، بەم قسەیەم هەندێک هێدی بووەوە و... گوتی:

– لە دوو بانگی شەیتان نەچووم... بەدوو بانگی دڵی خۆمەوە چووم... جا ئەگەر دونیاش بەوە خراپ دەبێ... با خراپ بێت.

نەختێک لە قسەکردن سەنگرایەوە... تا بڵێ:

– ئەگەر وەکو لاشەیێکی فرۆشراو... لەگەڵ شێخ و کوڕەکەی گوزەرانیم بکردبا... ئەگەر ڕێگام بەو گورگانە بدابا... ددانە تیژەکانیان لە گۆشتی لەشم... لە حەیام گیر بکەن... ڕەنگە بەلای ئەو خەڵکەوە... بەلای ئەو خەڵکە مونافیق و سەر لێ شێواوە... کارێکی ئاساییم کردبێ و ئەو کاتەش کەس ناوی نەدەبردم!.

وە پرسیی:

– وانییە شێرکۆ؟

من وەڵامێکم نەدایەوە... تەنیا سەرێکم بۆ هەژاند... ئەویش لەسەر باس و چۆنیەتی خۆی ڕۆیشت:

– ئێستا بوومەتە هاوسەری ئەو کوڕەی خۆشم دەوێ... و... خۆشم دەویست. ئەویش منی خۆش دەوێ... و هەتا مردنیش هەر یەکترمان خۆش دەوێ، جا ئەو خەڵکە دوو ڕووە... با هەر بیرێسن و خاوی نەکەنەوە!.

ئەو کاتەی گوڵێ... ئەو چۆنیەتیەی خۆی بۆ باس دەکردم... من وا... لێکم دەدایەوە کە:

– ڕاستە... خۆ ئەگەر شێخ قطب الدین و کوڕەکەی... گۆشتی خاوی ئەم کچە بێ کەس و بێ دەرو دەسەڵاتەیان بخواردبا، بەلای ئەو خەڵکەوە چ بەرەی نەدەبوو بگرە کەس گوڵێی هەر بەبیر نەدەهاتەوە.

– بەڕاستی عالەمێکی پڕ جەور و ستەم و درۆ و دەلەسە و دوو ڕووییە!.

– دونیایێکی کە چ و خوار و لەنگەر پساوە!.

وە بەخۆم دەگوت:

– ئەرێ چۆن مرۆ دەتوانێ... وا بە ئاسانی... بەبێ بەرهەڵستی ئەوها مل بداو... باری ئەم ژیانە هەڵگرێ؟.

سەرم بۆ خۆم دانەواند... سەیرێکی بەژن و کەلەشە ڕووتەکەی خۆم کرد، ئاهێکم هەڵکێشا... لەدڵی خۆمدا دەمگوتەوە:

– بەڵام چ دەکرێ!... چ بە مرۆی برسی و هەژار دەکرێ!.

له ڕێگامدا بەرەو قوتابخانە... خەیاڵم تێکەڵ بە چۆنیەتیەکەی گوڵێی هاوڕێی منداڵیم بوو... کشابوومەوە عالەمێکی تر، بەبێ ئامانج لینگم دەجولاندنەوە و هەنگاوم دەهاویشتن، خۆم بێ سەرو شوێن دەزانی... لەناو گێژەلووکەی ئەم بێ سەرو شوێنییە بە خۆم دەگوت:

– نازانم چۆن ئەوەم بۆ نەهات کە لە گوڵێ بپرسم: داخوا هەتا چ ڕادەییێک ئاگاداری پوور ڕابی دایکیەتی و... تا چەند سەر و سۆراخی عەزۆی برای دەزانێ؟؟.

* * *

13

تا دەهات باران بەگوڕتر دەباری، وەکو زارکی هەموو کوندەکانی ئاسمان کرابنەوە... ئەوها کەند و دۆڵ و شیوەکان... بەسەر ئاو کەوتبوون، هەریەکەیان ڕووبارێک ئاوی سەرشێتیان تیادا پێچی دەخوارد و سەری دەکرد و هەڵدەچوو... و... ئەو ناوەی دادەپۆشی... دەیخستە ناو لوول و خوڕەی تۆفانێکی ڕاستەقینە، کۆمەڵێک پنچە دار و بەردوو لەناو گۆمی ئەو تۆفانە مەلەیان دەکرد و گەوزیان دەدا و تەوژمی ئاوەکە بەرەو ژێر ڕەپێچی دەکردن، منیش هەر لە خەیاڵی کچۆڵە هاوڕێیە فرۆشراوەکەم... لە خەیاڵی ئایشەگوڵی خوشکی عەزۆ... ئاڵا بووم... لەناو گۆمی پڕ تەوژمی ژیانی ئەو دەورە... مەلەم دەکرد... کە دەورێشەکان ئایشەگوڵیان بۆ ناو قەمەرەکەی شێخ فڕاند!!.

دیسان نەڕڕەی عەزۆ لەسەر جادەکە بەرز بوەوە:

– ڕوح... دەبارێ... ڕوح...!

– خودایە... بە قوربانت بم... پێغەمبەر... بە...!

لەگەڵ هاوارەکەی عەزۆ، بە هۆش هاتمەوە... لە دڵی خۆمدا گوتم:

– حەقتە... کاکە عەزۆ... حەقتە، برسیەتی بەهێزترە، برسیەتی لە پەیوەندی و سۆزی خوشک و برایەتی... بەهێزترە!! و... لە پەیوەندی یەکدیگیری و کۆمەڵایەتیش... هەتا لە عاتیفەی دایک و باوک وڕۆڵەش!

مامۆستا ستیڤان... کە باسی تاریخی عالەمی بۆ دەکردین... دەیگوت:

– گەورەترین ئیمپراتۆریەتەکانی دونیای کۆن، بەهۆی نالەباری ئابووری بە هۆی برسیەتی کۆمەڵانی خەڵک... لەناوچوون، هەروەها پتەوترین کۆمەڵگای ئادەمیزاد لە مێژوودا بەو هۆیەوە هەڵوەشاونەتەوە.

وە دەیگوت:

– مرۆ کە برسی بوو، لەوە ناسڵەمێتەوە کە گۆشتی برای خۆی بخوا!!. لەگەڵ یادکردنەوەی قسەکانی مامۆستا ستیڤان، قسەکانی دایکم... وەکو ڕیزە دڵۆپەیێکی نەپساوە... پەردەی مێشکمیان دەکوتایەوە، ئەو قسانەی کە لە باسی ژیانە تفت و دژوارەکەی سەردەمی گرانیە گەورەکە... بۆی دەگێڕامەوە:

– زەلام... زەلامی دەخوارد!...

– ڕوحم و بەزەیی هەڵگیرابوو... تیشکی خۆشەویستی لە دەروونی کەسان کوژابوەوە!.

– دایک... ڕۆڵەی فڕێ دەدا... بۆ ئەوەی لێی ڕزگار بێ !!.

– برا لەگەڵ خوشک... لەسەر لەتە نانێک یەکتریان دەخنکاند.

هەتا دەهات پتر بڕوایی‌م بەوە دەهات کە:

– ڕاستە کە دەڵێن برسیەتی... ڕەگی لەگەڵ هاری تێکەڵاوە!.

لەناو گەردەلوولی ئەم لێکدانەوەیە و کارەساتەکانی ئەو ڕۆژانەم... سەر لێ شێواو... و... وێڵ ببووم کە کاک ڕەسووڵ... ڕووی لە جادەکەوە... کە ئاوی باران کردبووی بە ڕووبارێکی هاری تیژڕەو... وەرگێڕاو سەری بۆ لای تۆما وەرسووڕاندەوە و بە تەوسەوە ڕووبەڕووی تۆما مرتاندی:

– ها... کووت ڕا لێیە؟

تۆمای هاوڕێشم، بێ پەروا سەرە گەورەکەی لە قاند و لێوەکانی بە توندی بەسەریەکەوە قرساندن،

ڕووی کردە پەنجەرەی پاسەکە لە جامە باغەکەوە چاوی لە عەزۆ بڕینەوە... کە لەسەر چەقی جادە چۆکی دادابوون... خۆی کووڕ کردبووەوە...باران دەیکوتایەوە، لە دواییشدا نیگای هاویشتە ناو تۆفانەکەی دەورەی و ئاهێکی توندی هەڵکێشا... ئینجا ڕووی بۆ لای کاک ڕەسووڵ وەرگێڕایەوە... و... بەووڕییێکەوە پێی گوت:

– ما... چ... بەدەست منە... کاک ڕەسووڵ... ئا...!!

وە پاش وەستانێکی کەم... وەکو بیەوێ بیرەکانی کۆبکاتەوە و... بڵاوە بە وریەکەی بدا... بەخەندەییێکی باییەوە لەسەر... وەڵامەکەی ڕۆیشت:

– من هەر داخی ئەوە دەخۆم، کە چۆن هەموو شەو... و... ڕۆژێکی خودا... بیست... سیی... لۆریە گەنم و دەغڵوودان لەناو گوند... بەرەو کەرکووک و بەغدا بار دەکرێن... و وەرێ دەکرێن و تێدەپەڕن! لەپێش چاوی ئێمە... بەزەققەی چاوی ئێمە!... بار دەکرێن و بەرەو ژێر ڕەت دەکرێن!.

تۆما... پاش دامانێکی کەم، دایە قاقای پێکەنینێکی تیژ... وە بەدەم پێکەنینەوە گوتی:

– ئێمەش... کە لە هەڵپەڕینی مەیموونانە دەبینەوە... کە لە پاڕانەوە ماندوو دەبین... ڕوومان ڕەش دەکەین... کەوڵی کەر لەبەر دەکەین... خۆمان سووک و ڕیسوا دەکەین!.

وە ئەم پرسیارەی ڕووبەڕووی کاک ڕەسووڵ کرد:

– توخوا... کەس بە خۆ ڕیسواکردن... لە نالەباری کەم کردووتەوە!!... یان چارەی دەرد و ئازارەکانی دەست کەوتووە؟...

تۆما... چاوەکانی پڕ ببوون لە گریان... کە دەیگوت:

– ئەوجا کە لە سەماکردن و خۆسووک کردن دەبینەوە، تووشی شێتی وەک عەزۆ دەبین!.

وە بە لێوە لەرزە لەبەرخۆیەوە مرتاندی:

– دەک ماڵت کاول بێ عەزۆ... وەکو کاول بووە!... سەیرکە چۆن منیشت هێنایە گریان!!.

وە جار لەدوای جار سەری دەهەژاند و گلەیی لە خۆی دەکرد:

– کوڕە... خۆ دەمێکە من کانی فرمێسکم ووشک بووە!... هەی هاوار... ئەم هەموو فرمێسکە بەم وەختە لە کوێوە هەڵقوڵین؟

تۆما... دەستێکی بەرزکردەوە، بە لاچکی کورتەکەکەی... چاوەکانی سڕینەوە... ڕووی بۆ لای من وەرسووڕاند... بەبزەیەکی پەشێوەوە پێشەکی لێی پرسیم:

–ها... ئەتوو دەڵێی چی... کوڕی سۆفی تەنەکەی؟

وە بەبێ ئەوەی وەها پیشان بدا... کە لەباس و پرسیار و وەڵامەکە... لای داوە... بەبێ هۆ پەلاماری منی داوە!... وەیان حیسابی ئەوە بکا... کە چ پەیوەندییێک لە نێوان چۆنیەتەکەی ئەو... و... چۆنیەتی کاروانەکە بەگشتی... وە ئەو پرسیارە نییە کە لە منی دەکا!!... ڕووی کردە کاک ڕەسووڵ... بۆ ئەوەی پێی بڵێ:

– کاکە... چ... دەسەڵاتێک بە خۆمەوە نابینم... دەنا وەکو باسمان لێ کرد و بیرمان لێ کردەوە... وەکو تەگبیر و پلانمان بۆ دانا!! وە بە گەرمی ئاهێکی هەڵکێشا... تاکو گوتی:

– ئەرێ وەڵڵا... بەلای منەوە وەهامان بکردبا باشتر بوو... هەر ئەم ڕێگایە هەیە... بەم تەرحە نەبێ...

بەبیللا و... بە ئینجیل و... بە قورعان... چارەی ئەم زوڵم و زۆرداریە ناکرێ!!

من... عاتیفە و سۆز دەمیان گرتبووم... لەناوەوە دەسووتام... و... دەتوامەوە، چۆنیەتی عەزۆی لەسەر شەقام کەوتوو، هەروەها چۆنیەتی نەفەرەکانی ناو پاسەکە... ماوەی ئەوەیان نەدەدام وەڵامی تۆمای هاوڕێم بدەمەوە... یان بەرگری پەلامارداەنەکەی بکەم، بەکاسی و... هوڕی و... گێلانە... دەمم بەش کردبووەوە و چاوم بە دەمی تۆما... بەسترابوو، جار جارەش کە ئەم قسەی تەواو دەبوون ڕەسووڵ لێی وەردەگرتەوە، چاوم بۆ لای دەمی کاک ڕەسووڵ دەگوازتنەوە... ناو ناوەش کە لەو چاو گوازتنەوە وەڕەس دەبووم... ئاوڕێکم لە جادەکە دەدایەوە و... دیسان سەیری دیمەنەکەی عەزۆم دەکردەوە.

کە تۆما لە قسەکانی بوەوە، چاوی لەسەر یەکتری دانان و لێوەکانی بەیەکەوە قرساندنەوە و پاشەسەری وە پشتی ئەو تەختە کرد کە لەسەری دانیشتبوو، ماوەییێک کەوتە بیرکردنەوە... لەپاشان خۆی ڕاست کردەوە... سەرە ئەنگوستێکی لە عەممەری سلێمان وەژەنی و سەیرێکی دیکەی تۆمای کرد... کە ئەو کاتە وەکو نوستووبێ... وەها دەهاتە بەرچاو، و مرتاندی:

– گوێ بگرە عەممەر... گوێ بگرە... خەورە چ دەڵێ!...

وە لە بنی زگیەوە هەڵچوو... و و دای لە قاقای پێکەنینێکی توند و بە ڕک!...

کاک ڕەسوولیش لەگەڵ پێکەنینە بە جۆشەکەی ئاوی لەچاو دەباری و... ددانەکانی گڕ دەکرانەوە!!...

ئەمن... هەرچەندە لەگەڵ پێکەنینە توندەکەی کاک ڕەسووڵ هاتمەوە دونیایەکەی خۆم... بەڵام لەهەمان کاتدا... ئەو پێکەنینەی کاکم، لەو هەڵوێستەدا بە جۆرە هیستیریاییێک دەژمارد...، عەممەریش ڕووی لەلای کاک ڕەسووڵ... بۆ لای تۆما وەرگێڕا، ماوەییێک بە دیققەت چاوەکانی لە تۆما برین و لێی وورد بووەوە... بەبێ دەنگی دەم و لێوی هەندێک دەجوولاندەوە، وام بۆ دەهات کە دەیەویست قسەییێک بکا، لەو کاتەدا لەڕیزی پشتەوە... مەهدی و قادرۆک و مەحمودیش بەیەکەوە بانگیان کرد:

– خەورە... ئەوە هێشتا نەخەوتووی؟

ئەوان... ئاگایان لەم کەین و بەینەی تۆماو ڕەسووڵ و... عەممەری سلێمان نەبوو، کە گوێم لەو پرسیارەی قادرۆک و هاوڕێیەکانی بوو، بەبێ دەستی خۆم... پێکەنینێک هێرشی بۆ دەهێنام و هەتا دەهات هێرشەکەی بەتەوژمتر دەبوو... وورده وورده دەنگم بەرزتر دەبووەوە... تاکو بوو بە قاقاییێکی بەرزی هیستیری، بەو پێکەنینەش دڵم تەواو ڕەحەت بوو!!... وەکو ئەو پرسیارەی کە لە ڕیزەکەی پشتەوە لە تۆما کرا... وەڵامی من بووبێ... وەڵامی من بۆ پرسیارەکەی... پرسیارە ساردو سڕەکەی تۆمای هاوڕێم... کە پێش کاتێک لێی کردم:

– ها... تۆ دەڵێی چی... کوڕی سۆفی تەنەکەی؟...

لەسەر ئەوەش من... هەرگیز بیرم لەوە نەدەکردەوە کە پێویست بێ تۆڵە لە تۆمای هاوڕێم بکەمەوە... وەیان پرسیارەکەی لە دڵمدا بەگران وەربگرم، چونکی من... ئەو هاوڕێیەم زۆر خۆش دەویست، تا ڕادەییێکی زۆر هۆگری ببوم... بە جۆرێک خۆم لەودا دەدۆزیەوە... گومانم لەوەش نەبوو کە ئەویش هەستی بەرامبەر من... وەها بوو... ئەویش فەرامۆشی زۆری بەمن دەهاتەوە، ڕۆژان... ئەو ڕۆژە سەخت و تفت و تاڵانەی پێکەوە لە قوتابخانەی هەولێر... پێش ئەوەش پێکەوە لە گوندەکەمان ڕامان بواردبوو... بە جۆرێک لێکی نزیک کردبووینەوەو لێکی گرێ دابووین... کە قسەیەکی ڕەق یان دڵ ئێشاندنێک... نەیان دەتوانی لێکمان بکەن... دڵمان لە یەکتری بیەشێنن... یەشاندنێکی وا ببێتە برین و شوێنی لە دەروونمان... لەژیانماندا ڕەش نەبێتەوە، سەبارەت بەو هۆیانەشەوە... لەگەڵ پێکەنین و دڵ ڕحەتیەکەم... لە

دڵی خۆمدا لێکم دەدایەوە و... بزەیێکی دەروونی دەیگرتم و بە خۆم دەگوتەوە:

– خەورە... لەم تەق و هۆڕ و هەورە تریشقەیە... لەو لرفە لرفی لێزمەی باران و تۆفانە... لەگەڵ ئەو هەموو نەڕەنەڕو بانگەی عەزۆ و جونبوشی ناو پاسەکە... چۆن خەوی لێ بکەوێ؟.

لە ڕاستیشدا... کە جەماعەتی پشتەوەی پاسەکە، پرسیارەکەیان ڕووبەڕووی تۆمای هاوڕێم کرد... ئەو پرسیارە لەجێی خۆیدا بوو چونکی هەموو هاوڕێیەکانمان ئەوەیان بیستبوو کە کاک تۆما زۆر جار لەناو پۆل... لە گەرمەی دەرس و دەمەتەقێ... دەچووە ژێر باری خەو... خەوێکی خۆش دەیبردەوە.

لەگەڵ ئەو پرسیار و هەرایەی ناو پاسەکەش، دیمەنی ڕۆژەکەم دەهاتەوە بەرچاو... ئەو ڕۆژەی کە مامۆستا ئیستیڤان... لەناو پۆلدا گلاسە ئاوەکەی کردە ملی تۆما... کە تۆمای هاوڕێم لەسەر ریحلەکە ڕاچڵەکی... لە زیرەیدا وەک مارگەزتوو...لە زیرەیدا، کە ئێمەی قوتابیانی پۆل ژووری دەرسمان لەگەڵ پێکەنین و گاڵتە و توانج... دەهەژاندەوە، لە دواییشدا کە تۆمای هاوڕێم هاتەوە هۆش خۆی... لە چۆنیەتی خۆی و مامۆستا و... چۆنیەتی پۆلەکە بەگشتی ئاگادار بوەوە... کە کپ و بێ دەنگ سەری دانەواند... چاوی بڕینە بەر پێیەکانی... کپ... بێ دەنگ بوو... تەنانەت تاقە جارێکی دیکە دەمی نەجوولایەوە... دەنگی نەهات... هەتا بۆ ئەوەش کە بڵێ:

– ئۆف!....

کە منداڵ بووم... زۆر بەئاسانی هاوارم دەکرد و بانگم دەکرد:

– ئۆف....

لەگەڵ هەموو توندییێک... یان کە هەستم دەکرد ئارەزووەکانم نایەنە دی... یان ستەمێکم لێ دەکرێ... هەموو بەرگری و ڕەددی فیعلم ئەوە بوو کە بانگ بکەم:

– ئۆف!!.

یان لە پرمەی گریان بدەم، بەڵام ئەو ڕۆژەی مامۆستا و قوتابیەکانی پۆڵ... ئەو بەزمەیان بە تۆمای هاوڕێم کرد... تۆما... تەنیا زریکەیێکی لێ هەڵستا و... بەس... ئیتر کە لەگەڵ زریکەکە هوشیار بوەوە... هاتەوە هۆش خۆی... یەکسەر کپ و بێ دەنگ بوو... سەری شۆڕکرد... چاوی دانەواندنە ژێر ریحلەکەی... تەنانەت ئۆفێکیشی هەڵنەکێشا... هەر ئەوەندە جگە لە گرژبوونی ڕووی... نارەزاییەکیشی... پیشان نەدا، خۆی لە هۆیهاو تریقە گاڵتەجاریەکەی قوتابیانی پۆڵ... گێل کرد کە بانگیان دەکرد و بانگیان دەکردەوە:

– خەوی دێ... لێفە و دۆشەگی بۆ بهێنن!

– ئەدیسۆن... شەو بە داهێنانەوە خەریک بووە، وازی لێ بێنن با پشووە خەوێک بکا.

– کوڕەکە... مێشکی ماندووە... دەبا ساتێک بهەسێتەوە.

ئەوەی ڕاستیش بێ ئەمە بوو کە تۆمای هاوڕێم... نەگێل بوو... نەگەلحۆ بوو... بە پێچەوانەی ئەوەی کە دیمەنی دەرەوەی وای پیشان دەدا... وا بوو، ئەو ڕۆژانەش... بە تایبەتی لەو ڕۆژانەی قوتابخانەش... لە ئێمە پتر بیری دەکردەوە... شتی لێک دەدایەوە... بیری ووردیشی دەکردنەوە... چۆن کە لە ژوورەکەمان دادەنیشت، یان لە ژووری دەرس زووبەزوو خەو دەیبردەوە... لە عالەمەکەی دەوروبەری دەپچڕا... بە پێچەوانەی ئەوە... کە لەناو بازاڕی شار... ڕادەبوردین... یان کۆڵانە تەسکو شەتوخوار و... پیسەکانی قەڵات و گەڕەکەکانی دیکەمان دەپێچانەوە... ئەو لە ئێمە وریایانەتر دەڕۆیشت و بۆ هەموو لایەکی خۆی ئاوڕی دەدایەوە... و هەرگیز دیمەنێک... یان جووڵانەوەیەکی خەڵکەکەی لێ بەسەر نەدەچوو... ئاگای لە

هەمـوو جوولانەوەیێک بوو... تەنانەت لە جوولانەوەی منداڵە چڵکنەکانی ناو کۆڵانەکان لەناو خۆڵ کە لەگەڵ پشیلە و مریشک یاریان دەکرد... ئاگای لەو منداڵ و پشیلە و توولە و مریشکانەش نەدەبڕا!.

تۆما... سەرەڕای ئەو هەموو خەمانەی وەکو تانۆکێکی دڕکاوی دەورەیان دابوو... سەرەڕای برسیەتی و نەداری و هەژاری خـۆی و خـێزانەکـەی... ئەو خـەمی ئەوانی تریشی دەخـوارد خـەمی بۆ خـەڵکی تریش دەخـوارد... خـەمی بـۆ منداڵەکـانی کـۆڵان... بگرە بـۆ پشـیلە و تـوولە و مـریشـک و ئاژەڵە بەرەڵڵاکـانی کۆڵانیش دەخوارد!... هەر ئەو بیر و ئەندێشە و خەم و ناسۆری ژیان و دەروونیشی بوو... کە وای لێکرد زۆر جار لە عالەمەکەی دەوروبەری بپچڕێ و دوور بکەوێتەوە.

شەوێک لە گۆڕەپانەکەی پشت کۆشکەکەی شارەوانی هەولێر دەنگ و هەرا بوو!!... خەڵکێکی زۆر لە گۆڕەپانەکە کۆببونەوە... زۆربەیان لەسەر ئەو تەختە کورسییە دارانە دانیشتبوون کە لە گۆڕەپانەکە... ڕوو وە دیوارە پانەکەی کۆشکەکە ڕیز کرابوون... پشـتـیـان کردبووە بەدەنی قەڵاتە پیـرەکە...، دەسـتـەیێک سۆلجەری ئینگلیز... بەهۆی تۆمۆبیلێکی درێژ و بەرین... لە تۆمۆبیلەکانی ئیسعاف بەرین و گەورەتر... لەو گۆڕەپانە فیلمی شەڕی ئەڵەمان و سوێندخۆرەکانی... لە دیوارە پانە سپییەکە... بەوێنە بۆ خەڵکەکەیان دووبارە دەکردەوە، دەنگی گرمەی بۆمبا و بۆردوومان و نەڕەی تەیارە و قرمەی تەیارەشکێن... هاوار و ناڵەی بریندار و کوژرا و ئەو ناوەیان پڕ کردبوو... و... لە قەڵاتە کۆنەکە دەنگی دەدایەوە، تۆمای هاوڕێم لەسەر کورسییەکە... لە تەنیشتمەوە ملی بەلادا هاتبوو... کەوتبووە خەوێکی قووڵ... پرخە لە گەروویەوە هەڵدەستا، سەرە ئەنگوستێکم تێوەژەنی... سەرم بردە بناگوێ و... بانگم کرد:

– تۆما... تۆما...

–ئەدیسۆن... کوڕە هەڵستە ئەوە دونیا خراپ دەبێ!.

تۆما... ملی ڕاست کردەوە... بە تەنیشتی دەستی چاوەکانی هەڵپشاوتن... هەندێک خۆی لێک کێشایەوە... دەمی لێک هەڵپچڕی... بە باوێشکێکی درێژ سیپەلکەکانی هەواداان... بەخاوی گوتی:

– لەگۆڕی بابیان بەم... لێم گەڕێ هەندێک بهەسێمەوە!.

لەگەڵ پرسیارە گاڵتەجاڕیەکەی مەهدی و قادرۆک و مەحموود.

– خەورە... هێشتا...؟

نەفەرەکانی ناو پاسەکە... لە چۆنیەتی ئەو کاتەیان دەرچوون!... ئەوانیش هاتنە ناو عالەمی عەمەر و تۆما... ئەوانیش دایان لە قاقای پێکەنین، ئەم پێکەنینەش... پێکەنینەکەی قوتابیانی پۆلی دەهێنامەوە یاد... کە لە ڕۆژ و کاتێکی جیاواز... و سەبارەت بە هۆیێکی جیاواز... لە کات و ڕۆژ و هۆیەکانی ئیمڕۆکە... ئە ئاوا... بە تۆمای هاوڕێم... بە خەورە پێدەکەنین!... وە لەباری خۆیان وەکو قوتابی... لە دەرس و لە سنووری قوتابخانە و پۆل... لەباری ئاسایی خۆیان دەردەچوون، بەلای منەوە هەردوو ئەو دیمەنانە... وەیەکچوونێکیان لە نێواندا هەبوو!... دیمەنی ئیمڕۆی ناو پاسەکە و دیمەنی ئەو ڕۆژانەی قوتابخانە، وە لە ئەنجامی ئەو وەیەک چواندنە و لێکدانەوە دا لەگەڵ خۆم دەدوام:

– مرۆ... حەز دەکا... بە نسکۆ بردن... بەکەتن... بەناڵەباری... ئەوانی دیکە پێ بکەنێ!.

وە لە خۆم دەپرسی:

– ئەگەر پێکەنین دەنگ دانەوەیەکی دەروونی و لا ئیرادی و شعور بە کەموکوڕی ئەوانی تر... یان دەرخستنی کەموکوڕی ئەوانی دیکە نەبێ... دەبێ چی بێ؟

وە خۆم بەوە رازی دەکرد کە:

– زۆر جاریش پێکەنین... دەنگدانەوەی بێ هێزی و بێ دەسەلاتی... مرۆ... خۆی دووبارە دەکاتەوە.

ئەم هەموو گاڵتە و پێکەنینەی ئاراستەی تۆما دەکرا... ئەم هەموو کەڵەکەی لەسەر ئەو دەکرا... و هەڵدەنرا، ئەوەی لێ دەوەشایەوە کە مرۆ لە پیستی خۆی دەرچێ... و جڵەوی هێمنی لە دەست شل بێ، کەچی کاک تۆما... وەکو مەسەلەکە هەر پەیوەندییێکیشی بە خۆیەوە نەبێ... تەنانەت خۆیشی لە گوورە نەدەبرد... تەنانەت شێلووش نەبوو... هێمنیەکەی نەدەشلەقا، وورده وورده بۆ قادرۆک و مەحموود دەگرژیەوە... یەک لە دوای یەک بزەی بەسەردا دەپرژاندن... بەدەم بزە پژاندنەکەش... دەمی لێکدەدا و لەسەرەخۆ دەیپرسی:

– ئەرێ بەراستی ئەگەر مرۆ بتوانێ سەد ساڵێک بۆ خۆی بخەوێ باشتر نییە!

لە پاشدان... وەکو لەگەڵ خۆی قسە بکا... گوتی:

– مرۆ... ئەگەر بێ کەڵک بوو، ئەگەر سوودێکی نەبێ... ئەگەر هیچی لەدەست نەهات... هەر نەبێ باشترە... یان هەر بنوێ باشترە... چونکە نووستنیش جۆرە نەبوونێکە!... و مرۆ...

فەقێ حەمید لەولاوە... کە گوێی لەم ووتەیەی تۆما بوو... گوێی ووشت کردن... بە گورجی قسەکەی لە تۆما پچڕاند، زمانێکی لە تۆما دەرکێشا و بە روویدا قیژاندی:

– هەی کافری بێ دین... بۆچ کوفران دەکەی!

وە بە ڕکەوە لە تۆمای ڕاخوڕی:

– حەددت چییە!... سەد ساڵ بخەوی... بۆچ تۆ گۆلکەکەی حەزرەتی عوزێر پێغەمبەری... یان ئەسحابەل کافی؟ هەتا خودا ئەو موعجیزەیەت پیشان بدا!... یان موعجیزەییێکی ئەوها تەمەننا بکەی؟

وە کۆڵە مستێکی لە هەواوە بۆ لای تۆما ڕاوەشاند و...پڕ لەقین پێی گوت:

– هەی دیانی قوون بەگنجی بەد مەسسەب!.

عەمەر... لەگەڵ دوا برگەی چۆنیەتیەکەی فەقێ حەمید، لە بنی زگیەوە دای لە قاقای پێکەنینێکی توند و ئاو زایە چاوەکانیەوە... بە لاچکە چۆغەڵەکەی قولینچکی چاوەکانی سڕینەوە.

هەندێک لە نەفەرە خوا پەرستەکانیش... لەگەڵ بانگ و جوێن دانەکەی فەقێ حەمید... بیرو چاویان لە لای عەزۆ... کە لەسەر چەقی جادەکە... لەبەر لێزمەی باران دەهات و دەچوو... وەک مریشکی ئاوەڕووتی لێهاتبوو... ئاو لە جل و جۆری دەچۆڕایەوە ئەو نەفەرانە... چاو... و... بیریان لە لای عەزۆوە... بۆ لای بەزمەکەی تۆما و مەلا حەمید گوازتنەوە، ئەمانەش لەسەر قسەکانی فەقێ حەمید وە جواب هاتن و بانگیان کرد:

– ئەستەغفیروڵڵاه... تۆبە... ئەستەغفیروڵڵاه...!

– تۆما...ی دیانی کافر حەددی چییە بێتە ڕیزی ئەسحابەل کاف و عوزێر پێغەمبەر و گوێلکەکەی!.

تۆما...ش... بە هێمنی چەند جارێک سەری هەژاند... لێوی هەندێک لەرزینەوە... گاڵتە جارانە سەیرێکی ئەوانی کرد... تا بە تەوسەوە و لەسەرخۆ گوتی:

– کوڕە وەڵڵاهی ئەمەیە سەیری سەیران... و بەزمی پیرێژنان...!

وە ڕووی لە خەڵکە خوا پەرستەکە کرد و وەکو بیەوێ هێدیان بکاتەوە... ڕووبەڕووی هەموان گوتی:

– کاکە... کاکینە ئێمە لە کوێ ، ئەسحاب و مەسحاب و عوزێر پێغەمبەر و گوێرەکەکەی لەکوێ!
وە لەگەڵ بزەییێکی گاڵتە جاڕانە پرسی:
– کێ ویستوویەتی بێتە ڕیزی پێغەمبەران و کەر و گۆلکی پێغەمبەران؟.
کاک ڕەسوولیش ددانەکانی گڕ کردنەوە... هەندێک بۆی کۆخی و بە دەنگە زبرەکەیەوە گوتی:
– خۆ زۆر کەسی وا هەن... خۆزگەیان بەکەرو گۆلک!
وە سەرێکی هەژاند و چاوقوچانێک بۆ ئەوە وەستا تا ئاهێکی سارد هەڵمژێ و لەسەر قسەکەی بەردەوام بوو:
– کەر و گۆلک زۆر زۆر لەو کەسانە سوودبەخش ترن!
وە لەبەر نیمچە بزەییێکەوە... لەگەڵ هەر بڕگەییێکی قسەکەی... جارێک سەری دەهەژاند... کە دەیگوت:
– گوێلک گۆشتی دەخورێ... جۆتی پێ دەکەن... سوود لە پێستەکەی وەردەگرن، مانگای لێ چاک دەکەن و بەرو بەرهەم پتر دەکا، تەنانەت شیاکەشی... ڕیخەکەشی بۆ پەین و بەتام کردنی زەوی و زار و بۆ تەپاڵە و سووتەمەنی سوود بەخشە، کەریش چەند بەسەبرە... پتر بە کەلکە... کەڵکی بۆ کۆمەڵی ئادەمیزاد... لە زۆری وەکو......!
کاک ڕەسووڵ قسەکەی خواردەوە... ناوی کەسی نەبرد ولەسەر قسەکەی ڕۆیی و گوتی:
– بەڵام مرۆی وا هەن... لەسەر ڕەوەی ئادەمیزاد حیساب کراون... هەرگیز سوود و خێرێکیان بۆ کەس نییە، جا حەقە ئەوانە دەبێ تەمەننا بکەن بێنە ڕیزی کەر و گۆلکی مام زانەوێر... نەک عوزێر پێغەمبەر!.
فەقێ حەمید بەم بەسەرچوونەوە و قسانەی کاک ڕەسووڵ زۆر قەلس بوو... بە تووڕەییەوە ڕووی لە نەفەرەکان هەڵبڕی... کە لەگەڵ قسەکانی کاک ڕەسووڵ لە گەرمەی پێکەنین دابوون... وەک مەنجەڵی یاپراخ بلقیان دەدا، وە بە توندی... ڕووبەڕووی هەموان بە ڕەسووڵی گوت:
– ڕەسووڵ... ما ئەتووش چ فەرقێکت لەگەڵ تۆمای دیانی بەد مەسسەب هەیە؟... هەر دووکتان بێ دینن... نوێژ نەکەرن... ڕۆژی نەگرن... لەخوا نەترسن... قسەی ئەوها حەللەق و بەلەقیش... هەر لەتۆ و لە ئەمسالی ئەنگۆ دەوەشێتەوە! لە دواییشدا سەری دانەواند و بێ دەسەڵاتانە مرتاندی:
– فایدەی نییە... قسە لەگەڵ کێ دەکەی!... لەم مەجالەش... گوتویانە... زۆر گۆتن قورعان خۆشە!
وە قەرەقۆپی لێ کرد.
لەو کاتەشدا... عەزۆ لەسەر جادەکە دیسان نەڕاندیەوە:
– ڕوح دەبارێ... ڕوح!
وەک مریشکی سەربڕاو لەسەر جادەکە جینگلی دەداو... هەڵدەقۆزیەوە و خۆی لە ئاوی باران دەگەوزاند.
خەڵکی ناو پاسەکە... دیسان ڕوویان بۆ لای عەزۆ وەرگێڕایەوە و لە عالەمی فشە و گاڵتە و سەیری فەقێ حەمید و ڕەسووڵ و... تۆماوە... هاتنەوە ناو واقیعی ئەو کاتەیان.
من... هەر چەندە قسە و گفتوگۆیەکەی فەقێ حەمیدم لەلا سارد و بێ تام بوون، ئارەزوێکی توند

پاڵی پێوە دەنام... کە تۆمای هاوڕێم بدوێنم!!... لە دەروونمەوە هێزێکی نادیار پاڵی پێوە دەنام... کە بە جۆرێک هەستی خۆم بە فەقێ حەمید بگەیەنم و... پتر بۆ ئەوەش کە ئەوکۆلکە فەقێیە هار بکەم... یان بیسڵەمێنمەوە... کە لە تۆمام پرسی:

– ئینجا کاک ئەدیسۆن... بۆچی سەد ساڵ؟ سەد ساڵی خشت بخەوی!... پتر... کەمتر... ئایا کەم و زۆری هەڵناگرێ؟

تۆما... چاوێکی لە کاک ڕەسووڵ و عەمەر ترووکاند و... بە دەنگ گوتی:

– سەد ساڵ... واتە قەرنێک... سەدەییێک، بە خودا و بەسەری ئێوەی عەزیز... بە حیسابی من... ئەگەر بە قەرنێک... بەسەد ساڵ پێش بکەوین و لە فەسیلەی کەر و گۆلکەوە دەربچین... بە قەرنێک یاڵڵا ئەگەر بتوانین خۆمان بناسین و بچینە ڕێزی عالەم و مرۆڤایەتی ئەمرۆکەمان!.

مەهدیش... وا دیاربوو هێشتا نەگەڕابوەوە عالەمی عەزۆ... کە قسەکەی تۆمای قۆزتەوە و کردیە فشە و سوحبەت... گوتی:

– بەخوای خۆشە... پیاو سەد ساڵێک بخەوێ، خۆ هەر نەبێ پاش ئەو سەد ساڵە کە بە ئاگا هاتەوە... جارێکی دیکە چاوت بەچڕوچاوی تۆفیق بەگ و سەرو سەکوتی شێخ قطب الدین و مام حاجی ناکەوێتەوە!

وە بزەییێکی پانی لەسەر زاری پەیدابوو کە دەیگوت:

– جگە لەمانەش... تۆماسی شۆفێر و لانکە شڕەکەشی پاش ئەو سەد ساڵە... وەکو کەرەکەی کابرای پێغەمبەر تەنانەت ئێسک و پەراسوو... و ڕایەڵ و شوێن و... خۆڵیشیان نامێنێ.

تۆماش... هەر بە فشەگاڵتەوە گوتی:

– ئەوانە لەتەک پاسەکەی تۆماس... دەچنە ناو مێژووەوە!.

کاک نافیع لە کۆبوونەوەکانی کۆمەڵە دەیگوت:

– مێژوو... لە کۆشکی شاهەنشاهو فیرعەونەکان... لەدیوەخانی ئاغاکان... بە نووکی نێزە نووسراوەتەوە.

دایکم دەیگوت:

– لەو زستانە لە دایکبووی کە بەفرە ئەستوورەکەی تێداکەوت!... ئەو ساڵەی مەلیک فەیسەڵ... لەبەر زۆری بەفر... نەیتوانی سەر لە ناوچەکەمان بدات و هەر لە هەولێر گەڕایەوە بەغدا...!.

دایکم دەیگوت:

– فاتەکۆر... مەمکە پووچەکانی بە تەختە ڕەقەکەی سینگی شۆڕ ببوونەوە... بە سەرکۆتی و پێ خاوسی... لەناو گوند دەگەڕا و هاواری دەکرد: برسیمە... مەمکەکانم شیریان چک کردووە... منداڵە ساوایەکەم لە برسان دەمرێ... برسیمە... برسیمە....

فاتەکۆر شێت ببوو... نەیدەزانی هەموو منداڵەکانی لە برساندا مردبوون، ئەو ساڵەش زستانێکی سەخت بوو... بەفر دارستانەکانی داپۆشیبوون، بۆ ئێوارەش... لە ئاقاری گوند... گەلەگورگی برسی... فاتە کۆریان دڕی و لە کۆڵ گوندیان کردەوە.

دایکم دەیگوت:

– ڕەشۆی خاڵت لەگەڵ کوڕگەلی گوند... پێشیان بەلەشکری دوژمن گرت... چوونە غەزایی... لەڕێگادا شەهید کران. من... بەهاتن و گەڕانەوەی مەلیک فەیسەڵ... وە مێژووی لە دایکبوونم... کەوتم، بەڵام ئەو ڕۆژەی گورگەکان فاتەکۆریان دڕی... ئەو ڕۆژانەی منداڵەکانی تێدا لە برسانا مردن... ئەو ڕۆژەی ڕەشۆی خاڵم... لەگەڵ لاوەکانی گوند لە ڕێگاکەدا شەهید کران... ئەو ڕۆژانە تەنیا لەناو لۆچەکانی مێشک و لە لاپەڕەی سینگی دایکمدا... خەتیان کێشابوو!... کە ئەو مرد... خەتەکانیش سوان و شوێنیان نەما و... دەنگوباسی هەموویانی لەگەڵ خۆی بردنە ژێر گڵ.

نەفەرەکانی ناو پاسەکە... تێکڕا بە قسەکانی مەهدی و تۆما... پێکەنین، لە پاشدان تۆما... وەکو ویستبێ قسەکان و مەسەلەکە هەمووی ڕاست بکاتەوە و پتر ڕووناکیان بخاتە سەر، دەستەکانی لەیەک دان و دەمی جوولاندەوە:

– ئەوە... ئاشکرایە...

ڕووی کردە فەقێ حەمید و لەسەر قسەکەی ڕۆیشت:

– جەنابی مامۆستا... گەورەم، ئەوە مەعلووم و ئاشکرایە کە جارێکی تر... یان بڵێین... جارێکی دیکە... ڕوو ناداتەوە... یەکێک... کەسێک سەد ساڵ وەکو خەوتن بخەوێتەوە و لە دواییشدا... لەدوای سەد ساڵ لەو خەوە هەڵستێتەوە و سەرو سمێڵی بتاشێ و دەست بەکاری خۆی بکاتەوە!

تۆما... نەختێک سەری دانەواند... بە دەنگ لەبەر خۆیەوە گوتی:

– من وڕێنە دەکەم... مامۆستا گیان من وڕێنە دەکەم قوربان... وڕێنە!

تۆما... قسەکەی بڕی و بۆ ئەوەی ئاهێکی دڵساردانە بخواتەوە و دووبارە دەست پێ بکاتەوە، کە قسەی دەکرد... لەگەڵ هەر قسەیێک... جارێک سەری دەهەژاندەوە:

– من... وڕینە دەکەم... دەنا ئەوەی ڕاست بێ ئەوەیە کە دەبێ هەرگیز بیر لە خەوتن و لە مردن و لە وەستان نەکەینەوە، ئەوەی پێویستە ئەوەیە... کە دەبێ ڕۆیشتنێکی وا بە گوڕ بڕۆین... ئەوها گورج ببەزین... تاکو بەزووترین کات... ئەو سەد ساڵەی لەم عالەمەدا دواکەوتووین... ئەو قەرنەی لە کاروانی پێشکەوتنی دونیادا بەجێ ماوین... بە زووترین کات بیبڕین و... بگەینەوە... کاروان.

تۆمای هاوڕێم... پاش وەستانێک ڕووی بۆ فەقێ حەمید بەرزکردەوە و پێی گوت:

– بەڵێ مامۆستا مەلا حەمید بەڵێ قوربانت بم... پێویستە قرێژی سەد ساڵەی لەشمان بکرێنینەوە، دەبێ لەشمان لە چڵکی هەزاران ساڵ پاک بکەینەوە.

مەلۆی گاوان دەیگوت:

– ئەو ساڵەی ماڵمان لە گوێڕ بوو... من منداڵ بووم... وای ئەو ساڵە حەشرمان بە شووتی دەکرد... وای شووتیمان دەخواردن، هەموو ڕۆژێک... بارێک شفتی... لە دەوزێ و لە حاویەکان دەهاتە دیوەخانی ئاغا!

وە دەیگوت:

– ئاغا چنگی لەناو جەرگی شوتیەکان گیر دەکردن، مەلای مزگەوتیش سوورەکەی دەخوارد... کوێخاش سپییەکەی دەخوارد... خەڵکی گوند لەگەڵ باوکم کڕیان دەکرد... ئێمە... منداڵەکانیش کڕاو کڕمان دەکرد!.

مەلۆی ڕاوچی زۆرجار بۆ ئێمە... منداڵەکانی دەگێڕایەوە و لەگەڵ پێکەنینێکی توند و تیژ

دەیگوتەوە:

– وای ئەو ساڵەی لە گوێڕ بووین... حەشرمان بە شفتی دەکرد!.

تۆما... دەستێکی بۆ پاش ملی درێژکرد... ماوەییێک پاشەسەری کراندەوە و لەسەر قسەکەی بەردەوام بوو:

– مرۆ... هەتا خۆ نەشوا... قرێژی ڕۆژانی تفر تفر لەسەر لەشدا ئەستوورتر و پتر دەبێت... قرێژیش پیسی و نەخۆشییە!.

مەلا حەمید... چ وەڵامێکی تۆمای نەدایەوە... وەکو قسەکەی ئەو پەیوەندییێکی بەمەوە نەبێ... ئەوها ڕووی لە تۆما وەرگێڕا!.

پێم سەیر بوو... مرازم ئەوەیە بڵێم... ئەو گۆڕانەم پێ سەیر بوو کە بەو ماوەیە... یان لە ئەنجامی ئەو گفتوگۆیە بێ پێشەکی و لەهیکڕایە... بەسەر نەفەرەکانی پاسە شڕەکەدا هات!!.

وە لەگەڵ خۆم دەپرسی:

– چۆن... ئەمانە لەپڕ... لەگەڵ دوان و قسە و گفتوگۆیەکەی کاک ڕەسووڵ و تۆما و مەهدی و فەقێ حەمید... لە گریان و ئەشکەنجەوە هاتنە بارێکی دیکە!... عەزۆ و کارەساتی عەزۆ... کە بەکارەسات و ئەشکەنجەی هەمووان دادەنرا... چۆن لە چۆنیەتی عەزۆ وەلا کەوتن و... کردیانە فشەو گاڵتە جاڕی و پێکەنین؟

ئەگەرچی نەفەرەکان... هێشتا بەشێکیان هەر لەگەڵ عەزۆ مابوونەوە بەڵام ئەوانەی لەدەور و پشتی عەمەرو کاک ڕەسووڵ و تۆما دانیشتبوون... ئەوانەی لە قسەکانی مەهدی دوان و کێشەی فەقێ حەمید و... ئەمانە دەبوو... تا دەهات لە عالەمەکەی عەزۆ... دوور دەکەوتنەوە و دەهاتنە ناو عالەمی واقعیان... ئەو عالەمەی ئەم هاوڕێیانەی سەفەرەکەیان لەناو پاسەکەدا باسیان دەکرد... وێنەیان دەکێشا و سەرپۆشیان لەسەر هەڵدەدایەوە.

قادرۆک... کە لاوێکی قوتەبنەی خوێن گەرم بوو... لە قوتابخانەی گوندەکەمان... و پێش ئەویش لە لای فەقێیەکانی مزگەوت... ئەلف و بێیەکی خوێندبوو... لە ئەنجامیش دەستی دابووە پێمەڕەو قازمە... بۆ بەخێوکردنی خێزانەکەی باوکی... کرێکاری دەکرد، لەگەڵ ئێمەشدا... لە کۆمەڵەکەی گەنجان یەکتریان گرتبووەوە، ئەم قادرە وەکو بیەوێ... ئەو دەرسانەی لە کۆبوونەوەکانی کۆمەڵە وەری گرتبوون... کۆیان بکاتەوە و بۆ نموونە بۆ عیلاجی مەسەلەکە... کێشەی... لەسەر بوو پێشکەشیان بکا... بۆیە بە فیزێکەوە وەکو لە ناوەوەی خۆیدا هاوار بکا... (ها منیش شتێک لە کۆمەڵە فێر بووم) هاتە ناو گفتوگۆیەکە و گوتی:

– بەڵام بەبێ ئاوی گەرم... لەش پاک نابێتەوە... بۆیێ پێویستیمان بەئاگرێک هەیە... ئاگرێکی گەورەی مەشقەڵدار... تا ئاوی پێ گەرم بکەین و لەش و گیانمانی پێ بشۆین... لە قرێژی ساڵان پاکی بکەینەوە.

کاک ڕەسووڵ... وەکو بڵێی قسەکەی قادرۆک هانی دابێ... یان کەموکوڕی تێدا بەدی کردبێ... بۆ ڕاست کردنەوە و... تەواوکردنی... ڕای خۆی بەم ڕەنگە لەسەر مەسەلەکە دەربڕی کە گوتی:

– پێویستە هەر بەمەندەش نەوەستین، هەر بە ئەوەندە... کە تەنیا لەش و گیانی خۆمان بشۆین و پاکیان بکەینەوە... دەبێ دونیا قرێژاویەکەشمان لە چڵک و زبری ساڵان پاک بکەینەوە... دەبێ دونیای

دەورو بەریشمان وەک سەلکە توور... بشۆینەوە.

عەمەر وەکو لەو گفتوگۆیە و لە قسەکانی... تۆما... و... ڕەسوول... و... قادر و ئەوانی دی... چاک حاڵی نەبووبێ... بە دوو چاوی گەشی... گەورەی کراوە... سەری بۆ لای شەقامەکە... بۆ لای عەزۆ سووڕاندەوە:

– تفوو... وو

خوزیێکی گەورەی لە پەنجەرەکەی پاسەکەوە... بۆ دەرەوە... بۆ سەر شەقامەکە... هاویشت... ئیتر بۆی کڕ بوو.

تۆمای هاوڕێشم... وەکو ویستبی درێژە بە بەزمەکە بدا... یان قسەکانی قادرۆک و ئەوانی دیکە تەواو بکا... بە گەرمی هەڵی دایێ و گوتی:

– بەڵێ... ئاگرە ئاوی پێ گەرم دەکرێ و... قرێژی ساڵانی پێ دەشۆرێ؟... ئاگرە ئاسنی پێ سەقا دەدەرێ... و هەموو شتێکی پێ قال و پاک دەکرێتەوە.

تۆما... لەگەڵ ئەو قسانەی ڕووی هەڵبزرکا و وەکو ملیۆنان بیر و گلەیی و ناڕەزایی... پاڵەپەستۆی مێشکی بکەن... وا ڕوومەتی هەڵمساندن و چاوی سوور هەڵگەڕان... لە تووڕەییان تووشی لێوە لەرزە بوو... دەستێکی بڵند کرد... کۆڵە مستێکی لە هەوادا ڕاوەشاند و بە دەنگ بانگی کرد:

– بەڵام ئەو ئاگرەی ئێمە دەیکەینەوە و هەڵی دەگیرسێنین. دەبێ ئاگرێک بێ ئەوانەیش بسووتێنێ کە بوونەتە هۆی ئەم پاشاگەردانییە و ئەم نالەباری و تاڵی و ژیانەی ئێمەی ڕەش و ڕووت.

خەڵکی ناو پاسەکە... لەگەڵ بانگەکەی تۆما پتر سەریان بڵند کردەوە...

فەقێ حەمیدیش بە پەلەو زوو زوو چاوەکانی لەم بۆ ئەو و لەو بۆ ئەم لە قسەکەرەکان دەگوازتنەوە، گلێنەی چاوەکانی لە گۆمێکی شڵەقاو مەلەیان دەکرد و گەوزیان دەدا و بێ ئارمانج لە کەسانی ناو پاسەکە و لە عەزۆی... لەسەر شەقام کەوتوو... دەچەقین و بەرەو دواوە هەڵدەقۆزینەوە و بە پەشێوی لەبەر خۆیەوە هەر دەیگوت و دەیگوتەوە:

– لاحەولە وەلا قوەتە...لاحەولە وەلا...

– ئەلحەمد و لیللاهی... شوکر خودایە... شوکر بۆ تۆ... و بۆ بەشی تۆ... بۆ خەڵاتی تۆ!.

بارانەکە وەستابوو، دڵۆپە ئاو لە جل و جۆری پاسەکە و... جل و جۆری عەزۆ دەچۆڕانەوە... عەزۆ هێمن ببوەوە... لەسەر جادەکە جوولا... بە مل کەچی و شەکەتیەکی زۆر... بە هەنگاوی شل و شۆق گەڕایەوە ناو ئۆتۆمۆبیلەکە و لەپشتی پشتەوە دانیشت، تێرەقەی پشتی دایە تەختەی پاسەکە... ملی بەسەر سنیگیدا شۆڕکرد... سەری خستە ناو هەردوو لەپی دەستی... وەکو تاساو بەبێ هەست و دەنگ کشایەوە ناوخۆی... و کپ بوو. نەفەرەکانی دەوروبەریش... کەسێکیان دەنگێکی لێوە نەهات... کەسێکیان بەیەک قسە عەزۆیان نەدواند، زۆربەیان بە بەزەییەوە سەیریان دەکرد و هەندێکیشیان ئاهیان بۆ هەڵدەکێشا!.

بەزم و هەرایەکەی ناو پاسەکە، بە گەڕانەوەی عەزۆ... ماوەیێک وەستا، خەڵکەکە وەکو لە هیکرا تاسا بن... هەموویان کڕبوون و قەرەقۆپیان لێ کرد!.

بەڵام ئەو بێ دەنگی و قەرەقۆپە زۆری نەخایاند، کە لەپێشەوەی پاسە شرەکەوە بۆڵە بۆڵ هەڵستا، ئەوە دەنگی تۆماسی شۆفێر بو کە لە دەرەوە... لە پێش ئۆتۆمۆبیلەکەی وەستا بوو... و... بانگی دەکرد:

-یاڵڵا کوڕینه... با حەرەکەت بکەین!

ئەو کـاتەش باران بە تەواوی وەسـتـابوو... تەم و مـژ تەنک ببـوو... مـرۆ بە چاکی بەرچاوی خـۆی دەدیت... خەتی جادەکەش دیار و ئاشکرا ببوو...

نەفـەرەکان... چ دەنگێکیـان لێوە نەهات... هەریەکەیان لەجێگاکەی هەندێک خۆی جـولاندەوە... بۆ ئەوەی بەچاکی جێگاکانیان بگرنەوە، چاوەنواڕی جوولانەوەی تۆمۆبیلەکەیان دەکرد.

عەمەر... سەری لە جامخانەی پاسەکەوە دەرهێنا و بە تۆماسی شوفێری گوت:

– دەی... بەد مەسسەب، ئێمە حازرین... با حەرەکەت بکەین.

تۆماس... بە مـڕەمـڕ... بە ڕوێکی گـرژ خـۆی هاویشـتـە ناو پاسـەکە، بە تووڕەیی دەستی بۆ گـون و گورچیلکەی تۆمۆبیلەکە درێژ کردن، هەوڵی دەدا مەکینەکەی گەرم بکاو و... پاسەکە بخاتەوە گەڕ.

خەڵکەکە... هەروەکو گوێشیـان لە بۆڵە و تووڕەبوونی تۆماس نەبووبێ... خۆیان لە گووره نەبرد، هەر یەکە دەیەویست پتر بە جێگاکەیەوە بنووسێت... لینگیان پتر... لێ ڕادەکێشا.

تۆماس... جار لە دوای جار ئاوڕی بەرەو پاشەوەی ناو پاسەکە دەدایەوە، ڕووی بۆ تەنیشتی خۆی... بۆ عەمەر و کاک ڕەسووڵ وەردەگێڕا، بەلەز... گێڕو ئامرازەکانی دیکەی تۆمۆبیلەکەی لێک دەکێشانەوە و دەی شێلان، بەڵام ئۆتۆمۆبیلەکە... لە ڤژەڤژ... پتر لە جێگاکەی نەدەجوولا.

من... سەرم لە گرژی و مۆنی تۆماسی شوفێر سوڕمابوو، نەمدەزانی نیگەرانیی چییە، ئەو... هەرگیز بەشداری لە کێشـە و هەرایەکەی ناو پاس نەکـردبوو... و... لەو ماوە درێژەی کە نەفـەرەکـان دەمەتەقێ و گاڵتەجاڕیان دەکرد... ئەم سەری بەسەر سووکانی تۆمۆبیلەکەی داکردبوو... وەکو خەوتوو جوولەی لە خۆ بڕیبوو، ئەگەر بڵێی دەردەکە هەمـوومـانی گرتبووەوە... دیسان کەلێنی فشـەگاڵتەو پێکەنین و هیـوا... بە تەواوەتی نەگیرابوو، وەکو دایکم دەیگوت:

– دونیا هەر چەندە هەور و تەم و مژ بێ... بەڵام ڕۆژ ڕووناکی هەر دەبەخشێ.

نەفەرەکان... لەگەڵ ئەو هەموو کۆست و تەنگانە و نالەبارییەی لەناویدا دەژیان... لەگەڵ تاڵی و تفتی ڕۆژانەیان... دیسـان وەکـو بەنی ئادەم دەژیان، ئەوە بوو لەگـەڵ ئەو چەند دەقیـقـە ژیانەی ئەو ڕۆژەی ناو پاسەکەشدا... گەلێک لە ئەشکەنجە و ئازارەکانیـان لەبیر کردبوون، هەتا عـەزۆ و چۆنیـەتی عـەزۆشیـان لەناو ئەو چەند کـاتەدا تواندبوونەوە و فـەرامـۆشیـان کـردبوو... هەتا وایان لێ هاتبـوو کـە ئاگـایان لە تۆماسی شۆفێریش ببڕێ... کە لەپێش لانکە شڕەکەیدا وەستابوو... ئەنگوستی لە نەفەرەکان ڕادەوەشاند و بە تووڕەییەوە چاوڕاوی لێ دەکردن... و... هاوار... لە دوای هاواری دەکرد:

– یاڵڵا دابەزن... دەی دابەزن... پاڵ دەن.

وە بە بەری دەستێکی لە لمووزی تۆمۆبیلەکەی دەدا بۆ ئەوەی کۆڵی دڵی لە نەفەرەکان دامرکێنێ... یان سەرنجیان بۆ لای خۆی ڕابکێشێ.

لەگەڵ ئەم چۆنیەتیـەی نەفـەرەکان بەگشـتی و ئەو خـەم ساردیەی لە دەرەوە بە ڕوالـەت دەیان نواند، من... دیسـان برسـیـەتیم لە چاوی هەمـوویاندا دەخـوێندەوە، بێ تووکی لە ڕەنـگ و ڕوویان... لە لەشی زراو... و لاوازیـان ئاشکرا بوو، ئەمـەو لەگـەڵ عـەزم و توانا و توونـدییێکیش... کـە لە چاوی و... لە جوولانەوەی عەمەرو مەحمودو تۆما و... هەندێکی تریشیان بریسکەی دەداو سەری هەڵدەدا.

جگە لە عـەزۆ کە بە تەنیـا لە جێگاکەی خۆی... لە پاشی پاشەوەی پاسـەکە... ملی بەسـەر سینگیدا

کەچ کردبوو...و ... سەری خستبووە نێو هەردوو لەپی دەستی... جگە لەم... نەفەرەکان هەموویان لە پاسەکە دابەزین و لەم تەنیشت و لەو تەنیشتو بە پاشەوەی پاسەکە بلاوبوونەوە... دەست و بازوویان لێ هەڵماڵین و کەوتنە هەژاندنەوە و پاڵدانی مەشکە کۆنەکەی تۆماس... تاکو تۆمۆبیلەکەیان وەئاگا هێنا، ئۆتۆمۆبیلەکە ئەوەل جار سەری لەرزاند... چەند حینگێکی لە هەواکەی پێشیدا... تا کەوتە ئەوەی هەنگاوی شل و پەیت و... وەک پیرە مانگایێکی شەکەت... دەستی بەجادە هەڵلووشین کردەوە.

لەگەڵ یەکەم گرەی ئۆتۆمۆبیلەکە... فەقێ حەمیدو هەندێک لە نەفەرەکانی دیکە... بەدەنگ بانگیان کرد:

– سەڵەوات... لە دیداری موحەممەدا!.

کاتێ لە لۆفەی یەکەم بەرەو ژوور دەسووڕاینەوە... گوندی کۆڕێ و گوندەکانی ئەو دۆڵە لەناو لێڵایی دەردەکەوتن و تارماییەکانیان پتر ئاشکرا دەبوو... و... ڕوونتر دەبوونەوە، لووتکەی سەفین هەڵمێکی سپی دایپۆشیبوو، هەتا لە لۆفەکان سەردەکەوتین... نەڕەی ئۆتۆمۆبیلەکە بڵندتر دەبوەوە... تا دەبووە هاوارو ناڵەیێکی بەکوڵی برینداارانە، هەڵم و پرووشکەی دوای باران جامی پێشەوەی پاسەکەیان پتر دادەپۆشی، تۆماسی شۆفێریش... بێ پسانەوە دەستی لەپەنجەرەکەی تەنیشتیەوە بۆ دەرەوە درێژ دەکردو بە پەڕۆیەکە پێش چاوی خاوێن دەکردەوە، کە پاسەکە لە گەوەی دوایی سەرکەوت و کەوتە پانایی پیرمەم... ناڵە و زیڕەی کەمتر بوەوە. ژانەکانی هێدی دەبوونەوە و وردە وردە لەناو هەواکەی دەوروبەری دەتوانەوە.

لەهەردوو لای جادەکە... بەدەیان کەلەشی داربەڕوو... دارمازوو... باوی... کرۆسک... گێوژ و... هەنجیرە کێوی... لێ کەوتبوون، لە تەوقە سەری بەنی پیرمەمیش... ڕەزەکانی ترێ تێک و مەکان درابوون... بەسەدان کۆڵکەمێو لە ڕەگەوە هەڵکێشرابوون... هەندێک لەو مێوانە هێشتا بە پێوە مابوون و گەڵاکانیان سیس ببوون... هێشتا ترێیان هەر پێوە مابوو... هوشیەکانیان... وەک مەمکی دایکە برسیەکان... چرچ وپووچ ببوون و بە گەچڵاوی شۆڕ ببوونەوە.

تەختاییەکەی سەرەوەی پیرمەم هەمووی گێرەو خاکەکەی سەرەوژێر کرابوو...دەیانگوت ئەو گردە بڵندە بۆ مەلیک دەکەن بە پایتەخت و هاوینە هەوار...

ئەو پایزەی بۆ یەکەمجار لەگەڵ کاروانێک دەچوومە هەولێر... تا لەقوتابخانەکەی بخوێنم... کاتێ لە بەنی پیرمەم سەردەکەوتین... لەبەر چڕی دارستانەکەی سەربەن... بەنوێژی نیوەڕۆ هەستمان بەڕۆژ نەدەکرد... وامان بۆ دەهات کە ئێوارەیێکی درەنگەو ڕۆژ ئاوایە!!. ئەو سەردەمەش وەکو ئێستا ڕێگای ئۆتۆمۆبیل لەسەربەن تێدەپەڕی و لۆفەکانی هەروەکو ئێستاکە وەها بوون... بەلام ئەو دارستانە چڕو سەختە سامێکی دەدایە ئەو ناوەوەو مەترسیێکی دەدایە هاتووچۆکەران... زۆر جاری وادەبوو لەناو دارستانەکە چەتەو ڕێگر ڕێگایان بەوانە دەگرت و ڕاو و ڕووتیان دەکردن.

کە لەنشێوەکەی بەنی پیرمەم بەرەو بانەمان و بۆ لای بەستۆڕە غلۆر دەبووینەوە... پاسەکە وەکو گێژ بەگێڕی بەم لاو بەولای جادەکەدا دەلەنگی و ڕادەهات... نەفەرەکانی ناوەوەی لەسەر تەختە ڕەقەکان... دەهەژاندنەوە، عەمەر... وەکو هێشتاخەیاڵی بەو قسانەوە گیر بووبێ... کە پێش چەند کاتێک تۆماو کاک ڕەسووڵ ومەهدی و مەحمود و مەلا حەمید و ئەوانی دی... لەناو پاسەکەدا دەیانکردن... وەکو هێشتا بیری بەو گفتوگۆیە گیر بووبێ... بەین بەینە سەری دەهەژاند و لێوی دەجوولاندنەوە و بۆڵە بۆڵی لێوە دەهات!!... وورده ووردەش بۆڵە بۆڵەکەی ڕوونتر دەبوەوە تا دەبوون بە قسەو ڕەوانتر دەهاتنە بەر گوێی نەفەرەکانی ناو ئۆتۆمۆبیلەکەو زۆریشی پێ نەچوو کە لە ناوەوەی جونبوشی کردو تەقی و... لەپڕ بە

تووڕەییێکی زۆر و بەدەنگێکی بڵند بانگی کرد:

– حیسابی ئێمەو ئەوان لەدوای ئەو سەفەرە دەکرێ!!

وە پاش هەناسە خواردنەوەیەکی ووشک... دەستی بە گەف و چاو... و... ڕاو... کردەوە:

– بە حەول و قوەتی خودا... کە گەڕاینەوە گوند... دەبێ ئاگرەکە بکەینەوە، دەبێ ئاگرێک لەو کاروانە لۆریانە بەربدەین کە ڕزق و تفاقی ولاتەکەمان... بۆ دوژمن... بۆ بێگانە دەکێشنەوە، قاتی و قڕی لە ولاتدا پەیدا دەکەن، دەبنە هۆی برسیەتی و مردنی منداڵ! و خەڵکی ناوچە... دەبنە هۆی نالەباری و هەژاری ئێمەو ڕسواکردن و مل کەچی خەڵکی گوند.

من... وەهام بە خەیاڵدا دەهات... کە عەمەری سلێمان... بەم قسە توندو زەقانەی وەڵامی تۆما و کاک ڕەسووڵ و قادرۆک دەداتەوە!. بۆ ئەمە... ئەو چاو... و... ڕاو و گەفانە دەکات... تا پتر خۆی بە خەڵکەکە بناسێنی!!... یان هێز و توانای خۆی... کە بەلای من... هەروا بەلای نەفەرەکانی ناو پاسەکەش... عەمەر پێویستی بەمەش نەبوو، چونکی خەڵکەکە هەموویان لە مێژبوو عەمەریان دەناسی... دەیانزانی چ بەرازێکی مل ڕەقی یاخییەو چ پیاوێکی عینادو تووش و توندە... وە ئەوەیان لا ڕوون بوو کە ئەو... ئەوەی دەیڵێ و دەیەوێ بیکا... دەیکا... لەقسەی خۆی ناگەڕێتەوەو، زۆربەی نەفەرەکان لە دڵدا قسەکانی عەمەریان پێ خۆش بوون... فێنکی دەگەیاندە گیانیان... هەر بەو هۆیەشەوە... هەموویان چاویان لەدەمی عەمەر بڕیبوون... کە عەمەریش قسەکانی تەواو کردن و لە گڕوگەف کردنەکەی بوەوە... هەر یەکەیان ئاخێکی کرد!.

کاتێک لە لۆفەی سپی دەسووڕاینەوە... دەشتی هەولێرو شەمامک... دەشتەکانی زراری و کەندێناوە و... لە دوور... دوور دەشتە پڕ پیت و بەرەکەتەکەی قەراج... م... وەکو دەریاییێکی تەم دەهاتە بەرچاو، زێی بادینان... وەکو ئەژدیهاییێکی زەلام بریسکەی دەداو ئەو دەشتە وشک و برینگانەی کەرت دەکردو بەرەو ژێر دەخشا، کۆمەڵێک بیرو خەیاڵ هێرشیان بۆ دەهێنام... لەگەڵ خۆمدا قسەکانی کاک نافیع...م دووبارە دەکردنەوە... ئەو قسانەی وەکو وانەو ئامۆژگاری لە کۆبوونەوەکانی کۆمەڵەدا بۆی دەکردین و دەیگوت:

– لەبەر کەمتەرخەمی و بێ توانایی، ڕژێمە بۆگەنەکان... بە پلانی بێگانەو داگیرکەر... ڕێگای ئەوەمان نییە خێر لەو هەموو... ئاو... و... زەوی و زارانە ببینین، وە دەیگوت:

داگیرکەرەکان بۆ برسی کردن... بۆ ڕسواکردن... بۆ سەر پێ شۆڕکردنی خەڵک... بە یارمەتی ڕژێمە ڕزیو و ئاغایەکان... ئەم پلانە دەگێڕن تا پتر دەست بەسەر... چەوساوەکاندا بگرن... لەپەل و پۆیان بخەن و درێژە بە مانەوەیان بدەن لە ولاتەکەماندا.

کە ئەم بیرو خەیالانەم دەکردنەوە... ئاهێکی دڵساردانەم... هەڵدەکێشا... لەگەڵ خۆم یەک و... دوو... و بەراوردم دەکردەوە:

– ئەم هەموو زەوی و زارە بەخێر و بێرە!... ئەم هەموو دەشتە فراوانانە... ئەم هەموو ئاوە مشەیە... ئەم سامانە بەپیتەی ئێمە هەمانە... کەچی بۆ مستە گەنمێک... بۆ ...گۆلە دانەوێڵەیێک... شەیداین و وەکو شێت و دەلوو وە دونیا دەکەوین!... بۆ دڵۆپە بارانێک خۆمان دەکەین بە مەیموون...!!

– بە زگێک تێرین... بەدوو زگ برسین...!!

– خۆمان زەلیل و ڕسوا دەکەین... خۆمان دەکەین بە مەیموون... هەتا بەزەیی خودا هەڵبستێنین... بەزەیی خودا و پێغەمبەر و ئەولیاکان... بەزەیی ئەمانە بجووڵێنین... تا بارانمان بۆ ببارێن...!

– ئەگەر ساڵێک باران نەبارێ... شینایی لەم هەموو... دەشتانە نابینین!!.

مام زانەوێر... لە زمانی باپیری دەیگێڕایەوە... دەیگوت:

– وەختی ئەوان، لە بنەبنەی سەفینەوە... لە هەولێرەوە... هەتا کەرکوک... و تا مەخمور... بە درێژایی و پانایی قەرەچووغ... ئەو دەشتانە هەمووی دارستان بوون!! وە دەیگوت:

– تەیروتوار... بەباڵەفڕ... دارەودار دەگەیشتە کەرکوک و تا دەو زێ... لە زەوی نەدەنیشت!

کاتێ ئەم قسەیەی مام زانەوێر...م ... بەخەیاڵدا دەهاتەوە... خوزیێکی تاڵ و سوێرم قووت دەدایەوە و دەکەوتمەوە یەک و دوو لەگەڵ خۆم:

– ڕووی خۆمان ڕەش دەکەین... کەوڵی بزن و پێستی کەر دەپۆشین... تا خودا ئاوڕێکمان لێ بداتەوە... تا سەرنجی خودا و پیاوەکانی خودا ڕابکێشین...تا بارانمان بۆ ببارێنێ، ئەم زەوی و زارە پڕ خێرو پیت و بەرەکەتە...!! لەخنکان ڕزگار بکات و قاتی و قڕیش لەناو ئێمە هەڵگری!!

– خۆمان لە بزن و لە مەیموون و لەکەر... لەلای خودا پێ بێ ڕێزترە، بەڵام بۆچ وابێ؟... بۆ... وەڵام... کەسێکمان نییە بیر لە وەڵامێک بکاتەوە...!!

دیمەنی نوێژە بارانەکەم دەهاتەوە پێش چاو... ئەو دیمەنانەم وەک شەریتی سینەما بەبەر چاودا تێدەپەڕینەوە، دیمەنی خەلیفە سەرسۆرو دەروێشەکانی... کە لەدوو مەلۆی گاوان ڕیز ببوون و پێستی بزنیان لەبەر کردبوو... بە هەزاران پلپلەو پارچە ئاوێنەو مورو و جگ و ناڵەکەر... ڕازاندبوویانەوە، لەسەر چەقی جادە و پانە گۆڕەکە... وەک تەزرە هەڵدەقۆزینەوە... زیکریان دەکرد... شیربازی و ڕمیان هەڵدەدان... ڕوویان دەکردە ئاسمان و وەک پیرەگا دەیان بۆڕاند:

– یا... ڕەببەنا...

هەروەها دیمەنی تۆفیق بەگ و شێخ قطب الدين و مام حاجیش... کە لەتەک فەرمانبەر و دەوڵەمەندەکانی گوند... دوورەپەرێز لە حەشاماتەکە وەستابوون و خۆیان دەلەنگاندەوە و لەسەرخۆ پێ و دەم و زاریان دەجووڵاندەوە... بێ ئەوەی دەنگێکیان لێوەبێ!!... یان... کەسێک بزانێ... داخوا چ دەڵێن!؟... یان ... دەچنە پێش یان دەکشێنەوە پاش، خەڵکە ڕەش و ڕووتەکەش... بەسۆز... بەکوڵ... هەندێکیان لەگەڵ فرمێسک باراندن... لەبنی زگیانەوە...بە هەموو هێز و توانایانەوە بانگی خودایان دەکرد:

– یا... ڕەببەنا... یا ڕەببەنا.

لەناو تەم و مژی ئەم هەموو وێنە و تابلۆ تاڵ و تفتانەش وێنەی نەخشینی خۆشەویستم... لەگەڵ وێنەی ئایشەگوڵی... کچۆڵە هاوڕێیەکەی منداڵیم... وێنەی هەردووکیان لەبەر چاومدا وەکو بڕکە لاولاوێکی سەوزی باڵابەرز بەرز تا چاو بڕ دەکا... بەرز هەڵچو و لێک دەئاڵان و تێکەڵاو دەبوون، سەودایێکی پڕ ئێش و پڕ ژانیان دەدا بە مێشک و بە دەروونمدا.

– مەمکەکانی نەخشین... هەر لە جێگاکەی خۆیان... کراسە زوورەکەیان نەختێک هەڵدابووەوە و نرخێکیان دابوو بە چیتە هەرزانەکەش.

لە پڕ... لەناو سەودایەکەی مێشکمدا هاوارێکی بڵند هەڵدەستا:

– نا... نابێ مەمکەکانی نەخشین... وەکو ئەو هێشووە ترێیە چورچ و پووچانەی ڕەزەکەی بەنی پیرمەمیان لێ بێ!!

– نا... نابێ... جارێکی دیکەش ئایشەگوڵ بە گۆڵمە جۆیێک بفرۆشرێتەوە!.

ئایشەگوڵی کچۆڵە هاوڕێیەکەم، لەو بووکە بارانەدا... بە هەموو دڵسافی و ساویلکەیی منداڵانەوە... لەگەڵ ئێمەی منداڵانی گوند... تا نیوەشەو لەناو کۆڵانە تەسکەکانی گوند... هەڵدەپەڕین... گۆرانیمان دەگوتەوە... گۆرانی پاڕانەوە و دڵساردی، گۆرانی پاڕانەوە! گوڵێ بە دەنگە ناسکەکەی بانگی دەکرد:

بووکێ مە بارانی دەوێ

ئێمەش لێمان وەردەگرتەوە:

شیری کچۆڵانی دەوێ

ئەو ڕۆژە ئایشەگوڵیش... ئەویش بەدڵ حەزی دەکرد ئاسمان وە ئاگا بێنێ و... بە دەنگە ساوایە ڕەوانەکەی دەپاڕایەوە بۆ ئەوەی بەزەیی خودا بجووڵێنێ... بەشکەم ڕەحمێک بە خەڵکەکە بکاو بارانمان بۆ ببارێنێ!!.

* * *

14

بۆ رۆژی دوایی، هەر لەگەڵ پاسەکەی تۆماس... چۆن دوێنێ... هاتبووین... هەروەها خەرار بەتاڵ و دڵ پڕ لە کینە و ڕق و خەفەت ... لە شارە پیرە خەمبارەکەوە... ڕێگای گوندەکەمان گرتەوەبەر!.

لە نەفەرەکانی رۆژی پێشوو... تەنها عەزۆم لە ناو پاسەکەدا بەرچاو نەکەوت... لە دڵی خۆمدا لێکم دەدایەوە و دەمپرسی:

- دەبێ... عەزۆ لەبەر ئەوە لەشار نەمێنێتەوە... تا سۆراخێکی خوشکەکەی بکا؟...

هەندێک جاریش... بیری ئەوەم وەک برووسکە بە مێشکدا تێدەپەڕی ... بە دوو دڵی لەگەڵ خۆم دەکەوتمە پرسیار و وەڵام... کە دەشێ عەزۆ شێت بووبێ و برسیەتی و نالەباری سەری پێ هەڵگرتبێ و کەوتبێتە ئەو دەشت و بیابانە!؟. سەبارەت بەو چۆنیەتیەشی، ئاگای لە پاسەکەی تۆماس و لە هاورێکانی سەفەرەکەی دوێنێی... بە گشتی... ئاگای براینێ، یان... «ئەمە لەگەڵ خۆم دەمگوت» :

– ڕەنگە چووبێتە لای شێخ قطب الدین... ئەمیش گوند و دێهاتێکی زۆر و دەغڵ و دانێکی زۆرتری هەیە، لەوانەیە بەسەرکارەکەی گوتبێ... باراشێک گەنم و جۆ بدەن بە عەزۆ، لەمەش پتر... لەوانەشە... کوڕی سۆفیە کۆنەکەی... هەر لە گوندێک لە گوندەکانی نیشتەجێ کردبێ، ئەدی... ئەگەر شێخ لە رۆژی ئەوها ڕەشدا... داڵدەی سۆفیەکانی و ئەولادی سۆفیەکان نەدا!... چۆن لە بەهەشت داڵدەیان دەدا؟

بەم ڕەنگە خۆم دەدواند و بەهۆی دواکەوتنی عەزۆ لە گەڕانەوەکە... سەرم لە پرسیار و وەڵام... ئاڵا... بوو، عەمەری سلێمان و هاوڕێیەکانی، کە بە نەگەڕانەوەی عەزۆیان زانی... یەک سەیری ئەویدی دەکرد، بەڵام کەسێک نەیویست... یان یەکێکیان نەیان توانی وەڵامی ئەوە بدەنەوە کە:

– ئایا... عەزۆ... بۆچ، دواکەوتوە و... نەگەڕاوەتەوە؟!.

خەڵکە... لایان وابوو... کە عەزۆ کەم و زۆر ئاگای لە خوشکەکەیەتی و سۆراخێکی لێ دەزانێ، کەچی لە ڕاستیدا... وەکو رۆژان... بەدەریان خست... عەزۆ هەرگیز ئاگاداری چۆنیەتی ڕاستەقینەی خوشکەکەی نەبوو... و لەسەر ئەو خەیاڵە نووستبوو کە جەنابی شێخ قطب الدینی گەورە... هەر لە ڕێگای خودا و کەرامەتی خۆی... باڵی باوکیەتی بەسەر ئایشەگوڵی خوشکیدا هێناوە و لە ژێر سێبەری پیرۆزی ئەودا... ژیاوە... هەتا ئەو رۆژەی خودا ئەمانەتەکەی لێ وەرگرتۆتەوە و... مردووە و چۆتە ڕێگای حەق!!

منیش... وەکو خەڵکەکە بیرم دەکردەوە و... زۆرجار لە خۆم دەپرسییەوە:

– چۆن... برا دەتوانی... خوشکی لە بیر بکا؟...

چۆن ئەوها بە ئاسانی فەرامۆشی دەکا و پێ شوێنی لەسەر ئەم دونیایە بزر دەکا؟ بە تایبەتی برا و خوشکێکی وەکو عەزۆ... و ئایشە گوڵیش... لە ژیان... لە یەکتری بەولاوە... کەسێکیان نەبوو!!

لەگەڵ هەموو قەزا و بەڵای دونیاش... لەگەڵ هەموو کوێرەوەری ژیانیش خوێن و گۆشت لەیێک جودا ناکرێنەوە، هەتا دڵ لێ بدا... هەتا خوێن لە دەماری مرۆدا هاتووچۆ بکا... برا و خوشک هەرگیز یەکتری فەرامۆش ناکەن!...

من... ئەوها لێکم دەدایەوە.

هەفتەییێکیش پتر بەسەر رۆژی سەفەرەکەمان تێ نەپەڕیبوو کە دەنگوباس لە گوندەکەمان بڵاو بوەوە... دەیانگوت عەزۆ لە حەپسخانەیە!!

وە دەیانگوت:

– پۆلیسی شار عەزۆیان دەردەست کردووە و ئاوقای بەندیخانەیان کردووە!.

ئەوەل جار وا بڵاو بوەوە کە شەوێک... کاتێ عەزۆ خەریکی دزینی ماڵێک دەبێ... خاوەن ماڵ لێی بە ئاگا هاتووە و خەڵکی گەڕەک و پۆلیس و چەرخەچیی لێ کۆکردوونەتەوە... لە دزیدا گرتوویانە!!

بۆ ڕۆژی دوەمیش... خەبەرەکە ئەوەهای لێهات:

ـ عەزۆ... بە جێگای خوشکەکەی زانیوە و شەوێک پەلاماری داوە... ویستوویەتی بیکوژێ، بەڵام سەرنەکەوتووە و گرتوویانە، چوار مانگ حوکمی بەسەردا دراوە!!

– ویستوویەتی خوشکەکەی... ئایشەگوڵی خوشکی بکوژێ؟

– بۆچ... بۆچ گوڵێی خوشکی دەکوژێ؟

– ئایا گوڵێ تاوانێکی کردووە... تا... حەقی کوشتنی هەبێ؟

ئەم پرسیارانە لە مێشکمدا هاواریان لێ هەڵدەستا!!

زۆربەی خەڵکی گوندەکەمان... خەڵکە ساوایە خۆشبڕوایەکە... ئەوانەی وەختی خۆی لە زاری سۆفی وسووی ڕەحمەتی بیستبوویان... کە ئایشە گوڵی کچی مردووە... ئەمانە، ئەو دەنگ و خەبەرەی لە مەڕ عەزۆیان بڕوا نەدەکرد!!. ئەمانە وایان دەزانی کچەکە مردووە و... ئیدی مردووش چۆن دەکوژرێ؟... هەتا لە دواییدا ڕاستیەکە دەرکەوت... بۆ ئەمانەش ئاشکرا بوو کە عەزۆ... قسەی لە بابەت ئایشەگوڵی خوشکی زانیون... وە لە مردنەکەی گومانی پەیدا کردووە، ئیدی ئەوە بوو کە لە سەفەرەکەی هەولێر... لە ئێمە دواکەوت... یەکسەر چوەتە سەردانی شێخ مەلا سەید قطب الدینی کڕیاری خوشکەکەی... بۆ واجبی وەفاداری تازە بکاتەوە و جێگا بۆشەکەی باوکی پڕ بکاتەوە و هەم گومانەکەی لەمەڕ ئایشەگوڵی خوشکی لە مێشک و دڵدا بڕەوێنێتەوە و بڵاوەی پێ بدا!! بەڵام سەردانەکەی شێخ تووشی ئەم کەتنەی کردووە و خۆی لە حەپسخانەی شارە پیرەکە دۆزیتەوە.

عەزۆ... ماوەیێک لەبەر دەرگای تەکیە گەورەکەی ماڵی شێخ قطب الدین دەوەستێ... کە وەرەس دەبێ ئەمسەر و ئەوسەری کۆڵانەکە هەڵدەکاتەوە... دیسان لەبەر دەرگا گەورەکە دەوەستێتەوە... لێی دەشێوێ چۆن خۆی بە ئەهلی تەکیە بناسێنێ و پێیان بڵێ !

– من کوڕی سۆفی وسووم... کە کۆنترین مریدی شێخ بوو، و پێش ئەم شێخەش... لە مریدە گەرمەکانی باوکی رەحمەتی شێخ بوو!

عەزۆ... کە ئەوها بیری دەکردەوە... هەستی بە هەسانەوە و خۆشیەک دەکرد... ئەولای ڕوون بوو هەر شێخ بەوە بزانێ کە کوڕی سۆفی وسووە... خەڵاتی دەکا!!.

تا نزیک نیوەڕۆ چاوەنۆڕ دەکا... کەسێک لێی ناپرسێت تۆ کێی؟... تا لەپڕ دەروێشێکی ڕیش سپیی مل ئەستووری کەڵەگەت... خۆی لێ نزیک دەکاتەوە... عەزۆش... بە کاسی و بزەیێکی گێلانە خۆی پێ دەناسێنێ:

– من... عەزۆی... کوڕی سۆفی وسووی رەحمەتیم!!

کاتێ دەروێش... عەزۆی برای ئایشەگوڵ دەناسێ، بە هەموو هێزیەوە لە بناگوێی عەزۆ دەنەڕێنێ:

– هوو... یا... هوو...!

وە بە دەستێکی سەری ڕیشە درێژەکەی لە زاری نزیک دەکاتەوە و بە زاری پێ... دا... دەڕیێ!...

عەزۆ... لە هایووهووی دەروێش سەری سوور دەمێنێ و لای یەقین دەبێ کە ئەم بەزمە وەبەخێرهێنان و ڕێزگرتن ناچێ!... پتر عەقڵی دەلەقێ و دەپەشۆکێ... تا دەروێش پێی دەڵێ:

– قەت شەرم ناکەی... بە بەر ئەم دەرگایە پیرۆزەدا... گوزەر دەکەی؟

– دەبا لە شەرمان... ببایە قەترە ئاوێک و بەم خاکی زەمینەدا چووبایتە خوار!!.

عەزۆ... بە دەمێکی تێک ئاڵاو... و لێوە لەرزۆک... هەوڵی ئەوە دەدا باشتر خۆی بە دەروێش بناسێنێ و لای وابوو دەروێش نەیناسیوە و مەسەلەکە تێک نەگەیشتنە و... بەس، کە دەستێکی بڵند کرد و لەسەر سینگی خۆی دانا و دووبارە بە دەروێشی گوت:

– من... کوڕی سۆفی وسووی ڕەحمەتیم!!

وە پاش چاوقوچانێک... خۆ پێ ناسینەکەی وەها تەواو کرد:

– سۆفی وسووی گوندی شەقڵاوە!!.

دەروێش... لەگەڵ ئەم قسانەی عەزۆ... وەکو ببیەر چووبێتە کونە کەپووی... پتر ڕووی خۆی گرژ کردەوە و لمووزی لە ئاسمان وەدەژەنی!!...

هەر لەو کاتەش کوڕە زەبەللاحەکەی شێخ پەیدا دەبێ و کە عەزۆ دەناسێ... بە دوو چاوی مۆن... دوور و درێژ تێی وەڕادەمێنێ... تا بە ڕووی عەزۆ دادەدا... کە:

– ئایشەگوڵ... خوو... و... ڕەوشتی باش نەبووە...!

وە بە تەوسەوە پێی دەڵێ:

– خوشکەکەت ماوە... نەمردووە... بەڵێ ئایشۆک ماوە... بەڵام چ مانێک!!

دەروێشە ڕدێن درێژەکەش لە کوڕی شێخەکەی وەردەگرێتەوە و کەرانە هەڵدەداتێ و بە عەزۆ دەڵێ:

– کچەکە... ئابڕووی تکاوە... ڕەدووی کابرایێکی بێ دینی خوێڕی دەم ڕووت کەوتووە، ئابڕووی جەنابی شێخیشی بردووە و سەری هەموومانی شۆڕ کردووە!.

وە کوڕە زەبەللاحەکەی شێخ... بە عەزۆ ڕادەگەیەنێ کە:

– ئێمە لە شەرمی ئابڕووی خۆمان... گوتمان کە خوشکەکەت مردووە... ئا... هەر لە شەرمی ئابڕووی خۆمان... وامان بڵاو کردەوە... کە ئایشۆک مردووە!.

بەم ڕەنگە کوڕە شێخ و دەروێشەکە... دڵی عەزۆیان کرمێ کردووە لە خوشکەکەی... لە دامێن پاکی ... خوشکەکەی خستوویانەتە گومان!...

لە ئەنجامیش شێخزادە لەژێر عەباوە... خەنجەرێکیش لە دەست عەزۆ دەنێ و بە مۆنی بە گوێیدا دەچرپێنێ:

– دەجا ئەتۆش پیاوەتی و نێراتی خۆت بنوێنە... شەرەفی خۆت بدۆزەرەوە و ئەو پەڵە ڕەشە لەسەر ناموس و کەرامەتی شێخ و لەسەر ناموسی خۆت پەرت بکە و لای بەرە!.

عەزۆش... کە تەئسیری ڕۆژی پێشووی هەر لە کەللە ماوە، خەنجەرەکە دەخاتە باخەڵی و سەرهەڵدەگرێ... گەرەک بە گەرەک... شارە خەمبارەکە دەپشکنێ، لەبەر ئێشی قسەکانی شێخزادە و دەروێشەکە ... ئارامی لێ هەڵدەگیرێ هەتاماڵی ڕەشۆی مێرد و هاوسەری ئایشەگوڵی خوشکی دەست نیشان دەکا!!... ئەوجا شەوێک لەناو جەرگەی تاریکیدا... بەپێ دزە خۆی دەگەیەنێتە ماڵی ڕەشۆ، ئایشە

گوڵ دەرگای لێ دەکاتەوە بەڵام عەزۆ ماوە نادا قسەیەک بکات... خەنجەرەکەی کوڕی شێخی لێ دەخاتە کار هەتا لە پەلوپۆی دەهێخێ، لەگەڵ هاوار و زیڕەی ئایشەگوڵ..خەڵکی گەڕەک هوشیار دەبنەوە، عەزۆ خەریک دەبێ فیرار بکا... کە دەورەی دەدەن، دەردەستی دەکەن... دەیدەنە دەست... چەرخەچی و تەسلیمی حکومەتی دەکەن... ئیدی عەزۆ وای بەسەردێ... کە بەسەری هات!

کاتێ هەواڵی کەتنەکەی عەزۆم بیست... دڵم تەواو زوێر بوو... ئاهێکی کرم هەڵکێشا... دەروونم دەستی بە کوڵان کرد، ژیانی سەردەمی منداڵی خۆم لەگەڵ ئایشەگوڵی هەڤاڵم... لە مێشک و لەبەر چاوی خەیاڵ تێ دەپەڕینەوە... گیانیان دەهاتەوە بەر، بەهاری ساڵی ڕابوردوم هاتەوە یاد... کە لە کۆڵانە تەسکە قوڕاویەکەی گەڕەکی تەیراوە... لە شارە پیرەکەدا ڕای گرتم... خۆی پێ ناساندمەوە... قەتاخەی لەسەر برینە کۆنەکەی سەردەمی منداڵیمان پچڕاند:

هەی ئاغە و ئاغەو ئاغە

بۆم تێکە... جەرگم داغە

چاوت پیاڵەی ......

وێنەو دیمەنی دایکی جەمالم دەهاتەوە خەیاڵ، کە لەبەر دەرگای ماڵی ئەحمەد شەشخانی مودیر... سواری ئەسپەکەی دەبوو... پۆلیسێک ڕکێفی زینەکەی بۆ گرتبوو... مودیر بەگیش دەستێکی دابووە ژێر باڵی دایکی جەمال... یارمەتی دەدا تا سواری ئەسپەکە ببێ، دایکی جەمال ژنێکی ژیک بوو... جلکێکی ئەلمۆدەی لەبەر بوو، مودیربەگ... بە ئامێز سواری ئەسپە سپیەکەی کرد:

مانگ لە ئاسمان بیست و سێیە

لەسەر سینگت ئەلف و بێیە

هەتا دەمرم تەمام پێیە

مودیر بەگیش... وەک کەروێشک فرتکێکی هەڵدایە سەر پشتی ئەسپەکەی و قامچیەکی لەکەفەڵی گیر کرد و کەوتە دوای ئەسپەکەی دایکی جەمال.

ئەوها... دیمەنی دایکی جەمالم دەهاتەوە بەرچاو... هەروا مام مستۆم لە پێش چاو قیت دەبوەوە... مام مستۆ کە لە سووچی کۆڵانەکانی گوند خۆی مەڵاس دەدا، خۆی لە پیاو و لە ژنەکانی گوند... دەشاردەوە... تەنیا هۆگری منداڵ بوو!... منداڵەکانی وەکو من و ئایشەگوڵ!... قسەی لەگەڵ دەکردین. هەوەسی بەمن و ئایشۆک دەهات، هەر جارەی چاوی بە ئێمە دەکەوت... دەستێکی بۆ رادەوەشاندین... بەچاو بانگی دەکردین... بە دەنگێکی نزم بانگی دەکردین و... دەیپرسی:

– شێرکۆ... گوڵێ... کەس لە کۆڵان دیار نییە؟

کاتێک لەوەش دڵنیا دەبوو کەسێک دیار نییە، خۆی لێ نزیک دەکردینەوە... دەهاتە لامان... سەری بەرز دەکردەوە... ئاهێکی توندی هەڵدەکێشا... بزەیێکی تەماوی لەسەر زار پەیدا دەبوو... ڕووی دەکردەوە ئێمە... دووبارە بە ڕوومالندا دەگەشایەوە... دەستی بەسەردا دەهێنایین... بە ئەنگوستە درێژەکانی ڕوومەتی هەڵدەپشاوتین... لە پاشدان نەختێک بۆمان کوور دەبوەوە... ئایشەگوڵی ماچ دەکرد و منیشی ماچ دەکرد... دەستێکیشی بۆ باخەڵی ڕایەڵ دەکرد... کە دەستەکەی لە باخەڵی دەکێشایەوە... بۆ ئێمەی درێژ دەکردەوە و لەسەر خۆ دەیگوت:

– ها... ئەوە دوو... عانە!

وە بە خۆشییێکەوە دەیگوت:

– هەریەکی عانەیەکتان... ئێ بابە!

دەستە رەقەکەی بە عانەکانەوە بۆ درێژ دەکردین، ئێمەش پەلامارمان دەدا... خۆمان لەو دەستە دەکرد... دوو عانەکەمان لێ دەردەهێنا و بۆی دەبەزین، دەم نادەم... بەدەم هەلاّتنەوە ئاوڕمان لە مام مستۆ دەدانەوە، ئەویش... لە جێگاکەی نەدەجوولا... چاوی لە ئێمە دەبڕین و دەمی لێک دەکردەوە... بێ دەنگ بزەی بەدوادا دەناردین... تاکو لە کۆلاّن دەسووڕاینەوە و لەبەر چاوی وون دەبووین، هەر ئاوڕمان لێ دەدایەوە، تریقە و پێکەنینمان دەهات، ئەویش... ئەگەر هەستی بکردبا... کەسێک... ژنێک... پیاوێک... لە خەڵکی گوند... یان پیاوێکی میر... یان پۆلیسێک پەیدا دەبێ... ئەوا بە پەلە لە سووچەکە دەسووڕایەوە و لەبەر چاو بزر دەبوو.

کە ئەم یادگار و دیمەنانەم دەهاتنەوە خەیاڵ و بەبەر چاومدا... رادەبوردنەوە... هەناسەییێکی پڕ خەم و خەفەتم هەڵدەمژت و لەبەر خۆمدا دەمگوت و دەمپرسی:

– ئای گوڵێ... ئای... ئایشۆکی... هەوالّی منداڵیم!

– دەبێ لەم دونیایەدا... کەس لەمن و تۆ... و... مام مستۆ. کەس لە ئێمە و هی وەکو ئێمە... بەدبەخت و زۆرلێکراوتر بێ؟!...

– ئای گوڵێ... دەبینی چۆن گورگ دەچنە پێستی مەرو... مەڕیش پێستی گورگیان لەبەر دەکرێ؟

وە لەگەڵ خۆم یەک و دووم دەکرد و دەمپرسی:

– ئەگەر ئایشەگوڵ... ئارەزووە گلاّوەکانی شێخ و شێخ زادەی هێنابانە دی؟

– ئەگەر خۆی خستبایە بەر رنۆکی گورگانی شێخ و... بەچە حەرامزادەکەی؟

– ئەگەر ئەو کچە پاک و سادەیە... رێگای بدابا... شێخ بە ردێنە شەیتانیەکەی... سینگ و مەمکی ناسک و فەریکی برووشێنێ و گێرە لەسەر لەشە خاوێن و نەرم و نیانەکەی بکا!... بۆچ تووشی ئەم هەورازە سەختە دەبوو! بۆچ وا بە نارەوایی ئابڕوویان دەخستە سەر زار و دەمی خەڵکی؟... بەلاّم لەگەڵ بێ دەسەلاّتی چ دەکرێ؟!...

– بەڵێ... لەم رۆژانە گورگەکان چوونەتە پێستی مەڕ و مەڕیش پێستی گورگیان بە بەرداکراوە!.

وە لە خۆم دەپرسییەوە:

– بەلاّم ئایا ئێمە مەڕین؟... بۆچ مەڕ بین؟

– راستە زۆرلێکراو... و ... بەش خوراوین... بەلاّم مەڕ ئاژەڵێکی بەستەزمانە و بۆ ئەوە خولّقاوە هەتا دونیا هەبێ و ئادەمیزاد... دەبێ هەر لە ژێر کێردی قەساب دابێ!.

– ئێمە ئینسانین... بیر دەکەینەوە، دەبێ پرکێشی و بەرهەڵستی ئەوە بکەین... کە نەبین بە مەڕ... ئاژەڵ و وەها بە ئاسانی ملمان نەچێتە ژێر کێردەکە!.

لەپڕ... لەناو شەپۆلی پڕ تەوژمی ئەو یادگارە تالاّنەدا... بە ئاگا هاتمەوە، چاوم بە ناو پاسەکەدا گێڕا، عەمەری سلێمان و کاک رەسووڵ... لە پێشەوە دانیشتبوون، عەمەر... کلاّو... و ... مشکیەکەی لەسەر کردبوو... پاشکە سەری رووتی... هەردوو گوێیەکانی لەمن دیار بوون، بەووردی یەکە یەکە چاوم لە نەفەرەکان دەگواستنەوە، گەردی خەفەت و دڵساردی لەسەر رووی هەموویان نیشتبوو، هیچ کامێکیان خولّقی ئەوەی نەبوو... یەکدی بدوێنن، تۆمۆبیلەکەش... وەکو ئەویش وەڕەسی گرتبێ... ئەویش بەرەوانی

نەدەڕۆیشت... لە ڕێگادا جەنەی دەگرت، چەند جارێک لە کەند و کۆسپی جادەکە چەقی و لە کار وەستا، نەفەرەکانیش... وەکو ڕۆژی پێشوو... دادەبەزین... دەوریان دەدا...، تۆماس سەرپۆشی مەکینەکەی هەڵدەدایەوە و دەستی لە جەرگوناوی وەردەدا... کە عیناديشی دەکرد... ئەوا دەیانداپە بەر پاڵەستۆ ، یان ڕایان دەکێشا... وەک لاشەیێکی سڕ بوو... دەیان هێنا و دەیان برد و دەیان هەژاندەوە... هەتا لە جەنە گرتنەکە رزگاریان دەکرد و دەیان خستەوەکار.

کە لە گوندی کۆڕێ تێپەڕ بووین... گەیشتینە لۆفەکەی دەرماناوە... ڕۆژ... پیر ببوو... خۆی هاوێشتبووە پەنای پیرمەم... تینە زەردەکەی تەنیا لەسەر لووتکەی سەفین... دووبارە دەبووەوە.

چیایەکەی پشتی شێرەسوار... ڕیشی دان و ماش ببوو... سەری بەسەر دارستانەکە و دۆڵی تەوسکەدا... گرتبوو، مەلا حەمید ئاوڕێکی لە شێرە سوار دایەوە، هەندێک لێوەکانی لەیێک دان تا بە دەنگ بانگی کرد:

– ئەلفاتیحە......!

شێرە سوار... پیاو چاکێکی پیرۆزە، خەڵکی گوندەکانی دەوروبەر، بگرە خەڵکی شاری هەولێریش... ڕۆژانی چوار شەممە و... ڕۆژانی هەینی، دێنە زیارەتی... ئاواتی لێ دەخوازن... دەرد و بەڵایان لە ناو کانیاوەکەی دەشۆنەوە!!... تا ئێوارەش... لە دەو ڕووبار و... لە ژێر قۆپەنە دار بەڕوە پیرەکانی... لە ناو مێرگە سەوزەکانی... بەسەیران ڕای دەبوێرن.

خەڵکی ناوچەکە دەڵێن:

– لە زەمانی بەرێ ....

مجێورەکەش دەڵێ:

– لە زەمانی ئەسحابان... شێرێکی دڕندە لەو ناوچەیەدا ژیاوە، ژیانی خەڵکەکەی تاڵ کردوە، پەلاماری ڕێبوار و ڕەزەوان و دارکەری داوە، ڕاوچی... نەیان توانیوە زەفەری پێ ببەن!!

خەڵکەکە دەڵێن:

– ئەم پیاوچاکە... ئەم شێرە سوارە... کە هەتا مجێورەکانیش ناوی ڕاستەقینەیان نەزانیوە... بڕیار دەدا بەگژ شێرەکەدا بچێ... و خەڵک و خوا... ڕێبوار... لە زەرەر و زیانی ئەم دڕندەیە قورتار بکا!!

بەرەبەیانێک... پەلاماری شێرەکە دەدا... لە یەکتری دەئاڵێن... لە ئەنجامی ململانێ و زۆرانێ... پیاوچاکەکە... شێر دەردەست دەکا... سەری پێ دادەنوێنێ... گوێیەکانی دەگرێ... وەک ئێستر لغاو... و زینی دەکاو بە سواری شێرەکە دەگەڕێتەوە ناو گوند.

سۆفی ڕەحمانی مجێور... هەر کە ناوی شێرەسوار دێ... یەکسەر سەڵەوات بەدوای سەڵەوات هەڵدەدا و سوێندیش لەسەر ئەوە دەخوا کە:

– ئەم پیاوچاکە... وەلی و کوێخای خودا بووە، هەر بە ئیزنی خودای گەورە... توانا و قودرەتی بەسەر هەموو کێوی و مار و مووردا دەبێ، هەموو دڕندەکانی دەشت سەری بۆ دەچەمێنن... لەسەر زگ بۆی دەخشن... خۆی تێ هەڵدەسوون... پێڵاوە پیرۆزەکانی دەلێسنەوە، هەر بەو هێز و توانایەشیەوە... شێرە دڕندە خوێن ڕێژەکەی دەستەمۆ و کەوی کردووە و کردوویە بە پاسەوانی دارستان و بگرە پاسەوانی هەموو ناوچەکەش. ئیدی لەو سەردەمەوە هەتا ئەمڕۆش... ئەگەرچی لە گورگی هار بەولاوە... تەنانەت شێرێکیش لە دۆڵی تەوسکە و لە هەموو دارستانەکان... نەبینراون، بەڵام خەڵکی ناوچەکە... یادی ئەو پیاو چاکە...

شێره سواره دەکەنەوە وا گۆڕەکەیان هەڵناوە و کردوویانە بە مەزار و سەیرانگاییێکی وەها پیرۆز.

کە لەناو پاسەکەی تۆماسدا، ئەم بیرانەم بۆ دەهاتن... ئەو زیندە خەونانەم دەدیتن... ئاهێکی سارد و بەتینم هەڵدەکێشا... بەبێ ویستی خۆم... لەگەڵ خۆم دەدوام و لەبەر خۆمەوە دەمگوت:

ئای... کە لەم رۆژە ڕەشانەماندا... خەڵکەکە چەند پێویستی بە شێرە سوارێک ... یان هەتا بە گورگ سوارێک هەیە... لەدەست ئەو گورگە هارانە رزگاریان بکا... ئەو گورگانەی لەو رۆژانەدا دەمیان لە لاشەی نیوە مردوویان نابوون و ببوونە هۆی قاتی و قڕی و لە ناوچوونیان...!!

لە خۆم دەپرسییەوە:

بۆچ لەم زەمانەی ئێمەدا، شێرە سوارێک پەیدا نابێ؟

بۆچ خودای گەورە یەکێکی وامان بۆ نانێرێ و توانای پێ نابەخشێ... تا ئەم خەڵکە زۆرلێکراوە لەدەست ئەو دز و جەردانە... لەدەست ئەو گورگانەی وەک تۆفیق بەگ و شێخ مەلا قطب الدین و مام حاجی و مودیر و قۆمیسێر رزگاربکا!

خەڵکی گوندەکەم، زۆر بڕواییان بە شێرەسوار و... هەروەها بە چاکەکەی تەوسکە هەیە، بۆ چارەکردنی رێگر و جەردە... بۆ ئاشکرا کردنی دز و درۆزن... بۆ مراز خوازتنیش دەچنە سەر چاکەکەی تەوسکە و هانای بۆ دەبەن.

دایکم دەیگوت:

ئەگەر دزێک درۆبکا... یان ئینکاری دزیەکەی بکا... کە ناوی تەوسکە ببەی... لە ترسانا دەتۆقێ و هەموو ئەندامی لەشی دەهەژێن!!

وە دەیگوت:

هێشتا دزەکە ناگاتە سەر ئەو پیاوچاکە... بە قودرەتی خوا ناچار دەبێ ... پێ لە دزیەکەی بنێ و پەردە لەسەر درۆیەکانی لابدا.

هەموو خەڵکی گوند... هەتا مەلا سەعیدی شێخ زادە و... مەلا حەمیدی ناو پاسەکەش... سوێند لەسەر ئەم ڕووداوە دەخۆن و دەڵێن:

جارێکیان قەرۆشەلی دز... ئینکاری دزیەکەی دەکا و بە درۆ سوێند بە قورعانی پیرۆز دەخوا و هەر سێ تەڵاقیش فرێ دەدا... کە دزیەکە ئەو نەیکردووە و... هەرگیز ئاگا و خەبەری لێ نییە، خەڵکەکە هیچیان بۆ نامێنێتەوە و جگە لەوەی بەرەوچاکی تەوسکە بیدەنە پێش خۆیان!!... قەرۆ شەلی دز... لەگەڵ یەکەم هەنگاو دەهاوێژێ... ڕەنگی هەڵدەبزرکێ... لەشی دێتە لەرزین... دەم و دانی قەمتەر دەبن و دەبەسترێن!... کە دەیگەیەننە هەورازەکەی گردی زەیتوون... یەکسەر زگی... با... دەکاو دەپەنمێ و لەشی هەڵدەسێ و گران دەبێ، خەڵکەکە بەوە دەزانن کە قەرۆ شەل دزە و لەگەڵ ئەوان درۆی کردووە، بۆ چاکتر سپی کردنەوەی درۆیەکەی و کەشفی دزیەکە... پتر بەرەو رێگای تەوسکە... پێی پێوە دەنێن... ڕەکێشی دەکەن... بەڵام ناگاتە گوندی حوجران و هێشتا لە دوورەوە دارستانەکەی شێرە سوار و دۆڵی تەوسکە بە چاکی لەبەر چاو ئاشکرا نابن... کە دەست دەکا بە هەوا بەردان... ئیتر نەیەک تڕ... نەدوو تڕ و نەسێ و... دەڵێن شیرەی تڕی ئەو دز و درۆزنە... لە سەفین دەنگی دەدایەوە... هەتا ناچار دەبێ سەرشۆڕ بکا و پێ لە تاوانەکەی بنێ و دزیەکەی بەسەر ساغ دەبێتەوە، ئیتر لەو رۆژەوە... قەرۆ گوندەکەی بەجێ هێشت و هەتا ئەمرۆش... کەس بەسەر و سۆراخی نازانێ!!.

خەڵکی ناوچەکەمان دەڵێن:

ماشەڵڵا لەو قودرەت و توانایە... لەوێ حەلامەتێ!...

کە ناوی چاکی تەوسکە... لە لای ڕێگر و جەردە و دز و درۆزن... دێن... دەبێ ئەوانە سەد جار یەک و دوو بکەن... پێش ئەوەی زات بکەن... دەست بۆ مـــاڵ و رزقی یەکـێکی دیکە درێژ بکەن و هەزار حیسابیش بۆ ئەوە دەکەن کە تەوسکە هەیە و... دز و درۆزن دەترێنێ و ڕوو ڕەشیان دەکا.

لەناو ئەو خەیاڵاتەدا ... مام مستۆم هاتەوە پێش چاو... مام مستۆی دۆستی منداڵەکانی گوند... کە من و ئایشەگوڵ هۆگری ببووین و ئەویش هۆگری ئێمە ببوو، لە خۆم دەپرسی:

گەلۆ... ئەدی بۆچی مام مستۆیان بەو دەردە برد و کەسیش نەیتوانی بڵێ... لەوانەیە دزیش نەبووبێ... لەوانەیە درۆشی نەکردبێ و عیلم و خەبەری بە دزیەکەی دوکانی حەسەن عارەبەوە نەبووبێ... دەنا ئەمە ئێوە و... ئەوەش چاکەکەی تەوسکە...!!

وە لە خۆم دەپرسییەوە:

دەبێ... دزە گەورەکانی وەکو تۆفیق بەگ و شێخ مەلا قطب الدین و مام حاجی و مودیربەگ و قۆمیسێر... دەبێ چۆن ئەم دز و درۆزنانە... بە ئاشکرا... بە نوێژی نیوەڕۆ بەرامبەر زەققەی چاوی هەموو ئەولیا و پیاوچاکەکان... خەڵکی خوا دەڕووتێننەوە و هەموو ڕۆژێکیش... بە بەردەمی چاکەکەی تەوسکە... تێ دەپەڕن و بگرە وەکو مەلاحەمید... تەنانەت فاتیحەیێکیش ناخوێنن،... چۆن کەس ڕۆژێک گوێی لە ترێکی ئەم دزانە نەبووە!

پاسەکەی تۆماس... وەکو جانەوەرێکی شەکەت... بە وەڕەسی هەورازەکەی هەڵدەلووشی، ئەشکەوتەکەی حوجران... لە دوورەوە دیار بوو... وەکو دڕندەیێکی ئەفسووناوی زاری بەش کردبوەوە، کە سەرم لە جامی تۆمۆبیلەکە بردە دەرەوە... ملم لێ خوار کردەوە... چاوم بە دۆڵە بۆرەکەدا گێڕان... بە دارستانەکەی شێرەسوار... دارە پیرەکان... وەکو کۆمەڵێک خێوکەی بۆر لەبەر چاوی خەیاڵمدا... هەڵدەزۆقینەوە، چاوم بۆ لای دۆڵەکە وەرگێڕان و تا لە گومبەتە سپییەکەی چاکی تەوسکەم گیر کردن، لەناو دڵی خۆمدا بانگێک بەرز بوەوە... بانگەکە هەر لەناو دەروونی خۆمدا دەنگی دەدایەوە و گومانم لەوە نەبوو کە هەرگیز ناگاتە گوێی پیاوچاکەکە:

هۆ... چاکی تەوسکە... هۆ وەلیەکەی خودا... ئەگەر بفەرموون... لەسەر و مێزەری تۆفیق بەگ و شێخ مەلا قطب الدین و کەشیدە زەردەکەی مام حاجی نەوەشێتەوە... یان ئەگەر تراندنی ئەمانە لە هەیبەتی حکومەت کەم دەکاتەوە و... ناموسیان پێ دەچێ و ئابڕوویان پێ دەتکێ!!... بەڵام هەر بۆ عیبرەت... هەر بۆ ئەوەی مجێور و شێخ مەلا سەعید و دایکی کلۆڵم هەر بۆ ئەوەی خەڵکەکە شەرمەزار نەبن... بۆ پێشاندانی هێز و توانایە خوایییەکەی خۆشت. دەبا جارێک... تەنها تاقە جارێک... ئەمانە نەرمە بایەکیان لێ بەربێ و بۆنی دەروونی بۆگەن و هەناوی رزیویان... بگاتە ڕەشوڕووتە بێ بەش و زۆر لێکراوەکان.

کە گەیشتینە گوندی کاوانیان... ڕۆژ... ئاوا ببوو، دونیا بۆر دەبوو... و... تاریکایی وورده وورده هەنگاوی دەهاوێشت باڵی بەسەر باخچەکانی گوندە جوانەکەمدا... دەگرت و دای دەپۆشین و لەسەرخۆ بەرەو ترۆپکی سەفین هەڵدەکشا، بەفری سەر کەپکی کایسان سپیاتیەکەی هێشتا بەچاو دەبینرا، ئەو لووتکە بەرزەم وەکو باوانی کەشتیەکی ئەفسانەیی دەهاتە بەرچاو... کەشتیەکی ئەفسانەیی زۆر زل... لەناو دەریای لێلی ئەو ئێوارەیەدا... لەنگەری هاوێشتبوو.

پێشـەنگی کـاروانی لۆری گـەنم... لە سـەرمـەیدانەوە... وەک ئەژدیهـا سـەری دەجـوولآیەوە، چاوی لۆریەکان... وەکوو دووچاوی جانەوەرێکی بەسام... تیشکیان دەهاویشت و دەبریسکانەوە و جەرگی ڕەشی ئەو شەوەیان شەق دەکرد، لۆری یەکەم لە نزیک دار کرۆسکە پیرەکە... لە پاسەکەی تۆماسدا ڕەت بوو.

عـەمەر و ڕەسـووڵ و تۆمـا... لە جامـی پاسـەکـەوە... چاویان لـە لۆریەکـە بڕیبـوو، لـەگـەڵ تێـپـەڕبوونی لۆریەکە... سەریان دەسووڕاندەوە... مرتـەیان لێوە دەهات... تا لەپڕ دەنگی عەمەر بەرزبوەوە و بەسەر مرتە مرتەکەدا زاڵ بوو، عەمەر بە تووڕەییەوە جوێنی دەدا:

سەگبابی... مردوو خۆرینە!!

دز و جەردە و بێ شەرەفینە!!

وەبە توندی خوزییێکی هاویشت:

تفوو... تفوو...

خەڵکەکەش... لەگەڵ جنێوەکانی عـەمەر پتر هوشیـار بوونەوە، لە جێگاکانیـان دەجوولانەوە، بەڵام کەس دەنگێکی لێوە نەهات... وەکو سام گرتوو... وەها دەهاتنە بەرچاو.

هەتا دەهات گـڕەی لۆری پتـر و بەرزتر دەبوەوە و پەردەی گـوێچکەی دەلەراندینەوە... هەروەها پەردەی گیانیشی دەڕووشاندین.

جنێـوەکـانی عـەمـەری سلێـمـانیش... وەک تـەزرە... وەک ڕەهێـڵـە گـیـانی دەکـوتاینەوە و دەروونی دەهەژاندینەوە:

- تاوانباری لە خودا نەترسینە...!

- ڕۆژی ئێوەش دێت...!

- دەبێ ڕۆژی ڕەشی ئێوەش... بێت.

ڕەسووڵ و تۆمـا... بەسەر جوێنەکـانی عەمەردا دەچوونەوە و... بەم ڕەنگە وەڵامی گڕەی لۆریەکـانیـان دەدایەوە، غەڵبە غەلبیش لەناو هەندێک نەفەریتر پەیدا بوو:

مەرج بێ... نابێ وابێ...!

مەرج بێ... ئیتر چیدی قبوڵ نەکەین و بەو ستەمە ڕازی نەبین...!

شەرت بێ... تۆڵەی خۆمان بکەینەوە....

کـە لە نشێوەکەی شیوی کۆڵان شۆڕ دەبووینەوە، عەمەر... هەر گەف و چاوڕاوی دەکرد و خەڵکەکەی هان دەدا بەم زوڵمە ڕازی نەبن:

ئەوەی بەم گەوادیە ڕازی بێ و ئەم مل شۆڕیە قبوڵ بکا... خودا... ئەوەندەی نووکـە دەرزییێک غیـرەتی پێ نەداوە.

لەپاشان ڕووی کردە تۆماسی شوفێر و بە دەنگ تێی وەڕاخوڕی:

کوڕە... تۆماس... کافر ڕابگرە... تۆمۆبیلەکە ڕابگرە...!

تۆمـاس... هیکێکی لە خـۆی دی... وای بە خـەیاڵدا دەهات کـە عـەمـەر گـاڵتـەی لە گـەڵدا دەکـا... ناهەقیشی نەبوو ئەگەر وەها خەیاڵی کردبێتەوە... چونکی عەمەر هەر بە مرۆڤێکی ڕووخۆش و قسەخۆش و ڕوح سـووک و گـاڵتـەچی ناوبانگی دەرکردبوو... لەبەر ئەوە تۆمـاس گـوێی نـەدایە بانگەکـەی عـەمـەر و

گێڕی پاسەکەی دایە بۆش.

ڕووناکی لایتەکانی لۆرییێکی دیکە... لە لۆفەکەی گردی زەیتوون... وەکو دوو سوولییە ئاگری سپی، بەرەو ئاسمان بەرز بوونەوە... ڕووناکییەکەیان دەگەیشتە ناو پاسەکە و لە چاوی نەفەرەکان دەچەقی.

عەمەر... بەرکەوە دەستێکی بۆ ملی تۆماسی شوفێر درێژ کرد، پشتە سکوردی گرت و چەند جارێک بەتین ڕای هەژاند و بەسەریدا قیژاندی:

کوڕە تۆماس... لەگەڵ تۆم نییە؟ ئا...!

کافر... پێت ناڵێم پاسەکە ڕابگرە....

تۆماسی شوفێر... یەکەمجار ئاوڕێکی هێمنانەی لە عەمەر دایەوە و خۆی لە فرمان و جنێوەکەی بورد!

ئێمە لێرە دادەبەزین...!

عەمەر... وا وەڵامی تێوەڕامانە هێمنەکەی تۆماسی دایەوە!... نەفەرەکانی دەوروپشتی عەمەریش ... وەکو ئەوانیش لە مەسەلەکە ئاگادار بن... لەگەڵ قیژەی عەمەر... بانگی شوفێرەکەیان کرد:

تۆماس... پاسەکە ڕابگرە... ئێمەش دادەبەزین!!

تۆماس... لەگەڵ سەرسوڕیەکەشی... ناچار بوو سەری بۆ داواکەیان چەماندو پاسەکەی لاڕێ کردو ڕای گرت، لەبەر خۆشیەوە هەر دەی مرتاند:

– دەڵێی ئەمانە لێیان گۆڕاوە!

– ئەرێ بەئینجیل و عیسا و موحەممەد... عەمەر تێک چووە!

ئاوڕێکی بۆ ناو تۆمۆبیلەکەی دایەوە، گەلێک لە نەفەرەکان... لە جێگاکانیان قیت ببوونەوە... وەکو چاوەڕوانی وەستانی پاسەکە بکەن و بیانهەوێ دابەزن... لە پاشدان چاوی لە عەمەر بڕین و بەگلەییەوە پێی گوت:

– کوڕە عەمەر... هەی ماڵ وێران، لە سەر ئەم هەموو خەمانەشم... تۆ بۆچ گەمەم پێ دەکەی... و خەمەکانم پتر دەکەی؟

وە لە عەمەری پرسی:

– لە سەر ئەم هەموو دڵساردی و ... گرفتاریەی خەڵک تووشی هاتوون... ئەتۆ هێشتا دوکانی گاڵتە جاڕی خۆت داناخەی؟

نە عەمەر و نە کەسێک لە نەفەرەکان... هیچ کامێکیان وەڵامی تۆماسی شۆفێریان نەدایەوە، تۆماسیش بەو چۆنیەتیەی ئەوان پتر قەڵس و گەرم بوو، بە دڵشکاوی بە هەموو تینی بانگی کرد:

– عەمەر... وەڵلاهی قەشمەریم پێ دەکەی... قەشمەری!!

وە بەدەنگ پرسییەوە:

– دەنا... بووە بەم شەوەو لەم جێگایە دابەزن؟ ئێرە جێگای دابەزینە... ها؟.

عەمەر و مەحمود و قادرۆک و... ئەوانی دیکە... دەرگای پاسەکەیان کردەوە، یەک لەدوای یەک خۆیان فڕێ دایە سەر شەقامەکە. عەمەر... ئاگری تووڕەیی دەروونی دەکوڵاند... دەی نەڕاند:

– مەرج و پەیمان بێ... ڕێ نەدەم لۆرییێکی دیکە گەنم... تێ بپەڕێ!!.

تۆماو ڕەسول و نەفەرەکانی دیش کە دابەزیبوون... ئەوانیش شەرتەکەی عەمەریان دووبارە کردەوە،

لەگەڵ ئەم دەنگ و هەرایەش کۆمەڵێکی دیکە لە خەڵکی ناو پاسەکە... لە دەمی دەرگاکانی تەنیشتی تۆمۆبیلەکە... هاتنە... سەر جادەکە... چوونە ڕیزی عەمەر و هاوڕێیەکانی.

کە لۆریە گەنمەکە گەیشتە نزیک پاسەکەی تۆماس... زۆربەی نەفەرکان دابەزیبون و لە پانایی جادەکە بڵاوەیان کردبوو... و جادەکەیان بە جۆرێک گرتبوو کە ماوەی دەرچوونی لۆریە گەنمەکە نەمێنێ.

شوفێری لۆریەکە ناچار... تۆمۆبیلەکەی ڕاگرت، سەری لەجامی تەنیشتەوە دەرهێنا بێ ئەوەی مەکینەی تۆمۆبیلەکە بکوژێنێتەوە... یەک دوو هۆڕنی درێژی لێدان، عەمەر و هاوڕێکانی گوێچکەیان لە هۆڕنەکان کەڕ کردو بە تووڕەیی لە لۆریەکە نزیک بوونەوە... تا لە هەر چوار لا ئابڵوقەیاندا... ئەوجا بانگی شوفێرەکەیان کرد:

– دابەزە کوڕە... دابەزە... دەی!!

شوفێرەکە... وەکو مەسەلەکەی پێ گاڵتەبێ... سەرێکی هەژاندو هۆڕنێکی تیژتری لێدا و... وەڵامی بانگەکەی عەمەرو هاوڕێکانی نەدایەوە، سەکنی لۆریەکەش... کە وهای دیت... ئەویش هاتە سەر قەمەرەی لۆریەکەو بەرەو ڕووی عەمەرو هاوڕێیەکانی بانگی کرد:

– کاکە... ڕێگا بەربدەن... لەسەر جادەکە لاکەون... ڕێگەکە چۆل بکەن... دەی!

سەکنەکە خەریک بوو قسەی دیکەش بکا، کە مەحمود و مەهدی پەلاماری شوفێرەکەیاندا... پاش ملیان گرت... بەزۆری لە جێگاکەی هەڵیان قەندو ڕەکێشی دەرەوەیان کرد!.

مەحمود خۆی هاویشتە ناو لۆریەکەو جێگای شوفێرەکە، مەکینەی تۆمۆبیلەکەی کوژاندەوە، قادرۆک و تۆما و ئەوانی تریش... بە لۆریەکە هەڵگەڕان... چوونە سەر فەردە گەنمەکان... ملی سەکنەکەیان گرت... دەیانهەویست لە سەرەوە بیهاوێژنە سەر جادەکە، سەکنەکە... هەوڵی دەدا خۆی بگرێتەوە و پرکێشی دەکرد... کە نەهێڵێ عەمەر و هاوڕێیەکانی دەست بەسەر لۆریە گەنمەکەدا بگرن... لەبەر ئەوە بێ ڕەحمانە وەک فەردە کا... بۆ خوارەوە... تێیان هەڵدا، کە بەجادە قیرەکە کەوت... نرکە و نقەیێکی سەیری لێوەهات.

لەگەڵ هاویشتنی سەکنەکەش... دەستیان بەتێهەڵدانە خوارەوەی فەردە گەنم... بۆ ناو چەقی جادەکە... کرد، هەندێک گونیە گەنم... لەگەڵ کەوتنە خوارەوە... دەتەقین... گەنمەکەی ناوەوەیان بەسەر شەقامەکەدا دەپژاو بڵاودەبوەوە، تۆماسی شوفێر... ترسی لێ نیشتبوو... کشابوەوە ناو پاسەکەی و خۆی بەسوکانەکەیەوە قرساندبوو، شوفێر و سەکنی لۆریەکەش... بەدەم و زارێکی تێک ئاڵاو... تا ماوەیێک چاووڕاویان کرد، هەندێک جار بە تووڕەییەوە بانگیان دەکرد:

– گەنمی... شێخ مەلا قطب الدین...ە.

– کوڕە... گەنمەکە هی شێخە... شێخ!!

سەکنەکەش بانگی کرد:

– گەنمی تۆفیق بەگی ئاغایە... با ئاغە بەم کارە بزانێ... ئەوجا دەبیننەوە!!

جارجارەش... دەنگیان تێکەڵاو دەبوو... و... لێک هەڵدەقۆزیەوە کە پێکەوە هاواریان دەکرد:

– گەنمی... مام حاجییە!

– گەنمی حکومەتە... کوڕە ئاخر نزانن ئەمە گەنمی حکومەتە، شێت بووینە خۆتان تووشی کێشە و بەڵا دەکەن؟.

کەسێک گوێی لە شوفێر و سەکنەکە و چەقە چەقەکەیان نەدەگرت، ئەوان... هەر خەریک بوون لۆریە گەنمەکە بەتاڵ بکەن و گونیە گەنم فڕێ بدەنە خوارێ.

شوفێر و سەکنەکەش کە بۆیان ساغ بوەوە کەسێک ئاگای لە هاوار و گڕ و گەفەکانیان نییە و کەس گوێیان ناداتێ... کپ بوون و داسەکنان و گێلانە لە دیمەنەکە وەڕامان، بە حەپەساوی و سەرسامی و بەترسێکەوە... لە ڕۆخ شەقامەکە... لێی هەڵتوتکان، دەم نادەمیش... لەگەڵ تەپەی کەوتنی فەردە گەنمەکان... ڕادەچڵەکین و بەبێ دەستی خۆیان لە جێگاکانیان قیت دەبوونەوە و هەڵدەتروشکانەوە. بە دوو چاوی ئەبڵەق سەیری دیمەنەکەیان دەکرد و گوێیان بۆ یاخی بووەکان شل کردبوو... کە جنێو و فەزیعەتیان بە خاوەن گەنمەکان دەکرد:

– گووی سەگ بەریشی شێخ مەلا قطب الدین و بە کەشیدەکەی حاجی......!!

– ئەژدادی... ئەژدادی تۆفیق بەگ......!!

– بابو باپیری مەلیک و حکوومەتی بێ شەرەف دەگێین...!!.

شوفێر و سەکنەکە... لەگەڵ ئەم جنێوانە... پتر ترسیان لێ دەنیشت و لە یەکتری نزیک دەبوونەوە... خۆیان بە یەکتریەوە دەقرساند.هەندێک لە نەفەرەکان... کە لە ناو پاسەکەدا مابوونەوە... سەیری هەرایەکەیان دەکرد، سەیری کەین و بەینی عەمەر و تۆما و هاوڕێکانیان دەگەڵ شوفێرو سەکنەکەیان دەکرد، وەکو بڵێی شتێک لە مەسەلەکە نەدەگەیشتن... ئەمانەش گێلانە دەمیان بەش کردبوەوە و بە سەر سوڕی پتر خۆیان کێشابوەوە ناو پاسەکە، هەندێکی تریشیان پێش ئەوەی عەمەر فەرمان بدا بە تۆماسی شوفێر... کە حەرەکەت بە پاسەکە بکاو بەرەو گوند بگەڕێتەوە... ئەمانە لە پاسەکە دابەزین و چوونە ڕیزی یاخی بووەکان، لەو کاتەشدا دیمەنی تۆمای هاوڕێم... وەک برووسکە... بە بەر چاودا تێپەڕ بوەوە... کە پێش چەند دەقیقەیەک لە تەنیشتمەوە ڕادەپەڕی و خۆی دەهاویشتە سەر جادەکە، دەست و بازووی لێ هەڵدەماڵین و بە لۆریەکەیدا هەڵدەگەڕا، لە پاشدان بەگورجی تەلیسە گەنمی لە سەر لۆریەکە هەڵگێڕو وەرگێڕ دەکردن و گەوزی پێ دەدان... بۆ سەر جادەکە دەیهاویشتن، ئەو دیمەنەی تۆمای هاوڕێم... تانی تێدام... خوێنی خستمە جولاندنەوە، لە جێگاکەم هەڵستام... بە کووڕی هاتمە پێش هەتا گەیشتمە نزیک دەرگای ئۆتۆمۆبیلەکە، دەرگاکەم کردەوە... خەریک بووم خۆم بهاوێژمە دەرەوە... کە عەمەر بەڕاکردن خۆی گەیاندە لای پاسەکەو دەستێکی بۆ ئەو دەرگایە ڕایەڵ کرد... کە من لە ناویدا وەستابووم و هاواری کرد:

– بە وەڵلاهی... بە مەرقەدی پێغەمبەر... شێرکۆ ئەتۆ دانابەزی... تۆ ئیشت بە ئێمەدا نەبێ چاوەکەم...!!

ڕێگای دابەزینی لێ گرتم و هەندێکیش بەرەو پاش بۆ ناو تۆمۆبیلەکە... گێڕامیەوە دواوە... بەهێمنی... بە ڕوێکی گەش پێی گوتم:

– تۆ... دەبێ بگەڕێیتەوە لای دایکت... دایکت بێ کەسەو ئەو لە ئێمە پتر پێویستی بە تۆیە!.

دەرگای پاسەکەی لە سەر داخستمەوەو بە تەنگاوی هاواری تۆماسی شوفێری کرد کە بجوولێتەوە و دەرچێت، مەحمودیش بانگێکی دیکەی تۆماسی کرد:

– تۆماس... دەی تاکو ڕێگات لێ نەبەستراوە زووکە... دەرچوو... یاڵلا... دەرچوو!.

تۆماس... سەری لەسەر سوکانەکە بەرزکردەوە، چەند دەقیقەیەک چاوی بە عەمەر و هاوڕێکانیدا... گێڕا کە وەک شانە مێش لە سەر جادەکە دەجوولانەوە، ئەوەندەی دەیکرد شتێک لە مەسەلەکە حاڵی

نەدەبوو لە دوایییدا ناچار بەشل و خاوی دەستی بۆ ئامرازی تۆمۆبیلەکە درێژ کردن و خستییەوە گەڕ و بەرەو گوند جولاندیەوە.

بەم ڕەنگە عەمەر پێشی لێگرتم و ڕێی نەدام منیش دابەزم و بچمە ناویانەوە، لە ناو پاسەکە مامەوە هەتا لەگەڵ نەفەرەکانی دیکەی ناو پاسەکە بەرەو گوند... نشێو بووینەوە، کە لە نشێوەکەی دارنومرە دەچووینە خوار... کاروانێکی پێنج شەش لۆری گەنم سەردەکەوتن و بەرەو هەولێر ڕێچکەیان بەستبوو، کە چاوم بەو لۆریانە کەوت، ئاورێکی درێژم لێ دەدانەوە و لە ناو دڵی خۆمدا دەمگوت:

– داخوا... عەمەر و هاوڕێیەکانی چۆن پێشوازی ئەم کاروانە دەکەن؟

هەناسەیێکی دوورو درێژم دەخواردەوە.

کە لەناو گوند... لە پاسەکەی تۆماس دابەزین، نزیک نوێژی خەوتنان بوو، لەبەر گەرمی ڕووداوەکانی ئەو هێوارەیە، هەستم بەو سەرمایە نەدەکرد کەوەک گوێزان دەیبڕیم و لەشی دەگەزتم، هەروا ئاگاشم لەوە نەبوو کە لەشم دەلەرزی، کە هەستم بەو چۆنیەتیەم کرد... بە سەرسامیێکەوە لە خۆم دەپرسی:

– ئایا لەرزینی لەشم... بەهۆی سەرما گەزێنەرەکەیە... یان... سەبارەت بە ڕووداوەکانی شیوی کۆلانە؟ ئەو ڕووداوە پڕ مەترسیانەی پێش چەند کاتێک لەگەڵیاندا دەژیام!.

گوندەکەمان... وەکو خۆڵی مردوانیان بەسەردا کرد بێ... ئەوها بێ دەنگ و کشومات و هێمن بوو، جارجار نەبێ کە لەبەر دەرگای عەمبارەکەی مام حاجی... دەنگی گڕەی هەندێک لۆری دەهات کە تێکەڵ بە هەرای بارکردنی گەنم دەبوو، ئەو کشوماتیە هێمنەیان دەشڵەقاند.

خەڵکی گوند... کۆڵان و شەقامەکەیان چۆڵ کردبوو... تاک و تووک نەبێ... کە بەبێ دەنگی بەرۆخ دیوارەکان ڕادەبوردن بەرەو مزگەوت بۆ نوێژی عیشا دەچوون، تارماییان لە کۆلانەکان هەڵدەقۆزیەوە.

لۆریەکان... لەبەر دەرگای عەمبارەکەی مام حاجی لە گەنم باردەکران. مام حاجی و کوێخاش هەر یەکەیان فانوسێکی نەوتیان بەدەستەوە بوو... لەدیار بارکردنەکە وەستابوون و هەر لۆرییێک بار دەکرا... مام حاجی دەستێکی بە فانۆسەکەوە بەرز دەکردەوە و کوێخاش لەسەرەخۆ بانگی شوفێرەکەی دەکرد:

– یاڵڵا باژۆ... یاڵڵا دەرچوو... دەی!.

خەبەری هەرایەکەی سەرمەیدان و شیوی کۆلان و... یاخی بوونەکەی عەمەر و هاوڕێیەکانی هێشتا نەگەیشتبوە گوند، حکومەتیش لەو یاخی بوونە ئاگاداری نەبوو.

کاتێ بەپێش عەمبارەکەی مام حاجی ڕەت دەبووم، چاوم بە چۆنیەتی بارکردنی گەنمەکە دەکەوت، لەبەر خۆمەوە دەمگوت:

– ئەگەر کوێخا و مام حاجی دەیانزانی لۆریەکان بەدەستی عەمەر و هاوڕێیەکانی بەو چارەنووسە دەگەن... کەمن بەچاوی خۆم دیم!!... بێگومان مام حاجی دەستی شل دەبوون، فانوسە نەوتیەکەی لەدەست دەکەوت و دەیکێشا بەڕانی خۆیدا، کوێخاش... لە هەژمەتان دەنگی دەنووساو هێزی ئەوەشی نەدەما هاوارێکی تر بکا:

– یاڵڵا... دەرچوو... یاڵڵا زووکە... باژۆ!.

بزەیێکی خەمگینم لەسەر زار پەیدا بوو، پتر چاوم وەرێگاکەی بەر پێم تیژ کردنەوە، ئەورێگایەی دەیگەیاندمەوە خانووە قوڕەکەی دایکم!.

* * *

15

مرۆ هەندێک جار بەچاو قوچانێک یادی دەیان ساڵ دەکاتەوە، ئەمەش... چۆن لەخەون زۆر ئاشکراو هەست پێکراوە... لە زیندەخەونیش... خۆی دەنوێنێ، زۆر جار لە خەونێک کە ماوەکەی لە هەناسە هەڵکێشان و هەناسە دانەوەیێک پتر نییە، کۆمەڵە ڕووداوێک کۆدەبنەوە و زنجیرە دەبەستن کە ئەگەر لەسەر شانۆی ژیان و واقیع گیان بخرێتە بەریان، بە مانگ... بەشکەم بەساڵ دەخایێنن، هەروەها لە زیندە خەونیشدا هەست بەم دیاردەیە دەکەین.

منیش... ئەو بەیانییەی لە ماڵی عەلی ئەفەندی دوکاندار، بە کەمێک شەکر و چاو کۆمەڵێک بیری ئاڵۆز و شێواو گەڕامەوە لای دایکم و سەرکەوتوانە دەرگای ژوورەکەم لەسەر کردەوە... ئەو... لەڕۆخ ئاگردانەکە پڕ و پرێچکەکانی هەر لەبەر دەست بوون، کاتێک گەیشتمە لای و لە تەنیشتی هەڵتروشکام... لەسەرەخۆ بانگم کرد:

– دایە... دایە...!

ئاوڕێکی تامەزرۆیانەی لێدامەوە، چاوەکانی... دەستیان دەلێستمەوە، هەرکە چاوی بەشەکر و چایەکە کەوت... گەش بووەوە... چاوەکانی پێکەنین... ئاهێکی درێژبشی هەڵکێشا... گوڕێکی هاتەوەبەر... بەگورجی جوولایەوە، هەر بە دانیشتنەوە... دەستی بۆ بەریی کەوێییەکەی ڕایەڵ کرد، گرێییەکی لێ دەرهێنا... گرێییەکەی لێک کردەوە، بەووردی سەیری چوار دینارەکەی کردەوە... ئەو چوار دینارەی بەهاری ڕابووردوو لە کاروانەکەی هەولێر هێنابوومەوە و دابوومەوە دەستی، کاتی خۆی چۆن لێم وەرگرتبوون... هەر ئەئاواش وێم دابوونەوە، قەدی چوار دینارەکانی لێک کردنەوە... چاوقوچانێک تێیان وەڕاما و دەستی بە پارەکەوە بۆ درێژ کردم، هێشتا پارەکەم لە دەستی وەرنەگرتبوو کۆمەڵێک خەیاڵ و یادگار هێرشیان بۆ مێشکم دەهێنان و لە دەروونم دووبارە دەبوونەوە، لەگەڵ خۆم لێکم دەدایەوە:

– بەڕاستی ئادەمیزاد... سەیرێکە... گرێ کوێرەییێکە... شل کردنەوەی کارێکی گران و گرنگە!.

سەرم لەوە سوڕمابوو... کە چۆن بەو ساتە کەمە... کە لەچەند چرکەییێک پتر نەبوو... ئەو هەموو ڕووداوانە... ئەم عالەمە پڕ جۆش و جەنجاڵەم هاتنەوە بیرو خەیاڵ و مێشک، وجودم گەڕایەوە ناویان، گۆڕانێکی وایان هێنایە سەرم کە لە بارێکەوە بۆ بارێکی زۆر زۆر جیاواز... ڕەکێشم بکەن:

– لەئایشەگوڵەوە... تا نەخشین!

– لە مندالّیەوە... تا هەرزەکاری!

– لە ئاوانی شیرەوە... هەتا ویستی لەش!

– لەباوەشی دایکەوە... تا سێکس...!

– لە مەمکەوە... بۆ مەمک...!

وە بەرەنگێک ڕژانە ناوەوەم و کێشامیان و کێشامیان... بەسەر هەزار قەوماوی جەرگ بڕو پڕ کۆست و ئازار... هەزار هەڵوێستی تاڵ و سوێرو پڕ مەترسی و ژان، لە ئەنجام... لە ڕۆخ یاخی بوونەکەی عەمەری سلێمان و... هاوڕێیەکانی... لەنگەریان پێگرتم.

ئەو هەموو ڕووداوانە... بەو ماوە کەمە تەوژمیان بۆ دەهێنام و لە پەردەی مێشکمیان دەدا، کەیانیان دەهەژاندمەوە... دەروونیان دەکولاندم و وەکو شێر هەڵدەچوون و دادەمرکانەوە... دیسان لەگەڵ هەموو لێدانێکی دڵمدا سەریان هەڵدەدایەوە.

عەمەر و هاوڕێیەکانی... پاش ئەوەش کە حکومەت بە کارەکەی زانی و زوو زوو بەرهەڵستی یاخی بووەکانی کردو لەگەڵ پیاوەکانی تۆفیق بەگ و جەنابی شێخ ڕاوی نان، تۆماسی شوفێرو نەفەرەکانی تر... ئەوانەی گەڕابوونەوە گوند... بانگیان کردن و گڕوگەفی زۆریان لێ کردن، بەڵام ئەوان هەر وورەیان بەرنەداو دەستیان لە مل ململانێ و یاخی بوونەکەیان هەڵنەگرت، بەکۆمەڵ ڕوویان لە چیا بەرزەکە کرد، شەو... و ڕۆژ... لە دەوروبەری جادە قیرتاوەکەی ناوێن هەریرو شەقڵاوە و هەولێر... دەگەڕان و گورج و گۆڵی خۆیان دەنواند، ماوەیان بە لۆریە گەنم نەدەدا کە لە گوندەکەمان... لە عەمبارەکەی مام حاجی بار دەکران... یان لە دەشتی هەریر... یان لە سنوورەوە... بەو ڕێگایەدا بەرەو ژێر دەچوون.

ڕێگایان بەو کاروانە گەنمانە دەگرت... پەکی دزەکانیان دەخست و ڕۆژ لە دوای ڕۆژ خەڵکی تر دەچووە پاڵیان و بەهێزتر دەبوون و ڕەشوڕووت لە دەوریان کۆدەبوونەوە و خەڵکی ناوچەکەش بەگشتی لایەنگیریان دەکردن... لە گوندەکانی دەوروبەر داڵدەیان دەدان و نان و خۆراکیان پێشکەش دەکردن... بە هەموو ڕەنگێک پشتیان دەگرتن... تا وای لێهات حکومەت زاتی نەدەکرد بەڕۆژ قافڵەی گەنم بەبەر چاوی خەڵکە برسیەکە تێ بپەڕێنێ و ڕەوانەی هەولێری بکات یان بۆ لەشکرەکەی بێگانەی بنێرێ.

تۆفیق بەگ و شێخ قطب الدینیش... کە بۆیان ساغ بوەوە مەسەلەکە بەو توندی و تیژیە چارەسەر ناکرێ، کەوتنە ناو خەڵکەکەو ئامۆژگاریان دەکردن کەکارەکانی عەمەرو هاوڕێیەکانی لەدین دوورە و... خودا پێی ڕازی نابێ... هەروا پاکانەشیان لەوە دەکرد کە ئەوان هەرگیز بیری ئەوەیان نەکردۆتەوە کە قوتی خەڵکەکە ببڕن و ئابڕوو... و حەیای خۆیان ببەن، بەڵام خەڵکەکە بەگشتی دەیانزانی ئەمانە درۆ دەکەن و هەموویان لەو تاوانە... تاوانی زەوت کردنی نانی موسڵمانەکان و برسی کردنیان و قاتی و قڕی لە وڵات پەیداکردن... لەو دزیە هاوبەشن، بەو هۆیەوە هەتا دەهات یاخی بوونەکە پەرەی دەساند... ململانێیەکە توندتر دەبوو... ئەمانە شەوان دەسەڵاتی تەواویان بەسەر ناوچەکە دا گرت، شەو نەبوو کە چەند لۆریە گەنمێک دانەگرن و نەیسووتێنن.

لەناو ئەم خەیاڵانەمدا و لەتاو جۆش و کوڵان و هەڵچوونی هەست و دەروونم... هەناسەم تەنگ دەبوو... پتر دەمم دەکردەوە... تا بتوانم پڕ بە سیپەلکەکانم هەناسە بخۆمەوە و سیپەلکەکانم تێر بکەم.

کە بیرم لەو چۆنیەتیە دەکردەوە... هەستم بە کەمییێک دەکرد... هەستم بە شەرمێکی زۆریش دەکرد کە پەردەو گرانابییان بەسەر هەست و ڕوومدا دەکێشا، بە وەڕەسی یەک و دووم لەگەڵ خودی خۆم دەکرد و... لێم دەپرسی:

– ئایا بۆچ لە ڕێی عەمەر و قادرو تۆمای هاوڕێم لامدا؟!

وەخۆم بەوەوە هەڵواسی بوو... لەسەر ئەوە سوور بووم کە:

– ئەوە ڕاست نەبوو کەسەر بۆ داوایەکەی عەمەر بچەمێنم!! کەچی دیسان سەرم چەماندو لە ڕێزیان کشامەوە... بەبێ بیرکردنەوە. بەبێ هۆیەکی لەجێ... کشامەوە!، بەم کردەوەیەش ناچار دانم بەبێ کەڵکی و بێ هێزی خۆم نا، هەروەها لەناو دڵی خۆشمدا... لێکم دەدایەوە و دەمپرسی:

– ئایا ئەو کردەوەیەم بێ غیرەتی نەبوو؟

پەیتا... پەیتا... پرسیار... پرسیاری تیژ... لە برسیەتی تیژتر... وەک نووکە خەنجەر لەدەروون و مێشکمدا سەریان هەڵدەداو برینداریان دەکردم و گاڵتەیان پێدەکردم:

– ئەدی... کەوابوو کۆمەڵەی گەنجان چ سوودێکی بۆ من هەبوو؟ یان ڕاستتر... چ دەرسێکم لە کۆمەڵە وەرگرت...؟

– ئامۆژگاریەکانی کاک نافیع... بۆ کوێ چوون؟

– ئەو کـتـێب و نـامـیلکە و بلاوکـراوە دەسنووسـانەی بۆمـان... دەخـوێنرانەوە و شی دەکـرانەوە... تەئسیریان چی بوو؟

تانەم لەخۆم دەدا کە دەبێ هەوڵ بدەم... تێ بکۆشم... ئەو کەلێنانە بگرم... ئەو کەلێنانەی خەریکە لە دونیای ژیانمدا... دەکرێنەوە و سەر هەڵدەدەن، تا لەگەڵ خۆم بڕیارمدا کە:

– خۆ ئیتر من منداڵ نەماوم، لە دەوری ئەنگوست مژین و مەمک مژین دەرچووم... گەورەبووم... بووم بە پیاو...!!

– دەبێ بتوانم... خۆم... بەخۆم بڕیار بدەم!

– دەبێ لەمەولا خۆم... خاوەنی خۆم بم و جەڵەوم بەرەڵڵا نەکەم، چیدی بەقسەی ئەم و بەدەستی ئەو نەجوولێمەوە!.

لەناو ئەم بیرانەدا توابووەمەوە، سووم لەخۆم دەبوەوەو... گلەییم دەکرد کەچۆن بەو ئەنجامە ڕازی بووم کە کەسێکی تر بۆی ڕەسم و دیار کردم!!... چۆن وا بە ئاسانی جەڵەوی خۆم دایە دەستی ئەوانی دیکە! کە دایکم لەپڕ ئەو بیرو لێکدانەوانەی وەک گۆمی شێلوو شلەقاندم و لێڵ تری کرد... کاتێ بانگی کردم:

– شێرکۆ... ها ئەوە پارەکە... با لای تۆ بێ!

ئەو چوار دینارەی کە پێش چەند مـانگێک... لە کـاروانە پووچەڵەکەی هەولێر... بۆم گـێڕابوونەوە... دەسـتی بەو چوار دینارەوە بۆ درێژ کـردم، دیاربوو ئەویش ئەو پارەیەی بۆ کـاروانەکـەی ئـیـمـڕۆمـان هەڵگرتبوو، بەکاسی، ماوەیێک چاوم لە دەستی دایکم بڕین...!... لافاوێکی پڕ تەوژمی بێ هێزی و سەر لێ شـێـوان و شـەرمـەزاری دەورەیان دام... دەیان هێنام و دەیان بردم... گـەوزیان پێ دەدام... پرسـیـار وەک شەپۆلی دەریاییێکی شێت پاڵە پەستۆی مێشکم دەبوون و لە پەردەی هەستم دووبارە دەبوونەوە. هەستیان بریندار تر دەکـردم، پرسـیـاری وەهابوون... کـە لە وەڵامـدانەوەیان سـەرم سـوڕ دەمـا، دەسـەڵات و توانای ئەوەشـیـان بۆ نەهێـشـتـبـوومـەوە کە خۆم بە لێـوارێکدا بدەم... یان خـۆم بە پرچکێک بگرمـەوە، ناچار بەرامبەریان دەست و دەم بەستە... دەوەستام، لەتاوانا ئاگرێک لە دەروونمدا هەڵدەبوو:

– ئایا... بۆچ... منیش نەچوومە ڕیزی عەمەر و هاوڕێیەکانی؟

– بۆچ... بەدوو قسە ئەوها ملم شۆڕکردو گەڕامەوە ناو پاسەکە؟

– ئایا... من بەتەمای چیم؟

– ئەو ئاگرەی لەناو دەمارو خوێنمەوە هەڵگیرساوە... بەچی... دادەمرکێ و دەکوژێتەوە؟

– ئەو ئاواتانەی بەهیوای ئەوەم بیانهێنمە دی... چۆن و بەچی بۆم جێبەجێ دەکرێن؟

هەموو ئاوات و ویستەکانی تەمەنم لێم کۆببوونەوە... بەگوێمدا دەیان چریکاند:

– برسیم... نانم دەوێ!

– برسیم... نەخشینم دەوێ!

جل و بەرگ و هەموو ئەو پێویستیانەی... وەکو ئینسانێک... وەکو گەنجێک لەناو کۆمەڵ دەرم دەخەن و دیارم دەکەن!

– دەمەوێ لەناو خەڵک... منیش لەناو ئەوان دیار بم!

– دەمەوێ قوتابخانەکەم تەواو بکەم!

– گەرەکمە... وەکو ئادەمیزادێک وجودی خۆم لەسەر پشتی ئەم زەوییە بچەسپێنم...!

لە ئەنجامدا دیسان لەخۆم دەپرسییەوە:

– ئایا ئەم هەمـوو ئـاواتانەم چۆن دێنە دی، ئەگـەر ڕێگام... ڕێگای ئاڵۆزو نادیاری ژیانی ئێستـام نەگۆڕم؟

– ئەم ڕێڕەوە تێکەڵاو... و سەر لێ شێوێنەرەی تاکو ئیمرۆکە پێیدا دەڕۆم... ئەم ساردی و سڕی و نیوە مردوویەی... هەتا ئیمرۆ لەناویدا ژیاوم و دەژیم، ئەم سەر شۆڕی و مل کەچی و ڕازی بوون بەهەموو جۆرێک و بێ ئامـانج مل بەڕێوە نانەم... بەچیم دەگـەیەنن!!... بۆ کـوێم دەبەن...!... چارەنووسم بەچیـەوە دەبەستنەوە؟

عەمەری سلێمان کە لە کاروانەکەی بەهاری ڕابوردوو پێی دەگوتم بگەڕێمەوە لای دایکم... ئەو کاتە بەبێ بیـرکردنەوە وام بۆ دەهات کە قسـەیێکی مـاقوول و بەجێ دەکـا، نازانم بۆچ ئیمـرۆکەش تەنیـا ئەم بەیانییە... کەوا خۆم بۆ کاروانێکی دیکە ئامادە دەکەم... بۆچ داواکەی ئەو ڕۆژەی عەمەرم... وەکو گاڵتە پێ کردنێک دێتەوە بەرچاو:

– شێرکۆ... بە وەڵڵاهی... بە مەرقەدی......!

– تۆ ئیشت بە ئێمەدا نەبێ چاوەکەم...!

– تۆ دەبێ بگەڕێیتەوە لای دایکت!!... ئەو لە ئێمە پتر پێویستی بەتۆیە....

ئەم گـۆڕانە چییـەو چۆن ئەوها لە هیکرا کەڵەکـەیان لەسـەر کردووم و هەناسـەیان لێ هەڕمـاندوم؟... هەزارو یەک بیری دیکە... وەک شلغـەی زەردەواڵە شاڵاویان بۆ مـێشکم دەهێنا... دەیان بووراندمـەوە و دڵیـان دەخێوراندمـەوە... بێزم لەخۆم دەبووەوە، لەژێر پاڵە پەستۆی ئەم هاڵاو... و بیرو بێزانەدا... دڵەکوتێ دەیگرتم سەرم دەهاتە سووڕان و لە گەڵ خۆمدا لێکم دەدایەوە:

– باشە... ئەوە... هەتا ئیمرۆکەش... تا ئەم سەعاتەش... عەمەرو تۆما و هاوڕێ یەکانیـان هەر لەسەر لووتکە بڵندەکەن... لەڕێگا دوورو سەخت و درێژەکەی نێوان شارو دێهاتەکان... لەسەر جادە قیرتاوەکان... بوونی خۆیان دەچەسپێنن، با بچم... دەی... با بچم... بیانگەمێ... با بچم ڕەگەڵیان کەوم... دەی... دەی... چی ڕایگرتووم... چی؟

بەڵام لەهەمـان کاتدا لەناوی ناوەوەم وام بۆ دەهات کە هێشـتا نەبوومـەتە سواری ئەم مـەیدانەو ئەو پیاوەی بۆ ئەم جۆرە ڕۆژ و کارانە دەست بدەم، لەخۆم ڕانەدەدیت کە ئەم بارەم پێ هەڵستێ، هۆی ئەو دوو دڵی و گومان و لەخۆ ڕانەدیتنەشم بەو هۆیانەوە دەبەستەوە کە ڕێگای ئەوەیان لێبەستم... زاتی ئەوە بکەم عەمبارەکەی مام حاجی بسووتێنم.

لەبەر ئەوە بە وەڕەسی و بێ دەسـەڵاتانە... گـوێم بۆ بانگەکـەی دایکم شل کـرد، چوار دینارەکـەم وەرگرتن... بەدەمێکی تێک ئاڵاو پێم گوت:

– باشە... بۆ پارەکە لەلای خۆت نەمێنێتەوە؟

گوتی:

– نا... نا... ئاخر تۆ پیاوی ڕۆڵە... تۆ پیاوی و پارەش دەبێ لای پیاوان بێ!!

بیسمیللاهی کردو هەندێک دەمی جولاندەوە و فوێکی بۆ هاویشتم!!.

– پیاو... پیاو... من پیاوم... پارە دەبێ لای پیاوان بێ!!

– پیاو... بەڵام ئایا بەڕاستی من پیاوم؟... دایە من کەنگی پیاوم... دایە گیان هەر کاتێک تۆ هەست بە کلۆڵی و بێ دەسەڵاتی خۆت دەکەی... من بە پیاو دادەنێی!!

– لەبیرتە ئەو شەو خۆتان لە قۆڵچی ئستیلاک و لە چاوەشەکانی تۆفیق بەگ شاردەوە... بەدزی ئەو هەڵۆ برسیانە لەگەڵ پوور زولێخای دایکی نەخشین... باراشەکەتان بردە ئاشەکەی گوندی گردەچاڵ... ئەو سەردەمە هێشتا... منداڵێکی دە دوانزە ساڵان بووم، جیاوازیم لە نێوان نێرو مێ نەدەکردەوە، تۆش و پوور زولێخاش... بێکەس و بێ پیاو بوون!!

– لەبیرتە کە دایکی نەخشین پێی دەگوتی: خوشکم... دەبێ شێرکۆش لەگەڵمان بێ... هەر بێ شەرعیشە... بێ پیاو بکەوینە ڕێگا... نەخوازەڵا بەشەو... و لە ڕێگاییێکی ئەوهاش!!

– لەبیرتە کەتۆ لەخۆشی ئەو قسەیەی پوور زولێخا... هەموو دەردو پەژارەت بڵاو دەبوونەوە... سەرت دەگەیشتە ئاسمان... ئازارەکانت لە دەریا شینەکەدا دەتواندنەوە و... لەناو ئەستێرەکانی ئاسمانی بێ دوایی... لە ئەستێرەییێک دەگەڕای... هەر چاوت دەگێڕا... بەناو ئەستێرەکاندا... گەشتت دەکرد... لە ئەستێرەیەک دەگەڕای تا لە ئەنجامدا چاوەکانت لەناو چاوەکانمدا نقووم دەکرد... وەکو ئەو ئەستێرەیەی لێی دەگەڕای، وەکو ئەو ئەستێرەیەی بەدوایدا وێڵ بووی... ئەو ئەستێرەیەی لەناو چاوەکانی مندا دۆزیبێتەوە!!

– دایە... دایەگیان... ئەو شەوەش کە لە دەست قۆڵچیەکان و پیاوەکانی ئاغا هەڵدەهاتین، لەبەر بێ پیاوی... لەبەر بێ دەرەتانی... تۆش منت بەپیاو دادەنا... من پیاوی ئێوە بووم، هەرچەندە دڵساردیشم کردن... بەبێ دەستی خۆم دڵساردم کردن و لە نیوەی ڕێگا لەبەر ژانی زگم... لەتاو ئازاری لاقە باریکەکانم... بەڕێگادا نەکشام و سەرەڕای هەموو بارەگرانەکانی ژیان... منیش بووم بە بارێکی دیکە... بارێکی ئەوها کە لە ژێریدا پتر دەنووشتایەوە و هێزی لێ دەبڕی!!

– دایە... دایەگیان... کەی من پیاوم؟ چۆن پیاو وەکو من دەبێ؟ ئاگات لێ نەبوو... چۆن هێوارەیێکی بەهاری ڕابوردوو... وەکو منداڵێکی بێ دەسەڵات... لە کاروانەکەی هەولێر... بە دەست بەتاڵی گەڕامەوە لات؟ لە هاوڕێیەکانی سەفەرەکەم دابڕام... ڕێزی ئەو هاوڕێیانەم بەجێهێشت... بەبێ هۆ لە ڕێزیان دەرچووم!!... ئیدی من کەنگی پیاوم... دایە!!

– دایەگیان... هاوڕێیەکانم... عەمەرو تۆماو ڕەسوول و مەحمودو قادرۆکو ئەوانی تر... ئەوان پیاو بوون ئەوان پیاون نەک من، ئەوان... کە بەو چۆنیەتیە نارەوایەی خۆیان ڕازی نەبوون و ملیان بەچیا بەرزەکەوە نا... بەرەو ژوور سەرکەوتن... بڵند... بڵند بوون... هەتا لەنزمی لەژێر پێی زۆردارەکان ڕزگاربن و پتر بۆ ناو چڵکاوەکەی ژیانی ئێستامان... ڕوونەچن!!

– دایە گیان... من پیاو نیم... بەڵام تۆ بە پیاوم دادەنێی... تۆ کە بێ پیاوی... کە پێویستت بە سێبەرێک هەیە تا لە قرچەی گەرمای ژیانی پڕ نالەباریتا... لە سایەیدا بهەسێیتەوە، پێویستیت بە دەستێک هەیە... لەم ژیانەتدا باڵت بگرێ... نەهێڵێ بکەویە ژێر پێیان... نەهێڵێ پێی زۆردارەکان بێ ڕەحمانە بتشێلێ، پێویستیت بە پاڵپشتێک هەیە... ساتێک پشتی ماندووی خۆتی پێ هەڵپەسێری... پشتی لەژێر خەم چەماوەی خۆتی پێ بگریەوە و... بیکەی بە ئارامگەیێکی ژیانت،... پێویستیت بە ئەستێرەیێکە... لە شەوەزەنگی ژیانی ڕەش و تاریکت... ڕێگای پڕ کۆسپ و قۆرتت بۆ ڕووناک بکاتەوە!!

– دایەگیان... هەتا ئیمرۆکە پیاو نەبووم و... پیاو نیم، بەڵام مەرج بێ لەمەودوا ببم بەپیاو، مەرج

بێ وەکو پیاوێک خۆم بدۆزمەوە و ئیتر جارێکی دی ئەتۆو... هەموو ئەوانی وەک تۆ دڵسارد نەکەم!! مەرج بێ لەمەولا منیش وەکو پیاوێک بەرەنگاری شەیتانی تاوانەکانی تۆفیق بەگ و شێخ قطب الدین و مام حاجی و... درندەی خوێنخواری ئەم ستەمکارانە بم، مەرج بێ لەمەولا ڕێگای ئەم کاروانە درێژو پڕ کۆسپ و ئازارەت... ڕووناک و کورت بکەمەوە، سەنگی ژانەکانی تەمەنی درێژو تاڵ و پڕ مەینەتت سووک بکەمەوە...!.

کەوتبوومە ناو گێژەلووکەی ئەم ورێنانە، ڕەشەبای ناوەخت وەک پەڕەموچەیێک دەیهێنام و دەیبردم... لەدارو بەردی دەدام، هەوڵم دەدا خۆم بگرمەوە، وەکو کۆترێکی وێڵ... لەناو دارستانێکی چڕی تاریکی بێ دوایی باڵم دەکوتا... دەمهەویست بگەمە هێلانەیێک... کە دایکم بانگی کردم:

– دەی... کوڕم، با ناوی خوای لێ بێنین!

– دەی... با بڕۆین ڕۆڵەکەم!

هەڵستایە سەرپێ و دوو خرارە بەتاڵەکەی لوول دان و هاویشتیە سەرشانی و بانگی کرد:

– بەناوی تۆ خودایە... هۆ ڕەززاقی هەموو عالەم!.

هەنگاوی بەرەو دەرگا نا، من... پێش ئەو چووبوومە دەرەوە، لەبەر دەرگا چاوەنوارم دەکرد... کە ئەویش بەدوای مندا... لە دەمی دەرگاکە هاتە دەرەوە... ڕووی تێ کردم و گوتی:

– کوڕم... دەرگایەکە کلیل بدە!.

دۆریخەکەم ڕەپێش کردو کلیلە دارەکەم لە دەرگا دەرهێناو وەکو خەنجەر لەبەر پشتی خۆم ڕاکردو دوو بەدوو بەرەو ماڵی مام هەیدەر کەوتینە ڕێ.

هێشتا نوێژی بەیانی مابوو، لەناو کۆڵانە تەسک و نارێکەکانی گوند... تاک و تووک خەڵک دەهاتنە بەرچاو، ئەوانەش زۆربەیان دەچوونە مزگەوت... یان کانی ژنان بۆ نوێژکردن، هەندێکیشیان پێمەرە... یان بێڵ و دوودەویان لەسەر شان بوو... بۆ ناو باخچەکان... بۆ کارکردن... شۆڕ دەبوونەوە.

پێش ئەوەی بگەینە ماڵی مام هەیدەر... دایکم ئاوڕێکی لێ دامەوە و پێی گوتم کە سەرێکی ماڵی پوور زولێخا بدەم و گازی بکەم تا... بگاتە کاروانەکە.

زۆرم پێ خۆش بوو دایکم ئەو داوایەی لێکردم، پێش ئەوەی ئەو قسەکانی تەواو بکا... من بەگورجی لە سووچی کۆڵانەکە... بامدایەوە و تا بەرماڵی نەخشینی خۆشەویستم... وەک سووسکە ڕەوتم دەکردو باڵم گرتبوو، لەبەر دەرگاکەش هەندێک هەستم ڕاگرت، نە کەسێکم لەو ناوە بەرچاو کەوت و نە دەنگێکیشم لەماڵی پوور زولێخاوە هاتە بەر گوێ، پێش ئەوەی دەست درێژ بکەم لە دەرگاکە بدەم... هەناسەیێکی درێژو فێنکم خواردەوە، کە بە ئاستەم... بەبەری دەستیشم لە دەرگاکەمدا گوێم لە کوتانی دڵم دەبوو!.

کاتێ لە دەرگاکە چوومە ژوورەوە... لەبەر چاومدا ڕووناکیەک ژوورەکەی پڕ کردبوو، نەخشین هوشیار بوو... وا دیار بوو ئەمیش هەر زوو لەگەڵ دایکی هەڵستابوو... تا یاریدەی بدا مشووری کاروانەکەی لەگەڵدا بکا.

منداڵە بچکۆڵەکانی پوور زولێخا... لەسەر لبادەکەی ڕۆخ ئاگردان... پەلیان لێ هاویشتبوو، پووریشم لە بنەبانی ژوورەکەیان... خەریکی شڕوشاڵ کۆکردنەوە بوو، شتومەکی کاروانیشی تێک نابوون و ئامادە بوو.

نەخشین... کە چاوی بەمن کەوت... ڕاپەڕی و بە گورجی بە پیرمەوە هات، ڕووی نەخشین... لەو بەرەبەیانە ڕووناکەدا... لەبەر چاوی مندا... تەواو دەگەشایەوە، بە مەزندەی من... بەژنی لە ڕۆژان پتر... بەرەو ژوور هەڵکشابوو... قژی ڕەشتروجوانتر دەهاتە بەرچاوم... گەردەنی بڵندتر دیاری دەدا... مەمکەکانی هەر لە جێگاکەی خۆیان... پتر کراسەکەیان هەڵدابووەوە... و زۆرانێیان لەگەڵ گلێنەی چاوەکانم دەکرد... دەنگی لە پێشان ناسکتر دەهاتە گوێم، دڵم بەگوڕتر لێی دەداو لە خۆشیان هەڵدەپەڕی... هەناسەم گەرمتر دەبوو لەگەڵ هەناسەدانەوەم... گەرمایی دەگەیشتە لێوەکانم!!...

شەیتان بەلەعنەت بێ... نازانم بۆچ هەر کە نەخشین دەبینم هەستم دەجوولێتەوە!.

خۆین بەتین هوروژم بۆ لەش و سەرو مێشکم دەهێنێ، ئاگرێک لەگیانمدا هەڵدەبێ!!...

قەستی ئەوە دەکەم کە بیگرم؛ بیگرم بەخۆمەوە بیقرسێنم... ئەوها بە خۆمەوە بیقرسێنم هەتا هەردووکمان لەناو یەکتریدا دەتوێینەوە و دەبینە تاکە یەک لەش!!.

قەستی ئەوەم دەکرد باوەشی پێدا بکەم... بیگوشم... بیگوشم... بۆنی بکەم تا هەمووی هەڵدەمژم... کە ئەو بە دەنگە خۆش و ناسکەکەی گوتی:

– بەخێر بێی شێرکۆ...

گومانم لەوە نەبوو کە ئەویش... نەخشینیش... بیری لەمن دەکردەوە... ئەویش لە دەروونیەوە هەستی بە گڵپەی ئاگری ناوەوەی من دەکرد... ئەویش دڵی بۆمن لێی دەدا، ئەو ڕووناکییەی لەسەر ڕووی دیاری دەدا... ئەو پرشنگەی لە چاوە گەشەکانیەوە دەرژانە چاوەکانی من... ئەوانەشی دەنگدانەوە و... ڕەنگدانەوەی سووتانەکەی گیانی منیان پێوە بوو.

دایکی لە بنەبانی ژوورەکەدا خەریکی کاری خۆی بوو، ئاگای لەو تێکەڵاویە گیانیەی من و کچەکەی نەبوو... بەڵام نەخشین حیسابی بۆ ئەو وجودەی دایکی دەکرد، هەتا من لێی دەچوومە پێش... ئەو پاشەو پاش دەکشایەوە... و بە سڵی ئاوڕی لە دایکی دەدانەوە، هەر بۆ داپۆشینی ئەو سڵیەی و وە ئاگا هێنانەوەی من... بەدەنگ بانگی کرد:

– ئەوەتا... دایەش بۆ کاروان ئامادە بووە!

وەکو بەم قسەیەی... بەم بانگەی بیەوێ لە مەجالی مەگناتیزی ئەوینیەکەمان دەرچێ و خۆی لە تۆڕی من ڕزگار بکا، هەر کشایەوە دواوە... هەر کشایەوە هەتا لە نزیک دایکییەوە ڕاوەستاو چاوە گەشەکانی لەمن ئالاندن.

دایکی نەخشین سەرێکی هەڵبڕی و پرسی:

– شێرکۆ گیان... دایکت چۆنە! دیارە ئەویش خۆی ئامادە کردووە!! بێ ئەوەی چاوەنواڕی وەڵامی من بکا، کەلوپەلەکەی بەسەر کۆڵی دادان و بەکووڕی بەرەو دەرگا چوو، کاتێ گەیشتە نزیک من... گوتی:

– دەی بابڕۆین... بابڕۆین... کوڕی خۆم!

لەبەرخۆیەوە ئاهێکی دوورو درێژی دەخواردەوە و... مرتەیێکی لێوە دەهات:

– خوایە... بەتەمای تۆ... هەر بەتەمای تۆ!

سەرێکی بۆ کچەکەی بڵند کرد... هەندێک سەنگرایەوە... بۆ ئەوەی پێی بڵێ:

– ڕۆڵە نەخشین... ئاگات لە منداڵەکان بێ... خوا یاربێ چوار ڕۆژی پتر پێ ناچێت و... دەگەڕێینەوە!

هەرکە لە دەمی دەرگاکەش دەهاتینە دەرەوە... لەبەر خۆیەوە دووبارە بانگی دەکردەوە:

- بسم الله الرحمن الرحيم... خوایە هەر بەتەمای تۆ!.

نەخشینیش... هەتا من و دایکی لێ ئاوابووین... لەبەر دەرگاکە... وەستابوو.

* * *

16

لەگەڵ لەدایک بوونی ئەو بەیانییە پایزە، پەڵە هەوری بچووک بچووک وەک ڕەوە کۆتری سپی لە ئاسۆی ڕۆژهەڵاتدا... خۆیان دەردەخست و لەسەرخۆ... بەهێمنی بەرەو کوێستانەکان هەڵدەکشان و هەندێکیشیان لەناو جەرگی ئاسمان بڵاودەبوونەوە... دەریا شینە بێ دواییەکە هەڵی دەمژتن و... دەتوانەوە.

بەیانیەکی کزو سارد بوو، سروە بەسۆزەکەی سەرکەلی دار ئەسپینداره بەرزەکانی بەرماڵان و... پرچە پەرش و بڵاوەکەی دارتووە پیرەکەشی دەلەرزاندەوە... تاک و تووک گەڵای زەردی ئەو دارانەی دەوەراندنە سەر زەوی.

ئەو ساڵە چۆن ساڵێکی نەبارو وشک بوو... هەروەها سەرچاوە کانیاوەکانی گوندیش ئاویان کەم ببوو... و... بەشی ئەوەیان نەدەکرد باخچەو ڕەزەکانی گوند تێر ئاو بکەن، بەو هۆیەوە سەرکەلی دارە بەرزەکان زەرد ببوون و زووتر لە دواوە... گەڵا لاوازەکانیان هەڵدەوەراندن، کە لە کۆڵانە تەسکەکان تێدەپەڕین... دارە تینوەکان وەک فرمێسک گەڵای زەردو تینوویان بەسەرماندا دەباراندن.

دەرگا دوو دەریەکەی عەمبارەکەی مام حاجی لێک درابوو!!

مەلا حەمید سواری کەرەکەی ببوو... ڕێشمەی کەرەکەی لە بازووی خۆی ئاڵاندبوو!!... هەر چەندە... چ کەسێک لە گوندەکەمان کەری لغاو نەدەکرد... بەڵام مەلا حەمید کەرە سپیەکەی زۆر خۆش دەویست، سوێندیشی لەسەر ئەوە دەخوارد کە کەرەکەی ئەو کەر نیە... وە دەیگوت:

– ئەگەر کەریش بێ... بە هەڵە... یان لە بەدبەختی خۆی وەکو کەر... لە ماکەرەکەی دایکی بۆتەوە!

وە بەفیزێکەوە سەری بڵند دەکردو بانگی دەکرد:

–دەک هەزار بارگیرت بەقوربان بێ... هەی!!

سەبارەت بەوەش وەکو ئەسپێک سەیری دەکردو لغاوێکی فافۆنی سپی بۆ کردبوو... ڕێشمەیێکی ریسی ڕەنگاو ڕەنگی درێژیشی بۆ چنیبوو!

مەلا کامەرانیێکی تەواوی لەسەر ڕووی دیاری دەدا کە دەیگوت:

– هەر لەزۆر کۆنەوە... لەزەمانی خولەفا... لە دەوری تورک و عوسمانلیش... قازی شارەکان بەم جۆرە کەرە ئەسپانەی وەکو کەرە سپیەکەی... دەچوونە دارولعەداله!.

مام هەیدەر و خاوەن کەرەکانی دی... ئەوان جل و جۆری کاروانیەکانیان... هەموو لەکەرەکانیان بار کردبوون... دابوونیانە پێش خۆیان !...

مەلا حەمید پێشەنگی کاروانەکەمان بوو، دوابەدوای ئەویش عەلە ئێختەو پوورەستی ژنەکەی مام هەیدەرو مام زانەوێر... ئەمجا دایکم و پوور زولێخای دایکی نەخشین و ئەوانی دیکەش... بەرێز ڕێچکەمان بەستبوو... و... بەرەو دەربەند شۆڕ دەبووینەوە، هێشتا نەگەیشتبووینە سەر جادەکە... دەنگی چەند لۆرییێک تێکەڵ بە جریوە جریوی گێرزوولەکان دەبوو... کە بەو بەیانیە زووە... لەناو قۆپەنە تووترکەکانی ئەم لاو ئەولای ڕێگا باریکەکە... وەک جیوە بە هەموو لایێکدا بڵاوبوونەوە و لە خۆراک دەگەڕان، ئەو لۆریانەش لەلای دارنومرەوە بەرەو، دەشتی هەریرو سنوور دەچوون!!... گڕە و هەرایان هێمنی ئەو بەیانیەی پەرت دەکرد.

لەسەر گردی زێوەر... چیاسۆرک وەکو بووکی خێزانێکی هەژار... ڕووسوورو جل شڕ... خۆی دەنواند،

ڕووبارەکەش وەکو پیرێکی شەکەت دەجولایەوە و نووسکەی لێوە دەهات بە خاوی بەرەو ژێر دەخزی.

لە بنەبنەی سۆرک... دوو دوو... سێ سێ ڕەشەولاخ... بلاوبوونەوە، چاوم لە مەلۆی گاوان دەگێڕان... وام بۆ دەهات کە ئەو کاتە لەبن دار گێوژە پیرەکەی سەر گردی زێوەر، یان لەسەر گاشە بەردێکی گەورە هەڵتروشکابێ... و لەگەڵ تاژیەکانی چاوەدێری گارانە بچکۆڵەکەی گوند دەکا.

لە زارکی دەربەند تێدەپەڕین... عەمەرو هاوڕێیەکانیم هاتنەوە خەیاڵ... بەبێ دەستی خۆم، ئاوڕێکم... بەرەوپاش... دایەوە، سەرم بۆ سەفینی رەنگین هەڵبڕی، ڕۆژی نوێ... لووتکە بڵندەکەی لە ڕۆناکییەکی زەرد... هەڵکێشا بوو... لەناو دڵی خۆمدا لێکم دەدایەوە... دەمگوت:

– ئێستا... عەمەرو تۆماو هاوڕێیەکانیان... لەناو ئەو ڕووناکییە دان... و لەسەر ئەو بەرزاییە؛ لە نزیک ڕۆژ... دەژین... بیر دەکەنەوە و نەخشەی دوا ڕۆژی گوندەکەمان دەکێشن!! وە لەخۆم دەپرسییەوە:

–دەبێ لەو بەرزاییەوە... کاروانەکەی ئێمە بەدی بکەن...؟

ئاهێکی بەگوڕم هەڵدەمژت....

کاروانەکەمان هەر دەچووە پێش... هەتا دەچووە پێشتر... ڕۆژ پتر سەری لێ هەڵدەهێناین و بەرووی دونیادا دەگەشایەوە!.

کاتێ لە پردی ڕووسارک دەرباز بووین و بەر لەوەی بە هەورازەکەی بەنی میراوا هەڵبگەڕێین... مەلا حەمید جڵەوی کەرە سپییەکەی ڕاکێشاو لایدایە ڕۆخی چەپی جادەکە، کاروانەکەش هەر لەدوای مەلا حەمید هێدی بوەوە و لەڕۆخ جادەوە ڕوە و دارستانە پیرەکە ڕێزبان گرت و وەستان، دەستەکانیان بەرەو ژووریان بەرزکردنەوە... مەلا حەمیدیش بەدەنگ بانگی کرد:

– ئەلفاتیحە!

هەموویان دەستیان بە فاتیحە خوێندن کرد، هەندێکیان بەدەنگ و بە تەجوید فاتیحایان دەخوێند... هەندێکیشیان هەر تەنیا بە ئاستەم سەریان دەلەقاندو دەمو لێویان دەجولاندەوە!.

فاتیحەکە... بۆ گیانی پاکی (چاکی گورگان خواردوو) بوو!!

دەڵێن ئەو پیاو چاکە مرۆێێکی دەروون پاک و خاوەن بڕوایێکی پتەو... و قایم بووە، لە زەمانێکی زوو... کە کەس نەیزانیوە کەنگی بووە ئەو پیاو چاکە دڵ و دەروون وبڕوا پتەو... و قایمە... لە ڕۆژێکی ساردی زستان و بەفراوی چارەنووس دەیهێنێ و بەو ڕێگایەی دادەدا.

هەندێک دەڵێن... لەڕێگای بلاوکردنەوەی ئایین و لەو ناوەو لە دێهاتەکانی خۆشناوەتی... گەیشتۆتە ئەو چارەنووسە!!.

هەندێکیش دەڵێن... نزیکی مانگی ڕەمەزان بوەو ئەو پیاو چاکە دەروون خاوێنە دەچوو لە یەکێک لەو دێهاتانە ڕەمەزان بکاو زستانە سەختەکە بەسەر ببات و پێش نوێژی خەڵکەکە بکا... ڕێگای حەق و ڕاستیان پیشان بدات.

هەرچۆنێک بوە... بوە... پیر و ڕیش سپییەکانی ناوچەکە هیچ گومانیان لەوە نییە کە کابرای پیاو چاک مل بە هەورازەکەوە دەنێ لەلای دارستانەکەش... بە حیسابی خۆی... کات نوێژی ئێوارە دەبێ... سەر بۆ ئاسمان بەرزدەکاتەوە... بەلام دونیا هەورەو زەویش... بەفر لە کفنێکی سپی گرتووە، لەبەر خۆیەوە دەڵێ:

– دەبا جارێ نوێژ بکەم... فەرزی خودا بەجێ بگەیەنم!!

وه بەپێی دەستووری موسڵمان و خواناس و بەهێزی بڕوای پتەو... و قایمی لادەداتە ناو دارستانە بچکۆڵەکەو لە ژێر پیرە دار بەڕوێک ڕوو دەکاتە قیبلەو بەرامبەر بەخودای خۆی دەوەستێ... نوێژەکەی دادەبەستێ.

ڕەکعەتی یەکەم و دووەمی بەڕێک و ڕەوانی تەواو دەکا، لە ڕەکعەتی سێیەم... ڕەوە گورگێکی برسی لەو ناوە پەیدا دەبن پیاوچاکەکەش... کە هەتا ئیمڕۆکەش کەس نازانێ کێ بووە... نوێژەکەی نابڕێ... دەزانێ دەعباو دڕندە دەوریان داوە... بەڵام نوێژەکەی نابڕێ و کە دەچێتە سوجدە بەدەنگ بانگ دەکا:

– سەمیعەڵڵاهو لیمەن حەمیدەهو!!

کە هەڵدەستێتەوە ڕەکعەتی سێیەمیش... دیسان بانگ دەکاتەوە:

ئەڵڵاهو ئەکبەر...!!

فاتیحەکەش دیسان بەدەنگ دەخوێنێ.

ئەو... لە مامۆستای گەورەی بیستبوو کە ئەگەر لەکاتی نوێژدا... دەنگ بەرز بکەیەوە... ئەوە مانای وایە... مەترسیەک لەپێش نوێژکەرەکەیە... لەوانەیە... خەڵکێک لەو ناوە ڕێبوارێک تێبپەڕێ کە گوێی لە دەنگە دەنگ دەبێ... ئەوا فریای نوێژەکەرەکە دەکەوێ و لە مەترسیەکە ڕزگاری دەکا... یان یارمەتی دەدا!!

وە هەر لە مامۆستای گەورەی بیستبوو:

ئەگەر لە کاتی نوێژ کردن دەنگ بەرز بکەیەوە... گورگ و دڕندە ترس دەچێتە گیانیان و ڕادەکەن... لەو ناوە دوور دەکەونەوە.

جگە لە فەرموودەکانی مامۆستای گەورە... بەخۆیشی لە کتێبێکی کۆن خوێندبوویەوە... کە:

ئەگەر موسوڵمانێک لەکاتی نوێژ کردندا تووشی مەترسیەکی وەکو ئەم جۆرە بوو... کە دەنگ بەرزبکاتەوە... بە فەرمانی خودا نوێژکەرەکە غەیب دەبێ و لەبەر چاوی دڕندەو گورگەل بزرو بێ شوێن دەبێ!. ئیتر نە دڕندە زەفەری پێ دەباو نەمەترسی کاریگەر دەبێ.

پیاوچاکە بڕوا قایم و دەروون خاوێنەکە... لەسەر ئەم بڕواییانەی گوێ ناداتە ڕەوە گورگە برسیەکەو نوێژەکە نابڕێ!!

بەڵام گورگە برسییەکان... نە مامۆستای گەورەیان ناسیوە نە ئاشنایشیان لەگەڵ کتێبی کۆن هەبووە، کە ئەو نێچیرە دەبینن یەکسەر پەلاماری دەدەن و دەیدڕن... جێ بەجێی دەکەن و هەڵی دەلووشن، بەفرە ئەستوورەکەش... ئێسکەکانی ئەو پیاوچاکە دادەپۆشێ... هەتا بەهارێش کە بەفر دەتوێتەوە و ڕێبوار بە تەنیشت دارستانەکە ڕادەبوورن... خەڵک هەست دەکەن کە پیاوچاکەکە بووە بە چێشتی گورگان و خەبەر دەگاتە گوند.

خەڵکی گوندیش هەر لەڕێی خودادا... ئێسکەکانی بن خاک دەکەن... گۆڕێکی بۆ هەڵدەنێن و ئالاییێکی سپی بڵندی لەسەر دەچەقێنن... دەیکەن بە مەزار و ناو لەو پیاوچاکە شەهیدە دەنێن... «چاکی گورگان خواردی»... هەتا ئیمڕۆکەش... خەڵکی ناوچە... زیارەتی دەکەن... ڕێبوارو کاروانچی کردوویانە بەجێی حەسانەوە و هەوارگە... ئەوەی لەو ڕێگایە ڕاببورێ... ڕوو دەکەنە گۆڕەکەی و فاتیحەی بۆ دەخوێنن.

منیش... لەگەڵ... کەسانی کاروان، فاتیحەیەکم خوێند، بەڵام لە دڵی خۆم... گومانم لەوە هەبوو... کە کابرا... بەو چوونەوە چووبێ، چونکی زستانی ڕابوردوو... هەر لە نزیک گۆڕەکەی چاکی گورگان

خواردوو... پیرەژنێک لە برسانا ڕەق هەڵگەڕابوو... و... لەپەل و پۆ کەوتبوو... گورگیش... گۆشتەکەیان... ئەو گۆشتەی بەلەشیەوە بوو... لێیان پچڕیبووەوە.

کە گەیشتینە سەر گردەکەی میراوەش... کزەباییێکی سارد... لە باشوورەوە دەهات و دەیدا لە ڕوومان، دەشتی هەریر لەبەر چاومدا وەکو گۆڕەپانێکی فراوان دیاری دەدا، ڕۆژی زەردی ئەو بەیانییە پاییزییە... لە زەردایی پاوان و پەرێزەکانی پتر کردبوو، سەوزایی... تەنها لەناو گوندەکان و شیوە گەورەکە... دەهاتە بەرچاو.

خەیاڵم بەم دیمەنە بەسترابووەوە، لەگەڵ خۆما دەمگوت:

– داخوا چەند پاڵەو وەرزێر... کاسبی خۆیان لەم دەشتە پڕ پیت و بەرەکەتە... تاقی کردبێتەوە؟

– دەبێ چەند یاری کەرو قارەمان... لەم گۆڕەپانە فراوانە... شەقیان لە گۆی زەمانە دابێ و چەند گۆلیان کردبێ... یان چەند گۆلیان لێ کرابێ؟

گلێنەی چاوەکانم... لەو دونیایەدا هەر گەوزی دەدا... دەسووڕان... هەتا بە قەڵاتەکەی خانزادە خاتوونەوە... گیر بوون، چاوم دەگوێزانەوە قەڵاتەسوورو باویان... تا لەئەنجامدا بەرەو ژوور بەزرم کردنەوە، لە دوورەوە چیا سەرکەشەکانی ئارارات و گۆڤەندو ئاودەل کێو... چیایەکانی برادۆست و مێرگەسۆر... وەکو خێوی سپی هەڵچووبوون... کەپکە قووچەکانیان... ناوجەرگەی ئاسمانیان دڕی بوو.

کاک نافیع دەیگوت:

– ئەو چیا سەربڵندانەش... دەیان قەوماو... و... کارەساتی میللەتەکەی ئێمەیان لەسەر ڕوو هەڵکەندراوە و بوون بە سوپەری تیری ڕۆژگارو پەنای ئازاو لێ قەوماوەکان!!

وە دەیگوت:

– هەتا هەتایێ... شۆڕشگێڕو قارەمان... لە باوەش ئەو چیایانەدا... لە پێناو حەق و دژی دوژمنانی ئازادی میللەتان... تێ دەکۆشن و ململانێ دەکەن.

دەنگی مام هەیدەر... ئاورینگی ئەو خەیاڵانەی لێ شێواندم و گێڕامیەوە چۆنیەتی ئەو کاتەم، مام هەیدەریش سەری هەڵبڕی بوو... ئەویش... دوور... دوور... و بەرز دەیڕوانی و بەهێمنی دەیگوت:

– ئەوا پاییزیش سەری لێمان هەڵهێنا!

وە ئەنگوستێکی بۆ لای ئاسۆی ڕۆژهەڵات درێژ کردو لەسەر قسەکەی بەردەوام بووەوە:

– ئەو هەموو هەورە سپیانە... هەوری تازەن... هەوری نوێن... نیشانەی پاییزیان پێوەیە.

وە بەپەلە شووڕکە دارەکەی لەبن هەنگڵییەوە دەرهێناو... یەک دوو شووڕکی لەلا ڕان و بن زگی کەرەکەی دان و بە هەچە هەچە... وەکو چاوەنواڕی چ وەڵامێک لە کەسانی کاروانەکە نەکا... قسەکەی بڕیەوە و... بێ دەنگ بوو.

دایکم... کە ئەوکاتە لە تەنیشت منەوە... بێ دەنگ هەنگاوی دەهاویشت، وەکو قسەکانی مام هەیدەر کارێکی ناخۆشی کردبێتە سەر... یان وەکو لەپڕ لە خەوێکی قووڵ هوشیاریان کردبێتەوە... هەندێک ڕاچڵەکی... هەنگاوەکانی ئاڵۆز بوون و سەڵەواتێکی هاویشت و بە دەنگێکی نیوە گیراو گوتی:

– دەبا بەخێربێ... دەبا پاییزیش بەخێربێ... بۆ موسوڵمان و هەژاران بەخێر وەربگەڕێ!

هەتا دەهات دەنگەکەی دایکم ژەنگاویتر دەبوو... وەکو گریان... گرتبی... ئەوها بەگڕی گوتی:

– هەر خۆی ساحێبە...

ئەوەی ئەو بیکا... شوکر مولّکی خۆیەتی... چۆنی ئەمر لەسەربێ... شوکر... هەر شوکرانە بارین!.

وا دیاربوو دایکی کلۆڵم بەهاتنی پایز دڵتەنگ بوو، کە لەو چۆنیەتیەی دایکم وورد دەبوومەوە... بە بەزەییێکەوە لەگەڵ خۆم دەدوام و دەمگوت:

– دڵتەنگ بێ... یان نا... پێی خۆش بێ یان... نا... ئەم دەسەڵاتی چییە؟

– دەتوانێ... پایزەکە بگۆڕێ... بە بەهار؟

– دەتوانێ... لە تەمەنی هاوین... درێژ بکاتەوە؟

وە لە ئەنجامی ئەو سەودایە دەگەیشتمە ئەوەی کە:

– ئەگەر دایکم بیتوانیبا... پایز بە بەهار بگۆڕێ... یان لەتەمەنی هاوین درێژ بکاتەوە!!

یان گۆڕانێکی کاریگەر بهێنێتە سەر دونیایەکەی... گومانم لەوە نەبوو کە پێش هەموو شتێک... لە یەکەم هەنگاوی... جۆری ژیانی ئێمەی دەگۆڕی، لەم نالەباریەو لەم هەژاریەی کە لەناویدا دەژیاین... ڕزگاری دەکردین، ئەم بارە نارەوایەی ئێستامانی بەبارێکی تر... چاکتر... ڕەوانتر دەگۆڕی!.

من لە هەموو کەس پتر لە دڵی دایکی خۆم دەگەم، زۆر چاک شارەزاییم لەدڵ و دەروونی هەیە... لە ئاواتەکانی دەگەم، گومانم لەوەدا نییە کە ئەگەر لەدەستی هاتبایە... هەر بە یەکجارەکی هەژاری و برسیەتی لەسەر ڕووی ئەم زەویەمان... نەدەهێشت، هەموو فرمێسکی دڵ بریندارو لێقەوماوانی دەسڕیەوە... هەموو وەرزەکانی ساڵی دەکردن بە بەهار.

دایکم حەقیەتی ئەگەر لە پایز دڵتەنگ بێ، ئەگەر مەترسی لەو وەرزە خەمگینە بکا!.

پایز... پێشەنگی زستانە... گەڵا ڕێزانە.

پایز... ڕەنگ زەردە... پڕ کول و دەردە... پەیامی بەفرو سایەقەو ساردو سڕی وێیە، هەروەکو خۆی دەیگوت:

– پایز... دەرگای زستانە... کە زستانیش هات... لێفەی هەژاران دەدڕی.

وەنەبێ منیش ئازاری پایزو زستانم... لەگەڵ دایکم... لە گەڵ هەموو هەژارەکانی گوندا... نەچێژتبێ!..

ئیتر دەبێ لە کونی ژوورەوە... لەبەر قەندیلە دووکەڵاویەکە وەکو تارمایی.. هەڵترووشکێین، دووکەڵ و بۆن چرووکی دار گەندەل و تەڕە داری ئاگردانەکە... سینگمان ژەنگ دارو چرچاومان کول و کۆر بکا.

– لەسەرەتای نەورۆز... کە بەفرەکان دەتوێنەوە... زستان پێی لەسەر زەوی دەکێشێتەوە و گەرمایی دەگاتە پشتی پرو... پیرەمێردی گوند و لە گۆڕەپانە بچکۆڵەکانی ناو گوند... لە پەنا دیوارەکان... لەبەر بەرۆچکەکان کۆدەبنەوە... خۆ دەدەنە بەر ڕۆژ... هەندێکیان هەر تەنیا لێی ڕادەکشێن... تا نزیک نیوەڕۆ لێی پاڵ دەکەون... لینگی لێ ڕادەکێشن، هەندێکشیان خەریکی خۆ پشکنینەوە دەبن.

ڕیشەکەی سۆفی ڕەسوول و مام هەیدەر... لەبەر دووکەڵی زستانی دوور و درێژ... زەرد هەڵدەگەڕێن، سەرە سپیەکەی پووریشم دەڵێی لە خەنە گیراوە!!...

– لەبەر کۆخە کۆخی دایکم بە درێژایی شەوانی زستان ناهەسێینەوە!..

دەردو ئازارو ئەرکی زستان بۆ کەسانێکی وەکو ئێمە... هەرگیز بە ئاسانی قووت نادرێن.

پایزه... زستان له دەرگا دەدا، ئیتر دەبێ هەر له ئێستاکەوە دیسان بەرەنگاری چیا بەرزەکە ببینەوە، دەبێ پێش سەرماو سۆڵ... لەگەڵ دایکم و خەڵکی هەژاری گوند... دار له شاخەکە کۆبکەینەوە و بیان کەین بە گیشەو ئینجا بە پشت بۆ سووتەمەنی زستان بیانگوازینەوە ماڵ... یان گوێ درێژێک له خێر خواهێکی خەڵکی گوند بخوازینەوە و ئەو فرمانەی پێ ڕاهی بکەین.

ئای که له هاتووچۆو هەڵگەڕان به شاخەکەدا بۆ دار هێنان... ئای که لەو کاره وەرەسم، هەر که پایز به ڕووی زەردو ساردو سڕی سەرمان لێ هەڵدێنێ... ژانەکانی منیش سەر هەڵدەدەنەوە... زگ ئێشەکەم دەست پێ دەکاتەوە و وەک گەردەلوولی پایز پێچ دەخۆنەوە... جانەوەرێکی نادیار لەناو دەمارەکانمدا جینگڵ دەداو دەم دەنێتە ناو لوولاقەکانم، له ژان بەولاوە.. هەموو هێزو تاقەتی لێ هەڵدەمژی.

ئەگەرچی دایکم هەرگیز ڕێگا نادا پشتیه داری گران هەڵبگرم... نایەڵێ بارم وەکو بارەکەی خۆی قورس بێ، بەڵام من خۆم بۆم قەبوڵ ناکرێ!!.. بەدەستی بەتاڵ و کۆڵی بێ بار... لەو چیا سەخت و بەرزە... بەدوای ئەودا بەرەو گوند بگەڕێمەوە، لەو کاتەی ئەو کۆلکە دار گەندەڵێکی زل زلی وەکو عەزیا یان پشتیه دار چیلکەییێکی به کۆڵەوە بێ و به نقەنق وپشتی چەماوە له چیاکە شۆڕ ببێتەوە... چۆن من بەوە ڕازی دەبم... چۆن غیرەتم ئەوە قەبوڵ دەکا... چۆن دەتوانم بێ باکانه پشتم لەژێر ئەرکی ئەو ژیانەمان... ئەوها... به ئاسانی دەربهێنم، نا... نا... دەبێ... هەر دەبێ منیش کۆڵێک دار هەڵبگرم... پشتم بستێک بچەمێتەوە... سەرم لەژێر بارەکەدا بەرز بکەمەوە... کۆمەڵێک ئارەقه بڕێژم... هەتا خۆم لەوە دڵنیا بکەم... که منیش کەلکێکم بۆ ئەم دایکه دڵسۆزەم هەیه، ئەو دایکه میهرەبان و دڵسۆزەی... بێ گومان ئەگەر بۆی بکرابایە ساردو سۆڵی زستانی... بەگەرمایی دڵسۆزیەکەی پەرت دەکرد، نالەباری لەهەموو گوند نەدەهێشت، هەژاری دەدایە بەر گەردەلوولی پایزو کرێوەی زستان و بگره هەموو وەرزەکانی ساڵی دەکردن به بەهار.

لێم ڕوون بوو که مام عەلی و پوور ئەستی ژنی و زولێخای دایکی نەخشینی خۆشەویستم... ئەمانه و هەموو کەسانی دیکەی کاروانەکەش هەر وەکو دایکم بیریان دەکردەوە... بەڵام چ کامێک لەمانه هەست و شعووری خۆی بەرامبەر به قسەکانی مام هەیدەرو دایکم دەرنەبڕی، ئەوان... وەکو هەر گوێشیان لەو قسانه نەبووبێ... ئەوها خۆیان پیشان دەدا، کەچی بەچاکی چاوم لێ بوو لەگەڵ قسەکان... پیاوەکان هەموو لیچکی ساقۆکانیان ڕادەکێشاو به لەشیانەوە دەیان نووساندو قایمتر گیریان دەکرد، ژنەکانیش... گرێی چارۆگەکانیان توندتر دەکردو به پەلەتر دەجوولانەوەو بەرەو پێش هەنگاویان دەنا... وەکو بیانەوێ به چاو قوچانێک... به چەند هەنگاوێکی پەلەو فراوان... ئەو ڕێگا دوورەی له پێشیانه ببڕن و پێش داهاتنی زستان بگەڕێنەوە، وەکو بیانەوێ له تەمەنی پیره پایز کورت بکەنەوە و گورج بەسەر زستاندا... بەره و بەهار... بازێکی زەلام... بازێکی فراوان و بەرین بدەن!!.. هـ..

حەوت کەس له کاروانیەکان... که یەکێکیان مام هەیدەر بوو... گوێ درێژی خۆیان دەگەڵ دابوو، تەنیا دایکم و پوور زولێخا و مام عەلی نەبن... ئەمانه بەپێ کەوتبوونه ڕێگا، دایکم و پوور زولێخا بەهیوای ئەوەبوون که ئەگەر بۆیان ڕێک بکەوێ چەند ڕبه گەنمێکی چەنگیان دەکەوێ لەگەڵ لۆرییێک باری بکەن و منی لەگەڵدا بنێرنەوە... ئەگەر ئەمەش ڕێک نەکەوت... ئەوا کەردارەکان... یەکی ڕبەییێک... نیو ڕبەییێک گەنمیان بۆ له وڵاخەکانی خۆیان بار دەکەن... بەخۆشیان ئەوەی بۆیان دەکرا... بەکۆڵ هەڵیان دەگرت و ئەویتریش خودا کەفیله.

پوور زولێخا و دایکم... پێش چەند ڕۆژێک وەها تەگبیریان کردبوو...

پوور زولێخا دەیگوت:

– خودا دەفەرموێ... لەتۆ هەرەکەت و... ئیدی مەرج ئەوەیە مرۆ ناوی خوای لێ بێنێ و دەست بداتە کار... خودا خۆی کەفالەتی ئەنجام دەکا.

ئەم بەدبەختانە ئەوها بیریان دەکردەوە و بەم ڕەنگە خۆیان دابووە بەر گێژەلووکەی قەزاو قەدەرو دەریای بێ پایانی تواناو میهرەبانی خودای گەورە.

بەڵام مام عەلی و ستی خانی ژنی... ئەم دوانە بەچاکی حیسابی خۆیان کردبوو... لەوەی ئەوانیش خۆیان تەسلیمی قەزاو قەدەر بکەن، ئەمانە پتر بڕواییان بە هێزی شان و ملی خۆیان هەبوو.

کە پوور زولێخاو دایکم هیوایەکەی خۆیان بە کەسەکانی کاروان... ئەوانەی خاوەن ولاخ بوون... ڕاگەیاند، لەجیاتی هەموویان مام هەیدەر وەجواب هات... بە ڕوێکی گەش گوتی:

– وەی بەسەر چاوی کاکتان خوشکینە... بە گلێنەی چاو... چەندی پێمان بکرێ بۆتان باردەکەین... چی تێدایە... با ڕبە گەنمەکەی ئێوە سەربار بێ!

لە پاشان بەکزییێکەوە گوتی:

– چ بکەین!... هەر ئەوەندەمان لەدەست دێ... دەنا دەبا لەوەش پترمان بۆ بکردبان!

وە ئاهێکی درێژی هەڵکێشاو سەری هەژاند و قسەکەی تەواو کرد:

– گەلۆ... ئێمە هەموو یەک خێزانین... خەڵکی ئاواییەکین... ئەدی ئەگەر ئەوەندەش بە کەڵکی یەکدی نێین... ئەگەر باری یەکتری ڕاست نەکەینەوە... کەلکمان چییە... بۆچ ئینسان و بەنی ئادەمین... چۆن موسوڵمان و خواپەرستین؟.

سۆفی ڕەسولیش لە مام هەیدەری وەرگرتەوە... بەتوندی و بەدەنگ گوتی:

– ئەگەر وەها نەبین... ئەگەر ئەوەندەشمان پێ نەکرێ... هەقە بەردمان لێ بباری.

ئەو هاوینەی ئاگر لە کەپرەکەمان بەربوو، دایکم دەیگێڕایەوەو دەیگوت:

پاش عیشابوو... کە باوکم لە خزمەت مەلای گەورەی مزگەوت دەگەڕایەوە، هەموو پاش عیشایێک فانۆسە نەوتییەکەی لەپێش مەلا هەڵدەگرت و ڕێگای بۆ ڕووناک دەکردەوە، کاتێ گەیشتەوە ماڵ... فانۆسەکەی بە کەپرە چلوەکە وەکرد بوو، ئاگر لە فانۆسەکەوە کە پرەکەی داگرت بوو، سوولی ئاگر بەرەو ئاسمان بەرز ببوەوە... ئەو ناوەی کردبووە ڕۆژ، خەڵک و دراوسێ زوو پێ حەسیابوون، هەموویان لەخەو ڕاچڵەکی بوون و هاتبوونە هاوارمان.

دایکم دەیگێڕایەوە وە دەیگوت:

– باوکی ڕەحمەتیم... لەو هەڵوێستەدا سەری لێ شێوابوو... نەیدەزانی چی بکا، وەکو مەڕی گێژ... لەناو حەوشەکەدا دەسووڕایەوە... سەری لێ شێوابوو... نەیدەزانی چ بکا!.

من ئەو سەردەمە منداڵ بووم، ڕووداوەکەم وەکو خەون دێتەوە یادو سولیە ئاگرە سوورەکەم دێتەوە بەرچاو... وەکو عەزیایێکی هەزار سەر بەرەو ئاسمان لوولی دەخواردو لرفەی دەهات!.

– دایکم... منی لەسەر کەپرەکەوە فڕێ دایە ناو باخەکە، خوشکە بچکۆڵەکەشمی لەژێر نوێنەکەوە دەرکێشا... ئەویشی هاویشتە خوار!.

– من... لەگەڵ وەزەوی کەوتنم... هاوارێکم لێ هەڵستا... چریکاندم... کەچی چ جێگایەکم نەدەیەشا،

خوشکە بچکۆڵەکەشم دەستی کرد بە گریان!!.

– خەڵکەکە... من و گولیزاری خوشکە گچکەمیان... لەناو ئاگرەکە بۆ دەرەوە... ڕفاند، من و گولیزار هەموو لەشمان تەڕ ببوو!..

– پلکە هەمین... دەستی من و گولیزاری گرت... ئێمەی بردە ماڵی خۆیان... سەرو کراسی ووشکی لەبەر کردین... گوێزو مێوژ و حەڵوای... دۆشاوی بۆ هێناین.

– خەڵکێکی زۆر لە دەرەوەی حەوشەکەی ئێمە کۆببوونەوە، هەر یەکە تەنەکە ئاوێکی پێ بوو بەسەر ئاگرەکەیان دادەکرد... هەندێکیان بە دەسمەنجەڵ و ئامانی گەورە... ئاویان بۆ ئاگرەکە دەهاویشت..

– گولیزارە بچکۆڵە دەگریا، لەگەڵ تێهەڵدان و کەوتنە خوارەوە... دەمی خوێناوی ببوو، کە چاوم بە خوێنەکەی دەمی گولیزار دەکەوت... منیش لێوم شۆڕ دەکردن... لەشم دەلەرزی... گریانم دەهات!..

– پلکە هەمین دەمی گولیزاری سڕیەوە... لە خوێن پاکی کردەوە و ئاوڕێکی بۆ من دایەوە... بەڕوومدا گەشایەوە... دەستێکی وەسەری دا هێنام... بەڵام من خۆم پێ نەگیرا... گریام، پلکە هەمین... مێوژو گوێزی لە گیرفانی کراسە وشکەکەم کرد... ژێری کردمەوە...

– پلکە هەمین... کە دەمی گولیزاری لەخوێن پاک دەکردەوە... ئەویش بەکوڕی دەگریا... فرمێسکی لەچاو دەباری، بە لیچکی کەلانگوچکەکەی چاوەکانی دەستڕینەوە و بۆ خوشکە بچکۆلەکەم کووڕ دەبووەوە... پارچە حەڵواییێکی دەخستە دەمی گولیزار، سێ ڕۆژان لە ماڵی پلکە هەمین ماینەوە، هەموو ڕۆژێ خواردنی خۆشی دەرخوارد دەداین.

– کە مەلای گەورە قسەی دەکرد... ڕدێنە سپیە درێژەکەی دەلەرزیەوە!... بەدەنگە نەرمەکەی دەیگوت... پێویستە هەموو خەڵکی گوند یارمەتیمان بدەن... باروو بومان بکەن!.

– مام فەقێی مێردی پلکە هەمین... هەموو ڕۆژێ عانەییێکی دەداینێ.

– باوکم پێی دەگوتم پارە لەکەس وەرنەگرم... هەتا لە مام فەقێش!!... لەگەڵ بەرخە بچکۆڵەکەی ماڵی پلکە هەمین هۆگری یەکتر بووین!.. هەموو ڕۆژێ من و گولیزار گەمەمان لەگەڵدا دەکرد... لە پێشمان هەڵدەپەڕی... بازی دەدا... بەدواماندا دەبەزی... ئێمەش وەکوو ئەومان دەکرد.

لەگەڵ منداڵەکانی گەڕەک... لەسەر گوفەکەکە یاریمان دەکرد، خۆمان لە خۆڵی گوفەکەکە وەردەدا... یەکتریمان دەگەوزاند، ئەگەر کەسێکمان باوکمان... دایکمان لێ وەدەرکەوتبا... ڕامان دەکرد... خۆمان دەشاردەوە... دەچووینە ناو کۆزە هەنارەکە... یان لەپەنا دار سێوەکان خۆمان کڕ دەکرد!!..

– کارکە هەنارو سێومان دەڕنین... دەمان خواردن، و دایکم پێی دەگوتم:

– مێوەی کارک مەخۆ کوڕم... نەگەیشتوو خراپە... ژەهری تێدایە... زگت پێ دەیەشێ... نەخۆشت دەکا!!.

باوکم... زۆری پێ ناخۆش بوو لەگەڵ منداڵانی گەڕەک بچمە دەرەوە و لەناو خۆڵەکە گەمان بکەم، لەبەر ئەوە هەموو بەیانیەک دەستی دەگرتم... لەگەڵ خۆی دەیبردمە دەرەوە!..

– ڕۆژێک قادرۆکی هاوڕێم بەسەر دار سێوەکە هەڵگەڕا... بانگی ئێمە... منداڵەکانی کرد... بەدزی پێی گوتین... بابچین سێوی ماڵی مام فەقێ بدزین، قادرۆک بەسەر دارەکە هەڵگەڕا... لەپڕ پێی زەلی... کەوتە خوارێ، کەوتە سەر زەویەکە!.

– ئێمە... منداڵەکان هەموو ڕامان کرد، قادرۆکمان لەژێر سێوەکە بەجێهێشت...

قادرۆک لەژێر دارەکە... لەناو گیاو گۆڵ هەر دەگەوزی و هاواری دەکرد، بەڵام ئێمە لەترسانا بەجێمان هێشت... دەترساین مام فەقێ ئاگای لێمان بێ!!.

– قادرۆک نەیدەتوانی.. هەڵستێتەوە.. لەگەڵ ئێمە ڕابکا!..

– باوکم... لەگەڵ باوکی قادرۆک و مام فەقێش چوونە ناو ڕەزەکە... قادرۆک لەوێ کەوتبوو... بە دارەبازە هەڵیان گرت... هێنایانەوە ماڵ... دەیانگوت قادرۆک پێی شکاوە!

– حاجی سادقی حەکیمیان هێنا، من لە کونی تانۆکەکەوە سەیرم دەکرد، حاجی سادق پێی قادرۆکی ڕادەکێشا... قادرۆک بەهەمموو هێزی لە قیژەی دەدا... من زۆر دەترسام منیش بکەوم و پێم بشکێ، کە قادرۆک چاتر بوو پلکە سارێی دایکی بانگی کردم و گوتی:–

وەرە... شێرکۆ.. وەرە دەستی قادرۆک بگرە... یارمەتی بدە تا هەنگاو بنێ و بڕوا.

کاروانیەکانی دیکەش... ئەوانەی کەردار بوون... هەموویان پیاوانە بۆ یارمەتیمان هاتنە پێش:

– ئەگەر لۆریەک پەیدا نەبوو، بەسەر چاو... ئێمە دانەوێڵەکەتان بۆ بار دەکەین!!

هەموویان وایان دەگوت.

ئە ئاوا کاروانەکەمان ملی بە ڕێگای سنوورەوە نابوو، هەموویان بەوە دڵخۆش بوون کە لەوێ گەنمیان چنگ بکەوێ و زەخیرەی زستان دابنێن، لەبەر ئەوە بە گورجی دەچوونە پێش.. و ڕێگا سەختەکەیان.. هەڵدەکردەوە!.

لە قاتی و گرانیەکە.. لەو دیو، لە کوردستانی ئێرانەوە.. گەنم و جۆو دانەوێڵەیەکی زۆرو مشە دەهاتە ئەم دیوی عیراقە، زینوێی شێخی گوندە جوانەکەی سەر سنوور ببو بە عەمبارێکی گەورەی ئەم گەنم و جۆو دانەوێڵەیە... لەو ڕۆژە سەخت و ڕەشانەی عێراقدا... ژیانی بەشێکی زۆری خەڵکی کوردستانی عێراقی دابین کردبوو، بە تایبەت ژیانی ناوچەکانی هەولێرو بادینان و کۆیەو پشدەرو... بگرە لە خانەقین و دەشتی کەرکووک و... هەتا زێباریش... بەشێکی زۆری خەڵکەکە ژیانیان لەسەر ئەو دانەوێڵەیە بوو.

کاروان... لەدوای کاروان... ڕێگای ئەو سنوورانەیان گرتبوو، گەنمیان دەکێشایەوە، ئەوەڵ جار دایکم فیکری وابوو... بەخۆی نەکەوێتە گەڵ ئەم کاروانەمان... بڕیاری وابوو ئەو چەند قرۆشەی بەدەستیەوە مابوو... بیدات بەمن... منیش بچم گەنمەکە بکڕم، ئەو کاتەش... من هەرزەکار بووم، گەنمدەموو... لەسەر لێوی سەرەوەم... لەلاجانگەکانم... لە چەناگەم ڕوابوون، دایکم... وەک پیاوێک دایدەنام... حەز لێ کردنیشم دەکرد... خۆشەویستی کچێکی پەڕیبووە دڵمەوە... دڵداری... دڵ و دەروونیان تۆ دابووم، سەرەڕای ئەمانەش... خەڵکی ئاوایی بە کوڕێکی خوێندەوارو... ژیرو هێمن دەیانناسیم، کەچی لەدوا کاتدا... دایکم لە بڕیارەکەی گەڕایەوە... وای بەچاک زانی خۆی ئەرکی ئەم کاروانە خەمگینەمان بخاتە ئەستۆ... و... مل بەو ڕێگا دوورە سەختەوە بنێ، ئیدی ئەوەبوو ئەمیش کەوتە گەڵ کاروانەکە.

هەرچەندە من دایکی خۆم زۆر خۆش دەویست... بەڵام لەتەک خۆشەویستی ئەوەوە... هەواو چرۆی خۆشەویستییەکی دیکە... لەپەردەی دڵی دەدام... هاڵاوی بۆ ناوەوەم دەهێنا... لە گیانمدا سەری هەڵدەدا، ئەو خۆشەویستیەش... جیاوازیەکی زۆری لەگەڵ خۆشەویستیەکەی دایکمدا هەبوو.

خۆشەویستی دایکم فەرامۆشی و هێمنی پێ دەبەخشیم...

دڵنیایی بۆ دروست دەکردم... گیانی فێنک دەکردمەوە، بەڵام خۆشەویستیەکەی دی بەجۆرێکی تر

بوو... هەستێکی تازەی پێ دەبەخشیم... کە هەتا ئەو ڕۆژانە هەستم پێی نەدەکرد، گەرمایی و تینێکی جیاوازی دەدایە لەشم... گرێگی ئەوهای لە دڵمدا هەڵدەگیرساند کە ناتوانم بە تەواوی وەسفی بکەم!.

هەر کە بەرامبەر بە نەخشین ڕادەوەستام... وەیان کە نەخشینم بەخەیاڵدا دەهات... یان کەهەر تەنیا بیرم لەو کچە شۆخە دەکردەوە دڵم بەگوڕ لێی دەدا... خۆم لەبیر دەکرد... بەشێکم لێ جودا دەبووەوەو ئەو بەشەم لەگەڵ ئەو کچە جوانە خۆشەویستە تێکەڵ دەبوو... و... لێکی دەدایەوە، ئەو کاتەش پتر هەستم بە تەواوی خۆم دەکرد.

من... شکم لەوە نەبوو کە دایکم هەتا دوانەفەس بڕوایی بە دەست پاکی و ڕاستی من دەکرد، هەرگیز لەگەڵ هەرزەکاری و خوێن گەرمی ئەو هەڕەتەی عومرمدا... بیری خراپی لی نەدەکردمەوە، لەبەر ئەوە من لەلام یەقین بوو... کە مەسەلەکە مەسەلەی ئەوەی کە پێش بکەوێتە گەل کاروانەکە... مەسەلەی بڕوایی پێ کـردن و دەست پـاکی و دڵ پیـسـی نەبوو، ئەو... وەکـو گـوتم لەمن بێ گـومـان بـوو... بڕوایی تەواوی پێ دەکردم، بەڵام وەکو لە دواییدا بۆم ساغ بوەوە... ئەوەبوو کە دایکم چەند بڕوایی بەمن دەکرد... ئەوەندەش بڕوایی بە کۆمەلەکەی نەدەکرد... زۆر جار دەیگوت و... دەیگوتەوە:

– لەناو هەموو جەماعەتێک... یەکێک وەلی و قوتبەو یەکێکی دیکەشیان شەیتانی لەعینە!.

دایکم... ترسی ئەوەی لێ نیشتبوو... لەو سەفەرەدا تووشم ببێ بە تووشی یەکێک لە شەیتانەکانی کۆمەڵ... لە خەتی ڕاست لام بدا... یان شتێکم بەسەر بێنێ و زۆری و ستەمێکم بێتە ڕێ، لەئەنجامدا... هەم منی تاقانەی... هەم سەرمایەکەشی لەدەست بچێ، ئەو تاقانەیەی درێژایی تەمەنی لە پێناودا بەخت کردوە و ئەو سەرمایە کەمەی کە بەخوێنی دەمارو و بینای چاوی پەیدای کردبوو.

دایکم... ناحەقی نەبوو کە بەم جۆرە لێک بداتەوە، چونکی لەو ڕۆژە ڕەشە نالەبارانەدا... زۆر زوڵم و زۆری و ستەم ڕووی دابوو، زۆر جەردەو دزۆزن.. لە کولێرە.. بە ئاسانتر دەهاتنە بەرچاوان... زۆر کەس لەناوچەکەدا... گەلێک ڕێبوار بۆ چەند قرۆشێک... بۆ گۆلە گەنمێک... ژیانی لەدەست چووبوو، دایکم ئافرەتێکی ووردبین بوو هەر تاقیکردنەوەکانی خۆی لە گرانییە گەورەکەی پێشوودا... شارەزاییەکی فراوانی لە بابەت خوو... و... ڕەوشتی ئینسانی گرانی و کوژانەوەی سۆزو میهرەبانی و ڕووناکی و جوانی... لەو ئینسانانەدا پەیدا کردبوو.

– پێش چەند مانگێک... مام قادر کە مرۆیەکی ئازاو ناسراوی گوندەکەمان بوو، لە کاروانێکی وەکو ئەوەی ئێمەو لەسەر سنوور... لەسەر کەوێژە گەنمێک گیانی لەدەست دابوو.

– دایکم... هەتا ئێستاش هەر داخ دەخواتەوەو دەست لەدەست دەدا بۆ مام قادر و قەوماوە پڕ تاوان و بێ دینانەکەی... ئەمی کرد بە قوربانی و شەهید.

– هەرکە ئەو ڕووداوەی دێتەوە بیر... سینگی خۆی دەکوتێ و بە پەرۆشەوە بانگ دەکا:

– پەککو و... پەککوو... وەڵڵاهی کاک قادری کەڵەپیاو... هی ئەوە نەبوو... بەم ڕەنگە بدۆڕێ و... حەیف... سەد حەیف و سەد مخابن!

وە لەناو ئەو ڕووداوەدا... ڕۆژانی ڕابوردووی خۆی دەهاتەوە بەرچاو... و بە ئاهێکەوە دەیناڵاند:

– خودایە... جارێکی دیکە ئەو ڕۆژانە نەبینمەوە...

– ئەو ڕۆژانەی کە ئادەمیزاد بەزەیی لە دڵدا هەڵگیرابوو... کە ڕۆناهی چاو... و... دەروونیان کوژابوەوە و یەکتریان دەدڕی!!

وە بەبێ دەستی خۆی فرمێسک لە چاوەکانی هەڵدەوەرین کە دەپاڕایەوەو دەیگوت:

– خودایە... ئەم ڕوحەم... ئەم ئەمانەتەم لێ وەربگریەوە و جارێکی دی ئەو ڕۆژە ڕەشانە نەبینمەوە، جارێکی دیکە دووچاوی مشەختی و دەربەدەری و ئاوارەییم... نەکەیەوە، خودایە... بۆ خاتری خۆشەویستی خۆت... ئەی خودای گەورە.

کاتێک دایکم بەم ڕەنگە لەگەڵ خۆی... و لەگەڵ خودای خۆی دەدوا... و بەم چەشنە دەپاڕایەوە... من بیرم... دەکردەوە کە:

– ئایا... خودا هۆی ئەم هەموو نالەباری و هەژاری ئەم خەڵکەیە؟

– ئەدی ئەگەر وەهابێ!... شەیتان کاری چییە؟ ئەم دەبێ دەوری لەم هەموو کارەساتانەی دونیا و کۆست و قۆرتانەی دێنە پێش خەڵکی دەبێ شەیتان دەوری لەمانە چی بێ؟.

لە ڕاستیشدا کە من ئەم خەیاڵەم دەکرد و ئەم بیرانەم بۆ دەهاتن و بەو جۆرە لێکم دەدایەوە... ئەمە سەبارەت بەوە نەبوو کە بڕوایی منیش وەکو بڕوایی دایکم بێ و لام وابێ هەرچی خراپ و چاکە هەیە خودا لێی مەسئولە، نا... نا... چونکی من لام ڕوون بوو کە خودا هەرگیز دەستی لەم چۆنیەتیەی ئێمەدا نییە، دەوری شەیتانیش... یان بابڵێم مەسەلەی شەیتانیش... مەسەلەیێکی ترە، تەنیا ئەوەی بە خەیاڵی ئەو خەڵکەدا... بە خەیاڵی خۆماندا نەدەهات... ئەوە بوو کە:

– ئایا... ئێمە خۆمان تا چ ڕادەیێک دەستمان لەو پاشاگەردانییە و لەم هەموو کارەساتانەی بەسەرماناد‌ێن.. هەیە؟!.

– هەر لەو ڕۆژانەدا بوو... کە باسیان دەگێڕمەوە، لەو ڕۆژانە خەبەری چۆنیەتی کوشتنی سەید خەلیل ناوێکیان دەگێڕایەوە، خەبەرەکە بەدرێژایی و پانایی ناوچەکەمان بڵاوببوەوە، ئەم سەید خەلیلە بەدبەختە وەکو دەیانگوت... لە قەبرستانەکەی شێخ بایز... لەژێر دار بەڕوێک... لێی ڕاکشاوە... پەلی لێ هاویشتووە لەسەر تاقی پشت لێی ڕاکشاوە، کەس هەتا ئێستاش نەیزانی کە ئەم سەید خەلیلە... بۆچ بەو وەختە لەژێر ئەو دار بەڕووە و لەو گۆڕستانە کۆنە... ئەوها لێی ڕاکشابوو، کەسێک نەیدەگوت لەبرسانا لێی بووراوەتەوە، یان نەخۆش و بێ تاقەت بووە و لەوەندە پتر نەکشاوە بڕوا و لەژێر ئەو داربەڕووە لێی کەوتووە، کەس بیری بۆ ئەم لایەنە نەدەچوو، هەرچۆنێ بووبێ... ئەوەی دەیگێڕنەوە و بەقسەی خەڵکەکە ڕووی داوە... ئەوە بووە کە ئەو سەید خەلیلە بەو ڕەنگە... لەژێر ئەو داربەڕووە لێی ڕاکشابوو... و... لەو کاتەش پیاوخراپێک... یان برسییێک... خەڵک دەڵێن پیاو خراپ بووە... لەوێ تێدەپەڕێ و کە چاوی بە سەید خەلیل دەکەوێ... لێیی نزیک دەبێتەوە... دەبینێ گرێیەکی گەورە لەناو قەدی پشتبێندی سەیدی دا... گرێی کردوە و سەری هەڵداوە، کابرای پیاوخراپ لە دڵی خۆیدا دەڵێ... هەبێ و نەبێ ئەم گرێیەی بەرپشتی سەید پارەیە... لیرەیە... دەنا ئەگەر زێڕ و پارە نەبێ... کاک سەید بۆچ وەها بە جەرگیەوە نووساندوویەتی و وەها بەچاکی قایمی کردووە!؟

کابرای پیاوخراپ یەکو دووی لێ ناکا... بەردێکی زەلام هەڵدەگرێ و بەسەری سەیدی دادەدا و بۆ یەکجاری هەناسەبڕی دەکا، ئەوجا پەلاماری گرێیەکەی دەدا...گرێیەکە دەکاتەوە... دەبینێ نە پارەی تێدایە و نە لیرە و زێڕ، و گرێیەکە لەیەک سەلکە پیازی گەورە... پتری تێدا نەبوو!!.

خەڵکی ناوچە و هی گوندەکەشمان... وەها قەوماوەکە دەگێڕنەوە کە دەگەنە سەلکە پیازەکەش... لێی کڕ دەبن و دەیبڕنەوە، تەنانەت تاقە کەسێک بیری ئەوەی نەکردۆتەوە کە:

– ڕەنگە کابرای پیاوکوژ برسی بێ و لە برسانا ئەم کەتنەی کردبێ، بەم ڕەنگە خۆی ڕووڕەشی دونیا

و قیامەت کردبێ!!. کێ دەزانێ؟... کێ ئەوە لێک دەداتەوە... کە لەم دونیا پان و بەرینەدا... چ دەقەومێ و چۆن دەقەومێ و بۆچ؟ تەنیا ئەوەی زۆر پێم سەیر بوو... ئەوەبوو کە خەڵکەکە هەر تەنیا جارێکیش... باسی خودا... یان شەیتان... بە خەیاڵیاندا نەدەهات، وەکو نەخودا و نە شەیتانیش... لەو قەوماوە پڕ ستەمە ئاگاداریان نەبێ.

– هـ.. سەیرە.. دایکم.. هاوار دەکاتە خوا.. تا لەم برسیەتی و هەژاری و لێ قەوماویەیان... ڕزگار بکا!...

ڕۆژێک لێم پرسی:

– دایە... دایە... مەلا دەفەرمووێ:

شەیتان باوکی هەموو خراپەیەکە، ئەوەی خراپەش بکا... هاوڕێ و هاو بەشی شەیتانە و دوژمنی خودایە!.

دایکم... بەبێ گرێ و بەتوندی... باوەڕی خۆی بەرامبەر بەو فەرموودەیەی مەلا پیشاندا و گوتی:

– سەددەق... ڕۆڵە سەددەق!!.

بە تووڕەییێکەوە لەبنەوە سەیرێکی کردم... ئەو کاتەش کە لە خودا دەپاڕایەوە تا لەم گرانییە قورتاریان بکاو لە دزو درۆزن و پیاو خراپ بیانپارێزێ و پتر ناخۆشییان پیشان نەدا، حەزم دەکرد قسەکەی مەلای بخەمەوە یاد... بەڵام ئەو خودا لێی خۆش بێ... هەر کە باسی ئەو شتانەم لەگەڵ دەکردو پتر لەسەری دەڕۆیشتم... زوو هەڵدەچوو... تووڕەو زوێر دەهاتە بەرچاو، لەبەر ئەوە حەزەکەم دەخواردەوە، جگە لەمەش هەر خۆم نەمدەویست برینی بکولێنمەوە... برینی پڕ سۆتوو سووەکانی کڵۆڵی و سەر لێ شێوان و نالەباری تەمەنی دوورو درێژ و پڕ ئەشکەنجەو مەینەتی، چۆنیەتی ئەوەم بەخەیاڵدا دەهات... ئێستاکە بۆ درێژەدان بە ژیانە پڕ کوێرەوەریەکەی... لە کوردستانی ئەم دیوەوە... بەدوای دەنکە گەنمێک بۆ سنووری کوردستانی ئەو دیو... دەبەزی، پێش چەند ساڵێکی دوور لە گرانییەکەی ئێستا دژوارتر... لەو دیوەوە... کە مەڵبەندی ڕاستەقینەی خۆی بوو... لە برسان... بۆ درێژەدان بە ژیانە کۆڵەواریەکەی وەدوای پاروە نانێک بەرەو ئەم دیوە... وێڵ بوو... و... ڕای کـــرد، پاش ئاوارەبوون و ئازار چەشـــتنێکی زۆر... لە گوندەکەی ئێستامان... لەگەڵ باوکی ڕەحمەتیم لەنگەریان هاویشتبوو... بڕیاریان دابوو کە بۆ یەکجاری لەم گوندە سەربنێنەوە، هەر کە هەستیشیان بە غەریبی دەکردو دڵتەنگ دەبوون... دڵی یەکتریان دەدایەوە و بەیەکتریان دەگوت:

– هەمووی هەر یەک وڵاتە، کە لە شنۆ... کەسێکی وامان لە گرانی و شەڕ ڕزگاری نەبووبێ... با لەم گوندە سەتر ببین... باشترە، هاووڵاتی و موسوڵمان وەک خوێن و گۆشتێن... لەیێک جودا ناکرێنەوە... جا چ لەشنۆ... یان شەقڵاوە یان لە کەرکوک بن خوداش خودای هەموانە.

ئەگەرچی دایکم ئەوها بیری دەکردەوە و ئەو جۆرە براوییەی بە خوداو بە خودو خەڵکی موسڵمان هەبوو... دیسان سەبارەت بە ڕووداوەکەی مام قادری ئازای بەدەستی نامەرد چوو... و... چۆنیەتی کوشتنی سەید خەلیلی ستەم لێکراو... جارجار ئەو براوییەی لەق دەبوو... وە دڵی ئاوی نەدەخواردەوە، لەو جۆرە ڕۆژانەی ئێمە تێدا دەژیاین... منی تاقانەی بە تەنیا بۆ کاروانێکی واو ڕێگاییێکی پڕ مەترسی و دوور ڕەوانە بکا... ئەوەبوو خۆیشی کەوتە گەل کاروانە کزەکەمان و کە ئەو کاتە سەری خۆی ڕادەکێشاو بەرەو دەشتی هەریر ڕێگای دەپێچایەوە و دەچووە پێش!

– ڕۆژ... تا دەهات گەرم دادەگەڕا... پەڵە هەورە پاییزیەکانیش وورده ووردە... بڵاوەیان تێ دەکەوت..

لەناو جەرگەی ئاسماندا دەتوانەوە، گەرما دە لەشمان دادەگەڕاو با ساردەکەی جارجاریش هەڵی دەکردو پێستی لەشمانی دەتەزاند... دەرەویەوەو نەدەما... وەکو بڵێی ئەم دوو دیاردەیەی کە نیشانەی پایزیان پێوەبوو... هەورە سپییەکان و بایە تەزێنەرەکە لە شەرمی ڕۆژ... وەیان لەترسی ئەوەی نەوەک زووتر لە وادە هاتبنە مەیدان... زوو بەزوو پێیان دەکێشایەوە و خۆیان دەشاردەوە.

گەرمایەکی هاوینی بوو، مام هەیدەرو پیاوەکانی دیکەی کاروانەکەمان پاڵتۆکانیان لەسەر شانیان داماڵی و لەناو تێڕی کورتانی کەرەکانیان قایمیان کردن، ژنەکانیش گرێی چارۆگەکانیان شل کردەوە و خزاندیانە سەر شان و ملیان و سەرپێچەکانیان لەسەر لادان.

کە لە نزیک تای بێران ڕادەبوردین... بێ دەنگی هەموو کەسانی کاروانەکەی گرتبووەوە.. دونیای دەوروبەریشمان هێمنییەکی تەواوی دەنواند، دەنگیی تەقەی سمی کەرەکان... لە گوێمان دەنگی دەدایەوە:

– ترەق... ترەق... ترەق!!

تەنیا ئەو دەنگە بوو... تانەی ئەو کڕی و هێمنایییەی دەشکاند و چەشنە هۆشیاریەکی دەدایە کاروانچییەکان و وای لێ دەکردن کەرەکان ببەنە سەر ئاوەکەو ئاویان بدەن، هەروا جولانەوەییێکی هوشیارانەی خستە ناو کاروانەکەو یەکێک لە کاروانچیە خاوەن گوێ درێژەکان بانگی کرد:

– ئەرێ خوشکینە... ئەوەی ماندوو بووە... دەتوانێ هەندێک لەسەر پشتی کەرەکان... خۆی بحەسێنێتەوە!

هەر چەندە لەناوچەی ئێمەدا... ژن... بەتایبەت کچ یان ژنی گەنج... مەگەر بەهۆی نەخۆشی وە یان لە ناچاری نەبێ... دەنا سواری وڵاخ بوونیان... جوان نایێتە پێش چاوی خەڵک... بەڵام کامڵە ژن و ئەوانەی چوونەتە تەمەن... ئەمانە وەکو پیاو هەڵسوکەوت دەکەن و سواربوونی وڵاخ بۆ ئەمانە شتێکی ئاساییەو کەس پەرەی لێ ناگرێ، و لەناو کاروانەکەش هەر تەنیا ئەو جۆرە ژنانە هەبوون...

دایکم و پوور زولێخاو پلکە ئەستی ژنی عەلە ئێختە و ئەوانی دیش... هەموویان سەرەژن و بەتەمەن گەورەبوون، دیسان یەکێک لەو ژنانەش وەڵامێکیان نەدایەوە و بەدوو بانگەکەوە... نەچوون، بەڵام دایکم ئاوڕێکی بە پەرۆشانەی لەمن دایەوە و لەسەرەخۆ پێی گوتم:

– ڕۆڵە شێرکۆ... بۆ هەندەک سوار نابی؟ بۆخۆت سواری کەرێک بەو ماندوویی پێیەکانت بحەسێنەوە!!.

مام هەیدەریش کە گوێی لە قسەکەی دایکم بوو... ئەویش بانگی کردم:

– دەوەرە کوڕی خۆم... وەرە هەتا سوارت بکەم!

وە لێی دووبارە کردمەوە:

دەی کوڕم.. دەی ڕۆڵە.. وەرە.. سوارت کەم!.

جگە لە مام هەیدەر... یەک دوێکی دیکەش بانگیان کردمەوە، کە بە درێژایی ژیانم ماوەیێکی وەها بەپێ نەڕۆیشتبووم لەمەش بەولاتر... لەو کاتەدا کە مام هەیدەرو ئەوانی دی بانگیان دەکردم... بۆ سوار بوون.. داوایان دەکردم تینم لەبەر بڕا بوو... ئەوەندە ماندوو ببوم... پێیەکانم بەزۆری لە دوخۆ دەکێشان، بنی پێم تەزی بوو... کەللەم هوڕ ببوو، بانگەکەم لەلا زۆر خۆش دەهات، وەکو هیوایێکی شیرین بە گیانمەوە دەنووساو هەناسە بڕکێیەکەی هێدی دەکردمەوە، فەرەحناییەکی دەخستە لەشم، لەبەر ئەوە، پێم

هەڵێنان و خەریک بووم زۆر بە ئارەزووەوە ببەزم و خۆم بهاوێژمە سەر پشتی کەرێک... کە پلکە ئەستێ لەگەڵ بزەییێکی پڕ مانا سەری بڵند کردو رووی کردە کەسەکانی کاروان و پاشان ڕووی سوڕاندەوە لای من و بە دەنگ بانگی کرد:

– هەی لەمنت نەکەوی... شێرکۆ... کوڕە لاوە چۆن ئەوها زوو ماندوو دەبی؟

وە پاش وەستانێکی کەم... وەکو بیەوێ بزانی ئاخۆ قسەکەی چەند کاریگەر دەبێ... پوورەستی دایەوە قسە:

– ئێمە... ئەوا خەریکین بیکەین بە زاوا... خەریکین بووکێکی بۆ پەیدا بکەین... کەچی خوشکە بەیبوونیش تازە خەریکە کوڕە لاوەکەی بکاتەوە منداڵ!.

ئاگام لێبوو دایکم بە قسەکانی پلکە ئەستی تەواو نیگەران و زویر بوا.. بزەییێکی سارد و تاڵی لەسەر زار پەیدابوو... ئاهێکی درێژی هەڵکێشا... ماوەییێک لەمن وەڕاما... هیچ قسەییێکی نەکرد... وەڵامێکی پوورەستی نەدایەوە... و کڕو سەر لێ شێواوانە سەری دانەواند و هەنگاوەکانی گورجتر کردن.

کە منداڵ بووم... بەلای دایکمەوە زۆر جوان بووم، ئەگەر ڕۆژێک بچووبانیە ماڵی دراوسێیەک... یان جێگایەکی غەریب... یان سەرشایی و سەیرانێک... ناو قەڵەباڵغیەک... لەناو کۆمەڵ دەرکەوتباین... هەڵدەستا بەتەنیی... ڕووی ڕەش و چڵکن دەکردم! و دیمەنی ئەوها ناشیرین دەکردم ودەیشێواند... کە خەڵک چاویان پێ دەکەوتم... بێزیان لێ دەکردمەوە، دایکم لەگەڵ خۆی دەیگوت و... دەیگوتەوە:

– خوایە کوڕەکەم لە چاوی پیس بپارێزی!

– خوایە تاقانەکەم چاوێنی نەبێ!.

شەوانیش... هەر لە ئێوارەوە... بە زۆری بە بن جێی دەهێخستم و لە لێفە شڕەکەوە لوولی دەدام... هەموو کون و کەلەبەری ژوورەکەی بە کۆنە پەڕۆ دەگرتن و لە دەورەم دەسووڕا... هەر دەسووڕا و ئایەتول کورسی بەسەردا دەخوێندم!. هەتا ئێستاش دیمەنی ئەو شەوانەم هەر لەبەر چاوە کە بە دەورەمدا دەهات و دەچوو... سووڕی دەخواردوو دەسووڕا، لە پاشدان تا بەر دەرگا دەچوو... دەگەڕایەوە و هەر چوار قوڕنەی ژوورەکەی دەکرد... هەر بۆڵەبۆڵی دەهات و دوعای... بە ژوورەکەدا بڵاو دەکردەوە، تا ئێستاش ئەو دوعایەی ئەو بە دەورەی مندا و بە هەموو ژوورەکەماندا دەیخوێند و بڵاوی دەکردەوە... تا ئیمڕۆش هەموو دوعایەکەم لەبیر ماوە، چونکی هەر جارەی ئەو دەیخوێند... من دەمگوتەوە... لە دڵی خۆمدا دەمگێڕایەوە... تا وام لێهات هەموو ئەو دوعایەم لەبەر کردبوو... بەچاو قوچاوی هەموو ئێوارەییێک پێش ئەو دەستم پێ دەکرد و لەگەڵ ئەو تەواوم دەکردەوە:

– ئەڵڵاهو... لا ئیلاهە ئیلا هووەل حەییول قەییوم... م.. هەتا.. وەسیعە کورسیوهەل.. سەماواتیوەل ئەرزی هەتا وەهوە لعەلیول عەزیم.

هەموو جارێکیش کە دەگەیشتمە باسی کورسی... یەکسەر کورسیەکەی دێوانە قۆیتاسم دەهاتەوە پێش چاو.. کە لەبەر دەرگای چایخانەکەی حەمەد عەلی.. دانرابوو!! هەموو بەیانیەک کە بەرەو قوتابخانەکەم دەچووم... بە پێش چایخانەکە ڕادەبوردم، دەمدیت دێوانە قۆیتاس لەسەر کورسیەکەی دانیشتووە، دەستی بردووتە بناگوێی... دەنگێکی خۆشی لێوە دێ... گۆرانی دەگوتن، هەموو بەیانیەک کە دەچوومە قوتابخانە لە ڕێگاوە ئەوەم دەدی، کە دانیشتووە کەمەکانی چاپخانەکەش بێ دەنگ گوێیان بۆ دێوانە شل کردبوو.. هەندێکیان.. لەگەڵ دێوانە سەریان دەهەژاندەوە.. کە ئەو دەیگوت:–

ئەحمەدێ کۆر بەس خەیاڵ کە
حوبی دونیایێ بەتاڵ کە
یەکی بگرە یەکی تەڵاق دە
پێکڕا نابن دوو هەوێ!!

ئەم بەیتەی دێوانە قۆیتاسیش... کە هەموو بەیانیەک لە ڕێگای قوتابخانەوە دەمبیست... ئەویشم وەک ئایەتول کورسیەکەی دایکم لەبەر کردبوو، ئەو سەردەمە لە هەردوو گوتنەکانی دایکم و دێوانە قۆیتاس... شتێک تێنەدەگەیشتم، بەڵام ئیمڕۆکە باش لەهەردوو بەیتەکە دەگەم... باش!.

قسەکەی پوورەستی پێشی پێ گرتم... هەنگاوەکانی شل کردمەوە ئارەزووەکەی سارد کردمەوە... بۆم نەکرا نقەیێک بکەم، چاوم لەبەر خۆم نان، لەگەڵ داخ و کەسەرێکی زۆرەوە... بە وەڕەسی لەگەڵ کاروانەکە ملم کوتان و لەشی بە ئازار و ماندووم گوازتەوە!

کە مام هەیدەریش... دیسان داوای لێ کردمەوە بچم سواری کەرەکەی ببم... من هەر لەبەرخۆم منگەم دەکرد و دەمگوت:

– ناوەڵڵا مامە... ماندوو نەبوویم!

– بەپێ دەڕۆم... بەپێ...

هێشتا ماندوو نەبووم... بە پێیان دەڕۆم خۆشترە!.

پوورە ئەستی ئەوها شەرمەزاری کردم و ڕێگای لێ گرتم... کاتێک بهەسێمەوە... بەڵام لە هەمان کاتدا کە باسی من و زاوایی... من و بووکی دەکرد بۆ من!!.. وێنەی نەخشینم لەبەر چاوی خەیاڵ حازر دەبوو... بەبێ دەستی خۆم هەناسەییێکم هەڵدەکێشایەوەو سیپەلکەکانم بەو هەناسەیە دەبووژانەوە، ئاوڕێکم لە پوور زولێخای دایکی نەخشین دایەوە، خوزیێکم قووت دایەوە و فەرامۆشیەک لەسەر دڵمدا دەنیشت و لە دەروونمدا لێکم دەدایەوە:

– هەر چەندە ماندوو و برسی و بێ توانا و هێزیشم... بەڵام باسی زاوا و بووک... باسی ژن... نەخشینم دەهێننەوە یاد... بەرچاو، لەشی نەخشین... جوانی ئەو کچە خۆشەویستە... تین و تواناییێکم پێ دەبەخشن... کە بەهۆیەوە پتر بەرگەی هەموو ئازارەکانم بگرم!.

لێکدانەوەکەی بەم ڕەنگەم... سۆز و دەنگدانەوەی هەندێک شتی شارراوەی ناوەوەم بوون، ئەم شتە شاراوانەش زۆر جار کەسەر دەکەنە سەر مرۆ... بۆ ماوەیێک ئازاری لەبیر دەبەنەوە... دەیتەزێنن... لە چۆنیەتی ڕاستەقینەی خۆی دووری دەخەنەوە.

ئەمە هەر نەبێ من وام هەست پێ دەکرد، دەنا لەو کاتەی مام هەیدەر و هاوڕێیەکانی... ئەوانەی خاوەن وڵاخ... داوایان لێکردم کە سواری وڵاخێک ببم... پتر بیرم بە ئازاری لاق و کەلەشە شەکەتە ماندووبووەکەم... بەستراببوەوە، چونکی چەند سەعاتێک دەبوو... لەدوو پارچە سەمموونی وەک هەویر بەولاوە... زاد و خۆراکێک نەچووبووە ورگمەوە... هەتا تینێک بدا بەگیان و لەشم... گوردیێکم بخاتە بەر... بەرگەی ئەو ڕێگا سەخت و دوورەم پێ بگرن، هەر لەو کاتەشدا کە دڵم بەتین لێی دەدا... دەیکوتا... هەرگیز بۆ ئەو شتەو لەبەر ئەو شتانە نەبوو... کە لە چوارچێوەی مێشکی پلکە ئەستی ژنی عەلە ئێختە... خولیان دەخواردەوە، دڵم کە وەک مریشکێکی سەربڕا و پەلەفرکێی دەکرد و قەستی دەکرد لەناو پەراسووەکانمەوە دەربپەڕێ... لەتاو بێ هێزی و برسیەتی و ماندووی و ئازاری ئەو ڕۆژە ڕەشە... پڕ

مەینەتانە بوو کە وەک دێو و درنج چەنگیان لە هەوکی خەڵکی گوندەکەم نابوو... و قەستی خنکاندن و لەناو بردنیانی دەکرد.

دەڵێن برسیەتی سەر بە ئینسان شۆڕ دەکا، کەچی من لە جیاتی سەر بۆ ویستی دەروونم شۆڕ بکەم و لاق و کەلەشم لە ژان و ماندوبوون ڕزگار بکەم و گوێ لە قسەکەی پوور ئەستی نەدێرم و پەلاماری ولاخێک بدەم و سواری ببم... لە جیاتی ئەوە... من بەو جۆرە ملم شۆڕ کرد کە خواستەکەی مام هەیدەر و کاروانیەکانی دیکەم... هەروا داواکەی دایکم ڕەت بکەمەوەو پتر هێز بدەمە بەرخۆم تا لەگەڵ کاروانەکە پێ ڕەوی بکەم.

ڕەنگە ئەم هەمو هەڵخەڵەتاندن و زۆری لەخۆکردنەم هەر لەبەر ئەوە بووبێ... کە بۆ پوور ئەستی و مام هەیدەر و ئەوانی دیکەش بچەسپێنم کە:

– من... منداڵ نیم... پیاوم... هەرگیز نابێ وەکو منداڵ... سەیرم بکرێ!!

– من... ئەوا ئەرکی پیاوێکی تەواو جێبەجێ دەکەم... باری پیاوێکی پیاو بەسەر کۆڵمەوەیە و دەتوانم هەڵیبگرم... ئیدی بۆچی هەر بە منداڵ حیساب بکرێم؟

– فیکری سووتاندنی عەمباری مام حاجی و بەربەرەکانی زوڵمی دز و گورگەکانی وەکو تۆفیق بەگ و شێخ قطب الدین و مودیر بەگ... دەکەمەوە، ئەمەش هەرگیز فیکر کردنەوەی منداڵێک نییە!

– بیر لە نەخشین دەکەمەوە... حەزی لێ دەکەم... دەمەوێ لەناو خۆمدا بیتوێنمەوە... دەمەوێ... لەناو دڵی خۆمدا وەک کرمە ئاوریشم قۆزاخەی بۆ بکەم، ئەمە کەنگی بیرکردنەوەی منداڵانە؟

– لۆمەی خۆم دەکەم... کە منیش وەکو عەمەری سلێمان و تۆمای هاوڕێم و ئەوانەی ناو پاسەکەی تۆماس... ڕەفتارم نەکرد، بە چاوێکی گەورە سەیری عەمەر و هاوڕێیەکانی و کردەوەکەیان دەکەم، ئەم جۆرە لێکدانەوە و خواست و ئاواتانە... کەی لە منداڵێک دەوەشێنەوە؟.

دڵم بەوە تەنگ دەبوو کە هەر لە عەمەری سلێمانەوە هەتا مام هەیدەر و دایکیشم... وەکو منداڵێک سەیرم دەکەن... وەک منداڵێکی بێ دەسەڵات دەمژمێرن، لەناو ئەم هەمو بیرو لێکدانەوە و پرسیارانەدا... قسەکەی دایکم دەهاتەوە خەیاڵ... کە ئەم بەیانیە، لە ماڵ پێی دەگوتم:

– پارە... دەبێ لای پیاو بێ!

تۆ... پیاوی... دەبێ پارە لای تۆبێ... کوڕم!.

کە ئەو قسەیەم لەگەڵ خواستەکەی پێش چەند دەقیقەیێک بۆ سواربوونم... بەراورد دەکرد، سەرم لەو هەڵوێستە دژ بەیەکانەی سوڕدەما و پتر دڵم دەگوشرا، لەناوەوەی خۆمدا بەهەمو تینم هاوارم دەکرد:

– هەی عالەم... کوڕە خۆ ئەمانە وا دەزانن منداڵ لە هەمو کەس بێ هێز و بێ دەسەڵات ترە!!

کەسێکیش گوێی لە هاوارەکەی ناوەوەم نەدەبوو.

من... ئەوەم لاڕوون بوو کە منداڵی دەوڵەمەندەکان... منداڵی هەمو خوا پێداوەکان... منداڵە تێر و تەسەلەکان... ئەمانە لە هەرزەکارێکی وەکو من بەتین و تاقەت ترو پڕ ژی و حەیەویەت ترن!.

– ئەو ڕۆژە دەمەو ئێوارە بوو، لە گۆڕەپانەکەی کانی ئاغایان... لەگەڵ کۆمەڵێک منداڵی قوتابی هاوڕێم یاریمان دەکرد، کوڕە بچکۆڵەکەی ئاغای گوند... کە بەتەمەن زۆر لە ئێمە بچووکتر بوو، ئێمە لە پۆلی پێنج بووین و ئەویش لەپۆلی دوو بوو، هەمو بەیانیەک... خولامێک بەدوایەوە بوو... کتێب... شتومەکی بۆ هەڵدەگرت و بەرەو قوتابخانە دەیهێنا، ئەو کوڕە... ئەو ئێوارەیە لەگەڵ کوێخا ئەحمەد بەلای

گۆڕەپانەکەدا... ڕادەبووردن، کوێخا... کوڕاغای دەبردە گەشت و گەڕان، کوڕە بچکۆڵەکە... ئەوەل جار لەدووری ئێمە... لەڕۆخێکی گۆڕەپانەکە... لێی وەستا... سەیری یاریەکەی ئێمەی دەکرد، کوێخا هەردوو پاش ملی گرت... دەیویست لە ئێمە... منداڵە کرمانج و پیس و پۆخڵە هەژارەکان... دووری بخاتەوە، بەڵام کوڕاغا پێی چەقاندن... لەدوو ویستەکەی کوێخا نەچوو وە پێ بەپێ.. پتر لە کۆڕی گەمەکەی ئێمە نزیک دەبوەوە، وەکو بڵێی یاریەکەمان ڕای بکێشێ، ئێمە... منداڵەکانی گوند لە گەرمەی یاری دابووین، یاری چخزانێ.. مان دەکرد، بەڕێز تۆپەڵە پەڕۆیەکەمان بۆ یەکدی هەڵدەدا و لە یەکتر وەرمان دەگرتەوە، جارێک تۆپەڵەکە لە دەستی سیامەندی هاوڕێم دەرچوو... سیامەند پێی نەگیرایەوە، تۆپەڵەکە لە هەواوە بەرەو ڕۆخی گۆڕەپانەکە... دەفڕی... تا لەبەردەمی کوڕە بچکۆڵەکەی ئاغای گوند هەڵنیشت و... وە ئەرزەکە کەوت و لەوێ ئارامی گرت، سیامەند... ڕای کرد تا هەڵی بگرێتەوە بەڵام کوڕاغا بەگوڕ پەلاماری تۆپەڵەکەی... داو پێش سیامەند هەڵی گرتەوە، کوێخا ویستی نەیەڵێ تۆپەڵەکە هەڵ بگرێتەوەو... بانگی کرد:

– میران... فڕێی دە... پیسە... فڕێی دە!

بەڵام کوڕەکە گوێی نەدایە کوێخا، یەک دووجار تۆپەڵەکەی هەڵهاویشت و گرتیەوە، کوێخا... وەکو چاوڕاوی لێ بکات... بە زویری پێی گوت:

– وەڵڵاهی تۆپەکە فڕێ نەدەی... بەئاغا ژن دەڵێم!.

کوڕەکە... سەرێکی هەڵبڕی و سەیرێکی کوێخای کرد، هەندێک پەشۆکا... تۆپەکەی بەتوندی هاویشتە لای من، تۆپەکە... وە لاتەرۆکم کەوت... ئازارێکی زۆری پێگەیاندم، لەگەڵ ئازارەکە چۆکەکانم لەرزین... هەناسەم گیرا... دڵم سارد بوەوە... چاوم ڕەشکە و پێشکەیان دەکرد... خۆم لەسەر پێ نەگرتەوە... بوورامەوە و کەوتمە ئەو گۆڕە!..

منداڵە هاوڕێیەکانم لێم کۆبوونەوە... کێلیان کردمەوە و هێنامیانەوە هۆش خۆم.

کوێخا... بە گورجی پەلی کوڕاغای ڕادەکێشا... هەوڵی دەدا لە گۆڕەپانەکە دووری بخاتەوە بەڵام خۆی لە دەستی کوێخا ڕاپچکڕی و بە ڕاکردن هاتە ناو ئێمە... لەگەڵ منداڵەکان تێکەڵ بوو، کە چاوی بەمن کەوت... بە دڵشکاوی و نیوەگریىنۆک گوتی:

– نەمزانی... بە خودای نەمزانی!

– ئەمن... تۆپەکەم بانەدایە تۆ... بەخۆی وەتۆ کەوت!!.

پتر هاتمەوە هۆش خۆم... هەناسەم چوەوە دۆخی خۆی، ئازارەکەم پەرت بوو، سەیرێکی کوڕاغام کرد... ئەو بەڕووی مندا بزەییێکی کرد، منیش بە ڕوویدا گەشامەوە، کوڕاغا... بە تەواوی لەگەڵ ئێمە تێکەڵ بوو، کوێخاش... لە ڕۆخ گۆڕەپانەکە هەر بانگی دەکرد و گەفی لێ دەکردن.

***

17

نیوەڕۆییێکی درەنگ بوو... کە لە ڕۆخ قەلاتەکەی خانزادی سۆران... بنار شاخ و بنار شاخ بەرەو گوندی هەریر تێپەڕ دەبووین!

مەلاحەمید ئاوڕێکی لە شوێنەواری قەلاتە کۆنەکە دایەوە و لەبەر خۆیەوە گوتی:

– هەر خودایە و لەیەک قەرار!

وەهەر بەخۆی لەخۆی وەرگرتەوە و ئەمجارە بەدەنگ بانگی کرد:

– سەددەق سەدەق!

وە ڕووبەڕووی کاروانەکە بەدەنگێکی بەرزتر بانگی کردەوە:–

– کاکی برا... ئەدی نالێم دونیا وەک گوێزێکی پووچەڵە و هیچ نییە، پیاویش قەناعەتی هەبێ باشە... قەناعەت... دەنا عاقیبەت چییە!... ئا.. ؟! عاقیبەت ئەوەیە کەبە چاوی خۆمان دەیبینین!

وە دەستێکی بۆ کەلاوەکەی کۆشکی خانزاد بەرزکردەوە و سەری لەبەرخۆی ناو بێ دەنگ بوو.

وا دیاربوو کەس زەوقی وەلامدانەوەی مەلاحەمیدی نەبوو... بۆیە هەر بەخۆی... لەبەر خۆیەوە وەک بیەوێ وەلامی خۆی بداتەوە... مرتەی دەکرد:–

– عاقیبەت مردنە و ڕەش بوونەوە!

وە بۆ بەڵگەی قسەکەی سەری هەڵبڕیەوە... سەیری شوێنەواری قەلاتەکەی کردەوە و گوتی:

– ها... دەسەیرکەن... کوا خودانی ئەم قەلات و کۆشک و باڵەخانەیە؟

– ئەم هەموو سەڵتەنەتە... ئەم هەموو مەملەکەتە... ئەم هەموو لەشکر و عێل و عەشیرەتە... ئەم هەموو ئەسپ و مالات و داهاتە... ئەمانە هەموو چییان لێهات؟!

لە دواییشدا مەلا بە دەنگێکی بەرز ئایەتێکی قورئانی پیرۆزی خوێند و بە گەروێکی ژەنگاویەوە گوتی:

– هەموو بەکون فەیەکونێک... پف... وەکو بەری دەستی لێهات... لەبەر چاو بزر بوون وایان لێهات، ئەگەر ئەم شوێنەوارە نەبوایە کەس بەبیریشی دانەدەهات کە خانزادە خاتونێک هەبووە و فەرمانڕەوایی ولاتی سۆران و عالەمێکی پان و بەرینی کردووە... سەرێکی لە سابلاخ وسەرێکی لەوان و دیاربەکرو... سەرێکی کەی لە موسڵ و سەرێکی دیشی لە ولاتی بابان بووە...

کاروانیەکان ئەوەندە ماندوو ببوون... کەسێکیان قسەیەکی لەسەر قسەکەی مەلاحەمید نەدەکرد، منیش ئازاری لاقە باریکەکانم لە مێشکم دەنگی دەدایەوە و لە پەردەی گیانم هەڵدەزۆقیەوە، هەر چەندە لە دڵدا حەزم دەکرد شتێک لەسەر قسەکانی مەلا حەمید بڵێم... هەر نەبێ لەو قسانەی لە کۆمەڵە... لەلایەن کاک نافیع... فێری ببووم لە بابەت دروست بوون و بەهێز بوون و پەرەسەندن و لاواز بوون و هەڵوەشاندنەوە و تێکچوونی کۆمەلایەتی ئینسان... بەتایبەت ئەو کۆمەلانەی یان ئەو کەسانەی لە مێژووی ئەم دونیا کۆنەمان دەوریان گێڕاوە و هۆیەکانی پووچەڵ بوونی گوێزی وە بیر بێنمەوە، بەلام دەنگدانەوەی ئازاری لاقەکانم... شانەکانی مێشکمیان وەها بەستبووم... ڕێگای یادکردنەوەی ئەو دەرسانەشی لێ گرتبووم... مێشکم ئەوها زرینگەی لێوە دەهات خواخوام بوو بگەمە پەنا بەردێک و لێی پاڵ بکەوم؛ ئاواتم دەخواست لەدەم ئاوێک پەلی لێ بهاوێژم و هەندێک بحەسێمەوە... لەبەر ئەوە

قسەکانی مەلا حەمیدم لەگەڵ هەوایەکەی دەوروبەرم هەڵمژتن و بێ دەنگدانەوە لەناو گەروە وشکەکەم توانەوە.

کەسانی کاروانەکە بریاریان دابوو هەرکە لە گوندی هەریر دەرباز بووین... لەسەر جۆگەلەکەی باتاس لابدەین و... بهەسێینەوە و شتێک بخوێن تاکو بەرگەی هەورازەکەی سپیلک بگرین.

نوێژکەرەکان دەستیان هاویشتە نێو جۆگەلەکە... خەریکی دەستنوێژ هەڵگرتن بوون، کەرەکانیش بەرەڵڵای ناو پەرێزو مێرگەکانی ئەم لاو ئەولای جادەکە... کران، منیش لەسەر زگ خۆم بە ئەرزەکەدا کێشا.

کە نوێژکەرەکان نوێژەکەیان کرد... هەر کەسە پریچکەی نانی خۆی لێک کردەوە، دایکم و پوور ئەستی و پوور زولێخاش خەریکی ئاگردانێک بوون... قۆری و ئیستیکانەکانیان هێنانە گۆڕێ... بانگی منیشیان کرد بچم بۆ ئاگر کردنەوە چیلکە کۆبکەمەوە، بە نیازی چیلکە کۆکردنەوە دۆڵاو دۆڵ لەبنەبنەی چیای ڕەش بۆی هەڵکشام، هەرچەند هەنگاوێک سەردەکەوتم... ئاورێکم لە جادە باریکەکە دەدایەوە، گەلێک کاروانی بچکۆلەی وەک کاروانەکەی ئێمە... رژابوونە سەر ئەو جادەیە، ئەوانیش بەرەو سنووری ئێران.. ملی ڕێگایان گرتبو.. ئەوانیش وەکو ئێمە بەدوای دەنکە گەنمێک وێڵ و سەرگەردان ببوون.

گوندی باتاس لەو بەرزاییە نزیکەوە وەکو باخچەیێکی گەورە دەهاتە بەرچاوم، کزەباێک هەڵی کردێ و سەرکەلی داربەڕووە پیرەکانی قەبرستانەکەی ڕۆخ ڕێگای دەهەژاندەوە... گەڵای مردووی دەهاوێژتنە سەر زەویەکە، کە لەژێر داربەڕووەکان تێ دەپەڕیم و بەرە و هەوارگەکەمان دەگەڕامەوە... پڕی هەردوو گیرفانی شلوارەکەم... بەڕووم کۆکردنەوە.

تێر نەهەسابووینەوە... کە ڕۆژ بەرەو ڕۆژئاوا لەنگ ببوو، گردۆڵکە بەرزەکانی دەشتی هەریر... بستەکان وەکو نووستوو ملیان بەسەر سینگیاندا کەچ کردبوو!! سێبەرەکانیان دەدایە لای هەوارگەکەی ئێمە، دەشتە بەرینەکەش بەشی زۆری زەرد دەهاتە بەرچاو... جێ بەجێ نەبێ کە بەهۆی مەزرای برنج... وەکو مافووری کەسک ڕایەخرابوون... ئەو دەشتەیان دەڕازاندەوە، هەر چەندە لەبەر وشکی ئەو ساڵ و وەرزە زەویە فراوانەکان بەچاکی بە خاوەن نەکرابوون بەڵام سەبارەت بەوەی گوندەکانی ئەو ناوچەیە ئاوێکی مشە و زۆر و زەبەندیان هەیە؛ جگە لە مەزرای برنج... بۆ ماوەیێکی بەرین پەرێزی گەنم و جۆ و کرداری دیکە بەدی دەکران.

تازە گەڕابوومەوە هەوارگە، یەکێک لەو کاروانە بچکۆڵانەی لەسەر جادەکەوە ڕێچکەیان بەستبوو... یەکێک لەو کاروانانە لای دایە هەوارگەکەی ئێمە!.

مام هەیدەر لە دوورەوە سەلامی لێ وەرگرتنەوە... بەگوڕ بەرەو پیری کاروانەکە... بەزی، ملی کابرایێکی سەرەپیاوی تێک سمراوی سینگ پانی سمێل ئەستووری گرت، لاملی یەکتریان ماچ کرد، مام هەیدەر لەبەر خۆیەوە هەر بانگی دەکرد:

– یاخوا بەخێربێن... یاخوا بەخێربێی... زاناوێر... بەخێرهاتی سەرچاوان.

هەردوو دەستی بۆ سەرسەری هەڵدەبرین و دای دەگرتنەوە... بەخێرهاتنی کەسانی کاروانە بچکۆڵەکەی دەکرد.

مام زانەوێر... لەژێر زەبری ساڵانی تەمەنی هەندێک چەمابوەوە، بەڵام هەندێک ئەستوور و لەش توند بوو، پیری... نەیتوانیبوو دەست و بازووی وشک بکاتەوە و سوورایی سەر گۆناکانی هەڵمژێ، پیاوێکی توند و بەتاقەت و لەش سووک دەهاتە پێش چاو، وەڵامی مام هەیدەری دایەوە، ئاورێکی لە ئێمەش

دایەوە... ماندوونەبوون و چاک و خۆشی لێکردین.

مام هەیدەریش ڕووی کردە ئێمە و گوتی:

-خەڵکی گوندی خرواتان و گوندەکانی خۆشناوەتین!!

ڕووی کردەوە مام زانەوێر و هاوڕێیەکانی و بە خەمباریەوە پرسی:

– ئەوە ئێوەش؛ وێڵی کاروانەکەی گەمن... ها!

مـام زاناوێریش بەبێ دەنگی سەری دەهەژاندەوە بەڵام مـام هەیدەر وەکـو بە سـەرهەژاندنەکـەی مـام زاناوێر پتر برینی کولابنەوە... لەمام زانەوێر چووە پێش و بە دەنگ بانگی کرد:

ئێوەش زانەوێر... ئێوەش واتان لێهات... وەکو ئێمە و هەژارەکانی ناوچە... بۆ دەنکێ گەنم قوللەی قاف بکەن؟!.

مام زاناوێر بە بزەیەکی تاڵەوە لەبەرخۆیەوە گوتی:

هەیدەر... ما خۆت ئەوەت لێ ئاشکرا نییە... لەوەتەی گوجیلەکانی مەلا عبدالقدوس گوندەکەیان داگیر کردووە و بوون بە بەگزادە و ئاغا... ئێمەش هاتووینەتە ڕیزی برسییەکان!.

کاک ڕەسووڵ لە کۆبوونەوەکانی کۆمەڵە... دەیگوت:

– سەیرکەن... کوڕینە... لێ ووردبنەوە... هەموو ئاغا و میر و بەگزادە و کاربەدەستە گەورەکان... ئەوانەی سواری ئەستۆی میللەتی ئێمە بوون... هەموویان بەناوی ئاین و بەناوی خوداوە سەریان قیت کردۆتەوەو ناویانە گرێ ی ئەستکوردمان!!. لەسەر ورگ و سەری ئێمە هەڵستاون و گەورەبوون... و بوونەتە خودان فەرمان و دەسەڵاتدار و خاوەن زێڕ و زەوی و داهات!!

کاک ڕەسووڵ لە ناوچەکەی خۆمانەوە دەستی بەژماردنی ئەمانە دەکرد و بازی دەهاویشتە ناوچەکانی دیکەی وڵات کە دەیگوت:

– دەتێ وە ڕامێنن...لەم دیوەوە هەتا ئەو دیو... هەموو دیوەکانی دیکە، لەهەولێرەوە تا سلێمانی و بادینان و کەرکوک و گەرمیان... بگرە لە بەغداوە تا ناوەند و باشووری عێراقیش... هەموو ئەو دەسەڵات دار و ئاغایانە هەموویان لە بنەچەک دا سەید یان شێخی تەریقەت و بەناو مورشیدو ڕابەری ئایین بوون... یان مەلای مزگەوت.. و بەناوی کتێبە پیرۆزەکەوە ڕنۆکیان لە جەرگی باب و باپیرە خواپەرستە دڵپاکەکانمان گیر کردووە و بەسەر کەللەسەری ئەوان سەرکەوتوون... بەخوێن و ئارەقەی ئەوان تینوێتی خۆیان شکاندووە و تا ئیمرۆش ئێمە لەدەست ئەوان و نەوەکانیان دەناڵێنین.

مام هەیدەر... بەکزی سەرێکی بۆ مام زانەوێر هەژاند... و ئاهێکی درێژی هەڵکێشا... ڕووی بۆ ئاسمان بەرزکردەوە و بە تەوسەوە گوتی:

– تۆبە... ئەستەغفیروڵلا... خودایە تۆبە... ڕووڕەشی دواڕۆژم نەکەی... تۆبە... هەزار تۆبە... بەڵام بەزاتی تۆ قەسەم... ئەگەر نەڵێم ئەم زاڵمانە بەناوی تۆ... وە بەناوی ئاینی پاکی ئیسلامەوە ئەم ستەم و زۆرداریە دەکەن و خەڵکی سادە و دڵپاکی ئۆمەتی خۆشەویستی خۆت... بەندە ڕەشوو ڕووتەکانی تۆ ڕووت دەکەنەوە... خوێنیان دەمژن... لەبرسان وەکو ئێمە دەیانکوژن... ئەگەر ئەمە نەڵێم و هاوار نەکەم... وەڵڵاهی دەبێ وەبەر غەزەبی تۆو لەعنەتی خەڵکی بکەوم... و دەبێ هەر خۆت بەردم لێ ببارێنی!.

کاک نافیع دەیگوت:

– لەسەرەتاوە خەڵکە سادەکە... بەناوی ئایین و خوداپەرستی... یان لەبەر ڕێزی باب و باپیرانیان...

جلـەوی خۆیانیـان داوەتە دەست!! و بەبێ قـەول و مـەرج و قـەرار... تەسلیـمیـان بوون... هەبوو و نەبووی خۆیان داونەتە دەست، ئەوانیش بۆ ماوەیێک. وەهەتا جێی خۆیان قایم کردوە تا ماوەیێک وەها هەڵسو کەوتیان لەگەڵ خەڵکەکە کردووە... وەکو بەڕاستی و لە پێناوی چاکەی ئەوان و بۆ بەرژەوەندی هەموان بجولێنەوەو جێگای بڕواییان بن؛ بەڵام کاتێ ڕەگی خۆیان داکوتاوەو لەسەر حیسابی ئەم ڕەشوورووتانە دەست ئەستوور بوون... خۆیان کردۆتە خاوەن هەبوو و نەبووی خەڵکەکە و بەجۆرێک خۆیان بەسەریاندا سەپاندوون؛ کە تەنانەت ماوەی ئەوەشیان لێ بڕیون کە هەناسەیێکی ئاسوودە بخۆنەوە، وە هەر چ ئاوات و هیواییێکی لەدڵ و دەروونیاندا هەبووە... خنکاندوویانە، لە ئەنجامیش خەڵکەکەیان کردووە بەقوربانی بەرژەوەندی خۆیان... وەهەر بۆ ئەوەی ئەو بەرژەوەندیەیان بپارێزن... ئامادەن دەست لەناو دەستی هەموو دوژمنانی خەڵکەکە بنێن و بیانکەن بە کۆیلە... و نۆکەر!!

وە کاک نافیع دەیگوت:

– لەبەر ئەوە دەبێ خەڵکەکە خۆی... ڕەشوڕووتەکان... خۆیان.. دەبێ هەر ئەوان جلەوی دونیایەکەی خۆیان بگرنە دەست... هەروەها ئەو چەکەش کەلەو گورگ و دزو جەردەو دڕندانە... دەیانپارێزی.

کە گوێم لەقسەکەی مام هەیدەر بوو، خەیاڵی ئەوەم دەکردەوە... کە ئەو شتانەی... ئەو دەرسانەی لە کۆمەڵەو لە کاک نافیع و... ڕەسووڵ ، بیستبووم و فێریان ببوم و بەبێ یەک و دوو بڕواییم پێیان هێنابوو... بگەیەنمە کەسانی کاروانەکان، حەزم دەکرد ئەوشتانە بە کاروانیەکان بڵێم، کەچی ترسی ئەوەم لێ نیشت کە نەتوانم مەسەلەکەیان بەچەشنێک بۆ باس بکەم و بگێڕمەوە. کە ئەوانیش وەکو من بڕوایی پێ بهێنن... بۆیێ خەیاڵەکە ڕەویەوە و حەزەکەم لەگەروێگی ووشک قووت دایەوە... بەتایبەتی کە گوێم لە مام زاناوێر بوو بە دەنگێکی بڵند دەیگوت:

– کوڕە... خودای چی... دین و... ئاینی چی... کەنگی ئەمانە خودا دەناسن کەنگی بڕواییان بە ئاین و ماین هەیە!... ئەمانە هەزار دین بە لیرەیێک دەفرۆشن!.

کوڕێکی سپیلکەی مووسیسی چاوشینی هەرزەکار... لە کاروانەکەی مام زانەوێر... بەگەرمی هاتە ناو قسە... لەگەڵ ڕک و کینێکی ئاشکراوە گوتی:

– خودای چی؟!... کاکینە... قوەت.. تفەنگ.. حکومەت.. ئەمانە لەلای.. ئەو زاڵمانە.. شتن.. و لە هەموو گەورەو هێزێک گەورەترو بەهێزترن!. ئەمانە بڕواییان پتر... بەزۆرداری و قوەت هەیە!!. ئەوەی بڕواییشی وابێ.. کەینێ.. خودای دەبیر دەمێنێ؟!.

کوڕە سپیلکە هەرزەکارە مووسیسەکە... باسی ئەو ئاغا هەرکیەی بۆ کاروانەکە گێڕایەوە کە بەهاری ڕابووردوو تفەنگی بەخودا وەنابوون، وە دەیگوت:

– بەهاری ڕابووردوو... هەرچەندە ساڵیش ووشک و نەبار بوو... بەڵام خودای گەورە بۆ دەرخستنی قودرەت و توانای خۆی ڕۆژێک تۆفانێکی لەو دەشتە هەڵکرد، چەخماخەی برووسک و گرمەی هەور... گوێیان کەڕ دەکردو دونیایان دەهێنایە لەرزە لە نوێژی نیوەڕۆوە کوندەی ئاسمانی کردنەوە و فەرمانی دایە باو زریان، نەیگەیاندە ڕۆژئاوا کە مەڕو ماڵاتێکی زۆری ئەو ئاغا دڕندەیەی قڕو تەفرو توونا کرد، هەروا دەواری هۆبەکەشی ڕەتاندن و ڕەشماڵەکانی تێک و پێک و مەکان دان سوبحانەڵڵا لە قودرەتی تۆ...

ئاغـای هەرکی پیـاوێکی لە خـۆبایی و سـتـەمکارو زۆریش دەوڵەمـەند بـوو، بە درێژایی ژیانی هەر گیروگرفتێک... هەموو کۆسپ و قۆرتێکی کە دەهاتنە ڕێگای... بەلوولەی تفەنگەکەی تەختی دەکردن، تا... وەهابوو بە ئاشکرا مێگەلە مەڕو ڕەوەی بەرزەو ئەسپ و بارگیری... دەمەزرای جوتیارە هەژارەکان

دەکردن، کەسێکیش لەو هەژارانە نەیدەوێرا تەنانەت تکاییێکی لێ بکا کە خۆی لە زەرەرو زیانی ئەم خەڵکە بێ دەسەڵاتە بگرێتەوەو... ئەگەر یەکێک زاتی بکردبا... مەڕێک یان وڵاخێکی ئەوی لەمەزرای خۆی دەنگ بدابا... ئەوا تۆڵەی کوشتن بوو، هەتا ئەو شەوە تۆفەی باسی دەگێڕمەوە... ئەو شەوەش ئاغا بەوە ڕازی نەبوو کەوەهای بەسەر هات، کە بەسەری هات لە هەژمەتان چاوی پەڕینە پشتی سەری... ئۆقرەی لێ هەڵگیرا... وەک سەگی هار دەهات و دەچوو... و بەهەموو لایەکدا دەوەڕی... جنێوی دەدا... سەری لێ شێوا بوو نەیدەزانی چی و چۆن تۆڵەی ئەو زەرەرەی خۆی بکاتەوە؟!.

فەلاحێک وای نەکردبوو کە خوێنی بڕێژێ وماڵی وێران بکا، هەژارێک دەستی لەو کارەساتە نەبوو... تا دەستی ببڕێ... بەڵام چۆن خۆی کڕ بکاو بەرامبەر بەوەی پێی کرا... چاو شۆڕ بکاو بەحیسابی خۆی... ئەو هەرگیز چاوی شۆڕ نەکردووەو ملی دانەنواندووە... بەڵام چی بکا!... ئەوە بوو دەستی دایە تفەنگە جامبێزارەکەی و بە گردەکەی پشت هەوارە وێرانبووەکە هەڵگەڕا... هەر سەرکەوت هەتا چووە سەر سەری گردەکە و ئینجا لوولەی تفەنگە جامبێزارەکەی لە ئاسمان کرد، نە تەقەیێک... نە دوو تەقە... هەتا هەموو ڕەختە فیشەکەکەی لەڕووی ئاسماندا بەتاڵ نەکرد... بۆی نەوەستا، کە فیشەکەکانیشی تەواو بوون و هەمووی بەناو جەرگەی ئاسمانەوە نان... وەک مەڕی گێژ؛ بە دەورەی خۆیدا دەسووڕاو بەدەنگ بانگی دەکردو دووبارەی دەکردەوە:

ئەگەر... مێرە و ئەگەر خورتە
بلا... لبۆ من دابەزی!
نەک بە بروسکۆک و ڕەهێلان
قڕانی بخاتە ناو پەزی!

گەلێک لە کەسانی هەردوو کاروانەکە... لەگەڵ ئەو حیکایەتە دایانە قاقای پێکەنین... مام زاناوێریش... دەستی بە تۆبەو ئستیغفار کردەوە... لەگەڵ ئەوەش خۆی پێ نەدەگیرا و ددانەکانی گڕ دەکرانەوە. مەلاحەمید بەم قسانە... بە تایبەتی بە پێکەنین و گاڵتەی کاروانیەکان زۆر قەڵس ببوو... لەبەر خۆیەوە هەر لێوی دەجوولا، نەمدەزانی ئاخۆ جنێو دەدا... یان ئەویش وەکو مام هەیدەر... تۆبەو ئیستغفار دەکا!، تا ماوەیێک بەبێ دەستان سەری بۆ ئەم لاو ئەولای خۆی دەهەژاندو دەسەڵاتی نەبوو شتێک بکا جگە لەوەی کە هەوڵ بدا مەسەلەکە گەرمتر نەبێ و ئیتر ئەو باسە ببڕێتەوە و بەردێکی لەسەر دابنێن!... و ڕووی کردە مام هەیدەرو بانگی کرد:

– دەخوا سەلامەتتان کا مام هەیدەر... دە لەو خزمانە بگەڕێ جارێ با پشوێک بدەن... هەندێک بهەسێنەوە!!

وە بە تووڕەییەوە لەبەر خۆیەوە گوتی:

– ئەها... ئەگەر خودا... لەمەش خراپتری بەسەر نەهێناین... وەرن تف کەنە ئەو ڕدێنەم!!

دەستێکی هەڵبڕی و بەپەنجە دوو مووی لە ڕدێنەکەی گرتن!. مام هەیدەریش ملی مام زاناوێری گرت و دووبەدوو کشانەوە نزیک ئاگردانەکەو لەسەرخۆ بانگی کرد:

– ئەرێ خوشکینە... پیاڵە چاییێک بۆ زانەوێر تێکەن.

کەسانی کاروانە تازەکەش... تێکەڵ بە کاروانەکەی ئێمە بوون و لەرۆخ جۆگەلەکە بارگەیان خست.

* * *

18

لەلایێک... تەسکەرە و...

عەرزوحاڵ... نووسین بوو

لەلایێکی دیکە... قۆڵ بەقۆڵ

تەتەر... ڕەوانە دەکرانە...

بەخۆم لێی دەبوومە سەرکردە

قۆڵێکم هەڵدەدا... لەبۆ قامچوغەی مویارەک

قۆڵی دیکەیان... لەبۆ شەناغە و گەزوەشانە

قۆڵی دیکەم... هەڵدەدا لەبۆ... زێی زەهاوی

هی دیکەیان لەبۆ... سەقزو... بانە

قۆڵێک لەبۆ شارەزووی... ڕەنگین

ئەوی دیبیان... لەبۆ دەشتی لاجانە

سەد... حەیف و... سەد... مخابنی دونیایێ

لەپاش... سلێمان بەگی میران

وەڵات مایەوە...

بەبێ خودانە...

* * *

هێشتا قوتابی بووم... زارۆک بووم... لە قوتابخانەکەی گوندە جوان و هەژارەکەمان... دەمخوێند، خەڵکە بێ کارەکە... یان لە مزگەوت... تا درەنگی شەو... بەنگی ژیانە کۆڵەواریەکەیان هەڵدەمژتەوە... یان لە کونجی ژوورە قوڕینیەکانیان قەلنەیان دەکێشا و ژیانی پڕ ناسۆرییان کاوێژ دەکردەوە، ئێمەش... منداڵەکانی گەڕەک دەورەی داپیرە بنەوشمان دەدا، داپیرەش... جۆرێکی تر ئەویش کاوێژی دەکرد و هەر شەوە سەربوردەیەکی بۆ دەگێڕاینەوە... هەقایەتێکی بەتامی بۆ دەکردین، شەوێک باسی هەریر و باتاس و... شەوێک سەربوردەی پاشای کۆرە... و حاکمەکانی بەبە... شەوێکی دیکەش بەیتی لاس و خەزال و مەم و زین و... برایمۆک... سیامەند و خەجێ و نێچیروان و شێخ فەرخ و... زەمبیل فرۆش...ئیدی... بۆ دەکردین... بە مێرچاکی و قارەمانی پارێزەرانی قەڵای دمدمی دا هەڵدەگوت:

دێ لرفە لرفی بەیداغان

دێ دەنگی زرێ و قولچاغان

مەنزل لەبناو و مەراغان

قۆشەن دێ ڕێ بە ڕێیە

دەڵێ خانی موکری لە کوێیە

سەلاح شۆران دەستدا چەکان

دەگەڵ سەفێ دە مەلەکان

کە دەهاتە سەر بەیتی مەم و زین و باسی ئەو ئاشقە پاکانەی دەکرد... بەم لاو بەولادا خۆی دەهەژاندەوە... بەدەنگە ناسک و... لەسەرەخۆیەکەی دەیگێڕایەوە:

سێ پەری... لەئاسمانی حەوتەمین بەستوویانە لەنگەرە

لەسەر کۆشکی کاکە مەمی هەڵدەنیشتن

ئەوبەر... ئەوبەرە

خوشکی گەورە... بەرەو ڕووی خوشکان گۆتیە

ڕوومەتی... کاکە مەمی جوانە... یان چرا و فەنەرە

خوشکی نێونجیش... وای گۆتییە

هەر لەعەرشی... تا کورسییە

هەر لە گای تا ئەسپییە

هەموو دونیام پشکنیە

کەسم لە کاکە مەمی جوانتر... چاو پێ نەکەوتیە!

پوور بنەوش... لە هەموو بەیت و هەقایەتەکانی... پتر بە بەیتی خانزادە خاتوون و لەشکری و سەربوردەی میر سلێمان بەگی میران... گەرم دەبوو... و دڵی دەهاتە جۆش و سۆز دەیگرتە خۆی!.

پوور بنەوش... وەهای بۆ ئێمە دەگێڕایەوە و دەیگوت:

– شاقولی بەگ... گوندەکەی ئێمەی ئاوەدان کردۆتەوە، دەڵێن گوندەکەی ئێمە لە کۆنی کۆنەوە ئاوەدان بووە و لەسەر گردەکەی میرەسەنی ئەوبەر دروست کراوە... هەتا زەمانێک بەهۆی کردەوەی کردگار و زەبر و زەنگی ڕۆژگار کاول بووە و خەڵکەکەی چۆلیان کردووە.

داپیرەم... ئاهێکی قووڵی هەڵدەکێشاو دڵسوتاوانە دەیگوت:

– جەرگم خرابێ، دووبەرەکی و دوژمنایەتی، خەڵکی گوندەکەی بەیەکدی خواردن... داون، خەڵکەکە کەوتوونەتە گیانی یەکتر و قڕانیان بۆخۆ هێناوە... گوندەکەشیان خاپوور بووە... سەردەمێک بە چۆڵی ماوەتەوە... هەتا شا قولی بەگی میری سۆران هاتووە و داری فەرمانڕەوایی سۆرانی گرتۆتە دەست... جێی گوندەکەی ئێمەی جوان و خۆش هاتۆتە بەرچاو... و ئاوهەوا سازگارەکەی... باغچە و دارستانە ڕەنگینەکانی بە دڵەوە نووساون و فەرمانی داوە گوندەکە لەم جێگایەی ئێستاکەی ئاوەدان بکەنەوە، لە ئەنجامیشدا کردوویەتی بە جێ قۆناخی سەفەرەکانی و لەشکرگایەکی توند و قایم... هەروەها جێگای هەسانەوەی هاوینانیشی بووە، پاش شا قولی بەگیش... هەر بە ئاوەدانی ماوەتەوە... هەتا دەوری خانزادە خاتوون... ئەو خاتوونە فەرمانڕەوایەش گوندەکەی ئێمەی کردۆتە پایتەختی هاوینانی سۆران، هەتا ئیمڕۆکەش جێ و شوێنی خانزاد خاتوون لەسەر ترۆپکی چیا ڕەنگینەکە ماوەو بە مێرگی خانزاد ناودەبرێت، دەڵێن... خانزادی سۆران بەدرێژایی هاوینان لەو مێرگە ژیاوە و... بە ڕاو... و شکار ڕای بواردووە. پوور بنەوش... نەرمە کۆخەیێکی دەگرت... وەکو هەموو حەسرەت و داخەکانی تەمەنی لە سینگیەوە هەڵفڕێ... یان گەرووی لە ژەنگی ڕۆژگار پاک بکاتەوە... ملی بۆ لای سەبری هاوڕێم.. درێژ دەکرد.. و دەیگوت:–

ئیدی ڕۆڵەکانم... حاڵی دونیای ئێمە ئەوها بووە و ئەوها... دوژمنداری و یەکتری خواردن... کاول کردن و هەروەها ئاوەدان کردنەوەشە!.

دایکم دەیگوت:

– گوندی بەرشاخان... دوژمنایەتیان لەنێودا گڕی گرت، هەر چەندە هەموو خەڵکەکەی ئامۆزا و خاڵۆزا و خزم و کەسی یەکتری بوون... بەڵام بە پیلانی ئاغا دوژمنایەتی ڕەگی لە نێوانیان داکوتا... دەستیان خستە گەرووی یەکتر... لەسەر هیچ و خۆڕایی... یەکتریان دەبڕاندەوە... کەس لەسەر ئەویتر بازی نەدەدا... تاکو گوندەکە کاول بوو... ئەوەی کوژرا و ئەوەی دەربەدەر بوو... گوند چۆڵ کرا... بوو بەهێلانەی قەل و کوندەبەبۆ، ئەوجا بەبێ بەرهەڵستی... ئاغاش جۆت و گای خۆی ناردنە سەر، هەر لەسەرەتای پایزەوە دەستی کرد بە وەرد و شۆو چاندنی زەویەکانی... تا لە ئەنجام کردی بە موڵکی خۆی... زەوتی کرد... تا ئەمڕۆش... گوندەکە گوندی ئاغایە و خاوەنەکانیشیان لە شاری هەولێر و دێهاتەکانی ناوچە... بەمشەختی بڵاوبوونەتەوە.

ئەمجا پوورێی خۆشەویست... دەستێکی وەچاوە پڕووشاویەکانی داهێنا... وەکو بیەوێ ئەو دیمەنانەی کە لەبەر چاوی خەیاڵیەتی... ڕوونتر بیانبینێ..

ڕووە چرچ و لۆچاویەکەی دەهێنا و دەبرد... بۆی دەهەژایەوە هەتا دەهاتە سەر باس و خواسی بووک عەنبەر... کە ژنە کوردێک بووە... پاش خانزاد و لە ناوچوونی ولاتی سۆران... حوکمڕانی ئەم ناوچەیەی کردووە، پوورێ بە دەنگە نەرمەکەی دەیگوت:

– بووک عەنبەر... خێزانی میر مەحموود بەگی بەگزادە بووە، ژنێکی ئەوەندە لێوەشاوەو جوان و بەهەیبەت بووە... لەپاش مردنی میر مەحمود بەگی مێردی... فەرمانڕەوایی کردووە، دەستی بەسەر خۆشناوەتی و هەولێرو کۆیەدا گرتووە، لە مەیدانی ئاوەدان کردنەوەی ولات و پاراستنی هێمنی دریغی نەکردووە... بۆ خۆشی و کامەرانی خەڵکەکە زۆر تێکۆشاوە و بۆ پاراستنیان لە دز و جەردە و درۆزن... وەکو میر مەحمودی مێردی بەزەبر و زەنگ بووە. لە ڕیزی فەرمانڕەوا هەرە بەناوبانگەکانی سۆران... ڕاوەستاوە.

ئەو ژنە قارەمانە... قۆناخ بە قۆناخ... لە ڕێگای خۆشناوەتی و هەولێر... سارداوی داناون... تا ڕێبوار و کاروان لەو ڕێگا دەشت و وشک و گەرمەسێرەدا لە مەترسی تینوێتی ڕزگار بکا... وە بە درێژایی ئەو ڕێگایانە... لەسەر گردەکان سەنگەر و قۆنگرەی دروست کردون و پیاوی چەکداری خۆی لەناو داناون تا ڕێبوار و کاروانەکانی کە بەو ڕێگایانەدا ئاموشۆ دەکەن و کەلوپەلی بازرگانی لە موسل و کەرکووکەوە دەبەنە ناوچە شاخاویەکان؛ تا ئەو قەتار و ڕێبوار و بازرگانانە لە پیاو خراپ و ڕێگر بپارێزێ.

داپیرە بنەوش کە دەیگوت:

– ئەم شێرەژنە خۆی لەپێناو خۆشی باب و باپیرانمان بەخت کردووە... خەڵکی خۆش ویستووە و خەڵک خۆشیان ویستووە!!.

دەنگی بەرزدەکردەوە و سەری هەڵدەبڕی... هێزێکی گەنجانەی دەهاتەوەبەر... لە دواییشدا ئاهێکی ساردی هەڵدەکێشا... دەنگی نەرم دەبووەوە... کە دوعای دەکرد:

– خودا... لە ئەوان و... لە ئێمە و لە مردووەکانی ئێمەش خۆش بێ... ئامین یاخوا ئامین!.

هەر چەندە ئەم باس و خواسانە... ئەم سەربوردانەی پوور بنەوش بۆ ئێمەی دەگێڕانەوە و باسی دەکردن... هەرگیز لە قوتابخانەکەماندا باس نەدەکران و نەدەگێڕدرانەوە و بە دەرس گوتنەوەیان بۆ ئێمە قوتابیان... نەدەشیا... بەڵام داپیرە بنەوش موعەلیم نەبوو تا لە گێڕانەوە و یادکردنەوەیان بسڵەمێتەوە... یان ترس دڵی بخورپێنێ، داپیرە بنەوش... نە مووچە خۆری میری بوو... نە ئەوەشی دەزانی کە گێڕانەوەو

بەسەر چوونەوەی ئەم سەربوورده و باسانە مەترسیان تێدایە و لەگەڵ ڕێڕەو... و پرۆگرامی حکومات ناگونجێن.

پووری... ئەو مێرچاک و کەڵەپیاو و ئازایانەی سۆران و دمدم و ئەوانی دیکەشی بە پیرۆز دادەنان... هەر ئەوەشی لاچاک بوو وە دڵی پێ دەگەشایەوە کە بەدرێژایی ژیانی یادیان بکاتەوە و دڵی ئێمە... منداڵانی پێ خۆش بکاو مێشکمانی پێ ئاوبدا فێری خوو... و ڕەوشتی باشمان بکا... بەتایبەتی ئەو خوو... ڕەوشتانەی سوودیان زۆر تێدایە و لە باب و باپیرەکانمان بۆمان بەجێ ماون.

پوورێی خۆشەویست... دەیگوت و هەتا ئێمە بەچاکی تێ بگەیەنێ... دووبارەی دەکردەوە کە:

– گیا لەسەر پنجی خۆی دەڕوێ، پنجی ئێمەش باب و باپیر و ئەو مەزنە ڕابوردوانەن... کە هەم بوون بەهۆی بوونی ئێمەوە هەم چاکەی مان و پێشکەوتن و ئاوەدان کردنەوەی وڵاتەکەمان بۆ ئەوان دەگەڕێتەوە.

داپیرە بنەوش، گەلەک هۆگری ئەم جۆرە باس و سەرگوزەشتانەی ڕابوردوان بوو، بە گێڕانەوەیان خوێنی دەجوولا و گەش دەبوەوە، هەر کە ئێمە... بچووکانی گەڕەک لە دەورەی کۆدەبووینەوە... بانگمان دەکرد:

– داپیرە... دەی داپیرە!

ئەو... هەوەسێکی بۆ پەیدا دەبوو... چاوە پڕووپووشاوییە بچکۆڵەکانی هەڵدەهێنان... چاوەکانی پێدەکەنین و دەستێکی درێژ دەکردو... وەسەری نزیکترینمانی دادەهێنا:

– هەبوو... نەبوو... هەبوو... نەبوو!

یەکە یەکە ئێمەی دەناسیەوە و لێمان وورد دەبوەوە:

– سیامەند... ئەوە تۆی!

– عەلی... شێرکۆ... دایە و بابە چۆنن؟

– گوڵەسوور... ئەوە ئەتووش هاتووی؟ بەخێر هاتن ڕۆڵەکانم...!

لەدوای گێڕانەوەی هەموو هەقایەتێکیش... بە دەنگ پێی دەگوتین:

– دەبێ ئێوەش وەکو ئەو باپیرە مەزنانە پیاو... و خورت و ئازابن...

– دەبێ... کە گەورەبوون... ببن بە پیاو... بە لاو... هەوڵی ئاوەدان کردنەوەی وڵات بدەن... سوود لە ژیان و مێرچاکی ئەو باپیرانە وەربگرن... ڕێ و شوێنیان بزر نەکەن، چونکی ئەوەی ڕێ و شوێنی باب و باپیرانی وون کرد... ئەوەی ڕێگای باشی وون کرد... ئەوا خۆی وون دەکا!.

شەوێک لەو... شەوانە... ئێمە... منداڵانی گەڕەک و دراوسێ... من و قادرۆک و سەبری و کافیە و گوڵێ... منداڵەکانی دیکە... لەماڵی خاڵەمین... باوکی سەبری... لەرۆخ ئاگردانەکەدا بە دەوری پوورێی خۆشەویستمان ئاڵقەمان بەستبوو... بێ دەنگ و کڕ... نقەمان لەخۆ بڕیبوو... چاوەکانمان بەدەمە بێ ددانەکەی و بە ڕووە هێمنەکەی پووری بەستبووەوە، کە پووری... وەکو گەلەک شەوانی پێشووتر... دەستێکی بەرزکردەوە و لە ڕووە چورچ و لۆچاویەکەی خشاندی... یەک دوو جار کۆخی... هەناسەیێکی درێژی هەڵکێشا و سیپەلکەکانی پێ بووژاندنەوە... بە دەنگە نەرم و پڕ سۆز و... مهیرەبانەکەی دەستی پێکرد:

– هەبوو نەبوو... کەس لە خۆلا گەورەتر نەبوو... کەس لە دز و ترسنۆک درۆزنتر نەبوو... کەس لە

زۆردار... نالەبارتر نەبوو...!

ئیــدی ئەوها لەســەری دەڕۆیشت... ناوی پێـغــەمــبــەر و ئەولیــایەکـانی دەهێنا... داوای یارمــەتی شەفاعەتی لێ دەکردن؛ داوای ئیمان و بەهەشتی لێ دەکردن... ئەوجا دەچووە ناو هەقایەتەکە:

– هەریر... لە دێرین زەمـانەوە شـارێکی گـەورە و فـراوان بـووە، هەر لە بنەبنەی چیـای ڕەشـەوە هەتا سپیلک و بێخمە و هەتا دەوزێی بادینان... لەو دەشتە بڵاوبۆتەوە و کشاوە...!!

لەپاشدان بەدەم پێکەنینێکی وشکەوە دەیگوت:

– دەڵێن شارێکی ئەوەندە گەورە و فراوان بووە... بووکی یەک ساڵەی تێدا بزر بووە...!

ئینجـا لەسەر گێڕانەوەی داسـتـانەکـەی خانزاد و مـیـر سلێـمـان بەگی میران و لەشکری دەڕۆیشت و دەچووە ناوجەرگەی ڕووداوەکانی ئەو سەردەمە:

– کە سلێمان بەگی میران... داری حوکمڕانی سۆرانی گرتە دەست، ئەم شارەی کردە پایتەختی وڵات، خەڵکی وڵات لەژێر سێبەری فەرمانڕەوایی ئەم میرە... بەخۆشی و کامەرانی ڕایان دەبوارد...

مـیـریش پیـاوێکی بە دەسەڵات و سـەربەرز و ئازاد بـوو، حەزی بەپێشکەوتن و ئاوەدانی وڵاتەکـەی دەکرد، بە هەموو هێز و توانایەوە سەربەخۆیی دەپاراست و بەربەرەکانی دوژمنەکانی دەکرد، هەرگیز سەری بۆ کەسێکی بێگانە نەدەچەماند و ڕێی نەدەدا بێگانە دەست بخەنە کـاروباری وڵاتەکەی، هەموو خـەڵکی وڵاتیش... ئەو میرەیان خۆش دەویست... بە نوێنەری ڕاستەقینە و براگەورەی خۆیان دایان دەنا... بەهەموو هێز و توانـایـانەوە پاڵپـشـتی بوون... ئامـادە بوون لە پێناوی مـیـر و ئازادی و سـەربـەسـتی وڵاتی سـۆران... گیان و ماڵ و ئەولادیان... بەخت و فیدا بکەن.

پوورىنەوش... زۆر بەتام و تامـەزرۆیانـە... باسی هەرزانی و خۆش گـوزەرانی ئەو وڵاتەی دەکـرد، هەتا لەپڕ دڵی ناسکی هەڵدەچوو... فرمێسک لە چاوەکانییەوە دەبارین... دەنگی دەنووسا... گرینۆکانە دەسـتی بە لاواندنەوەی مـیـر سلێـمـان بەگی مـیـران دەکـرد و... بەسـەر داسـتـانی خـانزاددا دەچووەوە... بە دەنگە نووساوەکەی! بەیتەکەی دەگوتەوە:

ئەوڕۆکە سەرێ من دێشی

دڵێ من ناگری قەرارێ

وە دەهاتە سەرباسی ئاوەدانی و پێشکەوتوویی وڵاتی سۆران و دەست ڕۆیشتوویی میر سلێمان بەگی میران:

لەلایەک تەسکەرە و عەرزوحاڵ نووسین بوو

لەلایێکی دیکە قۆڵ بەقۆڵ

تەتەر ڕەوانە کرانە...

بەخۆم لێ دەبوومە سەرکردە

قۆڵێکم هەڵدەدا لە بۆ قامچوغەی موبارەک

قۆڵی دیکەیان

لەبۆ شەناغە و گەزوەشانە

قۆڵی دیکەی هەڵدەدا لەبۆ زێی زەهاوی

هی دیکەیان...
لەبۆ سەقز وبانە
قۆڵێک لەبۆ شارەزووری... ئەویدیان...
لەبۆ شنۆ و ورمێ و مەملەکەتی لاجانە
سەد حەیف و سەد مخابنی دونیایێ
لەپاش سلێمان بەگی میران
وەلات مایەوە بەبێ خودانە

لەگەڵ بەیتەکەی پووربنەوش... ئێمە... منداڵەکان گەرم دەبووین... جوولەمان تێ دەکەوت... بە قونەخشکێ دەخزین... دەخزین... هەریەکەمان دەیەویست پتر لە پورێ نزیک ببێتەوە... پوورێش لەبەر فرمێسک ڕشتنەوە... سەری دەهەژاند و باسی ڕاو و شکاری میر و سوارچاکانی وڵاتی سۆرانی دەکرد و دەیگوت:

میر سلێمان بەگی میران گازی دەکرد دەیگوت:
وەرە... لەو قۆشەنەی لێ ببە سەرکردە
هەڕوو...
بەسەر بەحرکەی ڕەنگین دابدە
کوورەی موحەکان
چریکەی ڕکێفان
دەنگی تەپڵی بازی
لە شووری فاتمێ
لەگەروەکەی بەکوچک و بەردە
لەبارەکی تۆز و گەردێیان وەردەدا
هاوارتە... لەمن
لەپاش... میر سلێمان بەگی میران
کوو بەفنجانەکی قاوەی
دەست لە دوونیایێ بەردەدا؟!..

وە بەسەر بەیتی خانزاد و داستانی میر سلێمان بەگی میران و ژیانی سۆران دا دەچوەوە... تاکو دەگەیشتە سەر چۆنیەتی کوشتنی میر سلێمان بەگ لەلایەن والی بەغدا... بەفنجانەکی قاوەی، ئەمەش بە پلان و دەسیسەی «لەشکری» ناوێک... کە جێی بڕوایی و متمانەی میر بووە!!

دەنگی پوورێ... وورده وورده نەرمتر دەبوو... جارجارەش دەنگی دەنووسا کە دەیگوت:

– والی عوسمانیان... چەند هەوڵی دەداو پلانی دەگێڕا... چ ڕێگاییێکی نەدەدۆزیەوە کە بە هۆیەوە زەفەر بە میر ببا!... هەموو فڕوفێڵی بۆ لەناوبردنی بەفیڕۆ دەچوون... ئەوجا دەنگی بەرز دەکردەوە و بەسەر بەیتەکەدا دەچوەوە:

کەس بە ڕۆمیان نەکا متمانێ
ڕۆمی... یاخوا چاو... و کوێر بێ
مێرچاکان دەبڕنەوە لە مەیدانێ
لەجیاتی قاوەی
ژەهریان دەدانێ
وە لەخۆی دەپرسی:

– بەڵام... چۆن دەیتوانی ئەوها بەئاسانی زەفەر بەمیر ببا؟... زوو... زوو... سەری دەژاندەوە و وەکو دایکێک کۆرپەکەی بلاوێنێتەوە... تا هەر بەخۆی وەڵامی پرسیارەکەی خۆی دەدایەوە:

– هەموو خەڵکی سۆران و ناوچەکانی دیکەی وڵات... بە پانایی و درێژاییەوە... لەپشت میر بوون، هەموویان دەست بە شیر و ڕم و خەنجەر ئامادەبوون لە ڕێگای میرو پاراستنی سۆران... گیانیان ببەخشن، کەوابوو چۆن دوژمن دەتوانێ سەر بە میللەتێک بچەمێنێ... ئەگەر ئەو میللەتە یەک قسە و یەک ڕێگا و... ڕەوشت بن؟...

والی عوسمانی بێ داد و بێ دین... هەر لەسەر خووڕەوشتی هەموو والییەکانی دیکە... لەسەر ڕەوشتی هەموو زۆردار و لەخوانەترسەکان... دەستی بە پیلان گێڕان کرد دژی میرو دژی سۆران!، ئەو زاڵمە دەیزانی لەمەیدانی جەنگ و ململانێی مەردانە... دەستی میری نەبوو... هەڵستا قاسیدێکی بە نامەیەکەوە بۆ لای میر ڕەوانە کرد... لەنامەکە لە میر دەپاڕایەوە:

ئەی میری گەورەی سۆران
میری سلێمان بەگی میری میران
ئێمە هەموو موسوڵمانین... قورعانمان ڕابەرە
هەموومان بەرزی ئاڵای ئیسلاممان گەرەکە
ئێمە چۆن برای دینی یەکترین
هەروا دەبێ برای خوێنی یەکتریش بین

بەم ڕەنگە بانگهێشتنی میر دەکا بچێتە بەغدا... تاکو لەوێوە خزمەتی بکا و پەیوەندی برایانە و ئیسلامانەیان بەهێزتر بکەن... بناغەی دۆستایەتییەکی پتەو لە نێوان وڵاتی سۆرانی موسوڵمان و بابولعالی خەلافەتی ئیسلام... لە ئەستەمبۆڵ... دابڕێژن!!

والی دڕندە و فێڵباز لە نامەکەیدا بۆ خزمەت میری نووسیبوو کە:–

ئەو ویست و فەرمانی خەلیفە و ڕەهبەری ئیسلامە و جێنشینی پێغەمبەر و سوڵتانی موعەززەمە، ئەگەر میری گەورە نەتوانێ تەشریف بێنێتە بەغدا... ئەوا والی... واتە بەندە دەبێ بەخۆی بچێتە هەریر و لەوێ بەدیداری میر موشەررەف بێ و پەیمانی ئیسلامەتی و دۆستایەتی پێکەوە بەناوی حەزرەتی سوڵتان ببەستن!!

پووربنەوش... ئاهێکی گەرمی دەخواردەوە و لەبەر خۆیەوە دەکەوتە گلەیی؛ وەکو بەرامبەر میر سلێمان بەگی میران دانیشتبێ و ئامۆژگاری بکا و هۆشیاری بکاتەوە و... پێی بڵێ:

– نەچێتە دوو بانگەکەی ئەم حاکمە ڕۆمییە!

– نەچیتە... دوو... بانگە... ئەوە... بانگ نییە... ئەوە لوورانی گورگە!

وە بەسەر بەیتەکەدا دەچووەوە:

کەس بە ڕۆمییان نەکا متمانێ

ڕۆمی... بێ قەولن... بێ قەرارن... بێ ئەمانن

بە پێغەمبەری ئاخر زەمانێ

ئینجا لەسەر گێڕانەوەی سەربووردەو داستانەکەی بەردەوام دەچووەوە:

– میر... کە ئەو نامەیەی والی عوسمانی پێ گەیشت؛ سەری لە قسە لووس و چەورەکانی والی سورما... تا ماوەییێک لێکی دەدایەوەو لەگەڵ خۆی یەک و دووی دەکرد... بیری دەهێنان و دەیبردن.. و لەگەڵ خۆی دەدوا:–

– هەموو والیەکان و فەرماندەکانی عەجەمان... بێ ئەمان و درۆزن و ستەمکار بوون!.

کە منداڵ بووم... لە نێوان هەردوو کۆڵەگەکەی هەیوانی پێش ماڵمان دەوەستام، سەیری بارانم دەکرد، تا ئیمڕۆکەش دەنگ و دیمەنی باران خۆشییێک دەداتە لەشم... کامەرانییێک... دەخاتە ناو گیانم، ئەگەر ڕۆژیش هەتاو بوایە... ئەوا دەمڕوانیە جولانەوەی خەڵکەکەی لە سەر شەقامەکە... یان لەناو کۆڵانەکانی گوند دەجوولانەوە... بەتایبەت ئەوانەش کە لە سەربانی خانووەکەی مەلا حەسەن کۆدەبوونەوە... و ئەوانیش دەجوولانەوە و یەکتریان دەدواند و یاریان لەگەڵ یەکتر دەکرد بەڵام نەمدەزانی چییان دەکردو چییان لەگەڵ یەکتری دەگوت!!

ئێوارەییێکی ئەو ڕۆژانە، ڕۆژ... هێشتا ئاوا نەببوو،، دەروێشێکی کەڵەگەتی مێزەرسپی ڕووپانی ڕدێن درێژی عەباشۆڕی دەف بەدەست لەسەر بانەکە ڕاوەستا، توورەگەییێکی گەورەی بەلاملیەوە هەڵواسی بوو، گۆچانێکی درێژی بەدەستەوە بوو، لە هیکڕا.. لەناو گوند پەیدا بوو.. لەسەر بانەکە.. ڕاوەستا.. ئەو کاتە خەڵکەکە بانەکەی چۆڵ کردبوو!!

مام دەروێش... توورەگەکەی لێک کردەوە و لەسەر زەوی دانا، ڕووی دەمی کردە گوند... بەرەو ژوور دەیڕوانی و سەری بەرزدەکردەوە... هەتا تێردەبوو سەیری چیا بەرزە ڕەنگینەکەی دەکرد... ڕووی بۆ ناو چەمەکە دەسووڕاندەوە و ماوەییێکیش لەو دەریا سەوزە... وەڕادەما... ئەوجا سەیری لای ڕاستی و لای چەپی دەکرد و بۆ هەموو لاییێکی گوند دەیڕوانی...!

من... چووبوومە ناوێن هەردوو کۆڵەگەکەی پێش هەیوانی خانوەکەمان، منداڵانی گوند ڕایان دەکردە سەربانی خانووەکەی مەلا حەسەن، من... خۆم خزاندبووە ناو هەر دوو ئەستووندەکە... سەرم بڵند کردبوو... چاوم لە دەروێش ئاڵاندبوون... لەسەر سواندەی بانەکە ڕاوەستابوو؛ سەری بۆ هەموو لاییێکی خۆی دەسووڕاندەوە... توورەکەکەی لەسەر ملی کردەوە... لەسەر زەویەکە رایخست... گۆچانە درێژەکەی لەسەر توورەگەکە دانا، دەفەکەی لە لاشانی کردەوە و ڕۆخێکی گرت... ڕای وەشاند و بەرزی کردەوە... ڕای وەشاندەوە... زرینگە لە پلپلەکانی دەفەکەوە دەهات، دەفەکەی خستە ناوێن هەردوو لەپی دەستی:

دنگ... دنگ... دنگ!!

دەفی لێ دەدا، لەپڕ لەناو دەف لێدانەوە... دەنگی دەروێش بەرزبووەوە و دەستی بە بەیت خوێندن کرد:

هەی گوڵ هەی گوڵ... گوڵی من کوانی

ئاغام شێخ سەعید... قوتبی سلێمانی

شاخی هەورەمان چەند بەرز و کۆمە
شێخ سەعید... هەیڕۆ یەخسیری ڕۆمە
هەی گوڵ هەی گوڵ بەری بەیانی
قورعان دەخوێنی شێخ لەسەر ڕانی
فرمێسک دەباری وەکو بارانی
شێخیان شەهید کرد جەژنی قوربانی

لەگـەڵ دینگەی دەف و دەنگی دەروێش... خـەڵک لە زارکی خـانوەکـانیـان دەردەپەڕینە دەرەوە، هەندێکیـان شـتـومـەکـیـان بە دەسـتـەوە بوو بۆ دەروێشـیـان دەبرد، دایکم لە کـەندووەکـەی بنەبانی ژوورەکەمان... لەنگەرییێک ساواری دەرهێنا... هاتە بەردەرگا... پێم گوت:

– دایە... ئەوە بۆ مام دەروێشە؟

– بێنە دایە... بێنە من بۆی ببەم!

لەنگەرییە ساوارەکەی نەدایە من... بەدەنگێکی نووساو گوتی:

– نا ڕۆڵە... نا... بەخۆم بۆی دەبەم!

لای وابوو لە ڕێگا لێم دەڕژێ... من هێشتا منداڵ بووم، دایکم بەخۆی ساوارەکەی هەڵگرت... چووە سەربانەکە... نزیک مام دەروێش لەنگەریە ساوارەکەی خستە ناو توورەگەی دەروێش، خەڵکی دیکەش وەک دایکی منیـان کرد، مام دەروێش... ناوەناوە ئاوڕی لە خەڵکەکە دەدایەوە لەوانەی شتومەکیان بۆ دەخستە ناو توورەگە و... هەر گۆرانی دەگوت:

هەی گوڵ.. هەی گوڵ.. گوڵی من کوانێ!..
لە مابەینی هەولێر و پرد
ماڵی وێرانم شێخ سەعیدیان برد
لە مابەینی هەولێر و موسڵ
ڕێگا دەچێنم بە دار و بە گوڵ
شێخ پێی دا بڕوا بۆ شاری موسڵ
هەی گوڵ هەی گوڵ گوڵی من کوانێ
شێخ سەعیدیان کوشت جەژنی قوربانێ
ئاغام شێخ مەحموود... شێخ سەعید کوانێ
دایکم.. بە چاوی فرمێسکاوی دەگەڕایەوە!..

دایکم... دەگریا، نەمدەزانی بۆ چ دەگریا، ڕام دەکردە لای دایکم... لچکی چارۆگەکەم دەگرت... خۆم پێوە دەنووساند... لێم پرسی:

– دایە... ئەو مام دەروێشە کێیە؟

– بۆچی دەف لێ دەدا؟

– مام دەروێش چی دەڵێ... بۆ هاوار دەکا... دایە؟

دایکم... دەستێکی وەسەری داهێنام... بەدەنگێکی گرینۆک پێی گوتم:

– ڕۆڵە مام دەروێش پیاوی خوایە، بەیتی شەهید کردنی شێخ سەعید... دەخوێنێتەوە!

وە لەبەر خۆیەوە لێوی دەجولاندەوەو دەیگوت:

– کافرن... بێ دینن... ئەو ڕۆمییانە کافرن... خودا لێیان قەبووڵ نەکا!.

دایکم دەستی گرتم... لەبەر دەرگای خانووەکەمان... لەبن هەیوانەکە... ڕاوەستاین، ئەو دەگریا... منیش سەیری دەروێشم دەکرد، لەناو دڵی خۆمدا منگە منگم لێوە دەهات، هەر ئەوەندەشم دەزانی بڵێیم و... بڵێمەوە:

هەی گوڵ... هەی گوڵ ....

پووربنەوش... لەسەر گێڕانەوەی بەیتی خانزادو میر سلێمان بەگی میران... بەردەوام بوو، باسی چوونی میری دەکرد بۆ لای والی عوسمانی لەبەغدایە... دەیگوت:

– لەو کاتەی میر بیری لە نامەکەی والی دەکردەوە و گوفتو لوفتی لە نامەکەدا.. هاتبو.. هەموو سەری لێ شێوابوون... لەو کاتە لەشکری لەمیر دێتە ژوورەوە، میر... چونکی بڕوایی زۆری بە لەشکری دەکرد... چۆنیەتی نامەکەی والی عوسمانلی و هەروا دوو دڵی و گومانی خۆیشی بۆ ئەو پیاوە ئەمیندارەی دەگێڕێتەوە و داوای لێ دەکا ئەویش لەم ڕووەوە هەر بیرو ڕایەکی هەیەتی... بەمیری بگەیەنێ!

لەشکری... بەبێ بیرکردنەوە و... وەستان... بەمیر دەڵێ:

– قوربان... بەجوانی نابینم دەعوەتی خەلیفەی ئەستەمبۆڵ و... جێنشینی پێغەمبەری خودا... هەروا بانگەکەی والی بەغدا... ڕەت بکەینەوە!...

وە بەمۆنییەوە گوتی:

– هەر بۆ ئەوەش... کە گەورەیی و دەسەڵاتی خۆت ئاشکرا بکەی ئەوە ڕاست ترە کە بەدوو بانگەکەوە بچی... هەتا خەڵکەکەش... عوسمانیەکانیش... بزانن میری گەورەی سۆران کێیەو چ پیاوێکە!! چ پیاوێکی بەجەرگ و نەترس و بەهێزە!...

بەم ڕەنگە... لەشکری... میر بەوە ڕازی دەکا بچێتە بەغداو خۆی بهاوێژێتە تۆڕی پیلانەکەی والی عوسمانیەکان. پووربنەوش وەک زگ سووتاو سینگی خۆی دەکوتاو بەبەری دەستی لەلاڕانی خۆی دەدا و بە لاواندنەوە دەیپرسی:

– کێ دەیزانی لەشکری خائین و خۆفرۆشەو قەستی لەناو بردنی میر دەکا؟

– کێ ئەو چاوە کۆردەکاتەوە کەئاوی لێ دەخواتەوە؟

– کێ ئەو مەمکە دەبڕی... کەبەشیرەکەی فرچکی گرتووەو... پێی ڕواوەو گەورە بووە؟

وە هەر بە خۆشی وەڵامی پرسیارەکانی دەدایەوەو دەیگوت:

– کەس... مەگەر یەکێکی بێ ئەمەگی... حەرام زادەی... سپڵەی وەکو لەشکری!

ئینجا پوورێ بەدڵێکی شکاوەوە بەسەر بەیتەکەدا دەچوەوە:

– کەمیر سلێمان بەگ دەگاتە کن والی بەغدایێ... زۆر بەخێری دێنێ... بەگەرمی پێشوازی دەکا... بە تەپڵ و مۆسیقاو کەرەناوە... لەشکرەوە... بەپیریەوە دەچێ... پتر ڕیزی لێ دەنێ، چونکی میر مرۆیەکی

نازدارو لێ وەشاوەبوو... والیش بەقەبوڵ کردنی میوانداریەکەی زۆر دڵخۆش بوو... وەدەهات ئەو گەردەی لەسەر دڵی نیشتبوو... ئەو گومانەی لەمیری دەکرد... بەو چوونەی میر... هەمووی لەسەر دڵ بڕەوێتەوەو دڵی لەمیر پاک بکاتەوە، لەگەڵ خۆیدا لێکی دەدایەوە:

– میر... ئەوهانیە؟... وەکو دووڕوو... و... ناپاکەکان باسیان بۆ هێناوم؟

بڕیاریش دەدا کە چۆنیەتی ڕاستەقینەی میر بە خەلیفەی ئەستەمبۆل ڕابگەیەنێ... هەروەها میریش بەڕیزترو بە خەلاتێکی زۆر گەورە و گران بۆ وڵاتی سۆران بەڕێ بکاتەوە!.

لەشکری... دڵپیس و نەگریس کە ئەم ئەنجامەی بەیەکتری گەیشتنی میرو والی دەزانێ و دەبینێ... دەپەشۆکێ... سەری لێ تێک دەچێ و لەگەڵ دەروونی ڕەشی خۆی دەدوێ:

– قەت نابێ ئەمە وابێ!

– چۆن ڕیسەکەم لێ دەبێتەوە خوری؟

– من... چیم چاندوو... چی دەدوورمەوە؟

لەشکری ناپاک ئەوها لەگەڵ خۆی دەدواو بیری دەگوشی بەهەر نرخێک بێ وابکا دڵی لە میر... کرمێ بکاو بناغەی دۆستایەتیەکەیان هەڵتەکێنێ... و تەم ومژ لەئاسمانی ڕوونی پەیوەندیەکەیان پەیدا بکاتەوە!.. لەشکری... شەوێکی تاری... وەک دەروونی خۆی ڕەش... ئۆقرەی لێ هەڵدەگیرێ... خۆی دەگەیەنێتە سەر لەشکرەکەی والی عوسمانی... ئەو سەر لەشکرەش هاوکووفی لەشکری بوو... وەک ئەو... پیاوێکی دڕندەو پیس و تەماحکارو بەدخوو بوو... وە لەڕێگای ئەو سەر لەشکرەوە خۆی دەگەیەنێتە لای والی عوسمانی و والی تێ دەگەیەنێ کە:

– میر سلێمان بەگ پیاوێکی سەرکەشە... مرۆڤێکی کەللە ڕەقە و بەغەرەزە لەخۆباییە!

وە بەوالی دەڵێ:

– ئەگەر ئیمڕۆ قسەکانی میر... گفتوگۆیەکەی خۆش و بەرامبەر بە جەنابتان زمان شیرینە... سوبەینێ کە دەگەڕێتەوە سەر خاکی سۆران... لەخەلیفە یاخی دەبێ و دوژمنایەتی عوسمانلیەکان دەکا... چونکە میر دۆستی حاکمی عەجەمانەو هەر لەکۆنەوە بنەماڵەکەیان دوژمنی عوسمانلی بوون...!

لەشکری... والی عوسمانلی وەها تێدەگەیەنێ... کە گەڕانەوەی میر بۆ سۆران، مەترسی زۆری بۆ خەلافەت تێدایە!.

والی... هەوەڵ جار بەقسەکەی لەشکری پێدەکەنی و دەڵێ:

– بەڵام میر سلێمان پیاوێکی لێهاتووە... ماقووڵە... مەندو لەسەرخۆبە هێمنە... ڕوو... و ڕەوشتی ئەوە دەگەیەنێ کە مرۆڤێکی ڕاستگۆو بێ فڕو فێڵە.

لەشکری بەو دڵەی ڕەشیەوە... بەو نەوسی پڕ لە کینەو ڕکەوە... بۆ والی دەچەمێتەوەو دەستی لەسەر سینگی دادەنێ و دەڵێ:

– قوربان... ئەتوو میر وەکو من ناناسی... میر سلێمان بەگ پیاوێکی مۆنە... نەیارە...

بێ ئەمانە وەکو مارە

چەند بەڕواڵەت نەرمە

ئەوەندەش لەخۆبایی و کەللە گەرمە

بێ مەددەدە
پێ بنێتەوە سەر خاکی سۆران
بەڵام ئیمڕۆ چاری نییە... زەروورە
پێتان وەدا!!
لەخاکی باب و باپیرانی... دوورە
وە بەتەوسەوە بەوالی عوسمانلیان دەڵێ:

– جەنابی والی... میر ئەو هێمنی و ڕەوشت بەرزیەی کە ئیمڕۆ دەینوێنێ... هەر بۆ ئەوەیەتی ڕێگای گەڕانەوە بۆ خۆی خۆش بکا!... وە بەمۆنی بەوالی دەڵێ:

– گەورەم... میر قسەی خۆشن... ئەوە ڕاستە... بەڵام ئایا قسەی خۆش حیسابی لەسەرە؟... خورد دەکرێتەوە؟

وە دووبارەی دەکاتەوە کە ئەم میرە سەرکەشە... هەر پێی بکەوێتەوە سەر خاکی سۆران... ئیدی نە ئەتوو دەناسێ و هەزار خەلیفەو سوڵتان بە کۆتکە ئاوێکی سارد... دەکڕێ... بەڵام ئیمڕۆکە کە پێی لەسەر خاکی خۆی نییە... دەزانێ جێ پێی شلەو... ئەویش شل دەنوێنێ، هەر کاتێک پێی بکەوێتەوە سەر خاکی نێری سۆران... ئەوا ئەویش دەبێتە بەرانە کێوی و هەوای کوێستان وای لێ دەکا لەگەڵ ئاسمان شەڕە قۆچ بکا.

لەشکری... ناپاک و بێ ئەمەک... کە بەم ڕەنگە والی عوسمانلی فیت دەداو لەمیری سۆران دەیخاتە گومان، بەووردی چاوی لەوالی دەبڕێ... دەیەوێ بزانێ ئاخۆ قسەکانی چەند کار دەکاتە سەر والی!... بۆ پتر هارکردنی والی پێشنیار دەکاو بەوالی دەڵێ:

– بۆ تاقی کردنەوەی میرو دەرخستنی ڕاستی و ناڕاستی قسەکانی من... فەرمان بدە مشتێک لە خاکی سۆران... لەژێر ئەو مافوورەی میر لەسەری دادەنیشێ... ڕابخەن، ئەوجا بۆت ساغ دەبێتەوە کە چۆن میر هەر بۆنی خۆڵی سۆران بکات... چۆن لە کەللەی دەداو غروور دەبێ... دەیگرێ... نێر دەبێ... قسەی توند دەکا... دەست بە هەڕەشەو سەرکەشی دەکا.

والی عوسمانلی... هەر چەندە قسەکانی لەشکری دەیخەنە گێژەلوکەیێکی سەر لێ شێوان و گومانێکی لەق... بەڵام هەر لەسەر خوو... و ڕەوشت و نەفسیەتی هەموو والییەکانی دیکە... دەماری خراپەکاری دەبزوێ، دەنێرێ چەند مشتێک لەخاکی سۆران... لەژێر ئەو ڕایەخە بڵاو دەکەنەوە... کە میر لەسەری دادەنیشێ!.

بێگومان میر ئاگای لەم پیلانە حەرام زادانەی لەشکری نییە، هەروەها لەوەش بێ خەبەرە کە والی عوسمانلی تا چ ڕادەیێک گەوج و نامەردو دوو دڵەو حەز لە خراپەکاری دەکا، میر (لەپشت بەردی کەرە)... کاتێک لەشکری دەچێتە لای و پێی دەڵێ:

– میری میران... ئاگات لەخۆبێ... والی و سەر لەشکری تورکان... خراپ فیکر دەکەنەوە و لەوانەیە هەوڵی کوشتنت بدەن...!! میر... لەو قسەیەی لەشکری سەری سوڕدەمێنێ و پێی دەڵێ:

– بەڵام لەشکری... وەکو لە گوفتار و ڕەفتاری والی دیار دەدا. وێ ناچێ ئەم والیەش وەکو والیەکانی دیکەی عوسمانلی... خراپ و خوێن ڕێژ بێ!... بەتایبەتی لەگەڵ منێک کە میوانی ئەوم و بەپێی خۆم... بەهەموو دڵسافی و دۆستایەتی لەدوو بانگەکەی هاتووم!...

لەشکری دەڵێ:
– بەڵام قوربان... ئەتوو بەخۆت لەمن چاکتر ئەو عوسمانلییانە دەناسی...
دەزانی چەند بێ ئەمانن... چەند ستەمکارن
چەند بێ وەفاو قەول و قەرارن
چەند کەچ و ناڕاسن
بێ دین... خوانەناسن
وە بەمیر دەڵێ:
– دەبێ حیسابی ئەوە بکەین کە ئەم والیەش لە دەستی دێ خراپەت لەگەڵ دا بکا!
– ئەم جۆرە دڕندانە... دەم و دڵیان یەک نییە... جێگای متمانە و پشت پێ بەستن... نینە...!
میر... بەقسەکانی لەشکری زۆر دڵگیر دەبێ، دەکەوێتە دەریای بیرکردنەوەیێکی قووڵ ، دەگەڕێتەوە ناو ڕابوردووی وڵاتەکەی... ڕابوردووی باب و باپیرانی، ئاهێکی درێژ هەڵدەکێشێ و... لەبەر خۆیەوە خۆی دەدوێنێ:
– گەلێک لەباب و باپیرانمان... لە ناودارانی میللەتەکەمان... بەفرۆفێڵ... بێ ئەمان و ئەمەکی و نامەردی ئەوانە... لەناوچوون، دوورنییە لەشکری ڕاست بکا... والی لێی دەوەشێتەوە... بیری خراپیش بۆ من بکاتەوە...!
بەم ڕەنگە... میر دوودڵ دەبێ... گومان دەکەوێتە دەروونیەوە، لە لەشکری دەپرسێ:
– باشە... لەشکری... تەگبیر؟
وە پێشنیار دەکا کە:
– ئەگەر ئەم والییەش... وەکو ئەوانی دیکە... ناڕاس و خوانەناس و بێ قەوڵ و قەرار دەرچوو!... دەبێ ئێمە چۆن شتێکی وەها بکەین... دڵی ساف ببێتەوە... واز لەبیری ڕەش بهێنێ!
لەشکری... لەوەڵامدا بەمیر دەڵێ:
– قوربان... ئەمانە نازانن میری سۆران کێیە، لەوەش خافڵن کەمیر سلێمان بەگی میران... بە ئەوان ناخورێ، و تەواناى ئەوەی.. ئەگەر کار گەیشتە ڕادەیێک... تەوانای ئەوەی هەیە بەرگری لەخۆی بکاو وڵاتەکەی بپارێزێ!
وە لە بەر خۆیەوە قسە دەکاو ئەوەندە دەنگ بەرزدەکاتەوە... کە بگاتە گوێی میر:
– دەبێ بەڕەنگێک ئەو ڕاستییەیان تێ بگەیەنین... کە بزانن... چ ڕەنگە!... دەبێ ترس بخەینە ناو دڵیانەوە... دەنا ئەمانە کافرن... بێ دین و بێ ئەمانن... ئەمانە دەروونیان وەک هەوری زستان ڕەشە... وەک ئاوی گۆمی پیس... بۆگەن و لیخن و شێلووە، هەوری ڕەش چۆن سپی دەبنەوە؟... ئاوی گۆمی لیخن... چۆن پاک و ساف دەکرێتەوە؟
ڕوودەکاتە میر و دەڵێ:
– ئەمانە دڵیان لەکوێ بوو!... تا میر چاکی بکاتەوە؟
میر... کە هێواری، دەچیتەوە، وە تاخی والی و لەرۆخ والی لەسەر ئەو مافوورە دادەنیشێ و کە بۆ.. ئەو تەرخان کراوە.. بیری ئاڵۆز دەبێ... تەم و خەمێک تانەیان بەسەر ڕوو و دڵیدا... دەکێشن، وەکو

ڕۆژانی ڕابووردو... گەش نامێنێ وبزە لەسەر زاری پەرت دەبێ، فیکر لەوە دەکاتەوە کە چۆن دەتوانێ دڵی والی ساف بکاتەوەو تێی بگەیەنێ کە... وڵاتی سۆران... هەرگیز بیری ئەوەی نەکردووتەوە... شەڕوشۆڕ لەگەڵ عوسمانلیەکاندا... هەتا لەگەڵ عەجەمانیشدا... بەرپا بکا، مادام ئەمانە دەست درێژی بۆ سەر خاک و هاووڵاتیانی سۆران ناکەن... ئیتر دڵنیابن کە سۆران پرکێشی لەکەس ناکا و... بەناڕەوا ئازاری کەسی نەداوەو... نایدا، حەز بەکوشتارو ڕووخاندن ناکا... بەتایبەتی لەگەڵ عوسمانیەکان... کە خەلیفەی ئەستەمبۆڵ لە جێگای پێغەمبەر دانیشتووە و جەنابی والیش... لە چاکەو ڕوێکی خۆش و ڕیز بەولاوە... ڕووێکی ترش... یان نیشانەیێکی ناپیاوەتی... یان خراپەیێکی بەرامبەر بە میرو وڵاتی سۆران لێ دەرنەکەوتووە!.

میر... لەناو قووڵایی ئەم بیرانەو لە ژێر پاڵەپەستۆی ئەم جۆرە لێکدانەوەو ئەو بیرە ئاڵۆزانەی کە لەشکری خستبوونیە مێشکی... دامابوو... ڕووگرژو نائاسایی دەهاتە بەرچاوی والی و دانیشتوانی دیوەخانەکەی!.

میر... سەبارەت بەو چۆنیەتیەی دەوریان دابوو... لە مێشک و دەروونیدا جێگایان گرتبوو... ناهەقی نەبوو دابمێنێ یان ڕووی گرژ دیار بدا یان بەتاڵی بئاخەوێ... بەکزی و دڵتەنگانە ڕەفتار لەگەڵ والی و جەماعەتی دیوەخان بکا.

والی کە ئەم گۆڕانە لە میر بەدی دەکا... لێی دەکەوێتە گومان و دوو دڵی، بڕوایی بە قسەکانی فەرماندەکەی خۆی و لەشکری ناپاک دێنێ و بڕیاری لەناوبردنی میر دەدا، لەناو گەرمەی وتووێژو سوحبەت... چاوێک لەقاوەچییە پیاوکوژەکەی هەڵدەتەکێنێ و... کە قاوە بەسەر میوان و دانیشتوانی وە تاخی والی دادەگێڕی قاوەکەی میر ژەهراوی بکا!

پوورەنەوش... لەگێڕانەوەی بەیتەکەی خانزاد و لەشکریدا... کە دەگەیشتە چۆنیەتی کوشتنی میر سلێمان بەگ... دڵتەنگ دەبوو... هەناسەی دەگیرا... دەنگی دەنووسا... ڕۆندک لە چاوەکانی دەبارین... هەروەکو مەیتی میری لەپێش چاو ڕاکشابێ... ئەوها خۆی دەهەژاندەوەو میری سۆرانی دەلاواندەوە:

هاوارتە لەمن
لەپاش میر سلێمان بەگی میران
کوو بەفنجانەکی ژەهرێ
دەست لەدونیایێ بەردەدا

وە لەناو لاواندنەکەوە... نەرم نەرم... بەهەردوو دەستی ڕان و سینگی خۆی دەکوتا... و... بەدەنگە نووساوەکەی دەیگوت:

سەد حەیف و سەد مخابنێ دونیایێ
لەپاش میر سلێمان بەگی میران
وڵات مایەوە بەبێ خودانە

زۆربەی ئەو شەوانەی... پوورەنەوش... ئێمە... منداڵانی گەڕەکی کۆدەکردینەوە، ئەم بەیت و داستان و سەربووردو هەقایەتانەی بۆ دەگێڕاینەوە... خاڵەمین و خاڵۆژنیشم... ئەوانیش وەکوو ئێمە... لە دەورەی پوورێ خۆیان کڕ دەکردو گوێیان بۆ شل دەکرد، کاتێ لە گێڕانەوەش دەگەیشتە جێگایێکی دیار... هەندێک بۆی دەوەستاو هەقایەتەکەی دەبڕی تا هەناسەیێک بخواتەوەو بهەسێتەوە، خاڵۆژنیشم ناوی

خـوای دەهێنـاو هەڵدەسـتـا دەچوو دەسـتی بۆ بنی ئەسـتـەرک درێژ دەکـرد... یان لە کـەندووەکـەوە... پێ تەرازوێک گـوێز و مێـوژ و مێوەی وشک کـراو... یان ڕەناری دەهێنـاو لەبەردەم پووریّ و ئێـمـەی دادەنا، ئەگەر زستانیش زۆر درەنگ نەبوایە... ئەوا وادەبوو هەنارو هەرمێ و سێویشمان بەنەسیب دەبوو.

ئەوشەوە چاوم لێ بوو کە خاڵۆژنم دەچەمایەوە و سەبەتە ڕسقەکەی لەبەردەم دادەنایـن... فرمێسک لە چاوەکـانی دەتکان، لەکـێل بـوونەوە بەگـورجی دەسـتـێکی هەڵدەبڕی و بە کـەلانگوچکی کـراسـەکەی... چاوەکانی سڕینەوە، ئێمەش نوتقمان دەگیرا، تا ماوەیێک بەرامبەر گوێزو مێوژەکە دادەنیشتین، کڕی و بێ دەنگی باڵی بەسەردا دەکێشاین... کەسمان زاتی نەدەکرد... پێش ئەوی دیکە... دەست بۆ شەوچەرەکە درێژ بکا... هەتا پووریّ ئەو تەمەی دەڕەواندەوەو لەسەرخۆ دەستی درێژ دەکردو بەدەنگ دەیگوت:

– یاڵڵا... ڕۆڵەکانم... بیسمیللای لێ بکەن!

ئێمەش... هەموو لەگەڵ ئەو دەمان گوتەوە:

– بیسمیللاهیل ڕەحمانەل ڕەحیم...

ئێمە... منداڵەکان... خاڵۆژن و خاڵەمینیشم زۆر بەپەلە بووین... هەتا پووربنەوش دێتەوە سەرەخۆو دەست بەگێڕانەوەی بەیتەکە دەکاتەوە... چونکی زستان درەنگ بوو... دەبوایە پێش ئەوەی لالۆ نەورۆز لە دەرگای بەهار بدا... پووربنەوش... داستانی خانزادو لەشکریان بۆ تەواو بکا.

هەر چەندە هەمـوومـان... بەهاتنی نەورۆز دڵخۆش دەبووین و بەشـەوقـەوە چاوەنواڕی ئەو مـێـوانە ئازیزەمان دەکرد... بەڵام کە لالۆ نەورۆز بوو بە مێوان و بەفرو شەختە و تۆف و سایەقە و سری... پێیان لەگوند کێشایەوە و بۆنی گوڵ و کولیکی بەهار... تێکەڵ بە شنەبای شەوان بوون... کێ دەتوانێ لە کونی ژوورەوە ئارام و ئۆقرە بگرێ؟... یان لەڕۆخ ئاگردان خۆی ببەستێتەوە!... ئەوەشمان دەزانی کە ئەگەر ئەو زستانە بەیتی خانزاد تەواو نەبوایە... ئەوا دەبوایە چاوەنواڕی زستانێکی دیکە بکەین... زستانێکی دی... دیسان بەسەریدا... بهاتبایەنەوە، و تاکو زستانێکی دیکەش... کێ دەیزانی کێ دەژی و کێ دەمری؟

پووربنەوش پاش هەسانەوەیێکی درێژ... دەستی لەناو سەبەتەکە کێشایەوەو ئەلحەمدولیللایەکی کردو هەناسەیێکی گەرمی هەڵکێشا، بەدڵێکی پڕ ڕک و خۆشەویستی سەیرێکی ئێمەی کردەوە، بزەیێکی تاڵی لەسەر زار هەڵفڕی... سەرێکی هەژاندەوەو دەستی پێ کردەوە:

– ڕۆڵەکانم... ڕەنگە بپرسن... پاش میر سلێمان بەگی میران... کە والی عوسمانلی ژەهر خواردی کرد، کێ... حوکمڕانی سۆرانی گرتە دەست؟

– ئایا... خوێنی میر... هەرئەوها بەفیڕۆ چوو؟

– یان... دەبێ لەشکری بێ ئەمەک و خۆفرۆش... پاش کوشتنی میر سلێمان بەگی میران... چی کردو لەگەڵ ڕۆمییە بێ متمانەو بێ قەول و قەرارەکان... چۆن ڕێک کەوت؟

پووریّ... وا وەڵامی پرسیارەکانی دەدایەوە:

– میـر سلێـمـان بەگ... خوشکێکی ئازاو سوارچاک و دلێر و جوانی هەبوو... ناوی خانزاد خـاتوون بوو، هەتا لەسەردەمی فەرمانڕەوایی میریش... خانزاد خاتوون دەست ڕۆیشتوو... بوو، میر... گەلەک پرس و ڕای بەو خوشکەی بوو، لە بەڕێوەبردنی کارو فرمانی وڵات... یارمەتی لێ داوا دەکرد.

خانزاد خـاتوون... یان خانزادی سۆران، کـیژێکی خۆشەویست بوو، خەڵکی سۆران زێدە ڕێزیان لێ دەنا، میریش زۆر متـمـانەی پێ دەکرد... دڵنیـایی پێ دەهات... تەنهـا شتێک کە لەگەڵ خانزاد لەسەری

ڕێک نەدەکەوتن... مەسەلەی لەشکری بوو، خانزاد بە تاقیکردنەوەو دووربینی خۆی... بۆی ڕوون ببوەوە کە ئەم لەشکرییە... هەر چەند سوپاسالاری میری... برایشە بەڵام پیاوێکی ناڕاست و بەدخووەو لێی ناوەشێتەوە ئەوها جێگای بروایی میر بێ و لەشکری سۆرانی بخرێتە بەردەست، زۆر جاریش ئەم ڕاستییەی بەرووی میری برای دادەدا... بەڵام میر چونکی فرە لەشکری خۆش دەویست و هەر لە منداڵییەوە پێکەوە گەورە ببوون... بۆیە بە مرۆیەکی دڵپاک و ئازاو دەست پاکی دادەنا، هەرگیز گومانی لێ نەدەکردو ئەم بڕواییەشی بە لەشکری وای لێکردبوو بێ یەک و دوو ئەم پایە بڵندەی پێ ببەخشێ و لەشکری سۆرانی بخاتە دەست، هەر کە خانزاد هەوڵی دەدا میر لەو پیاوە دوو دڵ بکاو لە چۆنیەتی ڕاستەقینەی لەشکری هۆشیاری بکاتەوە... میر... دەستێکی برایانەی پڕ لە میهرەبانی بە لاملی خانزاد... دادەهێناو دەیکردە گاڵتەو مەسەلەکەی تەپس دەکردو دەیگوت:

– دەی... دەی... خوشکۆک دڵت ساف بێ، دڵی ناسک و پاکت... غەرەزو ڕک ناگرێتە خۆی، کینە... گەرد دەخاتە سەر ئەو دڵە پڕ سۆزەت!

پاشدان بەگوێیدا دەچرپاند:

– ئەم پیاوە لە ماڵی ئێمە گەورە بووە... باوکمان بەخێوی کردووە... باڵی باوکایەتی بەسەردا کێشاوە... واتا وەکو ئێمە حیسابی کردووە، لەو پیاوانە نییە گومان... لەڕاستی و دڵسۆزیان بکەین.

بۆ خانزادی دووبارە دەکردەوە کە زۆرجار بەخۆی لەشکری تاقی کردۆتەوەو ئەنجام بۆی ساغ بۆتەوە کە مرۆیێکی ڕاستگۆ و ڕاست ڕۆیەو خاوەن خووو ڕەوشتێکی بێ گەردە.

بەڵام خانزاد هەرچەندە دەیزانی کە میری برای لەم ڕووەوە قەناعەتێکی بۆ خۆی پەیدا کردووەو نەیدەتوانی لەم قەناعەتە بیگێڕێتەوە دواوە... هەرگیز وای نەدەکرد... کەمیر وا هەست بکا پێی سەلماندووە کە لەشکری پیاوێکی پاکەو شایانی ئەوەیە تا ئەم ڕادەیە جێی بڕوایی بێ.

میر... وەبەرگوێی کەوتبوو کە لەشکری خانزادی خۆش دەوێ و خانزادیش ئەوی خۆش ناوێ و بە چاوێکی سووک سەیری دەکا، هەر لەبەر ئەوە وای لێک دەدایەوە کە ڕکی خانزاد لە لەشکری سەبارەت بەو هۆیەوەیەو لە کانگای دڵیشیەوە حەزی دەکرد... خانزادیش لەشکری بویستبا... چونکی بەڕای میر هەر چەندە لەشکری پیاوێکی میرزادەو لە فامیلیاییێکی دیار نەبوو... بەم پێیەش شایانی خانزاد خاتوون نەبوو... بەڵام هەر لەبەر ئەوەی ئەم پیاوە پەروەردەی بنەماڵەی سۆران بوو... و... جێی متمانەی میرو سەر لەشکری سۆران بوو... ئەویش... ئەو دەسەڵات و جێگا بەرزەی پێ بەخشیبوو، وە هەر لەپێناوی بەرژەوەندی وڵاتیش... میر... بەوە ڕازی بوو... تا ڕادەییێک لە دڵیشدا پێی خۆش بوو خانزادی خوشکی ئەویش بەوە ڕازی بێ کەببن بە هاوسەری یەکدی!. ببێ بە هاوسەری لەشکری، میر... هەرجارەی بیری لەو مەسەلەیە دەکردەوە... لەگەڵ خۆی دەدواو بەخۆی دەگوت:

– ئەگەر خانزادو لەشکری ببنە هاوسەری یەک... وڵاتی سۆران بەهێزتر دەبێ!.

وە زۆر پەرۆشی ئەوە بوو کە خانزاد تا ئەو ڕادەیە ڕک و کینەی لە لەشکری هەڵگرتووە... تەنانەت حەز بەوە ناکا ناویشی لەپێش بهێندرێ، میر... بەو چۆنیەتیە دڵتەنگ دەبوو... نەشی دەتوانی شتێکی وا بکا دڵی خانزادی خوشکی پێ بریندار بێ، لەبەر ئەوە لەم ڕووەوە قسەییێکی نەبوو... تەنیا ئەوەشی لەبەر دڵ گران دەهات کە خانزاد بێ پسانەوە... لەشکری دەشکێنێتەوە و هێرشی دەباتە سەر... هەوڵیش دەدا کە لەپێش دڵی ئەوی بخات و وای لەسەر بدوێ کە مرۆیێکی ناڕاست و ناپاک بێ لەگەڵ میر و وڵاتی سۆرانیش بێ بەختی لێ بوەشێتەوە.

پووربنەوش... دیسان سەری هەڵدەبڕییەوە... ڕووی لە ئێمە منداڵەکان دەکردو دەی پرسیەوە:

– دیتتان چۆن دڵی خانزاد خەبەری پێ دابوو کە ئەم پیاوە چەند ناپاک و دڵڕەشە؟

وە ئاهێکی درێژی هەڵدەکێشایەوەو بە دەنگە ژەنگاویەکەی دەیگوت:

– خۆزیا... ڕاستیی لەشکری بەدفەڕ... وەکو بۆ خانزاد خاتوون... ئاشکرا ببوو... ئەوهاش لەبۆ میر ساغ دەبوەوە... ئەوساکەش میر... ئەوها بەنامەردی نەدەکوژرا!.

ئێمە... منداڵەکان پتر پەلەی ئەوەمان بوو کە پووریّ ئەنجامی کوشتنی میر... سلێمان بەگی میران و ڕووداوەکانی دوای کوشتنی ڕوویان داوە بگێڕێتەوە، وەکو بلّێی داپیرەش هەستی بەو ئاواتەی ئێمە کردبیّ... ئەم لایەنەی هەقایەتەکەی بڕیەوە و پتر لەسەری نەڕۆیشت و... هاتە سەر باسی خانزاد و ئەو قەوماوانەی دوای ئەو تاوانەی لەشکری و والی عوسمانلی... بەسەر وڵاتی سۆران دا... ڕابوردن.

پووربنەوش... گێڕایەوەو گوتی:

– کە سلێمان بەگی میران، لەلایەن عوسمانلییەکان ژەهر خواردی کرا، لەشکری نامەرد... تەرمەکەی میری هەڵگرت و بەسەرشۆڕی بەرەو هەریر گەڕایەوە، پێش ئەوەی بگاتەوە هەریریش... کۆتەڵێکی گەورەو پڕ هەیبەتی بۆ تەرمەکە... هەڵکرد، کە گەیشتەوە پایتەختی سۆران... بەکزی و خەمبارییێکی درۆزنانە ڕووبەڕووی خانزاد خاتوون بوو:

– خاتوونی مەزن... ئەوە خودا هێنابووی، ئەوەی خوداش بیکا... بە بەندە ناگەڕێتەوە.

بەم ڕەنگە سەرەخۆشی لە خانزاد دەکرد!!.

خانزاد خاتوون... بەووریایی خۆی... پێش گەیشتنەوەی لەشکری و تەرمی برایەکەی بۆ هەریر... لە خەبەری کوشتنی براکەی و چۆنیەتی کوشتنی... ئاگاداری تەواوی بەدەست کەوتبوو، بۆیە زووبەزوو فەرمانڕەوایی سۆرانی گرتە دەست، سوپای کۆ کردەوە و بەرێک و پێکی دابەشی کردەوە... قۆڵ قۆڵ بۆ سەر سنوورەکانی وڵات... بەڕێی کردن، چەک و جبەخانەکانی کردنەوەو بەسەر سوپاو بەسەر خەڵکی سۆران... دابەشی کردن... چونکی وەها لێکی دەدایەوە کە ڕۆمییەکان... والی عوسمانلیەکان هەر بە کوشتنی میر ڕاناوەستن و لەپڕ پەلاماری سۆران دەدەن و قەستی داگیرکردنی وڵاتەکەی دەکەن.

خانزاد... ئەوەشی بۆ ڕوون ببوەوە کە کوشتنی میر و پیلانی داگیر کردنی سۆران... هەمووی بەدەسیسەو کردەوەی ناپاکی لەشکری بووە... وە گومانی لەوە نەبوو کە ئەم ناپاکە... هەر لەپێناو ئەوە... ئەم خەیانەتە گەورەی لەگەڵ میری خۆی کردوە... کە پاش داگیرکردنەوەی وڵاتی سۆران و هاتنەوی عوسمانلییە زۆردارەکان بۆ سۆران... ئەو خۆی دەکرێتە میرو فەرمانڕەوا.

ئەم بۆ چوون و حیسابەی ئەو ناپاکەش... زۆر زۆر ڕاست بوو، ئەگەر عوسمانلییەکان خاکی سۆرانیان خستبایەوە ژێر چەنگ و زەبرو زەنگی خۆیان... کەسی لە لەشکرییان باشترو هەڵقە لەگوێ تر... بۆ ئەم فرمانە نەدەدۆزیەوە، لەشکری داردەستی خۆیان بوو، کۆیلە و ملکەچی ئەوان بوو، بەهۆی ناپاکی ئەوەوە... میری سۆران لەناوبردرا، هەر ئەم بێ بەختەش کەلێنو بواری بۆ عوسمانلییە خوێن ڕێژەکان کردەوە... کەبێنەوە ناو خاکی سۆران و داگیری بکەنەوە.

بەڵی بەم حیسابەی لەشکری و والی بەغدا... دەبوایە کارەکە وا بچێتە سەر و پلانەکەیان بەو ئەنجامەیان بگەیەنێ، بەڵام وەکو دەرکەوت خانزادی سۆران... لەو پیلان گێڕانە زیرەک و هوشیارتر بوو... و... بۆ چوونەکەی ئەم ڕاستتر بوو، ئەو دەست و بردەی کردی... پێشی بەو هەموو پیلانە گڵاوانەی

دوژمنەکانی سۆران گرت و سەرەنگونی کردن.

لەشکری... کە تەرمی میر سلێمان بەگی گەیاندەوە هەریر، بیری لەوە دەکردەوە کە پەندێک بە خانزاد بکاو تۆڵەی خۆی لێ بکاتەوە، لەژێرەوە هەوڵی دەدا هەراو پەشێویەکی وا بخاتە وڵات کە ببێتە هۆی ئەوەی داوای یارمەتی لە عوسمانلییەکان بکات و رێگای ئەوە بۆ دوژمن خۆش بکات کە لە دەرگای سۆران بدەن و ئەویش بە رەحەتی دەرگایان بۆ بخاتە سەر پشت، ئیدی کە ئەو کارەساتەش قەوما... پلانەکەی بەرێکوپێکی و بەبێ گرێ و بەرهەڵستی دەچووە سەر... و بە ئاسانی فەرمانڕەوایی سۆرانی پێ دەبەخشراو... دەبووە میری میران، ڕم و شیرو خەنجەر... سەریان لەژێر پێی دەچەماندەوەو بەخۆشی و بەناخۆشی کڕنووشی بەخانزاد خاتوون دەبردو دەیکردە کەنیشکێکی کۆشک، بەڵام خانزاد لەم گێلە پیاوە ناپاکە... زاناترو دووربین تر بوو، پێش ئەوەش لەشکری پیلانەکەی بخاتە کارو بەیارمەتی ئاغاکانی دەست بوەشێنێ، ئەو... هەموو سنووری وڵاتی قایم کرد، قوڵلەو سەنگەرەکانی پڕ چەک و پیاو کردن، لەشکری... ش... گەڕایەوە هەریر... وەهای نەکرد کەپێ بحەسێ... هەموو شتێکی لێ ئاشکرا بوو، سەرەخۆشی لەشکری قبووڵ کردو پێی گوت:

– ئەوەی قەوما... لەهەموومان قەوما، لە هەمووشمان پتر لەتۆ قەوما ئەی لەشکری... چونکی تۆ لە ئێمە... لەمیر نزیکترو خۆشەویست تر بووی!.

خانزاد دەیهەویست... لەشکری بەپێی خۆی بەرەو گۆڕ بکشێ، دەجا بابزانین دوایی کارەساتەکە چۆن بوو؟

پوورنەوش... لێرەدا گەرمتر بوو... دەنگی پتر دەکرایەوە... بەسۆزتر دەئاخڤی:

– خانزادی سۆران... بە دڵشکاوی... بە دەستوورێکی ژنانە، پێشوازی لە تەرمی برایەکەی کرد... هەروەها لە لەشکریش! وەها خۆی نیشان دەدا کە بەچاوی ڕێزو سوپاسەوە سەیری لەشکری دەکا...، سەبارەت بەوەی کە توانیوبەتی تەرمەکەی میر سلێمان بەگی برای... لەناو دوژمنەکانیدا ڕزگار بکا، وە وەها لە لەشکری دەگەیاند... کە ئەم کارەی کارێکی پاڵەوانانە و نێرانەیە و ئەم جۆرە کارانەش... تەنیا لە یەکێکی وەکو ئەو... ئازاو نەبەزو دڵسۆز... دەوەشێتەوە، بەم ڕەنگە دڵی لەشکری لەگومان دوورخستەوەو بۆ لای خۆی ڕایکێشا... وە وەهای کرد کە هەرگیز گومانی ئەوەشی لێ نەکا... کە بەتاوانەکەی زانیبێ، لەمەش پتر بەچاوێکی وەها لە لەشکری ڕادەما کە بیهێنێتە سەر ئەو باوەڕەی... خانزاد تازە چارەی نەماو خۆش و ناخۆش دەبێ بەمێرد و هاوسەری خۆی قبوولی بکا، ئەو کاتەش ئەوەی دەیەوێ دەیکاو فەرمانڕەوایی سۆرانیش... بەبێ قڕەو بەبێ شەڕو کێشەو گێچەڵ... دەکەوێتە ناو باخەڵ و دەستی خۆی.

پاش ناشتنی میر... چەند ڕۆژێک بەسەرچوو هەتا هاتووچۆی خێڵ و تیرەکانی کورد... لەموکریان و لە بابان و بۆتان و ئێلام... بۆ پرسە کۆتایی هات، ئەوجا خانزاد پەردەی لەسەر ڕووی ڕاستەقینەی خۆی... هەروەها لەسەر تاوان و پیلانە دڕندانەکەی لەشکریش لادا.

ڕۆژێک لەڕۆژان... خانزاد خاتوونی سۆران فەرمانی دا کە ئەو کۆشکە گەورەیەی میر پێش سەفەرەکەی دوایی... دەستووری بەکردنی دابوو... و... نەخشەی بۆ کێشابوو... تەنانەت دەستیش کرابوو بە دروست کردنی و بەهۆی کوشتنەکەی کاری لێ وەستێندرا بوو، خانزاد فەرمانی دا... دەست بەتەواوکردنی ئەو کۆشکە بکەنەوە، هەروەها بڕیاریشی دا بۆ یادکردنەوەی میر سلێمان بەگی برای... تاقێکی بڵندیش... لەپێش دەرگای کۆشکەکە... هەڵبنرێ، وەستاو خەڵفەو کرێکار ... بەردشکێن و نەقاڕ دەستیان بەکار کردەوە، کوورەی قسڵ و گەچ ئاوریان تێ بەردرایەوە، خانزاد خاتوون بەخۆی سەرپەرشتی

هەڵکەندن و دانانی بناغەی تاقە قووچەکەی کرد، کاتێک بناغەی تاقەکەش دارێژراو یەکەم ڕیزی دیوارەکەی دانرا... فەرمانی دا لەشکری پەل بەست بکەن.

لەشکری چەند پرکێشی کردو ئاوڕی لە دەورەی خۆی دایەوە، کەسێکی بەرچاو نەکەوت، ئەوەندە هاوارو بانگی کرد... کەسێک بەهاواریەوە نەهات، خەڵکەکە لە ناپاکی و بێ ئەمەکی لەشکری ئاگادار بوون، دەیانزانی چ کەتنێکی گەورەی کردووە... و تا چ ڕادەیێک وڵاتی سۆران و خەڵکی سۆرانی ڕووبەڕووی مەترسی کردووە، ئەوان... ئەگەر لەبەر خاتری خانزاد نەبوایە هەر بەخۆیان لێکیان دەکێشایەوەو سەریان دەپەڕاند، هەموو پێیان خۆش بوو لەشکری سزای ڕەوای خۆی وەربگرێ... چاوەنواڕی ئەوەیان دەکرد داخوا خانزادی سۆران چۆن تۆڵەی میرو تۆڵەی وڵاتەکەی لێ دەکاتەوەو چ سزاییێکی دەدا.

کە لەشکرییان بە پەل بەستی و زەلیلی هێنایە پێش خانزاد، بە چاوێکی خوێناوی و برا کوژراوانە سەیرێکی کردو بانگی کرد:

– ئێی لەشکری توخوا حەیفت نەکرد... ئەو دارەی لەژێر سێبەریدا... بەهەساوەیی و سەربەرزی دەژیای... ئەوها بەبڕینت دا؟

لەشکری تێگەیشت کە کار لەکار ترازاوەو... پیلانەکەی ئاشکرا بووە... تازەش ئینکاری کردن دادێک نابەخشێ، ناچار پێی لە گوناهەکەی ناو بە خانزادی گوت:

– هەر چبکەی ڕەوایە... من ناپاک بووم، ڕەوایە چاوەکانم بکۆڵی... زمانم ببڕی... دەستم بشکێنی... جەرگم هەڵدڕی و بیخۆی، ڕەوایە بە زیندوویی چاوان کەوڵم بکەی... من ناپاکم... من تاوانبارم... من بێ ئەمەکیم لەگەڵ میری خۆم کرد!!

وە چاوی بۆ ژێرەوە... بۆ ژێر پێیەکانی دانەواندن!!.

ئەو کاتەش خانزاد ئاوڕێکی لە خەڵکەکە دایەوە، ئاهێکی سەرکەوتووانەی خواردەوە، فەرمانی دا کە لەشکری ناپاک بەزیندووی چاوان... لەناو دیواری تاقە تازەکەی پێش دەرگای کۆشکە گەورەکە... بگرن!... وەستاو وەستاکار... هەر ڕۆژە چینێکی دیوارەکەیان هەڵدەنا، بە بەرزایی چینی دیوارەکەش... سەروسەکوتی ئەو خائینە دیوار قووتی دەداو... لەبەرچاو وون دەبوو.

لەشکری... لە تاوانەکەی پەشێمان ببووەوە، هەموو ڕۆژێک هەتا وەستاو کرێکارەکان دەستیان لەکار بەردەداو هێوارە دادەهات... هەر لەڕۆژهەڵاتەوە تارۆژاوا... لەناو چینەکانی دیوارەکە بەمیری جوانەمەرگی ستەم لێکراوی هەڵدەگوت... شەوانەش هەتا ڕۆژ دەبووەوە... دەنگی لەشکری لە چیاو دەشتەکەو... لەگوێی دانیشتوانی شاری هەریر... دەنگی دەدایەوە:

ئەوڕۆکە سەرێ من... دێشی

دڵێ من... ناگری قەرارێ

وە لەگەڵ لاواندنەوەی میر... باسی دەسەڵات و توانای خۆی... وەکو سەر لەشکری سۆران... دەکرد:–

قۆڵێکم لێ هەڵدەدا لەبۆ قەمچوغەی موبارەک

قۆڵێکی دیکەیان لەبۆ شەناغەو... گەزوەشانە

سەد حەیف و... سەد مخابنێ دونیایێ

لەپاش میر... سلێمان بەگی میران

وولآت مایەوە... بێ خودانە

ڕۆژ لەدوای ڕۆژ پێی لە تاوانەکەی دەناو فرمێسکی بەسەر دیوارەکەدا... هەڵدەڕشتن.

بەڵێ لەشکری پەشیمان بوەوە... بەلآم پاش ئەو کەتنەی ئەو کردی و لەو ڕۆژانەدا کە خانزادو هەموو خەڵکی ولآت بریندار بوون... لەو ڕۆژە بریندارانە... پەشیمانی چ دادێکی دەدا؟

میر سلێمان بەگی میران... گازی دەکرد...

دەیگۆ... لەشکری!

هۆ لەشکری... دەستێ خۆ... وەدە

وەرە... لەو قۆشەنەی لێ ببە سەرکردە

کورەی موحەکان... چریکەی ڕکێفان

دەنگی تەپڵی بازان

سەدای لاوژە بێژان

لەدونیایێ دەنگیەوە دەدا

هاوارتە... لەمن... سەد هاوارە

لەپاش... سلێمان بەگی میران

کوو بەفنجانەکی قاوەی

دەست لە دونیایێ بەردەدا...!

داپیرە بنەوش... تاماوەییێک لە گێڕانەوەی بەیتەکەی خانزاد و لەشکری دەوەستا، ئاهێکی فێنکی هەڵدەمژت... وەکو ئاواتێکی ئەو بە کوشتنی لەشکری هاتبێتە دی... حەماسەت دەیگرت... دەنگی ڕەوانتر دەبوو... پتر گەرم دەبوو... هەڵدەستایە سەر پاشیان... وەکو خۆی خانزاد بێ و تۆڵەی برای خۆی لەو تاوانبارە بکاتەوە... هاواری وەستاو وەستاکارانی دەکرد:

– هەر ڕۆژەی چینێکی دیواری تاقەکە... دابنێن!

– نەیەلن.. تێنوو بێ.. نەیەڵن برسی بێ!.

هەتا چل ڕۆژ تەواو بوو... دروستکردنی کۆشک و تاقەکەش... کۆتاییان هات... هەروا لەشکریش... لەشکری بێ وەفاو ناپاکیش... سێبەری لەسەر ڕووی ولآتی سۆران و لەسەر ڕووی هەموو زەوی نەماو ڕەش بوەوەو بوو بەپەندێکی ڕۆژگار.

لەدواییشدا داپیرە دەهاتەوە سەرەخۆ... هێمن دەبوەوە، بەخەمگینی لەبەرخۆیەوە دەیگوت:

– ئەوی... خەڵکی کوشت... خۆی کوشت!

دیسان دەنگی بەرز دەکردەوەو... بە ڕووی ئێمە... منداڵەکان... دەگەشایەوە کە دەیگوت:

– ئەدی... ڕۆڵەکانم... ئەگەر دار کرمی لەخۆی نەبێ... عومری هەزار ساڵە!

– ئەدی چاوەکانم... ئەگەر لەشکری... جێی متمانەو بڕوایی میر... ناپاک نەبوایە... بۆچی میر ئەوها بە ناحەق لەناو دەچوو!... ولآتیش تووشی ناڕەحەتی و ئەو مەترسییە گەورەیە دەبوو؟

– بەڵێ ڕاستە... دار کرمی لەخۆی نەبێ... عومری هەزار ساڵە!.

ئەم یادکردنەوەیە دەیکێشـامەوە ناو گێژاوی گەردەلوول و گێژاوی ئەو ڕۆژانەی تێدا دەژیاین... کە کرمەکانی کۆمەڵ کەوتبوونە جووڵەو گەرا دانان و لەلاشەی کۆمەڵیان دەدا... کۆمەڵیان هەڵ دەوەشاندەوەو دەیان ڕزاندەوە. ئەو کرمانە بیری ئەوەیان نەدەکردەوە کە خۆشیان بەشێکی ئەم کۆمەڵەن... بەشێکی وەک سندان پەنماو... و بەتەشەنا... لەوە خافڵ بوون کە ئەگەر کۆمەڵ هەڵبوەشێتەوەو بڕوخێ... ئەو کرمانە خۆشیان لەژێر کەلاوەکانی دەپلیشێنەوەو دەکەونە یەکتری خواردن، وە ئەوەیان ناچوە مێشک کە پارەو خۆپەرستی چاوی تاری کردبوون، دەنا هەرگیز ڕوونادا کۆمەڵ هەڵبوەشێتەوەو... بڕوخێ... یان لەناو بچێ... بەڵام ئەو کرمانە... دوایی ئەو کرمانە... لەژێر پێی کۆمەڵ ڕەنگ دەداتەوە!

کاتێک لەو قسانەی کاک نافیع وورد دەبوومەوە کە لە کۆبوونەوەکانی کۆمەڵە شێی دەکردنەوە... لەگەڵ خۆم لێکم دەدایەوە:

– مام حاجی چۆن کرم نییە! کە لەپێناو کۆکردنەوەوی چەند دینارێک... لەگەڵ دوژمنی نەتەوەو نەتەوەو دین... لەگەڵ دوژمنانی ئینسان پێکەوە... دەست لە گەرووی خەڵکی وڵاتی خۆی دەنێ؟

– مام حاجی... قاتی و برسیەتی لەوڵات پەیدا دەکات، گەنمی لە ناوچەکەمان نەهێشت، گەنم و دەغڵ و دانی هەموو وڵاتی کڕی... بەچوار قات دەیکڕێ... بەنرخێک دەیکڕێ... لەڕەشوڕووت و هەژاری وەکو ئێمە... ئەوانەی کۆمەڵ دروست دەکەن... تاقەتیان نەبێ... توانایان نەبێ بەو نرخە بیکڕن، مام حاجی و تۆفیق بەگ و شێخ قطب الدین... ئەمانە چەرچین... چەرچی دوژمنن... تاوانبارن، چەرچی لەشکری داگیرکەری ئینگلیزن، گەنم لەزاری منداڵەکانی خەڵکی وڵات دەردێنن... بۆ لەشکری بێگانەو... بۆ دوژمن... وەرێی دەکەن، ئەم تاوانە گەورەیە دەکەن... تا چەند پوولێک پتر بچێتە گیرفانیانەوە، دوژمنیش بەو هۆیەوە... بەهۆی برسی کردنی ڕەشوڕووت و قاتی لە وڵات نانەوە... بەئارەزووی خۆی گێرە لە وڵاتدا دەکاو... سەر بەمیللەت شۆڕ دەکا... دەسەڵاتی بەسەریاندا دەشکێ!.

– بەڵێ مام حاجی کرمە... کرمە پیسەیە، کرمێکی کوشندەو ژەهراویە، حەقی هەر ئەوەیە... کە میللەت – ڕەشوڕووت... پێیەکی توندی لێ بخشێنن... بەخاکەوە بیکەن بە چڵم!!

– ئەدی... تۆفیق بەگ... ئەم کرمە بۆگەنە کە پشتی مام حاجی دەگرێ؟... بوویتە هۆی پاشاگەردانی و نالەباری و لەناوچوونی ئەم خەڵکە بێ گوناحە، ئەم ئاغایە داردەستەی بێگانەیە... خوێزەو چەکدارەکانی وەک گورگ خستونەتە ناو خەڵک... خەڵکی بێ چارە دەدڕن، وجودی بازرگانەکانی گیانی ڕەشوڕووتەکان...دەچەسپێنن، حاجی و دەوڵەمەندەکان دەپارێزێ... ڕێ بۆ بێگانەو بۆ ئینگلیزەکان خۆش دەکا... تا بەبێ کۆسپ و گرێ دەست بەسەر وڵاتماندا بگرێ و سەر بەخەڵک بچەمێنێ!!

– تۆفیق بەگ بە پشتیوانی حکومەت... بەپشتیوانی حاکمەکانی ئینگلیزو بێگانە، بەدەیان پارچە موڵکی خەڵکی گوندەکەی ئێمەو... گوندەکانی ناوچەی زەوت کرد، تۆوی فیتنەو دووبەرەکی لەناو خەڵکی وڵاتدا... دەچێنێ...، برای بەبرا... بەکوشتن دەدا!

– گوندی بەرشاخ بەفیتەی تۆفیق بەگ وێران بوو، کە وێران بوو... خەڵکەکە لەتاو ئاگری دوژمنداری... بەجێیان هێشت، تۆفیق بەگ... بەسووک و ئاسانی دەستی بەسەردا گرت!.

ئەم کرمە پیسە... دوژمنداری خستە ناو ئەم گوندە هێمن و پڕ پیت و بەرەکەتە، باوک و برا... مام و برازاو... ئامۆزاو خاڵ و خاڵۆزای لێک هارکردن، هەموو خەڵکی گوندەکە... خزم و کەسی یەکتر بوون، تۆفیق بەگ دووبەرەکی و دوژمنایەتیەکی خوێناوی لە ناوێندا دروست کردن، تا وەهای لێهات ئەم خزم و کەسانەی یەکتری بەربوونە گیانی یەکتری... پیاویان لەیێک دەکوشت... سەری منداڵی یەکدیان دەبڕی

تەنانەت بۆ ئەوەی پتر زیان لەیێک بدەن... گاووگۆل و... مریشک و قەلەموونی یەکتریان لەناو دەبرد... ڕەزو باخ و دارو دەوەنی گوندیان دەبڕی!!

– ئەم کارەساتە هەمووی لە گوندەکە دەقەوما، تۆفیق بەگیش... لەبنەوە ئاگری دوژمنایەتیەکەی خۆشتر دەکرد، حاکمی شاریش... جەنابی شێخ و مەلای مزگەوتیش... تەنیا دەستیان لەیێک دەداو پەککو پەککویان دەکرد، لەژێرەوەش پێیان خۆش بوو... خەڵکەکە ئەوها یەکتری ببڕێننەوە، گێل و گەلحۆیەکانیش... کارەساتەکەیان.. بە بەزمێک دەژماردو... چەپڵەیان لێ دەدا... بە ئازایەتی و ڕەشیدی.. خەڵکی گوندیاندا... هەڵدەگوت!!

– لەئەنجامدا گوندی بەرشاخ خاپوور بوو، کەسی تێدا نەما... ئەوەی کوژرا... کوژرا، ئەوانەی ڕزگاریشیان بوو لەترسی مردن... گوندیان بەجێ هێشت... سەریان هەڵگرت... ڕوویان کردە شارەکان... هەندێکیان هەتا بەغدا گیرنەبوون و بە ئاوارەیی مانەوە، تۆفیق بەگیش لەو هەموو کێشەو کوشتن وبڕینە... هەر ئەوەی پێ برا کە بەدەستووری حکومەت ببێ بەخاوەنی شەرعی گوندەکە!.

لەناو جستوو.. جۆ.. ولە ژێر پاڵەپەستی مێشک و دەروونمدا... لەژێر باری ئەم لێکدانەوە تاڵانەدا... بەخۆم دەگوت:

– سەرەڕای ئەم هەموو زوڵم و زۆریەی تۆفیق بەگ و حاجی و شێخ قطب الدین، خەڵکەکە هێشتا هەست بەوە ناکەن... کە ئەم هەموو نالەباری و هەژارییەیان... هۆی چییە؟ کەسێک تاقە جارێک هاوارێکی لێ هەڵنەستا... دەمی لێک نەکردەوە... بچریکێنی:

– مام حاجی... هۆیەکی ئەم ژیانە تاڵەی ئێمەیە!

– تۆفیق بەگ... یان شێخ مەلا قطب الدین... دەستیان لەم چۆنیەتیەو دەردەسەری و ماڵ ویرانیەی ئێمەدا... هەیە!

– حکومەت... حکومەتی زۆردارو داردەستی بێگانە و ئینگلیزی داگیرکەر... هۆی کەساسی ئێمەن!!

زۆربەی ئەم خەڵکە... چۆن وەها هەستیان مردووەو لەشیان سڕ بووە؟

خەلیفە سەرسۆر و دەروێش قادرو فەقێ حەمیدو... هی تریش... زۆر بوون زۆر کە بە ئاشکرا دەیان گوت:

– خودا... ڕزق دابەش دەکا!!

– دیارە بەشی ئێمە هەر ئەوەندە بوە...!

– خودا... ئەوەی لە چارە نووسیوین...!

– تۆفیق بەگ و حاجی و شێخ... ئەمانەش بەندەی خودان... خودا پێی داون!

– ئەمە کاری باری تەعالایە... هەر خۆی دەزانێ چ دەکا!

– دەست لە کاری خودا مەدەن... ئەوەی ئەو بیکا... هەر ئەوە ڕەوایەو هەقەو... هەر ئەوە تەواوە!.

تاکوو توکێک... لە گوند بەم جۆرە قسانە ڕازی نەدەبوون، بڕواییان بەم وڕێنەیە نەدەکردو بەجۆرێکی دیکە بیریان دەکردەوە، ئەو تاکوو تووکەش عەمەری سلێمان و هاوڕێیەکانی ئەو بوون.

عەمەری سلێمان و تۆماو ڕەسووڵ... وەسمان و مەحموودو... ئەوانی دیکەش... هەرگیز بەوە ڕازی نەدەبوون کە کۆمەڵ بەم ڕەنگە دابەش بکرێ و خوداش بکرێتە سەرپشک و هۆی هەموو ناگزووری و قەوماوێکی کە لە گوندەکەمان قەوما بوو.

عەمەر دەیگوت:

– تۆفیق بەگ پیاوێکی خراپە... خوێن ڕێژە... خۆپەرستە، هەموو خراپەیێکی کە لە گوند دەکرێ... هەموو ئەو گیروگرفتانەی تووشمان دەبن... هەموو ئەوانە لەژێر سەری ئەون و... ئەو دروستیان دەکا!.

تۆمای هاوڕێشم بە ترسێکەوە دەی مرتاند:

– ئەدی ئەگەر مام حاجی و تۆفیق بەگ و شێخ مەلا... ئەوها دەغڵ و دانی ناوچەکە نەکڕن و هەمووی لە عەمبار قایم نەکەن... بە دەقات نەیدەنەوە بە پیاوەکانی حاکمی ئینگلیز... خەڵکەکە چۆن بەم ڕەنگە دەتەقێنەوە و لە برسان سەگتۆپ دەبن؟... ئەمانە زاڵمن... دزن... زێروون... خوێنی ئینسان دەمژن.

ئەو ڕۆژە... ڕۆژێکی هەینی بوو، لەگەڵ خەڵکێکی زۆری گوند... لە مزگەوتی گەورە... لە ڕیزێکی جەماعەت دانیشتبووم، شێخ مەلا قطب الدین... پێش ئەوەی هەلستێتە سەرپێ و هەنگاو بۆ سەر مینبەر بنێ، ئاوڕێکی لەلای ڕاستی خۆی دایەوە، مەلا سادیق و کۆمەڵێک سەرسپی... زەرد... لەولایەی هەڵترووشکابوون، شێخ بەڕوویانەوە گەشایەوە... دەستێکی وەریشی داهێنا، ڕووی سووڕاندەوە لای چەپی خەلیفە سەرسۆرو قادرو کۆمەڵێک دەروێشی خۆی، سەرێکی بۆ ئەمانیش هەژاندو بزەیێکی لەدەمی باری، خەلیفەو دەروێشەکانیش... وەکو مەیموونی پەروەردەکراو... لمووزیان بۆ دەم و چاوی شێخ بەرزکردەوەو بەچاو... ڕووی شێخیان دەلستەوە، شێخ... پتر گەش بووەوەو... هێمنیەکی زۆری بۆ پەیدابوو... بەگورجی بۆی قیت بووەوەو هەڵستایە سەرپێیان... تەشریفی بردە سەر مینبەر... لەسەر پێ بلقەکان دەلەنگییەوە...، کە لەسەر مینبەر گیر بوو... ڕووبەڕووی ئەهلی جەماعەت فەرمووی:

– گەلی برایان... ئەی موسوڵمانە خواپەرستەکان... خۆتان لەخودا مەکەن... ناشکور مەبن، قەناعەتتان هەبێ... ئەلقەناعەتوو کەنزون لایوفنا، ئەوە بزانن کە هەموو چاکەو هەروا هەموو خراپەش هەر لەلای خواوە دەبێ... و بە ئیرادەو ئیزنی ئەوە!!.. تۆبە بکەن... لە گوناهتان خۆش بێ، بپاڕێنەوە... پەشیمانی نیشان بدەن.

وە دەستی بۆ شیرە دارەکە بردو پرسی:

– بەڵام کێ هەیە بێ گوناه...؟... هەموومان بەرامبەر بەخودا... ڕوو ڕەشین... هەر ئەوەمان پێ دەکرێ.. تۆبە بکەین.. دەرگای ڕەحمەت دانەخراوە!. لە خوا بپاڕێنەوە لە زەللەمان خۆش بێ، پشت لە دونیا بکەن و ڕوو بدەنە قیامەت!!

دەستی بۆ ئاسمان بەرزکردنەوەو بە دەنگێکی لەرزۆک هاواری کرد:

– پەشیمانین خودایە پەشیمانین... لێمان ببوورە، وە بەر ڕەحمەتی خۆت و شەفاعەتی پێغەمبەرمان بخە، بەهەشتمان بە نەسیب بکە... ئامین... ئامین!!

مەلا سادیق و خەلیفەو دەروێش و حاجی و ئەوانی دیکەش... بە یەک دەنگ بانگیان کردەوە:

– ئامین... ئامین... یارەببول عالەمین!

– تۆبەو... ئیستیغفار... خودایە... تۆبە!.

منیش لەگەڵ خەڵکەکە دەنگم دەدایەوەو وەکو ئەوان ببوومە تووتی... بەڵام بەعەقڵی بچووکی خۆم لێکم دەدایەوەو... لەخۆم دەپرسی:

– بۆچ... کە خوا سەرچاوەی هەموو چاکەییێکە... هەموو خراپەش... دەبێ بەفەرمانی ئەو بێ؟

وام لێ دەهات دڵ لەدڵ بدەم و بکەومە گومان، وێنەی سەیرو ترسێنەر بە بەرچاومدا دەهاتن و

تێدەپەڕین:

– ڕەشید... سپیگرەیی... ئەو ئەشقیا پیاوکوژە بەزەیی بەدڵدا نەدەهاتەوە، ماڵی زۆر کەسی کاول کردووە، دەڵێن ئەم چەتە لەخوا یاخی بووە... خۆی لەناو خەڵک هەڵدەکێشێ و دەڵێ:

– ئەو کات دڵم لەخۆشیاندا باڵ دەگرێ... کە یەکێک دەپێکم و لەتاو گیانی دا وەک مریشکی سەربڕاو پەلە قاژێ دەکاو... پانیی لەزەوی دەژەنی!!.

کە منداڵ بووم، دایکم و پوور زولێخاو زەخە شێت... لەگەڵ پیرێژنەکانی دیکەی گەڕەک... لە کۆڕی ژنانەی خۆیاندا... باسی (تاووس خان)...ی... ئاغاژنیان دەکرد!... تاووس خانی ژنی حوسێن بەگی... برا گچکەی تۆفیق بەگ، دەیانگوت:

تاوس... ی کیژی مام ڕەمەزانی، ئافرەتێکی بالاّ چناری چاوکاڵی برۆ ڕەش بوو، ڕوومەتەکانی ڕەنگی گوڵەباخیان دەدایەوە، پرچی... ئاوریشم بوو... مەرەزبوو، دەمی دەنکە باوی و ددانەکانی وەکو مرواری ڕیزیان بەستبوو، گەردن قاز... مێوژە ڕەشەی بخواردبا... لەگەرووی دیاری دەدا، لەگوند بەتاوسە شۆخ ناویان دەبرد، سنیگ و مەمکی تاوسە شۆخ... جحێلانی گوندیان لەدووڕا گێژ دەکردو دەیکێشان...! هەموو لاوەکانی گوند... بە ئاواتی ئەوەبوون ئەو کیژە جوانە ببێ بەهاوسەری ژیانیان و دەم بنێنە سەر ئەو سنیگ و مەمکە... ئاوی خۆشەویستی و ژیانیان... لێ هەڵمژن، بەلاّم کەڕەشۆی مام بایزی... ڕەشۆی لاوچاک و ئازا... دەهاتە مەیدانی کوڕێنی و دڵداری، چۆن لەیاری قاشۆیانێ... گۆی یارییەکە... لەبەر قاشۆی ئەو دەبوو... ئەوهاش گۆیەکانی سینگی تاوسە شۆخ... بەلێ وەشاوەیی کەوتنە چەنگی ئەو، تاوس دڵی دابووە ئەو، ڕەشۆ!.. لە ئەنجامیش لەناو هەموو کوڕوکاڵی گوند... ئەمی هەڵبژاردو...، لەڕۆژی زەماوەندیشیان... خەڵکی گوند شایی و داوەتێکی شایانی ئەو دوو لاوەیان بۆ گێڕان، تاوسیان بۆ ڕەشۆ کردە بووک و،... بۆ ڕەشۆ گوازتیانەوە.

لاوانی گوندیش بەبێ ڕک و کینە... ئاواتی بەهاوسەربوونیان لەگەڵ تاوس... لەمێشک و دەروون هاوێشتە دەرێ، ئەوانیش ڕەشۆیان خۆش دەویست... ڕێزیان لێ دەنا، لەزەماوەندەکەی هەتا هێوارە هەڵپەڕین و پیرۆزباییان لەهەر دوو دڵدار کرد...

تەنیا کەسێک کەبەم ئەنجامە ڕازی نەبوو... حوسە هەمبان...ی برای تۆفیق بەگ بوو، ئەو چۆن کوڕی میرەو زەبر بەدەستە، دەیەویست تاوسە شۆخ ببیتە موڵکی خۆی!!. وە بە ئاشکرا دەیگوت!. هەتا کوڕە بەگزادەیێک... بە کچە کرمانجێک ڕازی بێ... کێ دەتوانێ لەپێش ئەو ویستەی بوەستێ... با ئەو کێیەش... ڕەشۆی مام بایز بێ!!... با ڕەشۆی سەرکەش و ئازاش بێ!!

ئەو ڕەشۆیەی هەرگیز نا حەقی لەگەل قبووڵ نەدەکردو تەنانەت سەری بۆ میریش نەدەچەماندەوە!!

تازە مانگێک بەسەر بووک و زاوایی تاوس و ڕەشۆ تێپەڕی بوو، ڕۆژێکی هەینی... تاوسی نەوبووک لەگەڵ کیژو ژنانی گوند... لەسەر کانی ژنان کۆڵی دەکرد... جلکی زاوای دەشوشت، خۆی دەشت، لەپڕ... لەدەرەوەی کانی بوو بە هەراو هوریا، حوسێن بەگ... لەگەڵ دەستەیێک لەخوبزەو چەکدارەکانی تۆفیق بەگی برای، بێ ئابڕوانە هەڵیان کوتایە ناو کۆڵ خانەکەو، حوسێن بەگ... تاوسی بە ڕووت و قووتی لەناو ژنان لەسەر تاتە بەردەکە ڕاڕفاندو لە چارشەوێک لوولی داو ڕەکێشی کۆشکەکەی تۆفیق بەگیان کرد.

مودیر بەگ و قۆمیسێر... وەکو شتێک نەقەومابێ، لەو تاوانە بێ دەنگ بوون، بۆ هێوارەش... لەگەڵ شێخ و مام حاجی و مەلای مزگەوتی گەورە... چوونە دیوەخانی تۆفیق بەگ و بە فتوای شێخ... مەلا

تاوسی لەحوسێن هەمبان مارە کرد!.

– خەڵکە هەژارەکە.. ڕەشو ڕووتەکەی گوند، بێ دەسەڵاتانە سەریان شۆڕ کرد، کول و تووڕەیی دڵ و دەروونیان لەگەرویێکی تاڵ و ووشک... قووت دایەوە!.

ڕەشۆ ئەو ڕۆژە چوبوە شار... ئێوارەیێکی درەنگ گەڕایەوە، دونیا تاریک ببوو، کاتێ بەکارەساتەکەی زانی... ئاگری گـرت... ڕووبووە تفـەنگەکـەی... ملی دایە چیـایە بەرزەکـە، هەر ئەو شـەوە و شـەوانی داهاتووش.. دیواخان.. و کۆشکی تۆفیق بەگ و سەرای حکومەت و ماڵی مودیر بەگی دایە بەر دەست ڕێژی گوللە، خەوی لەچاوی خەڵکی گوندی زڕاند، پیـاوەکانی ئاغـا... هەروەها پۆلیسـیش... نەیان وێرا سـەریان لەقـاوغـەکـانیـان دەربێنن، لەگـەڵ ڕۆژهەڵاتیش... ڕەشـۆ بۆ سـەر لووتکەی چیـا هەڵدەکـشـا، دەیەویست تۆڵەی خـۆی بکاتەوە، حکومـەت و تۆفـیق بەگ ڕاویان دەنا... بەڵام ڕەشـۆ پشـتی بە چیـا بڵندەکـەوە بـوو... نەیان دەتوانی زەفـەری پێ بەرن، ڕەشـۆ ترسـێکی زۆری لە گـوندو ناوچە بڵاوکـردەوە، تۆفیق بەگ بە کۆمەڵێ تفەنگچی نەبوایە... نەیدەتوانی سەری هەڵبڕی... یان بەئازادی بۆ ڕاوڕووت... بۆ گوندەکانی ناوچە... یان بۆ شار گوزەر بکا.

ڕەشۆی ئەشقیـا... هەر بەپشـتی چیا بەرزەکەوەیە، بەدوای تۆڵەی خۆیدا دەگەڕێ، هەموو ڕۆژێکیش دادەبەزێتـە سـەر ڕێگای شـارو دێهـاتەکـان، پێش بەپۆلیس و چڵکاوخـۆرەکـانی ئاغـا دەگـرێ، ڕێبـوار دەپشـکنێ... خەڵک دەکوژێ!!

– دەروێش ببینێ... دەیکوژێ!

– مەلا... شێخ... تووشی بێن... گیانیان هەڵدەکێشێ!

– پۆلیس و فەرمانبەری حکومەت بگرێ... لەسەریان باز نادا!

– ئاغـاو... پس ئاغـاو خـوێزەو کوێخا... هەرگـیز لەدەسـتی ڕەشۆی چەتەی لەخوانەترس... ڕزگـاریان نابێ!!

بگرە زۆر لە ڕێبوارو خەڵکی بێ تاوانیش... لە بن چەنگی ڕەشۆ... بە سەلامەتی... دەرناچن!!.

ڕەشۆی ئەشقیـا... ئەم کـارە پڕ ستەم و ناڕەوایانە دەکاو هێشتـا دڵی ئاو ناخواتەوە، بـانگ دەکا... بەگوێی دونیادا دەچریکێنێ:

– تۆڵە... تۆڵە... تۆڵە...!

– هەموو دڕندەن... گورگن... یان مل کەچ و کۆیلەو بێ دەسەڵاتن!!

ڕەشۆ هاوار دەکا:

– دڕندە... دەبێ کەڵبی بشکێ... لەناو ببرێ!!

– بێ دەسەڵات و کۆیلەو مل شۆڕیش... ئەوانەش حەقی ژیانیان نییە!!

ڕەشید سپیگرەیی بەزەیی بەدڵدا نایێتەوە، تیشکی مرۆڤایەتی لەدڵدا کوژاوەتەوە ئەویش بۆتە جۆرە دڕندەیێک... کە خۆ هەڵدەکێشێ و دەڵێ:

– ئەو کـاتە دڵم لەخـۆشیـاندا باڵ دەگرێ... کـە یەکێک دەپێکم و لەتاو گـیـان دان... وەک مـریشکی سەربڕاو پەلەقاژێ دەکاو پاژنەی لەخاک وەردەژەنی!!

خەڵکەکە... ئەوها دەگێڕنەوە... من هەرگیز ئەو پیاوکوژەم نەدیوە...

خەڵکەکە دەڵێن ئەو ئەشقیایە بەو دیمەنە دەنازێ و بەم شێوەیە تۆڵەی خۆی لە زۆردارەکان دەکاتەوە، جا کێ دەزانێ کەنگێ کۆتکەکەی پڕ دەبێ و کەنگێ تینوێتی دەشکێ... کەنگێ تۆڵەی خۆی سەربەسەر وەردەگرێتەوە؟

– لەم زەمانە... مرۆ دەبێ ببێ بەدووپشک... تاکو بتوانێ بەرگری خۆی لەزیندەوەرو جانەوەرو کرمەکانی دیکە... بکا!! ئەمە دروشمی ڕەشیدی ئەشقیاو پیاوکوژە!

خەڵکەکە وەها دەگێڕنەوە!

– ڕەشۆ... بەم ڕکە گەورەیە... بەم کینە بێ فەرە... تۆڵەی خۆی لەکۆمەڵەکەی دەکاتەوە، بووتە کرمەپیسەییێک کەوتۆتە گیانی کۆمەڵ، قەستی ئەوە دەکا کۆمەڵ کرمێ و بۆگەن بکا، ئەندامەکانی لەپاڵ یەک هەڵوەشێنێ!!

خەڵکەکە وەهایان دەگوت!

منیش... کە لەمەسەلەکە وورد دەبوومەوەو لێکم دەدایەوە، سەرم لەو چۆنیەتییە تفت و تیژە سوڕدەماو بەخۆم دەگوت:

– لەناو ئەم دونیایە کرمێ یە... لەناو ئەم ژیانە شلۆق و ڕزی و تێک شکاوە... ئەم بارە نالەبارو بێ سەرو پایە، چۆن ڕێگای خۆم دەدۆزمەوە؟

وە قسەکەی داپیرە بنەوشم وەبیردەهاتەوە، کە دوابەدوای بەیتەکەی خانزادی سۆران، بەڕووی ئێمەی دادەداو دەیگوت:

– ئەگەر دار کرمی لەخۆی نەبێ... عومری هەزار ساڵە!

پوورێم دەیگوت:

– ڕۆڵەکانم لەداریان پرسی:

بۆچ بیور ئەمەت پێ دەکا؟

دار لەوەڵامدا دەیگوت:

ئاخر کلکی لەخۆمە!!

هەزار ڕەحمەت لەخانزاد خاتوونی سۆران، ئەو شێرە ژنە فەرمانڕەوایی وڵاتێکی دەکرد، لەو سەردەمەی خۆیدا... هەتا ڕادەییێکی چاک وەدەردی کۆمەڵەکەی کەوتبوو، دەیزانی کێ دڕندەو گورگەو کێ دووپشک و کرمە، هەروەها دەیزانی ئەو دڕندەو زیندەوەرە پڕ مەترسی و زیان دەرانە... ئەو کرمانە چۆن چارەیان دەکرێ و لەناو دەبرێن!.

کاتێ لەم زیندەخەونە... کابووسە... لەقووڵایی تاریکی ئەم لێکدانەوەیە... ڕزگاربووم... هاتمەوە هۆش، دەنگە دەنگی کاروانچیەکان... پتر وریای کردمەوە، دایکم و پوور زولێخا... قۆری و ئیستیکان و ئامانەکانیان کۆدەکردنەوە، پیاوەکانیش... بارگەیان بۆ کاروانەکە تێک دەنا، بەهەناسەییێکی توند... سیپەلکەکانم فێنک کردنەوە، چاوم بەبناری چیای ڕەش دا... گێڕا، بەجێ و شوێنی قەڵا و کۆشکە گەورەکەی خانزاد... بەرامبەر دەشتە بەرینەکە... جێ شوێنی قەڵاتەکە... دیوارە رووخاوەکانی... کەلاوەکانی، بەداماوی بەرامبەر دەشتە فراوانەکە وەستا بوون، تاقەکەش... وەکو لاپەراسووی جانەوەرێکی ئەفسوونی گەورەو زەلام... لەپاڵ شاخە بەرزەکە ڕاست ببوەوە.

لەگەڵ خۆمدا دەمگوت:

– ئەگەر مرۆ بزانێ کام لادیواری تاقەکە... گۆڕی لەشکری گۆڕبەگۆڕی بەخۆیەوە... گرتووە... ڕەنگە ئەگەر لێی بکۆڵیتەوە... بتوانی هێسکەکانی بدۆزێتەوە!.

بەبێ دەستی خۆم... ئاهێکی قووڵ قووڵم هەڵکێشا، لەگەڵ ئەو ئاهە قووڵەدا... ڕابوردووی هەزار ساڵەی میللەتەکەم تێکەڵ بەخوێن و دەمارم دەبوەوە، خوێنم بەتەوژمتر دەبوو... دەروونی دەهەژاندمەوەو پتر بەئاگای دەهێنامەوە. نەرمە باییێکی پاییزی هەڵی کرد، سەرکەلی داربەڕووە پیرەکانی دەهەژاندنەوە، دەتگوت ئەو دار بەڕووە پیرانەش، سەر بۆ ڕووداوی سەیری ئەم دونیایە دەهەژێنن!!.

***

19

تێکەڵ بوونی کاروانە بچکۆڵەکەی مام زانەوێر لەگەڵ کاروانەکەی ئێمە... گەرم و گوڕی پتر خستە ناو خەڵکەکە، بەتایبەت پاش هەڵچوونەکەی مەلا حەمید... گەلێک لەکەسانی کاروانەکە... قافی دەمیان کرایەوە، هەریەکەیان کەوتە گلەیی کردن لەو ژیانەیان، بوخچەی ڕۆژانی دژوارو نالەبەریان کردەوە، ژانەکانیان بۆ یەکتری هەڵدەڕشتن، چۆنیەتی... پڕ ستەم و تاڵ و نائاسایی ناوچەکەیان... دەڕشانەوە!.

کە مام زانەوێریش هاتەوە دەنگ، هەموویان گوێیان بۆ شل کرد، جار لەدوای جار سەریان بۆ دەهەژاندو ئاهو هەناسەی ساردیان دەخواردەوە.

مام زانەوێر... بۆ جاری دووەم دەستی بۆ کیسە تووتنەکەی بەرپشتی برد، قەننە قوڕینیەکەی لەباخەڵی دەرهێنایەوەو لەتووتن دایگرت، بە بەری لەپی... تووتنەکەی لەزارکی قەننەکە پەست و ڕێکی دەخست، ئەمجا هەڵستایە سەرپێ و چوو لەڕۆخ ئاگردانەکە هەڵتڕووشکا، بە زلکە دارێک ژیلەمۆی گۆڕکەکەی تێک داو لەناو ژیلەمۆیەکەدا... پەنگرێکی چکۆڵەی کێشایە ڕۆخ ئاگردان و ڕەکێشی دەرەوەی کرد، لەپڕ بە پەنجەکانی دەستی لەپشکۆیەکە ڕووبوو... و... بەپەلە خستیە سەر دەمی قەننەکەی و بەیەک دوو مژی بەتین دووکەڵ لە زارو لەناو کونەلووتی بەبا بوو... بەرەو ژوور لوولی خواردو هەڵچوو، لەگەڵ قوم لەقەننە دان... نەرمە کۆخەیێکی دەگرت، لەدواییدا هەڵستایەوە سەرپێ، ڕووی کردە دەشتە بەرینەکەی بەردەمی، ئاهێکی ژەنگاوی هەڵکێشا... ڕووی سووڕاندەوە لای کەسانی کاروان... کە لەناو مێرگە چکۆڵەکە و لەڕۆخ جۆگەلەکە... بەبلاوی... لەسەر تەنیشت... یان لەسەر گازی پشت... لێی ڕاکشابوون، کۆخەیێکی هێنایەوە خۆی، گەرووی لە قیڕو قەترانی دووکەڵی ناو قەننەکە پاک کردەوە، ئەمجا لەبەر خۆیەوە مرتەییێکی کردو پرسی:

– ئەدی ئەم هەمموو پەرێزانەی ئەم دەشتە پان و بەرینە... ئەمانە جێ پەرێزی گەنم و جۆ نین؟ جێ مەزرای دانەوێڵەو قووتی خەڵک نین؟

مام زانەوێر... پاش ئەم پرسیارە کتوپڕە... سەرێکی بڵند کردو... دوورو... قووڵ ڕوانییە ئاسمانی بێ دوایی و پرسییەوە:

– ئەم هەموو دەغڵ و دان و داهاتە... چی بەسەرهات؟

– بۆچی قات و قڕی ڕنۆکی لە قورگی ئێمە توونـد کردووە؟ هەتا وای لێ کردووین... چەند ڕۆژە ڕێ.. بەدوای دەنکێک گەنم... ببەزین!!

کاتێ مام زانەوێر ئەم پرسیارانەی دەهاویشتن... لەگەڵ هەر پرسیارێک سەری بڵندتر دەکردو دوورتر... بەرەو ژوور دەیڕوانی، وەکو بڵێی ئەو پرسیارانەی ڕووبەڕووی... ئاسمان بکاتەوە.

کاروانچیەکان بەسەرسامی تەماشای کەلەشی مام زانەوێریان دەکرد... کە وەک پیرە دارچنارێک بەرەو ژوور هەڵکشاوو... لەو دەشتەدا چەقی بوو، بێ دەنگییەکی گران دایگرتبوو... وەکو کەسێکیان تەوانای وەڵامێکی مام زانەوێریان نەبێ!!...تاکو شەریفەشەل لەپڕ تێی تەقاندو کۆتکێکی شکاندو، بە دەنگە تیژەکەی میاواندی:

– بەخوا دیارە پیاوێکی سەیرو بێ مێشکی، وەکو ئاگات لێ نەبێ کە داهاتی ئەم وڵاتە چی بەسەر دێ... ها؟

وەگێلانە بە مام زانەوێری گوت:

– مام زانەویر... لەقسان ئەتۆ مرۆیەکی دونیا دیتەو... سەراوو دەراوت زۆر دیون... کەچی خۆت وا نیشان دەدەی کە ئەننەهوو نازانی مەسەلەکە چییە!... یان بە قەستی خۆتی لێ نەزان دەکەی؟

شەریفەشەل... پیاوێکی گەلحۆ بوو، بێ ئەوەی چاوەنواڕی وەڵامی مام زانەویر بکا... یان ڕێ بەکەسێکی دیکەی کاروان بدا دەم بجوولێنێ... ئەو لەسەر قسەکەی بەردەوام بوو... و گوتی:

– هەموو دەچێتە عەمباری ئاغا... تۆفیق بەگی ئاغا... دەچێتە عەمباری حاجی کەچەڵ، هەمووی دەچێتە عەمباری ئەم خوانەناسانە، خەڵکی هەژارو ڕەشو ڕووتی وەکو ئێمەی لێ بێ بەش دەکەن، هەتا دەنکیشی نەچێتە دیناریک... ئەوا نایەڵن بای لێ بدا!!.

وا دیاربوو عەلە ئێختە بەقسەکانی شەریفەشەل ڕازی نەبوو...و ... دڵی پێیان ئاوی نەخواردەوە... کە ئەمیش لەشەریفەشەل هاتە دەنگ و لێی پرسی:

– ئەوجا هەی گێلەپیاو تۆفیق بەگ و حاجی... بۆ ئەو هەموو دەغڵ و دانەو داهاتە لە عەمبارەکانیان حەپس دەکەن... قابیلە هەتا هەتایێ هەر لەو عەمبارو چاڵانەدا بیان هێڵنەوە؟... هەتا ئەسپێ لێ یان دەداو بۆن گنخاو دەبن و دەڕزن...، خۆیان تووشی ئەو زیانە زۆرە دەکەن؟ وە ڕووبەڕووی هەموان پرسییەوە:

– وایە... یان نا... کاکینە؟

وە هەر خۆشی وەڵامی خۆی دایەوە کە گوتی:

– بەڵام... برام... بەو خوایەی بێ جێ و بێ مەکانە، وەکو برای خۆتان لێکی دەداتەوە، دەبێ ئیشەکە لەمە قووڵ و پان و بەرینتر بێ!... دەنا چۆن عەقڵ دەیبڕێ... عەمباری حاجی و تۆفیق بەگ و... دەڵێم هی بابی ئەمانەش... کرداری ئەم چوار ساڵەی ڕابوردووی وڵاتی گرتبێتە خۆ؟ قابیلە عەمباری قاروون بوو... هەر پڕ نەبوو؟

پوور ئەستی... لەتەک دایکمەوە خەریک بوون قۆری و ئیستیکان و شرو شاڵاتیان کۆدەکردەوەو دەشوشت، لە جێگاکەی خۆیەوە بەکری گوێی لەو گفتوگۆیەی مام زانەوێرو شەریفەشەل و... عەلەی مێردی گرتبوو، خۆی پێ نەگیراو دەستی لە کارەکەی شل کردو دایە قسە:

– کوڕە عەمباری تۆفیق بەگی چی!... عەمباری حاجی و ماجی و چاڵ و چەوەندەری چی!... ما عەمباری عوسمانلیش ئەو هەموو کردارە هەڵدەگرێ؟

وە لەسەرخۆ سەری دەهەژاند کە دەیگوت:

– نا... نا... نا وەڵڵاهی نابێ وەهابێ!

وە بەتووڕەیی دەستێکی بەڕووی خەڵکەکە هەڵبڕی و پرسی:

– کوڕە ئێوە چ دەڵێن؟ بۆ ڕاستیەکە ناڵێن... بۆچ ناڵێن کە خودای تەعالا زارکی عەمباری ڕەحمەت و بەرەکەتی خۆی لێ گرێ داوین...!... غەزەبی بەسەرماندا باراندووە!!

پوور ئەستی... پاش ئەم قسانەی سەری بۆ کارەکەی خۆی دانەواندەوەو بەدەنگ بانگی کرد:

– غەزەبە... غەزەب!!

وە بەتەنیشتی دەستی... فرمێسکێکی لەسەر گۆنا زەردو چورچەکەی سڕینەوەو بەدەنگێکی گرینۆک ناڵاندی:

– هەتا ئێمە... چاک و ساڵح نەبین... هەتا ئێمە لەخودا دوور بین، هەر دەبێ ئەوە دەردمان بێ!.

منیش... که بەهوشیارییەکەوە... گوێم بۆ گفتوگۆیەکان شل کردبوو، لەبەر خۆمەوە دەمگوت:

– کورە سەیر ناکەی ئەم خەڵکە کلۆڵە... چەند بە ئاسایی خەنیمی خۆیان... خوێنمژانی خۆیان... فەرامۆش کردوون و... بەرۆکی خودایان گرتووەو... هەموو ئەشکەنجەو ئازارێکی دەیچێژن هەموو کەچ و کوری ژیانیان دەدەنە پاڵ ئەو!!

– ئیمجا خودا بۆچ؟... دەمەوێ بپرسم:

بۆچی خودا غەزەب و قین بەسەر هەژارو بێ دەسەڵاتی وەکو ئێمە دەبارێنێ؟

– بۆچ هەرچی کوێرەوەری و نالەبارییە... دەیکاتە بەشی ئێمەمانان؟... برسیمان دەکا... نەخۆشمان دەکا... رووتمان دەکا... کەرمان دەکا... بەرەنگاری رێگای سەخت و پڕ کۆسپی ژیانمان دەکا، بەرامبەر ئێمەش... خۆشی و کامەرانی... بەختەوەری... جێگای گەرم و نەرم... خۆراکی چەورو شیرین دەکاتە بەشی تۆفیق بەگ و مام حاجی و شێخ قطب الدین و پیاوە مل هورەکانی حکومەت!... بەشی زۆردارو دەسەڵات دارەکان، لە وەختێکا کە ئەمانە نەخودا دەناسن نە بەراستی دەیپەرستن، هەموو رەوشت و کردەوەکانیشیان بەپێچەوانەی فەرمانەکانی ئەون؟

– بۆچ... هەرچی چاکەو میهرەبانی هەیە... هەر بۆ ئەم گورگانە بێ و... غەزەب و خراپەکەشی... بۆ ئێمەی سادەو هەژار؟

وە لەخۆم دەپرسییەوە:

– دەبێ غەزەبی خودا... لەدیواری ئەستوورو قایمی کۆشک و تەلارتان... بڕەوێتەوە؟

یان لە خوینزەو پیاوکوژو دزو ڕێگر... سڵ بکا؟

– یان لە لوولەی تفەنگ و نووکی خەنجەر... بترسێ؟

ئەم چستوچۆو هەستە دەروونیەم... پێچی دەخواردو جینگڵی دەدایەوە... لەناو کەیان و مێشکمدا وەک زەنگێکی گەورەی ئەفسانەیی زۆر زەلام کە بە هەزاران دەست ڕای بوەشێنن... وەها دەنگی دەدایەوە... کە بەپوورە ستیم گوت:

– پوورێ گیان... وا مەڵێ... مە... گوناحە، ئەم قسانەی تۆ دەیکەی گوناحە... کوفرە، خودا... خودای هەموانە دەسەڵاتی بەسەر هەموان دا... دەڕوا، خوا... کە خودای زۆردارو دەست ئەستوورە... هەروا خودای هەژارو دەست کورت و زۆر لێکراوانیشە!!.. پوورێ گیان، کوا ئەم فەرق و جیاوازی و ڕاڕاییەی لا هەیە؟... نا... نا... پووری خۆم، ئەو قسانە هەر مەکە... مە!!.

وا دیاربوو پوور ئەستی لەقسەکانی من دڵگیرو زویر بوو، ڕوێکی ترشی تێ کردم و دەستی بۆ پیاڵەکانی درێژ کردەوە، بە پەشۆکاوی لەبەرخۆیەوە... ئاوی بەگڕی تووڕەبییەکەی دادەکرد... کە بەتوندی گوتی:

– کورە ناوەڵڵا... نا... بە ئیسمی ئەعزەم قەت نابێ خودای ئێمەو خودای ئەوان... یەک خودا بێ!

وە پیاڵەکانی دانا سەر زەوییەکەی بەردەمی و وەکو چاوڕاو بکا... ئەنگوستێکی بەڕوومدا هەژاندەوەو دووبارەی کردەوە:

– نەخێر... نەخێر... هەرگیز خودای ئێمەو ئەوان... یەک نییە!.

فەقێ حەمید... ک خەڵکەکە بەمەلا حەمید بانگیان دەکرد، بەو قسە کوفرانەی پوورئەستی سەرسپی نوێژکەر... ئاگری گرت، بە تووڕەیی هەڵستایە سەر پاشیان، چاوی ئاگری لێ دەباری، بەتوندی دەستێکی

بۆ ڕووی پوورئەستی بەرزکردەوە، لمووزی لە ئاسمان کرد... بە بانگێکی هیستیری شێتانە... هاوارێکی تیژی لێ هەڵستا:

– ئای تۆبە... تۆبە... ئەستەغفیروڵڵا خودایە... تۆبە!!

وەڕووی دە پوورئەستی کردو پێی گوت:

– پیرەژن بڵێ تۆبە... بڵێ گووم خوارد... بڵێ تۆبە... بڵێ گووی قەشەم خوارد!!

– هەی خوا لێ گۆڕیو... تۆبەو ئیستیغفار بکە، ئەم کوفرەی تۆ کردت... ئیمان دەبا، دەرگای بەهەشتت لێ کلیل دەدا، گلاوت دەکا... وەها گلاوت دەکا کە هەموو گڵە سۆری سەر ڕووی زەوی... ئاوی دەریایان... بەشی ئەوە ناکەن... بتشۆنەوەو پاکت بکەنەوە!.

مەلا حەمید... دەستێکی وە ڕدێنی داهێنا، هەناسەیێکی تون‌دی خواردەوە... تا گڕی تووڕەیی دامرکایەوەو لەبەرخۆیەوە گوتی:

– ئەلحەمدو لیللاهی خودایە... زۆر شوکر... ئاخیرمان خێر بکەی... بەبێ ئیمانی نەمانکوژی، قەزاو بەڵامان لێ بگێڕییەوە... بۆ خاتری خۆشەویستی نازدارو هەر چل و چوار هەزار پێغەمبەرەکانت!!

وە هەر بەخۆی بانگی کردەوە:

– ئامین... ئامین!

وە... ڕووی دەمن کرد... گوتی:–

– شێرکۆ... ڕاست دەکا، ئەم قسانەت کوفرن... هەی پیرێژنی سەر خەڕەک، شەیتان کاری تێ کردووی... هەی ئاخیرشەڕ... هەی ئیمان لەپەڕی مێش... تەنک تر!.

مەلا حەمید... بەووردی سەیری دەموچاوی کەسەکانی کاروانی دەکردو... ڕووی دەگوازتەوە لای پوور ئەستی... کە لەجێگاکەی وەکو ژیشک چووبووەوە ناو خۆی و کپ ببوو، لە پاشان سەڵەواتێکی هەڵدا، هەندێک سەری هەژاندو لەبەرخۆیەوە مرتاندی:–

– بە وەڵڵاهی ئەم گرانی و قات و قڕییە... هەمووی هۆی ئەوەیە کە ئێمە بێ دین و کەم بڕواین... تەماحکارو حەسوودین... بەڵام خودا کەریمەو تەماحی... فەناحی لەدوایەو کەسیش ماڵی دونیای نەبردۆتە گۆڕ!.

کە مەلا حەمید... بەم ڕەنگە حەللەق و مەللەقی دەکرد و بەو تووندو تووڕەیی یە... پوورئەستی لە خۆڵێ وەردەداو گلاوی دەکرد، کەسانی کاروان بەواق ورماوی... چاویان بەدەمی مەلاوە بەسترابووەوە، منیش خەیاڵم لە چۆنیەتی مەلا حەمید... ئالابوو، لە دڵی خۆمدا لێکم دەدایەوە:

– مەلا حەمید... پێی وایە... گووی قەشە لە گووی ئەو... پیسترە!!.

کە منداڵ بووم... ساڵی یەکەمی خوێندنی قوتابخانەم بوو، قەشەیێکم زۆر خۆش دەویست، ئەو قەشەیە مامۆستام بوو، یەکەم ووشەی کوردی فێرکردم، یەکەم دەرسی خۆشەویستی خەڵک و خۆشەویستی نیشتمانی لەناو دڵ و دەروون و مێشکمدا... چاند، ڕێڕەوی ژیانی بۆ نەخش کردم، هەتا لەم دونیایەش دەمێنم... هەرگیز خۆشەویستی ئەو پیاوە بەرێزە... لەدڵ و هەستمدا بەتین تر دەبێ، ئیمڕۆکەش سەد ئەوەندەی ئەو ئەم فەقێ حەمیدە... ڕێزی دەگرم، نەک هەر تەنیا من و هاوڕێیە قوتابییە منداڵەکان... خۆشمان دەویست... بگرە خەڵکی گوندیش ڕێزیان دەگرت و شەرمیان لێ دەکرد!.

قەشە جبرائیل... لەدوای دایکم... یەکەم مامۆستام بوو، ئەوەی لەم قەشە بەرێزە فێر بووم... هەرگیز

لەبیرم نەکردووەو لەبیری ناکەم، بەشێکی گرنگی چۆنیەتیم... وجوودم... ئەو دروستی کردووە.

مەلا حەمیدیش... بەم ڕەنگە باسی قەشە دەکا و پێی وایە ناو زگی ئەو لەهی قەشە...پاکترە، من لام وایە:-

- ئەگەر هەر موویێکی ڕیشەکەی مەلا حەمید... کیلۆیێک ئاسنی پێ هەڵواسرێ... هێشتا لە تەرازووی ڕاستی و دروستی و... خۆشەویستی دا...... لە تەرازووی ژیری و عەقڵدا... لە تەرازووی دڵپاکی و خواپەرستی دا، لەگەڵ ئەم مام قەشەیە... سەراوسەر نابێ!.

مام هەیدەر... کە گوێی بۆ قسەکانی مەلا حەمید و ئەوانی دیکە... دۆڵ کردبوو، ئەویش لەسەر خەیاڵ و تێ ڕامان و نیبیەتی خۆی هاتە ئاخاوتن و گوتی:

- ئەمجا... کە دەنگێک گەنم... وەکو ئەنگۆ دەڵێن هاتە دینارێک... کێ ئەو گەنمە لە تۆفیق بەگ و حاجییە کەچەڵ و شێخ... دەکرێ؟ باهەر ژێرەو خاک و چاڵی بکەن... با ژووری ژنەکانیشیان... لێ پڕ بکەن، لەئەنجام هەر مەجبوور دەبن بیخەنە بازاڕو بیفرۆشن!!

مام هەیدەر... وەکو خۆیشی گومانی لەو تێ ڕابینەی خۆی هەبێ، بەووڕی رووی کردە خەڵکەکە و لێی پرسین:

- وەهانییە... گەلی برایان... ئاوا نییە؟

وە قسەکەی بڕییەوە!.

منیش... کە لەکۆبوونەوەکانی کۆمەڵە، شتێک لەبابەت ئەم مەسەلانە فێرببووم، دوابەدوای قسەکەی مام هەیدەر... وە بۆ ڕوون کردنەوە... هەوڵم دا ئەو شتانە بۆ کەسانی کاروانەکە دووبارە بکەمەوەو ئەوەی لەهەمبانەکەدایە هەڵی بڕێژم، گوتم:

- مام هەیدەر... مام هەیدەر... قوربان مەسەلەکە ئەوەندە سادە و ئاسان نییە... وەکو دڵی ساف و بێگەردی تۆ لێکی دەداتەوەو ئاواتی بۆ دەهۆنیتەوە!

وە بەهەناسەییێکی توند... تینم دا بەخۆم و لەخەڵکەکەم پرسی:

- بۆچی... ئەم حاجی... و بەگ... و شێخانە، ئەم بێ دین و بێ ویژدانانە، گەنم و داهاتی ناوچەکە بۆ ئەوە دەکڕن وچاڵی دەکەن و لەعەمبارەکانیان دا قایمی دەکەن... کە لەدواییدا بەئێمەی بفرۆشن؟ نەخێر... مامە... نەخێر...، ئەدی ئەوە هەر ئێمە نین... هەموو شەوێک لەبەر گرەی لۆری و زرینگەی قەتار... تا بەیانیان خەو ناچێتە چاومان؟

- ئایا جارێک ناپرسن... ئەم لۆری و کاروان و... قەتارانە... کە لەڕۆژئاواوە... هەتاکوو... شەبەقی بەیان ناپسێنەوەو هەر دێن و هەر تێ دەپەڕن و... بەرەو ژێر بۆ هەولێرو بەغدا ڕادەبوورن، ئەمانە چین!... بۆ کوێ و بۆچی دەچن؟

- مامەگیان... ئەدی ئەو هەموو کاروان و قەتارانە... گەنم و دانەوێڵەی ولاتەکەمان نییەو ڕەوانەی خوارەوە دەکرێ؟ بەو هۆبەشەوە... برسیەتی و قاتی بۆ ئێمە دەهێڵنەوە؟

وە بەدەنگێکی بڵند پێم گوتن:

- ڕەنگە بپرسن... باشە ئەوە گوتمان ئەو گەنم و دەغڵ و دانە چووە هەولێر!.. نا... گوتمان ئەوە چوە بەغداش، باشە ئەدی پێش ئەم چوار ساڵەش... خەڵکی ئەم ولاتە... ئەم عێراقە هەر نەبوون... وەکو ئێستاش... نانیان نەدەخوارد؟ کەچی... بۆ چ... ئەوها لەم چوار ساڵی دواییەدا، ئەوها... نانمان لێ بووە..

بە ئەستێرەی ئاسمان.. بوە بەسوارو ئێمەش بەپیادە، دەبێ هەر ئاواتی بۆ بخوازین و هەر پێی ناگەین!

– بەڵام... مامی خۆم... دەبێ ئەوە بزانی کەباری ئێستامان... بارێکی ترە ، ئیمرۆکە شەڕ هەموو دونیای گرتۆتەوە، شەڕە... شەڕ، ئاگاداری ئەوەشمان هەیە... کە هەموو لاوەکانی گوند... ئەوانەی خۆیان نەشاردۆتەوەو بەرەنگاری چیا نەبوون... هەموو ئەو جحێلانەی گوند... گیران و کرانە سەربازو بەئیجباری رەوانەی جێگاییێک کران... کە کەسێک لەئێمە نازانی... ئەو جێگایە لەکوێیە ؟

کەباسی ئیجباری و سەربازیم کرد، ئاهێکی توند لەپوور زولێخا هەڵستا، پوور زولێخا لەدونیادا تاقە براییێکی هەبوو، ئەویش لەپێرارەوە گیرابوو... و...رەوانەی مەیدانی شەڕ کرابوو... و... ئێستاش کەس بەسەرو شوێنی نازانێ!! هەندێک دەڵێن:–

ئۆمەر کوژراوە!..

زۆربەی خەڵکی گوند لایان وایە... ئۆمەر نەماوە... بەڵام لەبەر دڵی پوور زولێخا... ئەم بڕواییەیان... ناترووکێنن!!

ڕۆژێک پوور زولێخا... بەدایکی منی دەگوت:

– دەڵێن... ئۆمەری برام وا لەهەورووپایە!

– هەندێکیش دەڵێن... لەناو بەحران شەڕی دەکا!.

ئەم خەیاڵەی... پوور زولێخاو ئۆمەری برای... ئۆمەری ئیجباری... وەک برووسکە بەمێشکمدا تێدەپەڕی... چاوقوچانێک قسەکەی پێ بریم... بەڵام زوو هاتمەوە سەر دووبارە کردنەوەی دەرسەکانی کۆمەڵە بۆ مام هەیدەرو... کەسەکانی کاروانەکە، پێم گوتن:

– خۆ هەموومان... ئەوەش دەزانین، کە لەشکری ئینگلیزی بێگانەو دوژمنیشمان لەناو جەرگەی وڵات سینگی داکوتاوە، ئەم دوژمنەش بەزۆری ئاگرو ئاسن... بەهێزی لەشکرەکەی و... بەیارمەتی حکومەت... سەری بەئێمە شۆڕ کردووە، کلک و داردەستەکانی وەکو تۆفیق بەگ و مام حاجی و شێخ قطب الدین، ئەم چەرچییانەشی کردوونەتە سەگی هارو بەری داونەتە گیانمان، بەهۆی ئەمانەوە... برسییەتی لەوڵات پەیدا دەکاو ڕێگای هاتنە ناو وڵات و تاڵان کردنی بەروبووم و داهاتەکەی بۆ خۆی خۆش کردووە!

ئیمجا ڕووبەڕووی ئەهلی کاروانەکە پرسیمەوە:

– ئێمە... چیمان لەم شەڕەدا هەیە ؟... کێ داوای لەو لەشکرەی بێگانە کردووە... خاکمان گلاو بکا ؟ وەکو مێردەزمە خۆی بەسەر ورگماندا بسەپێنی و وڵات تەژی خوبزەو جاسووس و بازرگانی شەڕو خۆفرۆش... بکا، بەناو گوایا... هاتوون لە دەست ئەڵمانی نازی، رزگارمان بکا!... کەچی بەم ڕەنگەی هەموومان دەیبینین... برسیمان دەکا... قڕانی خستۆتە ناومان، بەسەدو یەک ڕەنگ هەوڵی لەناوبردنمان دەدا!!

وەرووم کردەوە مام هەیدەرو بەنەرمی پێم گوت:

– مام هەیدەری بەڕێز... مامی خۆم، ئا ئەمانەی گوتم... هەموویان پرسیارن، ئەگەر وەڵامیان بزانی... ئەوجا تێدەگەی لەبەرچی دەنکی گەنم لەناوچەکەماندا نەماوەو ئێمەش وەها خەونی پێوە دەبینین و بەڕۆژە ڕێ بەدوایدا دەبەزین.

مام زانەوێر... کە گلۆڵەی ئەم گفتوگۆیە ئەو کردبوویەوە، بەووردی و بەکڕی گوێی بۆ قسەکانم دۆڵ

کردبوو، جارجارەش وەکو قسەکانی بەدڵ بووبن... سەری بۆ دەهەژاندم و زوو زوو تەسدیقی دەکردن، کەمنیش گەیشتمە بن کرو، هیچی ترم پێ نەما ئەو هەڵستاو هات لە تەنیشتمەوە دانیشت، قەنەکەی فت کرد، وەکو خۆی بۆ قسەیێک حازر کردبێ... هەندێک جوولایەوەو سەیرێکی ئەم لاو ئەولای خۆی و خەڵکەکەی کرد، دەستی بەمرتە کردو گوتی:

– ئەششەدو بیللا... ئەمانە هەمووی ڕاستن!

وەهەتا دەهات دەنگی خۆی بەرزتر دەکردەوە... کە دەیگوت:

– ئینگلیز... بێگانەن... دوژمنن... کافرو خوانەناسن، جێگای بروایی و پشت پێ بەستن نینە، ئەم بێگانانە... زگیان بەئێمە ناسووتێ، بۆ بەرژەوەندی خۆیان گوێیان لەوە نییە ئەگەر ولاتێک کاول بکەن... ئەگەر میللەتێک قڕ بکەن و لە برساندا بیکوژن... یان لەژێر زەبرو زەنگی خۆیان بیتوێننەوە!

– ئاغاو شێخ و... حاجی... و...... ئەمانەش... ئەمانەش... ئەمانەش...

مام زانەویر... دەمی تێک ئالاو لە قسەکردن وەستا، وەکو لەخۆ حارزکردنەکەی پەشیمان بووبێتەوە... لەپڕ کڕ بوو، پاشان سەری لەمن خوارکردەوە و چاوی برینە زارم و بەدەنگ بانگی کرد:

– ئێ.. ی...

ئەم ئێ یەی مام زانەویر... هانی دام مێشکم پتر بگوشم و ئامۆژگاریەکانی کۆمەڵە یادبکەمەوە... بۆ خەڵکەکە دووبارە بەسەریاندا بچمەوە، ئەوەبوو ڕووم کردەوە مام هەیدەر... بە کزی و ڕوێکی خەمگین گوتم:

– مامە... دوژمن... کە گوتت دوژمن... ئیدی بەسە، دوژمن... هەتا بەسەرماندا زاڵ بێ... لاوازو بێ هێزمان دەکا!..

بێ هێزترین کەسیش مرۆی برسییە!!.. برسییەتیش هۆیەکی کاریگەرو بەتینی چاوشۆڕی و ڕیسواییە!..

– هەوڵ دەدا... مل کە چ.. و چاو شۆڕمان بکا!!..

دوژمن... هەتا بتوانێ ولاتمان داگیر بکاو خێروبێری زەوت بکا... دەبێ لێکمان بکا... تۆی فیتنەمان بەناودا بچێنێ!

ئەم کارە نارەواو ناپەسندانەش... بەهۆی ناپەسندانی وەکو تۆفیق بەگ و حاجی و شێخ مەلا قطب الدین... جێبەجێیان دەکا، چونکی ئەمانەش بۆ بەرژەوەندی خۆیان... لەزۆر لایەنەوە دەگەنەوە دوژمن، ئەمانەش دەیانەوێ ئێمەی ڕەشوڕووت بچەوسێننەوەو لەسەر حیسابی ئێمە خۆیان قەڵەو بکەن، بەخوێنی ئێمە خۆیان تێر بکەن، ئەم زۆردارانەش دەیانەوێ بەئارەزووی خۆیان بمان سووڕێنن و خولامەتیمان پێ بکەن، بمان کەن بە کۆیلەو بەندە، وامان لێ دەکەن کە بەدرێژایی ژیانمان برسی بین و چاومان لەدەستی ئەوان بێ، دەیانەوێ بەنرخێکی هەرزان... کڕین و فرۆشتنمان بخەنە سەر!!

سەرێکم بۆ ڕووی کاروانییەکان هەڵبڕی، بۆ ئەوەی بزانم ئایا ئەو قسانەم تا چ ڕادەیێک کاری تێ کردوون!... ئیمجا پرسیم:

– خۆ لەبیرتان نەچووە... تۆفیق بەگ... چۆن بەدوو تەلیس فراش... باخچەکەی لە مەلۆی گاوان سەندو مام حاجیش... کردارەکەی خەلۆ چاوشینی هەر بەشینی سەلەم کردو خاوەنەکەی لە ڕەنج و خوێ و ئارەقە ڕشتنی ساڵێک بێ بەش کرد؟

عەلە ئێختە... کەناوی خەلۆ چاوشینی بیست، خۆی پێ نەگیراو بانگی کرد:

– ئەرێ وەڵڵاهی... ئەمن چاک ئاگام لێی هەیە کەخەلۆ هەموو ئەو پارەیەی لەجیاتی سەلەم لەحاجی کەچەڵ وەری گرتبوو... هەمـوو ئەو پارەیەی بۆ ڕەت کـردەوە، ئەوجـا حـاجی بەوە ڕازی نەبوو تەنانەت چواریەکی کردارەکەی بۆ بگێڕێتەوە!! داهاتەکەی خەلۆ نۆ عەڵبە دەبوون... ئەمە لەزەویەکەی بنار شاخ و زەویەکـەی سـەر ڕووباریشی سێ عـەڵبـە جـۆی هێنابوو، لەسـەر ئەوەش خـەلۆ ئامـادەبوو هەمـوو پارەی سەلەمەکە بەرامبەر بەدوو عەڵبە گەنم و عەڵبەیێک جۆ... بۆ حاجی ڕەت بکاتەوە، کەچی حاجی پێی گوت:

– کوڕم... من کردارەکەم لێ کڕیوی، بەشەرع هیچت ناکەوێتەوە، ماڵی خۆمە... ئەگەر بەفرۆشتنیش بێ... نایفرۆشمە تۆ، ئەوجا خۆت ماندوو مەکەو بەرۆکم بەردە!

وە حاجی کەچەڵ... لەخەلۆ تووڕەش بوو، بەسەریا قیژاندی:

– بەوەڵڵاهی پارەی سـەلەمـەکـەو ئەوەندەی دیکەشی بخـرێتـە سـەر... دەنکێک گـەنم و جـۆ وەرناگریتەوە!

لەپاشدان حاجی هێدی بوەوەو گوتی:

– بابم... خۆ من بۆ خۆم سەلەمم نەکردووە هەتا بتوانم مامڵەتەکە هەڵوەشێنمەوە!!

وەعەلە ئێختە... دەستی لە دەستی دەداو سەری دەهەژاندەوەکە گوتی:

– ئیدی ئەوە بوو خەلۆ ناچار بوو لەگوند باری کردو ڕوەو دەشتی هەولێر... هەڵقەنا، زەوی و زارەکەی بۆ حاجی و تۆفیق بەگ... بەجێ هێشت!.

ئەو کاتەی عەلە قسەکەی منی بڕی... من خۆم لەوە خۆش کردبوو ڕووداوەکەی مام وسوو...و... سۆفی سالح... وەبیـر مام هەیدەرو خەڵکەکە بهێنمەوە، کە عەلەش لەقسەکەی بوەوە؛ ئەوجا لێم وەرگرتەوەو گوتم:

– ئینگلیـزی دوژمن دەزانی چۆن ئەم بێ ویژدان، و زۆردارانە بکاتە دووپشک... کـرم... مـار... وە لەگیانی خەڵکیان بەربدا، ئەو دوژمنە دەزانێ کەبەرژەوەندی ئەمانە... مان و نەمانی ئەمانە... بەبوون و نەبوونی ئەوەوە بەسـتـراوە، ئیـتـر ئەم زۆردارو دزانە دەپارێزێ... بەهێـزیان دەکـاو دەسـەڵاتیـان دەداتێ... قەڵەو... و دەوڵەمەندیان دەکـا، وایان لێ دەکا کە ئێـمەو نانی منداڵەکانی ئێـمەو گیـانی ئێـمە بکەن بەقـوربانی ئەو بێگانەیە، پێ لە وجـوودی ئێـمـە دەخشـێنن... هەتا وجودی ئەو دوژمنە لەهەمـوو... وڵاتدا بچەسپێنن!

وە پرسیمەوە:

– کێ... چەکی داوەتە دەست تۆفیق بەگ؟

– کێ... ئەو ڕەوە پیاوکوژەی بۆ دابەستوون؟

– کێیە... حکومەت هان دەدا... ئەوەی ئەم کرمانە گەرەکیان بێ... ئەوەی ئارەزوو بکەن... مگێزیان بۆ بچی... هەتا ئەگەر لەسەر حیسابی گیان و ماڵی خەڵکی ڕەشوڕووتی وەکو ئێمە مانانیش بێ... بۆیان بباتەسەر... بۆیان جێبەجێ بکاو بەهێز... پاڵ پشتیان لێ بکا!

وە مەسەلەکەی مام وسوو و سۆفی ساڵح... م... بۆ گێڕانەوە:

– خۆ لەبیرتان نەچووە... چۆن مام وسوو... و... سۆفی ساڵح و برسییەکانی دیکەی خەڵکی گوند...

چۆن ئەم زۆرلێکراوانە... کە لەدەرگای مودیر بەگیان دەدا... هانایان بۆ حکومەت دەبرد تا لەستەم و زۆری بیانپاریزن... چۆن دەرگایان بەڕوو دادەخرا؟... چۆن ئەم دوو بەدبەختە لەجیاتی حەقیان بەحەق بکرێ... لە سکاڵایان بکۆڵرێتەوە... حکوومەت دەیخستنە گرتی خانە و بەهۆی پۆلیس و خویزەکانی تۆفیق بەگ رووشکێن و ئیهانە دەکران و ئازار دەدران!.

– مامی خۆم... دوژمن ئەگەر حیسابێک بکا، ئەو حیسابە تەنیا بۆ ئەم زۆردارانە دەکا، حیسابی ئاغا بۆ نۆکەر، ئەمەش سەبارەت بەوەی کەئەمانە بێ دین و لەخوانەترسن، دەست ئەستوورن... بەرژەوەندیان بەیەکەوە بەستراوە، بەو پێیەش ئەگەر قەڵەوترو دەست ئەستوورتر بێ و جوان تریان بکا، هەر قازانجی خۆی تێدایەو باشتر دەتوانێ لێیان بخورێ و جڵەویان بگرێتە دەست، بیانکاتە سەگی هار... لەگیانی ئێمەیان بەربدا، سەری ئێمەو وڵاتی ئێمەیان پێ دانەوێنێ!.

– ئینگلیزو بێگانە چ زەرەر دەکەن... چ زیانیان پێ دەگا... ئەگەر ئەم دڕندە لەخوانەترسانە، ژیانی ئێمەی ڕەشوڕووت... نانی ئێمەی بێ دەسەڵات... ئابڕووی ئێمەی بێ پەناو بێ تاوان... و بێ هێز زەوت بکەن، بمانکەن بەپایەی ئەو پردەی... ئەوان بەسەریدا بۆ ناوماڵ و خاکی ئێمە... بپەڕێننەوە!!

– ئەم دوژمنە... بەهەنجەتی شەڕو دابین کردنی بژێو بۆ لەشکرەکەی، گەنم و دەغڵ و دان... بەهۆی تۆفیق بەگ... بەدەستی حاجی و شێخ قطب الدین... زەوت دەکاو دەیکرێ و لە عەمباری ئەمانە کۆی دەکاتەوە... تا بەو ڕەنگەی دەیبینن، ڕەوانەی وڵاتەکەی دەکا، ئێمەی لێ بێ بەش و برسی و بێ بژێو دەکا!!

– مامی خۆم... ئینگلیز شەیتانن... بەفڕوفێڵن... بە مەلاک دەیدا و بەئەسکوو دەیبا، خوێنمان دەمژێ... تا خوێن بخاتە بەرخۆی، بەهۆی ئەو داردەستانەی... نەفەس برمان دەکا و لەپەل و پۆمان دەخا و دەمانکوژێ، هەمووشتان دەزانن کەپیاو لەتین و تاقەت کەوت... گورگ سڵی لێ ناکاو ئەوەی حەزبکا... پێی دەکا!.

بەڕاستی نەمدەزانی قسەکانم چەند ڕەوان و ڕێک و بەجێ بوون، یان چەند کاریان لەکەسانی کاروانەکە دەکرد، ئەو کاتە تازە بیرم لەم شتانە دەکردەوە، تازە فێری ئەلف و بێی سیاسەت دەبووم، لەکۆبوونەوەکانی کۆمەڵەی گەنجان... کاک نافیع و ئەوانی دیکە... ئەم شتانەیان بۆ شێ دەکردینەوە، چۆنیەتی ئەو ڕۆژە ڕەشانەی لەناویاندا دەژیاین... بەو جۆرە بۆیان ڕوون دەکردینەوەو بەبوونی بێگانە لەوڵات وبوونی ئەو دڕندەو ئاغاو حاجی و شێخانە... دەیانبەستینەوە!!

منیش... لەو هەلەداو لەو ڕێگا دوورەدا... ئەوەی بەمێشکمەوە نووسابوو... لەویژدانم دا نیشتبوو... بۆ خەڵکی کاروان... هەڵم ڕشت و بەو شێوەیەی لەسەرەوە باسم کرد... دەرم برین، حەزم دەکرد ئەوانیش بیزانن... ئەوانیش بکێشمە ناو مەیدانی بیرکردنەوەو لێکدانەوەو، ئەو ڕاستییەی من بڕواییم پێی هەبوو... و عەقڵم پێی دەشکاو لەمەندەش پتر هیچی ترم نەدەزانی.

شتێک کە دڵی خۆش کردم و وای لێ کردم کە کەیفم بەخۆم بێ و بڕوایی ئەوەیان لەگیان چەقاندم کەقسەی باشم بۆ کاروانەکان کردوە... ئەوەبوو کە دەمدی خەڵکەکە... دایکم... پوور ئەستی... پوور زولێخاو... عەلە ئێختەو... شەریفەشەل و هەموو ئەوانی دیکەش... بەبێ دەنگی گوێیان بۆ قسەکانم شل کردبوو، هەر کە قسەکانیشم تەواو کردن... مام زانەوێر دەستێکی لەپشتێ دام... بەدەنگێکی بەرز... بانگی کرد:

– هەی لەچاوی مامی خۆت کەوێ... کوڕم!

– هەی ئافەرین بۆ ئەو قسانەت....

مام هەیدەریش... دەمی لێک کردبوەوە... ددانە شاشەکانی وەکوو ڕیزە ستوونی قەڵاتێکی ڕووخاو... بەدەرکەوتبوون، ئەویش... سەری بۆ قسەو ئافەرینەکەی مام زانەوێر دەهەژاند، وادیار بوو قسەکانی منیان بەدڵ بوون.

مام زانەوێر، لەسەفەربەر عەسکەری عوسمانی بوو، وەکو خۆی دەیگێڕایەوە لە ڕەشبگیرەکە... وە بەر زەبری جەندرمە کەوتبوو... و... بەناوی خوداو خەلیفە بۆ غەزا پاڵیان پێوە نابوو، ڕەوانەی وڵاتی سوریەو ئەسکەندەروون کرابوو... لەوێشەوە... بەخۆی دەیگوت:

– هەر لەسوریەوە قەسدی هەڵاتنم دەکرد، بیری ئەوەم کردەوە کاتێ لەئەسکەندەروون بووم خۆم بهاوێمە ناو پاپۆڕێک و خۆم دەرباز بکەم... بەڵام وەکو بڵێی قوماندانەکە گومانی لێ پەیدا کردبێ، لەگەڵ کۆمەڵێکی تر سەرباز... بۆ جەبهەی قەوقاز... ڕەوانەی کردین، لەشەڕێک لەگەڵ لەشکری قەیسەری ڕووس و... لەو بەر چۆمی ئاراس... بەدیل گیرام.

مام زانەوێر... لەگەڵ ئاهێکی توند بۆ خەڵکی کاروانەکەی دەگێڕایەوە... کە لەدیلییەتی تووشی زوڵم و نالەباری و برسیەتی و نەخۆشی و دژواری ببوو، پاش سێ ساڵ دیلیش... نەیزانی چۆن ڕۆژێک خۆی بە ئاوارەیی لەو وڵاتە پان و بەرینەدا... دۆزیەوە.

ئەم پیاوە پیرە... لەکەسانی دیکەی کاروانەکە... پتر لەشت دەگەیشت سەرو گوێلاکی زمانی ڕووسی دەشکاندەوە و تا ڕادەیێک لەقسەو ڕووداو وورد دەبوەوە و عەقڵی بەشت دەشکا، هەر سەبارەت بەو چۆنیەتیەش بوو... کە من لەقسەکانم بوومەوە... ئەو بۆ جارێکی تریش بانگی کردەوە:

– دەک لەچاوی مامی خۆت کەوی!

بەئافەرین و دەست لەپشت دانەکەی مام زانەوێر گەلەک دڵخۆش بووم، هەواییێک پەرپە کەللەم، وەها بیرم دەکردەوە کەخۆم بەشتێک بزانم، لەخۆشی ئەو هەستەم... ئاوڕێکم لەدایکم دایەوە، وەکو لەناوەوەم بانگی بکەم:

– ها... دایە... دەبینی ئەوە کوڕی خۆتە، ئەوە منم بوویم بەپیاو! هەست بەدەرەوەی خۆشم دەکەم!

– دایە... دایەگیان... پێم نەڵێی منداڵی، چۆن... دەبینی لەچوارچێوەی منداڵی دەرچووم!.

دایکیشم بەڕوێکی گەرداوی و دوو چاوی کراوە... تێم وەڕاما، چاوەکانی ئابڵوقەیان دابووم، لام وابوو کە ئەویش بەو چۆنیەتیەم بەدەست لەپشتدانەکەی مام زانەوێرو ئافەرینەکەی... هەست بەکامەرانی دەکاو لەدڵی خۆیدا دەڵێ:

– ئۆخەی کوڕە خۆشەویستەکەم... تاقانەکەم... خوا بتپارێزێ... هەموو فریشتەکان باڵت بەسەردا بکێشن، ببیە سەیوانێک لەژێر سێبەرتا بحەسێینەوە!.

دایکم... زۆرجار ئەو ئاواتەی بۆ لەخوا دەخواستم.

مام هەیدەریش... پتر خۆی پێ نەگیرا، تەنیا بەسەر هەژاندن نەوەستاو بە پەلەتاوی و سەرسوڕمانێکەوە بانگی کرد:

– کوڕە کەوابێ گەنم و دانەوێڵەی وڵات هەمووی بەم ڕەنگە دەکێشرێتەوەو دەچێتە وورگی دوژمن!

– کەواتە هەمووی بۆ ئینگلیسی دوژمن دەیکرن و ئێمەش ئەوها لەبرسانا سەگتۆپ دەکەن.

وە دەستی بە پەککو پەککو کرد هەنیشکێکی لەتەرۆکی مەلا حەمید کوتاو چاوەکانی دە مەلا برین!.

مەلا حەمیدیش بەدوو دڵییێکەوە مرتاندی:

– بەخـوای دوژمن... ڕەنگە ئەوها بێ... وەکـو شـێـرکـۆ دەڵێ... دوژمن هەمـوو خـراپەییێکی لێ دەوەشێتەوە!

وە بەدەنگ دووبارەی کردەوە:

– ڕەنگە ئەوها بکا، کـافـر هەر بۆ ئەوەی ئۆممەتی موحەمـەد زەلیل بکـا... دینی پاکی ئیسـلام لاواز بکاو لەناوی ببا... لەوە ناپەنگێتەوە کە هەموو خراپەیێک بکا!

لەئەنجامیش... مەلا بەم نزایە دەپاڕایەوەو دوایی بەقسەکەی هێنا:

– نەفرەتی خودا لەدوژمنانی دینی پاکی ئیسلام!

وە چاوڕاوێکی بێ دەسەڵاتانەو ساردی کرد کە گوتی:

– بەڵام ئەو دوژمنانە بۆ کوێ دەچن؟... خودا تۆڵەیان هەر لێ دەسـتێنی و بەجەهەننەم موشەڕەفـیـان دەکا، ئەرێ وەڵڵا... قابیلە خودا واز لەئۆمەتی موحەممەدی خۆشەویستی خۆی بهێنێ؟.

پوور زولێـخای دایکی نەخشـینی خۆشەویسـتیـشم... ئاهێکی گـەرمی هەڵکێشـا، بەدەم حەسرەت خواردنەوە دەی بۆڵاند:

– وەڵڵاهی ڕاستە دەڵێن... ئەم هەموو لۆری و قەتارە گەنمانە... دەچنە سەر بەحرێ و لەپاپۆڕان باریان دەکەن و بەرەو (هەوروپا) ڕەوانە دەکرێن!

کە ناوی هەوروپای دەهێنا، بەئاخێکی درێژ کڵپەی دەروونی کوژاندەوەو لەبەر خۆیەوە دەی مرتاند:

– هەی جەرگ و هەناوم بۆت خرابن... ئۆمەر...!.

دایکیـشم وەکـو بیـەوێ بەشداری خـەم و پەژارەی پوورێم بکا... ئەویش هەناسـەییێکی سـاردی داو بەدەنگە کزەکەی گوتی:

– دە بەخوای گەورە... ئەوەی ڕاست بێ هەر ئەوەیە کە نەغەزەبەو نە هەڵگیرانی ڕەحمەت و بەرەکەتی خـودای تەعـالایە، غـەزەب و زوڵم و بێ دینی و تەمـاحی تۆفـیق بەگ و حـاجی و شـێخ قطب الدین...ە، زوڵمی ئەوانەیە کە خۆیان لەسەر ئۆمەتی موحەممەد... دەخوێننەوەو خۆیان بەئیسلام و بەخەڵکی ئەم وڵاتە دادەنێن، ئەمـانە... ئەم سـتـەم و زوڵـمـەمـان لێ دەکـەن، بۆ بێگانە هێـسکمـان دەشکێن... سـەرمـان پێ شۆڕدەکەن!!

وە پاش چاوقوچانێک دامان... دایکم وەها ڕستەی قسەکەی وەرگرتەوە:

– کوڕەکانم... هەر من دەزانم کە لەشکری دوژمن... لەشکری ڕووس... لەشکری عوسمـانلی... کە ئەم بێ دین و بێ ڕەحمانە هاتنە ناو وڵات... چییان بەسەر خەڵک و خوادا هێنا، چ جۆرە ستەم و ناڕەواییان بەرامبەر بەموسوڵمانان کرد، نەک هەر گەنم... بگرە ئەوەی نانێکی هەبوایە لێیان زەوت دەکرد، وەڵڵاهی پارووی نانیان لەزاری منداڵان ڕادەپچڕی و دەیان ڕفاند، دیوارو ئەرزی ناو ژووری خانووەکانیـان شیش کوت دەکردو دەیانگوت:

– زەخیرەی لەناودا شاردراوەتەوە!

– زێڕو چەکی ژنانی تێدایە!

– پارەو پوولی لەناودا شاردراوەتەوە!

زگی خەڵکیان هەڵدەدڕی و دەیانگوت:

– لیرەی قووت داوە!

تاوەکـو وەهامـان لێـهـات... ئەوەی لەبرسـانا سـەری نـایەوە... ئەو بۆ یەکـجـاری هەسـایەوە، ئەوانی دیکەمان... هەموو ڕوومان کردە دەشت و دەر... وە دونیا کەوتین... مشەخت و دەربەدەربووین.

دایکم چاوی لەسەرییێک دانان، وەکو بیەوێ وێنەی ژیانی پڕ کوێرەوەری ئەو دەمەی بێتەوە بەرچاو، لەبەرخۆیدا دەیگوت:

– دوژمن هەر دوژمنە، هەرچەندە بەرگ و ڕەنگیشی بگۆڕێ!!

وە خەواڵوانە بەسەر کارەساتەکانی ژیانیدا دەچووەوە:

– ئەگەر لەشکری ڕووس دەهات... دەستیان لە گەرووی خەڵکەکە دەناو دەیانگوت:

"ئێوە عوسمانلین... ئێوە موسوڵمانن... دوژمنایەتی لەشکری ڕووس دەکەن!".

– ئەگەر لەشکری عوسمانلیش بەردەبوونە وڵات و پێیان لە ورگمانەوە دەنا... دەیانگوت:

"ئەنگۆ لای ڕووسـانن... یـارمـەتی کـافـران دەدەن و دوژمنـایەتی خـەلیـفـەی ئیـسـلام دەکـەن... ئێـوە خایەنن!".

ئینجـا بەهەردوو لایان... هەریەکـەی لەبواری خـۆیەوە دەسـتـیـان بە ڕاوو ڕووت و زەوت کـردن و وێرانکاری و کوشتن و تالآن دەکرد، ئەو ساڵەی کە لەشکری قەیسەری ڕووس، بەسەر گوندەکەی ئێمەیان دادا.. دەستێکیان.. وێ ڕاهێنا!. فاقی زوڵم و زۆریان، ئەوەی پیاو هەبوو... هەموویان گرتن و ڕەوانەی ئۆردوگای خۆیان کردن... دەیانگوت... ئەو پیاوانە دەتوانن چەک هەڵگرن ودوژمنایەتی ڕووسەکان بکەن، ئیـتـر بەربوونە نـاو گـوند و ئەوی خـراپە بوو کـردیان، کـە ڕووسـەکـانیش شل دەبوون و دەکـشـانەوە... عـوسـمـانلییـەکـان گوندەکەیان وەردەگرتەوە، ئەمـانیش لەوان خـراپتـریان دەکردو دۆزەخـیـان لە گـوند... دادەگیرساند!.

دایکم چاوی هەڵێنان، بەری بە فرمێسکێک گرت... کە لە قولینچکی چاوی قەتیس مابوو، و لەسەر گێڕانەوەی کارەساتەکەی ژیانی بەردەوام بوو:

– سەرەتای هاوین بوو، جۆ دروابوونەوە، خەڵکی گوند لە گیشەو گێرەو بەبادانی جۆخینەکان بوون، گـوڵەگەنم زەرد ببوون... بەڵام هێشـتـا هەر بەپێـوە بوون، کەسـێکی وا نەمابوو بیـان درووێتـەوە، لەپیـرو پەککەوتە بەولاوە پیاویان نەهێشـتبوون، ژن و منداڵیش توانای ئەوەیان نەبوو کارەکان جێبەجێ بکەن، خـەڵکە... هەر بە تاقـیکردنەوەی دوو سـاڵی ڕابوردوو دەیانزانی ئەگـەر ڕووسن و ئەگـەر عـوسـمـانلین... هەردوولا بێ ویژدان و زاڵمن، هەر بگەنە گوند ئەوەی کرداره... هەتا پووش و پەڵاش و ڕەزو باخیش هەر دەسووتێنن، پێش ئەوەش ئەو لەشکرانە بگەنە گوند، هاوارمان بۆ ئاغا بردو لێی پاڕاینەوە کە شـتێکی وەها بکا لەشکرەکان تخوونی مەزراکانی گەنم و دانەوێڵەو خەرمانەکانی جۆ نەکەون و وێرانکاری کەم بکەنەوە، خەڵکەکە... ئاگاداری ئەوە بوون کە ئاغا دەستی لەگەڵ هەردوو لەشکر تێکەڵە، قسەی لەلای هەردوولا دەڕوا... چونکی پیاو... و... موخبیری هەردوو لایە... بەڵام ئاغا هیچی بۆ نەکردین، کە لەشکری عوسمانلیش هێرشی هێنا، هەر لە ئاقاری گوندەوە دەستی بەخەرمان سووتاندن و ئاگر لەمەزراکان بەردان کرد، گەنمەکەی هەر بەپێوە سووتاند، لوولی ئاگری دووکەڵ... ڕووی ئاسمانیان ڕەش کردبوو، گەنمی بەپێوە ئاگر گرتووش... لەگەڵ گڕو هەوا دەهەژان... شەپۆلەیان دەکرد... وەکو گیانلەبەری سووتاو جینگڵیان دەدا،

گوڵە گەنمەکان... لەناو ئاگر دادەهاتنەوەو، لە ئەنجامیش جگە لە ئاغا... کەسێک لە ڕەشوڕووتانی گوند لە زەرەرو زیان و ماڵ وێرانی... بێ بەش نەبوو، کەسێک جگە لە ئاغا... لە لەعنەتی ئەو لەشکرە ئیسلامە دوورنەکەوتەوە.

-کە لەشکری ڕووسانیش هێرشیان دەهێناو لەشکری تورکیان لە گوند وەدەردەنا، ئەمانیش لە عوسمانلییە ئیسلامەکان... خراپتر وێرانکارییان بڵاو دەکردەوە، خەڵکیان دەکوشت، مەڕو ماڵاتیان لە ئەشکەوتەکان دەدۆزیەوەو زەوتیان دەکرد، ژنیان دەڕفاند... منداڵیان دەکوشت، کیژیان ئەتک دەکردن... دەیانکردە جەهەننەم!!

دایکم سەرێکی هەژاند، وەکو مردوویەکی خۆشەویستی بلاوێنێتەوە... فرمێسک لە چاوەکانی دەباریں... ئاه لەدوای ئاهی هەڵدەکێشا... کە دەیگوت:

– هەموو مەڕو ماڵاتی گوندیان لە گۆڕەپانەکە مۆڵ دان، ئەوجا سەربازەکان دەستیان کرد بە تەقە کردن، ئەو بەستەزمانانە لەگەڵ تەقەکان سڵ دەبوون... دەتۆقین... ڕایان دەکرد... بۆ هەموو لا ڕایان دەکرد... ڕوویان دەکردە دەشت و دەرو دۆڵ و شاخەکان... بێ سەروشوێن دەبوون... عەسکەرەکانیش وەکو گورگی هار... بەدوایانەوە بوون... هەر تەقەیان لێ دەکردن هەتا لەبەر چاو بزر دەبوون!.

شەوێک باوکی شێرکۆ... دوا بەدوای مێگەلەکەی ئێمە سەری هەڵگرت و کەوتە چیاو چۆڵ، ڕەحمەتی زۆر پەرۆشی ئەو چەند سەر مەڕو بزنەی بوو، لەهەموو سەرمایەی خێزان هەر ئەوە مابوەوە کە لە ئەشکەوتێک قایمیان کردبوون و ڕووسەکان دۆزیانەوە و ئەو کارەساتەیان پێ کرد... شەوێک سەری هەڵگرت بە هومێدی ئەوە بوو بتوانێ... چەند سەرێک لە ماڵاتەکە... لەکەندو... شیو... و دۆڵەکان بگرێتەوە، هەتا سنووری ورمێ و ئەو ناوەی پشکنی لەدواییشدا بە دڵساردی و دەستی بەتاڵ گەڕایەوە، بە کۆمەڵێک خەم و پەژارەوە گەڕایەوە گوند، فیکری ئەوەمان بۆ هات کە بە ناچاری ئێمەش بەدونیا وەربێن و ئاوایی بەجێ بێڵین... لەدوو ژیان ببەزین.

– کە منداڵ بووم، زۆرجار دایکم باسی ئەو ڕۆژانەی ژیانی خۆی بۆ دەکردم و دەیگوت:

«خەڵکەکە لە برسانا شێت و هار ببون، وورده وورده ووشک دەبوون و لەناو دەچوون!.

جورج و پشیلە لە گوند، نەمان... نەیانگرن و نەیانخۆن!!

وە دەیگوت:

«بەچاوی خۆم دوو کەسم دیت ڕاوی پشیلەیەکی لاوازیان دەنا، هەر بەدوویەوە دەبەزین... هەتا گرتیا و لێکیان هەڵوەشاندەوە... بەئێسک و پیستەوە هەڵیان لووشی، هەتا ڕۆژانێک هاتن کەلەشی گەلێک لەخەڵکی گوند... لەکۆڵانەکان کەوتبوون... سەگ و کەمتیار دەمیان تێ نابوو»

کەدایکم چاوی هەڵینان، ڕێزە فرمێسکێک لەسەر ڕوومەتە چورچەکانی بەرەو چەناگەی خەتیان بەستبوو... و بێ دەنگ دەرژانە سەر زەوی، سەری لەکاروانییەکان بەرزکردەوەو بەدەنگێکی گریناوک پرسی:

– دەزانن... کێ لەو هەموو نالەباری و ماڵ وێرانی و دەردو مردنە ڕزگاری بوو؟

هەر بەخۆی وەڵامی پرسیارەکەی خۆی دایەوەو گوتی:

– ئاغا... تەنیا ئاغا... تەنیا موساخانی ئاغای گوند و خزم و دەست و پێوەندەکانی... ئەمانە لەگوند مانەوە، لەسەر کەلاکی خەڵکەکە هەڵدەپەڕین، تا ئێستاش موساخانی ئاغای گوندەکەی ئێمە هەروەکو

خـۆیەتی، زەبروزەنگی ڕۆژان کـاری تێ نەکـردووە... بەڵکو قـەڵـەوترو دەست ئەسـتـوورتریش بووە، ئەم ئاغـایە... وەکـو نەبای دیبێ و نەباران... نەشـەڕو نەقـاتی و تاعـوون، تەنانەت خـشـتـێک لە دیواری کۆشکەکەی نەلەقاوە!.

دایکم... دوابەدوای ئەم قـسـانەی ئاوڕێکی دڵسـۆزانەی لەمن دایەوە، کـۆمـەڵێک پەرۆشی و خۆشەویستیم لەچاوەکانی خواردەوە، بەکڕی بۆ ماوەییێک چاوی تێ بریم... وەکو لەناوەوەی پێم بڵێ:

– ڕۆڵە... تێ بگە، ئەمـە ژیانە ژیان!.. بەربەرەکانی و حەولی مـان و نەمـانە، کـوڕم... ژیانی ئێـمـە ئەوها بووەو ئەوهایە، دەبێ تۆش ئاگات لەخۆت بێ، بەهوشیـاری بجـوولێیـتەوەو مـشـووری زەمـانەکەت بکەی... بزانی چی دەکـەی... چۆن دەیکەی و بۆچی، هەتا توانای ئەوە پەیدا بکەی بەرگـری لە ڕۆژی ئەوهاو لەوەش ڕەش و تاڵ و سوێرتر بکەی!.

منیش... هەر بۆ ئەوەی فـەرامـۆشـیـێک بەدڵ و دەروونی دایکم بدەم... بەڕووی گـەشـامـەوە، بزەییێکم لەزارم پچڕی و گوتم:

– تەبیـعی... ئاغـا پیـاوی رووسـان بوە هەروەها پیـاوو دار دەسـتـەی عـوسـمـانلیـەکـانیش!!.. ڕێ خۆشکەری ئەو دوژمنانە بووە، بەرژەوەندی خۆی لەسەرشـۆڕی و برسیەتی و لەناوچوونی خەڵکی گوند... پێ چاکتر بووە، ئەمانە دڵڕەق و هەست مردوون، ئەگەر بۆ داگیـرساندنی جگەرەکەیان... ئاگر لە شارێک بەربدەن... پێیان هیچ نییە!.

دایکیشم هەر لەبەر خۆیەوە، وەکو وەڵامێکی من بداتەوە، گوتی:

– مـووسـاخـان... گوندەکەی ئێـمـەو هەمـوو گوندەکـانی دەوروبەری زەوت کـردن و ئێـسـتـاش بەمـوڵکی خۆیان دادەنێ!.

مـام زانەوێر... بەووردی گـوێی بۆ قـسەکانی دایکم شـل کردبوو، کە ئەو لە قـسـەکـانی بۆوە، ئەم هەلی داپێ و گوتی:

– وەک مەلا عبدالقدوسی باوکی فەخرۆ... ئاغـای گوندەکەی ئێمە، ئەم مەلایە پێش چەند ساڵێک لە ڕۆژگیرانەکە... مانگی ڕەمەزان بوو... هاتە گوندو بەخەڵکەکەی گوت:

– من... مەلام... پیاوی خودام... هەژارم... بێ داڵدەم!!

وە قورعانێکی لەبن هەنگڵیەوە دەرهێناو گوتی:

– لەم قـورعـانە بەولاوە... شـتـێکم لە دونیـادا نییـە، حـەز دەکـەم ئەمـسـاڵ بمگرنەوە، ڕەمـەزانێ پێش نوێژیتان بۆ دەکەم، وەعزو ئیرشادتان بۆ دادەدەم، ئێوەش یارمەتیم بدەن و بمحەوێننەوە!.

ئێـمـەش... زۆر پێـمـان خـۆش بوو مـەلاییێکمـان هەبێ... ڕێ و شـوێنی ئیـسـلامـەتیـمـان پتـر بۆ ڕوون بکاتەوە، مەلامان ڕاگرت... کردمانە گەورەو هەمـوو پرس و ڕامان بەو دەکرد، بە زیارە، مزگەوتێکمان بۆ دروست کرد، درێژەی نەدەمێ... کردمانە پیاوو فـاتەی کچی سۆفی پیرۆتی ڕەحمەتیشمان لێ مارەکرد!.. و لەگوندەکە جێگیر بوو، ئیدی ساڵ هاتن و ساڵ تێ پەڕین... مەلا بوو بەخەڵکی گوندو زەویەکانی سۆفی پیرۆتیش بوون بە موڵکی ئەو!..

هەتا ساڵی ڕۆژگیـرانەکە... هەمـوومـان لەگوند بە ئاسـوودەیی دەژیاین، گیـروگرفـتێکمـان لەناوێن دا نەبوو، ئەو سـاڵەش کە خـودا ڕۆژی ڕووناکی لێ ڕەش کردین و شـەڕیش دەستی پێکرد، ناخۆشی کەوتە گوند، دڕندەی گرانی و قـاتی... ددانی لێ گر کردینەوە، دەردو بەلا لەگەڵ هەورانی بەهار وڵاتی داپۆشی،

جەندرمەو لەشکری عوسمانی بەوڵات وەربوون، وەک داڵاشی برسی کەوتنە سەر لاشەی خەڵکەکە، دەستیان بە ڕاوو ڕووت و زەوت کردن و گرتن و کوشتن کرد، ئاگری شەڕو قاتی لە وڵات بەربوو، خەڵکەکەش... ئەوەی بەو ئاگرە سووتا... مرد... ئەوەی پەڕاگەندەو ئاوارەو دەربەدەر بوو...، پاش شەڕیش... ئەوانەی مابووین... کە گەڕاینەوە گوندەکەی خۆمان... حەزمان دەکرد زەویەکانمان بچێنینەوە... خانووەکانمان ئاوەدان بکەینەوە، بەڵام دەزانن کە گەیشتینەوە گوند... ڕووبەڕووی چی هاتین؟؟

مام زانەوێر... ئەم پرسیارەی کردو ئاهێکی توندی هەڵکیشایەوە، هەر خۆی وەڵامی پرسیارەکەی دایەوە:

– مەلا عبدالقدوس... چوبوە ڕێگای حەق... گۆڕبەگۆڕ ببوو، چوار کوڕی زەبەللاحی لەژنێکی دیکە هەبوون، ئەو کوڕانەی هاتبوونە گوندو لەجیاتی قورعان... هەریەکەیان تفەنگێکی بەدەستەوە بوو، پێشیان بەخەڵکەکە گرت، ڕێیان نەدان بچنەوە سەر موڵک و زەوییەکانی خۆیان، نەیانهێشت خانووەکانمان ئاوەدان بکەینەوە، ئەم لە خوانەترسانە بەخەڵکەکەیان دەگوت:

– گوندەکە میراتی باوکمانەو بۆ ئێمە ماوەتەوە، کەس حەقی تێدا نەماوە!.

ئێمەش... هەرچەندە هەوڵمان لەگەڵ دان... خودامان هێنانە تکا... هانامان بۆ حکومەت برد، هەموو هەوڵ و هانامان بەفیڕۆ چوو، کەس گوێی لێ نەگرتین... کەس حەقی نەپرسین، ئیتر فەخرۆی کوڕی مەلا عبدالقدوس بوو بەئاغای گوندو کە زانیشی ئێمە بەئاسانی گوندەکەمان بەجێ ناهێڵین... وەکو ڕەنجبەرو پاڵەو جووتیار... جێنشین بووینەوە...!

– بەڵام...

مام زانەوێر... بەدوو چاوی کراوەو بەدەنگێکی بەرزی پڕ لەقین بانگی کرد:

– بەڵام بەحەول و قوەتی خودا... ئەم گوندە لەفەخرۆ ئاغا و برا بیژوەکانی دەکەین بەزەقنەبووت و ئەوەی لەگەڵ باوکی گۆڕبەگۆڕیشیان بەناحەق خواردوویانە... لەکونە تفنکیان دەردەکێشین!.

مام هەیدەریش... وەکو خەیاڵ بردبێتیەوەو لەپڕ وە ئاگا هاتبێ، بەتوندی سەری لەقاندو جنێوێکی لەدەم دەرچوو:

– هەی... سەگی سەگ... بابینە!

لەپاشدان سەرێکی هەڵبڕی و لەلۆفەکانی سپیلک وەڕاما، پێشەنگی قەتارێکی لۆریە گەنم وەکو عەزیا لەلۆفەکان پێچی خواردبوو و سەری دەجوولاندەوە... بەرەو دەشتی هەریر شۆڕ دەبووەوە، گڕەی ئۆتۆمۆبیلەکان... پەردەی گوێچکەی خەڵکەکەی دەگەزی، مام هەیدەر ڕووی بۆ لای کاروانیەکان وەرگێڕایەوەو بەتووڕەییەوە گوتی:

– ئە ئاوا... نانی خەڵک و خوا دەردێنن و... دەیدزن!!

– ئەو ژیانەی خوا بە بەندەکانی خۆی بەخشیوە، بەم ڕەنگە زەوتی دەکەن. جنێوەکەی مام هەیدەر... تووڕەیی و ڕکەکەی... پێداچونەوەکەی مام زانەوێرو بەسەرهاتی گوندەکەی... خەیاڵی گێڕامەوە لای عەمەری سلێمان و هاوڕێیەکانی، لەناوەوەی خۆمدا لێکم دەدایەوەکە:

– عەمەرو هاوڕێیەکانی... ئەمانە پتر لەڕاستی مەسەلەکە گەیشتوون، بەو هەڵوێستەیان... بەو یاخی بوونەیان... دەیانەوێ خەڵکی ڕەشوڕووت لەو ڕاستییانە... لە حەقیقەت هوشیار بکەنەوە!

وە بەرامبەر بەو حەقیقەتەی عەمەرو هاوڕێیەکانی بەدوایدا وێڵن، هەستم بەشەرمەزارییێک دەکرد،

خۆم لەقەبارەی خۆم بچووکتر دەهاتە بەرچاو، لەخۆم دەپرسییەوە:

– ئەدی من!... ئەدی من چیم؟ لەو دونیای حەقیقەتەدا جێگام هەیە... یان نییە؟

– ئەگەر جێگام نییە! بۆچ نەبێ و ئەگەر جێگاشم هەیە کام جێگایە؟

لەناو گێژاوی ئەم لێکدانانەوە مەلەم دەکرد، وەک لەشێکی نقووم بوو... سەراو... و... بن ئاو دەبووم، کە مەلا حەمید... بەدەنگ نەڕاندی:

– هەمووی لەلای خوداوەیە... ئەگەر خێرە ئەگەر شەڕ... هەمووی لەلای ئەوەو عاقیبەتیش هەر دەگەڕێتەوە لای خۆی!

وەرووی لەڕۆژئاوا هەڵبڕی و بانگی خەڵکەکەی کرد:

– براینە... خۆ ڕۆژ درەنگە... نوێژی هێوارەیە... نوێژە... نوێژ!!

وەک کەڵەشێر هەڵبەزیە سەر گاشەبەردێکی زل، دەستی بردە بناگوێی و چراندی.

– ئەڵڵاهو ئەکبەر... لا ئیلاها.. ئیلەل لاه..

پیاوەکان... لەقسەکردن وەستان بەبێ دەنگ دەمیان دەجوولاندەوە، هەموویان لەجێگاکانیان بزووتن و وەک ئینسانی ئالی هەڵستانە سەر پێیان... لە گۆڕەپانەکە چوونە پاڵ یێک... لەدوای مەلا حەمید ڕێزیان بەست، مەلاش دەستی پێ کردەوە:

– ئەلحەمدو لیللاهی... ثومە ئەلحەمدو لیللاه!!

دایکم و پوور زولێخاو ژنەکانی دیکەش، لە کۆکردنەوەی شتومەکەکان و لە بار تێکنان وەستان، ئەمانیش چەند هەنگاوێک لەپاشەوەی ڕیزی پیاوەکان... ڕوو لە قیبلە... ڕیزبوون.

کاتێ لەڕیزی نوێژەکەرەکان وورد دەبوومەوە، سەردەمی منداڵی خۆمم دەهاتەوە یاد، هەزارو یەک دیمەنی ئەو سەردەمە... لەبەر چاوم ڕەنگیان دەدایەوە، دیمەنی مزگەوتە فراوانەکەی گوندە جوانەکەم کە بۆ خۆی بەهەشتێکی بچکۆڵە بوو، دیمەنی دوو پیرە دارچنارەکەی لق و پۆپیان لەگەڵ ئاسمان تێکەڵ ببوون... خەڵکەکە دەیانگوت... ئەو دوو دارچنارە بەدەستی عەبدوڵڵای کوڕی عومەری خەتاب... چانراون و لە دێر زەمانەوە هەتاکو ئێستا هەر بەپێوە ماون.

دیمەنی ڕیزە دار ئەسپیندارەکان... کەوا وەک ئالقە دەورەی حوجرەی فەقێیانیان دابوو، دیمەنی حەوزو ئاوە ساردو ڕوونەکەی کە کەس نەیدەتوانی بۆ دوو دەقیقە پەنجەی بخاتە ناو... لەبەر ساردی... ئارووی شەق دەکرد، دەیانگوت بناوانی ئەو کانیاوە سازگارە لەپشت چیایە بەرزەکەیەو ئاوەکە لەبن بەفری چیا هەڵدەقوولێ.

دیمەنی مەلاپیرە باڵابەرزەکەی مزگەوت... کە فەقێ دەورەیان دەدا و لە کاتی دەرس گوتنەوە... ڕدێنە سپیەکەی دەلەرزیەوە، دیمەنی سۆفی باپیری مجێوری مزگەوت... کە منداڵەکانی گوند... بەقەدەر عیزرائیل لێی دەترساین و هەرگیز ڕێی نەدەداین لە حەوشە گەورەکە... لەژێر دارچنارە پیرەکان... لەسەر حەوزەکە یاری بکەین. دیمەنی باوکی خوالێخۆشبووم... کە بڕوایی وەهابوو ئەوەی نوێژ نەکا... دوژمنی خوایە!

دیمەنی خەلیفە سەرسۆرو دەروێش قادرو دیمەنی دەروێشەکانی دی... کە هەمیشە توندو تووڕەو تیژو تاڵ دەهاتنە پێش چاوی منداڵەکان، ئەمانەش!.

هەم لەمزگەوت بۆ خاتری خوداو پێغەمبەرو هەم لەبەر دەرکی سەرا بۆ خاتری مودیر بەگ و قۆمیسێر، هەم لەدیوەخانەی ئاغا...

کلکەکوتێـیان دەکردو دەستاری درۆو دەلەسەو شەرمەزاریان دەهاڕی، لەناو بازاڕیش... لە ڕکابەری دیانەکان... لەڕکی قەشەو شەماشە... زەرگ... و شیرو دەف... دەست و دەم و ددانیان دەخستنە کار.

بەرەبەیانی زستـانەکـە... بەفر هەتا گۆزینگان کەوتبوو، لەسـەر فـەرمـانی باوکم... ڕێگای مزگەوتم گرتبووە بەر، دەبوایە بگەمە جەماعەتی دووەم، کچە شێتەکە... مەنجەڵە چڵکاوەکەی بەسەرو گوێلاک داکردم... باوکم ئارەزووی وابوو کە دەبێ بگەمە جەماعەت...

– ڕۆژێکی سـارد بـوو.. لەسـەرمـانا پلو پەنجـەم گـۆد بـوون، گـوێچکەکـانم... لووتم... ڕەش هەڵگەڕابوون... سڕ ببوون... لام وابوو بە لەشمەوە نەماون!..

– ڕۆژێکی سارد بوو.. لەڕیزی نوێژی جەماعەت... دەمارم شل بوون، خۆم پێ نەگیرا... هەندە هێزم دایە خۆم... دەمهەویست خۆم بگرم... بەڵام دەمارم شل ببوون... بەخۆمدا میزت، دەرپێم تەڕ بوو، میز بە لاقم دا هاتە خوارێ و هەتا سەر مافوورەکە نەوەستا.

کـە لە ڕیزی نوێژکـەرەکـان وورد دەبوومـەوە، ڕدێنی مـەلاو ناومـلانی عـەلە ئێـختـەو قـژە پەرش و بلاوەکەی... پرچی خەلیفە سەرسۆرو ڕشی شێخ مەلا قطب الدین یان... دەهێنامەوە بەرچاو، خەلیفە سەر سۆرو.. دەروێشەکانی شێخ.. کە کچە هاوڕێیەکەمیان ڕفاندو ڕەکێشی ناو قەمەرەکەی شێخیان کرد!..

– ئایشـەگوڵی هاوڕێم هەر هاواری دەکرد، دەستە چکۆڵەکەی بڵند کردبوو، وام دەزانی بۆ منی درێژ دەکا... تاکو ڕزگاری بکەم...

– جگە لە هاوارو گریانەکەی کچۆڵە هاوڕێیەکەم... لەناو پێچ و پنای مێشکمدا... لەدوور دەنگێک دووبارە دەبوەوە... هەستی دەلەراندمەوە، دەنگەکەم بەدەنگی مام وەیسی ئاشەوان دەشوبهاند... کە لەناو تەق و هۆڕی چەقـەنەو ڕووبارو گرمەی بەرداشی ئاشەکەیدا... لەنکاو ڕا دەهاتە بەر دەرگای ئاش... خۆی لەگەردی ئارد دادەوەشاند، ڕووی بۆ ئاسمان هەڵدەبڕی و بانگی دەکرد:

– هۆ... خوادی گەورە... ئەمە حاڵە؟

وە بێ دەنگ دەکشایەوە ژووری ئاشەکە!.

وەکو ڕێبوارێکی ناوەختی سەر لێ شێواو... کرێوەی چۆنیەتی ئەو ڕۆژانەم لوولی دەدام... لەناومەوە وەک ژان پێـچی دەخوارد بەرچاوی لێڵ دەکـردم، شـوێنەواری ئەو تیلمـە ڕێگایەی کـە بەبێ ئامـانج ملم تێـیدا دەکـوتا... ئەو شـوێنەوارەی لێ کوێر دەکـردمـەوە، لەگـەڵ خۆمـدا لێکم دەدایەوەو هەر یەک و دووم دەکـــرد ولێکم دەدایەوە هەتا مـــێـــشکم مـــاندوو دەبوو... دەتەزی و بەوەرەسی هاوارێک لە ناوەوەم هەڵدەستا... بانگی خۆم دەکردەوە:

– ئای گەلۆ... ئەمە چ ژیانێکە... ئێمەی تێدا دەژین؟

لەگـەڵ ئەم بـانگەش... بـانگێکی تر لەدەروونمدا جـینگڵی دەدا... خـولی دەخـوارد... هەمـوو کـەیانی دەهەژاندمەوە، وێنەی نەخشینی... کچە خۆشەویستەکەی منی... لەبەر چاومدا زیندوو دەکردەوە، تارمایی نەخشین... بەڕووە سیس و زەردئەسمەرە شیرنەکەی... بە چاوە گەشەکانییەوە... بەسینگە بەرزەکەیەوە... لەبەر چاوم زیندوو دەبووەوە، دەسـتێکی... بۆ هەڵدەبڕیم... بزەیێکی بۆ دەکـردم... لەپاشـدان بەبێ دەنگی دەچوو لەسـەر.. ئەو گاشە بەردەی.. مەلا حەمید لەسەری بانگی دەدا.. لەسەر ئەو گاشەبەردە بەکزی... هەڵدەترووشکا، دەسـتە لاوازو ناسکەکـەی بۆ هەڵدەبڕیمەوەو جـار لەدوای جـار بۆی ڕادەوەشـاندم... وەکـو ئەویش بانگم بکا:

– وەرە... وەرە... شێرکۆ... وەرە!!.

* * *

پێشەنگی کاروانەکەمان لەگوندی گولەک دەردەچوو... و سەری بە گەوەکەوە نابوو، بۆ ئەو بەر دۆڵەکە دەپەڕیەوە، ئەو چۆڕە ئاوەی بەناو دۆڵە سەختەکەدا دەهاتە خوار... بە چرپەو جولانەوەیێکی نەخۆشانەی لاواز... بۆ ناو باخچە هەنارو هەنجیرەکان... بەرەو ژێر دەبوەوەو دەخزی.

پایزان... ئاو کەم دەبن، چاوەکان بریسکەو جونبوشیان سیس و سست دەبنەوە، رووبارو جۆگەلەکان... وورده وورده دەکشێنەوە ناوخۆیان. لەکاروان جیابوومەوە لام دایە رۆخ ئاوەکە... پێڵاوەکانم داکەندن... پەل و پۆم لە ئاو هەڵکێشان... چەند گۆلە ئاوێکم بەسەر رووم... داکردن، هەستم بە لەش گرانیێک دەکرد، هێشتان لەناو تەم و تێکەڵاویی ئەو قسانەی پێش کاتێکی کەم کە کەسانی کاروانەکەمان... ئاشی ژیانیان پێ دەگێرا... هێشتا لەژێر تەئسیرو باری ئەو قسەو دەمەتەقێ وگفتوگۆیانە رزگاریم نەببوو... کە پێڵاوەکانم بەسەرپێ وەکردنەوە... هەڵستامەوە سەرپێ، کاروان... بەرەو هەورازەکەی سپیلک دەچووە پێش، سەرێکی دیکەم بۆ دەشتە فراوانەکە هەڵبڕی... پەرێزەکان زەرد هەڵگەڕابوون، لەگەڵ خۆمدا کەوتمە یەک و... دوو... و... لێکدانەوە:

– سەیر... سەیر... چۆن ئەم خاکە پڕ پیت و بەرەکەتە، ئەم کردارو داهاتە زۆرو مشەیەی لەم زەوییە پیرۆزە دێتە بەرهەم، چۆن هەمووی بۆ قازانجی دوژمنانی خاکەکە خۆی... دوژمنانی خودان خاکەکە خۆی... دێنە پەروەردەکردن و بەکارهێنان!!

– سەیر... سەیر... چۆن ئەم جووتیارو پاڵانە... ئەوەتەی دونیا هەیە... بەرە لەدوای بەرە... عارەقەیان لەسەر ئەم خاکە رشتووە، بەخوێنی گەشی دڵ و دەمارەکانیان پەینیان داوە، کەچی بەشیان هەر برسیەتی و هەژاری و نالەباری و ئاوارەیی و نەخۆشی بووە!

بەم بیرو لێکدانەوانە دڵم تەنگ دەبوو... هەناسەم سوار دەبوو... ورە لەمێشکمەوە دەهات... تا بەئاهێکی توندو هەناسەییێکی دوورو درێژ... سەبووری سیپەلکەکانم دەدایەوەو بڵاوەم بەو رک و کینەیە دەدا کە لەدەروون و هەستمدا پەنگیان... دەخواردەوە، و دیسان لەخۆم دەپرسییەوە:

– ئایا... ئەم دونیایە هەروەها بووەو... هەروەها دەبێ؟

– کەنگی ئەم خەڵکە رەشو رووتە رەنجدەرو زەحمەتکێشە تێ دەگەن کە بۆچ دەژین و دەبێ چۆن بژین؟

سەرم لەوە سوڕ دەما کە دەمدیت ئینسانی سادەی وڵاتەکەم... ئەم ئینسانە دڵ و دەروون سپیانە هەر کە لە لانک دادەبەزن... خوێن و نانیان تێکەڵاو دەبێ... خەمی ژیان تەنگیان پێ هەڵدەچنێ... وەرەسانە پەل دەکوتن... ململانێ دەکەن... ئازار هەڵیان دەگلۆفێ و دەیان داتە بەر پاڵەستۆ... تا سەر رۆخی گۆڕ رایان دەپێچێ و ناهومێدانە گلۆر دەبنەوە، لە بێشکەوە.. بۆ گـۆڕ گلۆر دەبنەوە بێ ئەوەی هەست بەژیانێکی راستەقینە... یان تەنانەت تامی ژیانێکی شیاوی ئادەمیزاد بکەن!.

بەگورجی و لائیرادی، پێیەکانم لاقەکانم دەجوولانەوە، پەلەم دەکرد بگەمەوە کاروان، هەتا هەنگاوم دەنان... پتر بەناو زۆنگاوی ئەو بیرو خەیاڵانەدا... رووەدەچووم!.

دەنگی مام هەیدەر... لەناو پێ خوستی کاروانەکە بەرز بوەوە، دەستێکی بۆ ئەو دونیا بێ دواییەی بەرامبەری رایەڵ کردوو رووی بۆ مام زانەوێر وەرسووڕاندەوەو لێی پرسی:

– زانەوێر... زانەوێر... ئەو رۆژەت لەبیرە کە لەم دەشتەی هەریرەدا، لەگەڵ لەشکری ئینگلیس و

قەلەڕەشکە کەوتینە شەڕە جەنگ... ها ؟

مام هەیدەر... هەناسەیێکی خواردەوە... دەستێکی وە سەرو رووی داهێناو هەتا پرسیەوە:

– کە تەیارەکە... تەیارە لەعینەکە... لەئاسمانەوە دەی گرماندو سەری لەدەستە مرۆیەکەی ئێمە شێواندبوو، ئەگەر ڕانەپەڕیباین و بەگورجی خۆمان لەدۆڵەکە پەنا نەدابا... لەبەر چاوی تەیارەچیەکە شوێن بزر نەباین... وەکو.. واشە هەر بەسەرمانەوە بوو و پەیتا پەیتا.. گوللە بارانی دەکردین.. تاکێکی لێ نەدەهێشتین!.

مام زانەوێریش بە پەلەو پێش ئەوەی مام هەیدەر هەر بۆ خۆی هەموو باسی شەڕەکە بگێڕێتەوەو بەسەر ڕووداوەکانی دا بچێتەوە... پێشی بەقسەکانی مام هەیدەر گرت، وەکو ئەمیش بیەوێ کڵۆڵی ڕۆژانی ئەم دواییەی و نالەباری ئەم ڕۆژە ڕەشانەی ئێستای لەناو یادکردنەوەی ئەو ڕۆژە گەشانەی هەڕەتی گەنجی ئەو سەردەمە لوول بدا... بە دەنگێکی بەرز، بە نیمچە هاوارێک بانگی کرد:

– های... هەی زەمان!

– ئەرێ وەڵڵا هەیدەر.. هەیدەر، ئەرێ وەڵڵا.. چاک لە بیرمە!!. وە بەبزەییێکی تاڵ ڕوەو مام هەیدەرو کاروانییەکان گوتی:

– کوڕینە... ئەو ڕۆژانە... ڕۆژی ئەوهانین کە پیاو بەسووک و ئاسانی لەبیریان بکاو لەیادی بیان سڕێتەوە!

وە رووی کردە مام هەیدەرو پێی گوت:

– ئەدی کوو ؟... هەیدەر... شوکور بۆ خوا... هێشتا نەخرفاوم و وام لێ نەهاتووە خۆم لەبیر بکەم!

وە بانگی کردەوە:–

– کوڕە... ئەرێ بەخودای وەکو بڵێی شەڕەکە دوێنێ کرابێ... ئە.. ئەوها... کە چاو لەسەریێک دادەنێم... هەموو قەوماو... و کارەساتەکەم بۆ زیندوو دەبنەوەو لەبەر دەمدا قیت دەبنەوە.

مام زانەوێر... کەمێک لەقسە وەستا بۆ ئەوەی ئاهێکی بەگوڕ بخواتەوەو ئاوڕێک لەدۆڵە سەختەکەی گولەک بداتەوە و سەرێک بۆ سەر تۆپکەی چیایەکە هەڵبڕێ... ئینجا بانگی کردەوە:

– لەشکرەکەی ئینگلیسی دوژمن و قەڵەڕەشکەی کافر، دەیانویست پشت لە مرۆیەکانی ئێمە بگرن... کە لەسەر سپیلک و لە کەلەکێن و لەسەر بەرزاییەکانی چیا سەنگەریان گرتبوو... و لەبۆسە دابوون، ڕێگامان لەو دوژمنە بەستبوو، نەمان دەهێشت بستێک بێنە پێش، ئەوبەرو ئەمبەری گەلیەکەشمان لێ تەنی بوون، دەمان ویست ئەگەر بەهێز هاتنە پێش و کەوتنە ناو گەلی... بە تەلیەیان وە بکەین، ئێمەش لەسەنگەرو نۆڕینگەکانمان وەکو بزنە کێوی... یەکە یەکە ڕاویان بکەین.

مام زێندین... وورده وورده گەرم دەبوو، و خوێنی لاوی دەهاتەوە لەش و بەبزەییێکەوە ددانە تاق و لۆقەکانی بەدەردەکەوتن کە دەیگوت:

– دوژمنیش حسابێکی دیکەی کردبوو، بەهێزێکی گەورە... بەتۆپ و مەترەلۆس... گەلیەکەیان بەئاگر داگرت و ئەمجا بەیەکجار هێرشێکی توندیان هێنا، دەیهەویست لەدۆڵەکەوە... سەرکەوێتە... سەر چیایەکەو لەوێشەوە قۆڵ... قۆڵ... بۆ لای سپیلک و کەلەکێن و دۆڵی ئالانەو... بەسەر چیایەکە بڵاوە بکاو ئابڵووقەی مرۆیەکانی ئێمە بدات... سەنگەرەکانمان هەڵتەکێنێ و بۆسەکانمان لێ پووچ بکاتەوە... نۆڕینگەکانمان بەسەر یەکدا بڕووخێنێ و بەم جۆرە لەناومان ببا!؟.

بەڵێ دوژمن بەم ڕەنگە بیری دەکردەوەو بۆ ئەم ئامانجە نەخشەی کێشابوو، دەیانگوت پیاوی پسپۆڕو شارەزایان لەگەڵەو بگرە گەلێک لە شوون هەڵگرو... شاخەوانی خەڵکی ناوچەشیان لەگەڵە، ئەو کافرانە وەهایان دانابوو ئەگەر نەخشەکەیان چووە سەر... یەکسەر بۆ خەلیفان و گەلی عەلی بەگ... ڕاوی خەڵکەکە دەنێن و وڵات بەئاسانی داگیر دەکەن و ئەگەر بەرگرییەکی لاوازیش لەلایەن لەشکرە بەزیوەکەی ئۆزدەمیری تورک... ببێ... ئەوا بە شتێکی وەها گرنگیان دانەدەنا، ئەو ئینگلیسانە بەزۆری حیسابیان بۆ ئێمە... خەڵکی وڵات دەکردو بەس!

بەڵام مرۆیەکانی ئێمە... وەکو گوتم خوا لەدڵی نابوون کە دوژمن ئەوها بیردەکاتەوە، دەست پێشخەریمان کردو هەر کە دوژمن هێرشی هێناو گەیشتە ناوەندی دۆڵەکە... قۆڵ... قۆڵ بڵاوبوونەوە، کە دەستمان لێ وەشاندن و لەهەر چوارلا ئاگرمان دان و لێمان کردن بەجەهەننەم، هەتا قرانمان تێ نەخستن... دەستمان لە پەلاپیتکەی تفەنگەکانمان هەڵنەگرت!.

مام زانەوێر... بە تووڕەیی و حەماسەتەوە لە خەڵکەکەی پرسی:

– تەیارە... تەیارە...!... تەیارە لەڕۆژی وەها چی پێ دەکرێ؟

– تەیارە... حەددی چییە زەفەر بەشاخ و ئەشکەوت و کێوەکانمان بیات!.. ئا؟.

وە هەر بەخۆی گوتیەوە:

– تەیارەکانی دوژمن... دوو ڕۆژی ڕەبەق لەگەڵ ڕۆژهەڵات هەتا... ڕۆژ ئاوا... بەدرێژایی گەلیەکەی دەپشکنی، ئاگرو ئاسنی دەڕشت، وەک هەلاج ئەو ناوەی پەڕە دەکرد، گوندی گولەک و گوندەکانی دیکەی بۆمباران کردن... بەڵام ئایا توانی تەنیا یەک نەفەری لەشکرەکەی دوژمن دەرباز بکات؟

وە هەر بەخۆی وەڵامی خۆی دایەوە کە گوتی:

– نا... نا... وەڵڵاهی ئەگەر ئەمڕۆش لەناو دۆڵەکەی گولەک بگەڕێی لە کەللەسەرو لوولاق و هێسکی پەراسووی ئەو سەربازە دوژمنانە... دەدۆزیەوە، بەڵێ... زیان و زەرەرێکی زۆری لەگوندەکان دا، مەڕو ماڵات و وڵاخی گوندەکانی کوشتن، منداڵ و پیرو پیرێژنیش بریندار بوون... بەڵام گەلیەکە وەک دەریا لەشکرەکەی قووت دان!.

مام زانەوێر... ئاهێکی درێژی هەڵکێشا، هەندێک هێمن بوەوە... چەند جارێک سەری هەژاندەوە... چاوقوچانێک داماو لەسەرخۆ گوتی:

– ئای بەنی ئادەم... لەبەنی ئادەم قایمترو بەهێزتر نییە، ئینسان لە تەیارەش بەهێزترە، چ هێزێک نییە... لە مردن زیاتر چ هێزێک نییە ئینسان بەسەریدا زاڵ نەبێ... بەمەرجی ئەوەی بڕوایی بەخۆی هەبێ!.. بەسەر ڕاستی و دڵپاکی هەڵس و کەوت بکا! وە سەرێکی دیکەی ڕاهەژاندەوەو بەدەنگێکی بڵند گوتی:

– ئەرێ وەڵڵا هەیدەر... ئەو ڕۆژەم هەر لەبیر ناچێ!

وە لە مام هەیدەری پرسی:

– دیتت هەتا ڕێکوپێک و دڵپاک بووین، هەتا یەک دەست بووین و پشتی یەکتریمان دەگرت... چ هێزێک بەرگەی نەدەگرتین، بەخۆت لەگەڵ بووی کە چۆن تەنگەمان بەو دوژمنە پڕچەک و تفاقە هەڵچنی و وەهامان بەسەرهێنان... کون نەبوو خۆیان تێدا بشارنەوە، لەبەر دەستی مرۆیەکانی ئێمە... ئەوها زەلیل و شپرزە ببوون... خوا خوایان بوو لەبەر چەنگمان رزگاربێن، هاوارو زیرەیان لە دۆڵەکە دەنگی دەدایەوە،

ئێمەش... گەلاڕێزانمان لێ داهێنان و وەک گەڵای پایزان هەڵمان دەوەراندن!!
وە ڕووبەڕووی ئێمە هەموان... گوتی:

– شەڕێکی پیرۆز بوو، لەڕێگای خوداو دین بوو، لەپێناو حەقی خۆمان بوو، بۆ سەربەرزی میللەتی ئیسلام و بۆ ئەوەبوو کە دەست و پێی دوژمن لە وڵاتدا ببڕین و چیدی ئەم جۆرە ڕۆژە سەختانەمان نەهێنە پێش...!

مام زانەوێر... چەند جارێک کۆخی و سەری هەڵبڕی، لە ئاسۆی ڕۆژئاوا وورد بووەوە لە دەشتە بەرینە بێ دواییەکە وەڕاما، بەدڵێکی پڕ کەسەر... لەسەرەخۆ گوتی:

– ئەم هەموو فیداکاری و خۆبەخت کردنەمان... ئەم هەموو ماڵ و گیان بەخشینەمان... هەر بۆ ئەوە بوو کە ئیتر تووشی برسیەتی و کەساسی نەبینەوە... سەرشۆڕو زەلیل نەبین... لەبرساندا نەتوێینەوە.

زۆربەی کەسانی کاروانەکە... بەبێ دەستی خۆیان ئاهێکی گەرمیان هەڵکێشا، چاویان لەدەمی مام زانەوێر بڕیبوو، پێیان خۆش بوو ڕووداوی شەڕەکانی نێوان خەڵکی ناوچەکەو لەشکرەکەی ئینگلیزو قەڵەڕەشکە بەتەواوی بگێڕێتەوە، خەڵکە... وەکو ئەوانیش چووبنەوە ناو ڕووداوەکان... ئاگایان لەخۆیان نەبوو چۆن بەگورجی بەسەر سپیلک دەکەوتن و هەستیان بە ماندووبوون نەدەکرد، مام زانەوێریش... بە حەسرەتێکەوە لەسەر قسەکانی بەردەوام بوو:

– بەڵام ئاخ سەد ئاخ... هەزار حەیف و مخابن کە ئاغا و شێخ و سەرۆکەکان... ئەو وەختەش هەر لەدوو قازانجی خۆیان دەگەڕان، ئەو خۆفرۆش و خۆپەرستانە... لەو کاتەی ئێمەیان بەکوشتن دەدا... ئەوان لە ژێرەوە لەگەڵ دوژمن لێکیان دابووەوە، لەئەنجامیشدا ئەوان گەردێکیشیان لێ نەنیشت... قەڵەوترو دەوڵەمەندتر بوون، ئێمەش خوێنی خۆمان ڕشت و ئاوارە بووین، خوێنی شەهیدەکانیشمان بەفیڕۆ چوو... و بەدەستی ئەو غایەنانە دۆڕا... بەچەند لیرەیێک فرۆشتیانە دوژمن، لەگەڵ ئەو خوێن فرۆشتنەش... وڵاتیشیان فرۆشت، هەر تەنیا ئێمە بێ بەش ماینەوە، برسی و ڕووتی و دەربەدەری بەشمان بوو.

مام هەیدەریش... کە هەتا ئەو کاتە گوێی گرتبوو... کە مام زانەوێر بەم ڕەنگە مەسەلەی شەڕەکەی شێ کردەوەو ئەو ئەنجامەی بەخەڵکەکە ڕاگەیاند، مام هەیدەر... دەستێکی لە هەواکەی دەورەی ڕاوەشاندو بەتووڕەیی بانگی کرد:

– ئاغاکانی خۆشناو.. و سورچی.. و گەردی... ئەمانە ڕێگایان بۆ ئینگلیسی دوژمن خۆش کرد، لەژێرەوە ڕێنماییان دەکردن و لەپەناوە بەدزی یارمەتیان دەدان و لەسەرەوەش پالیان بە ئێمەوە دەنا بۆ ناو کوورەی شەڕ دەیان هاوێشتین، بەهەموان یارمەتی دوژمنی کافریان دەدا تا بەسەر ئیسلامدا زاڵ بێت و خەڵکە ڕەشوڕووتەکەش کۆت و زنجیر بکەنەوە، ئەمەش هەمووی لەپێناوی چەند لیرەیێک بوو کە لە دوژمن وەریان دەگرت و دوژمنیش قسووری بۆ نەدەکردن، هەر کە وڵاتی داگیرکرد... ئەمانەی کردنە خاوەن دەسەڵات و موڵک و ماڵێکی زۆری بۆ دابین کردن، قامچی دایە دەستیان تا پشتی ئێمەی ڕەش و ڕووت... پێ سوور بکەنەوەو زەوی و زارمان لێ زەوت بکەن.

لە هەولێر... سمایلی برادەرم کە ئەویش قوتابی بوو لە پۆلەکەی ئێمە دەیخوێند، باسی ئەوەی بۆ دەگێڕامەوە کە چۆن مەلایەکەی هەولێر... کە خەڵکی بە وەکیلی خودایان دەژمارد... چۆن ئەم مەلایە زەویەکانی پیر ئۆمەری باوکی لێ زەوت کردن!

سمایل دەیگوت:

– مەلایەکەی هەولێر لەگەڵ دەستەیێک مرۆ هاتە گوندەکەی ئێمەو بانگی باوکمی کردو پێی ڕاگەیاند کە:

– پیر ئۆمەر... ئەگەر حەقی زەوی و زەکات نەدەی... زەویەکان بەجێ بهێڵەو لەگوند بار بکە!

باوکیشم... کە زەویەکانی لەباوک و باپیرەکانی پشت لەدوای پشت بۆ مابوونەوە، قسەکەی مەلای پێ سەیر بوو، ڕووبەڕووی جەنابی گوتی:

– قوربان... زەکات قەیدی ناکا ئەوا خودا فەرزی کردووەو دەیدەم بە ئەوەی موستەحەق بێ و هەتا ئێستاش لەدانی زەکات دوانەکەوتووم... بەڵام دەفەرمووی حەقی زەوی... حەقی زەوی بدەم بەکێ؟ جەنابت و هەموو خەڵکەکە و خەڵکی گوندەکانی دراوسێش... دەزانن ئەو زەویانە هەر هی خۆم بوون و هەر هی باب و باپیرانم بوون، کەس ڕۆژێک پەرەی لە موڵکایەتی ئەو ئەرزانەم نەگرتووە!

بەڵام.. مەلا... بۆ ئەو قسانەی باوکم سەری دەهەژاندو بە پێکەنینێکی بایی بە باوکمی گوت:

– پیر ئۆمەر... کەنگی تۆ خاوەن موڵک بووی؟... کوڕم ئێوە هەر مسکێن و جوتیار بوون، و زەویەکانی ئێمەتان بەخودان کردوەو بە هۆیانەوە ماڵ و منداڵت ژیاندوە!

وە بەتووڕەییەوە پێی گوت:

– دیارە لەپێ دەرچووی و دەتەوێ زەویەکانم داگیر بکەی... بەڵام ئەوە بەتۆو بە باوکی هەزاری وەکو تۆش ناکرێ، هەتا زەویەکان لەمن داگیر دەکەی... چاوت دەردێن، ئەگەر لەخوا نەترسم و قورئانی پیرۆز لە سینگمدا نەجوولێتەوە... ئەوە دەبوایە زووتر وەدەرم نابای و ماڵ و منداڵەکانت... لەبرسان بمردبان!

وە جەنابی مەلا خۆی هەندێک هێدی کردەوەو کە چاوی بە خەڵکی گوندەکە کەوت... وورده وورده کۆ دەبوونەوەو دەورەیان لە مەلاو لە باوکم دەدا، وە چاوێکی لە خەڵکەکە هەڵبڕی و پێی گوتن:

– خۆ دەبینن موسوڵمانینە... بە چاوی خۆتان دەبینن... چۆن پیر ئۆمەر دەیەوێ بە سۆرەسۆر زەویەکانم لێ داگیر بکا؟

وە ڕووی کردەوە باوکم و گوتی:

– کوڕم... ئەتۆ موسوڵمان نی؟... خوا ناناسی؟!... پێغەمبەرو قورعان... ڕابەرت نینە؟!.

باوکیشم لە وەڵامدا پێی گوت:

– بەڵێ... مامۆستا... ئەلحەمدولیللا موسوڵمانم... خودا دەناسم و پێغەمبەرو قورعانیش بەڕابەری خۆم دادەنێم و هەر لەبەر خاتری ئەو قورعانەی وا لە سینگی جەنابیشتە... وازم لێ بێنەو تەشقەڵەم پێ مەکە... تەماعی لە زەویەکانم مەکە.

مەلا... بەو قسانەی باوکم تووڕە بوو، بە خەڵکەکەو بە باوکمی گوت:

– باشە تۆ بەشەرعی موحەمەدەل موستەفا ڕازی دەبی؟... کوڕم بەشەرع ئەو موڵکانە موڵکی منە، ئەوە شەرع و ئەوە عورف و ئەوەش قورعانی پیرۆز!!

وە مەلا بەخەڵکەکەی ڕاگەیاند کە قورعان لە ناوێنمانە و بەیانی مردنەو حەشرو حیسابە، حەقی کەس لەسەر کەس نامێنێ، باوکم سەری لێ شێوا بوو، نەیدەزانی چۆن مەلا خۆ بەقورعان و شەرع هەڵدەداتەوە... چۆن دەتوانێ بەشەرع زەویەکانی لێ داگیر بکاو ماڵ و خێزانی لەگوند وەدەربنێ...؟

باوکم بەمەلای گوت:

– بەڵێ بەشەرعی خوا ڕازیم، فەرموو ئیسپات بکە کە ئەم موڵکانە هی من نین و هی باب و باپیری تۆن... ئەو وەختە حیساب دەچێتە جێگاییێکی دیکە!!

مەلاش... بەوە ڕازی بوو، بڕیاریدا کە بەشەرع ئەو حەقەی وەربگرێتەوە!

ئەو حیکایەتی سمایلی برادەرم زۆر پێ سەیر بوو... لێم پرسی:

– ئێ.. وەڵڵاهی.. خۆشە..

– ئەوجا مەلا چی کردو کێ شەرعی بردەوە؟... ئەو یان باوکی خاوەن هەقت؟

سمایلی برادەرم ئاهێکی هەڵکێشاو بە تەوسەوە گوتی:

– نەوەڵڵا مەلا شەرعەکەی بردەوەو حکومەتیش هاتە ناو مەسەلەکە و موڵکەکانی هەموو لەسەر مەلا تاپۆ کردن!!

بەسەر سوڕمانێکی زۆرو بەبێ دەستی خۆم هاوارێکم لێ هەڵستاو لەسمایلی هاوڕێم پرسی:

– کوڕە چۆن زەوی و زاری باوک و باپیری تۆ... شەرع دەیانداتە مەلا... چۆن؟

سمایل بەبێ هەڵچوون و لەسەرخۆ دەستێکی لەسەر شانم داو بەهێمنی گوتی:

– ڕۆژی شەرع و مەحکەمەکە... (میستەر لاین)... کە حاکم و کاربەدەستی ئینگلیز بوو، هەموو شتێک بەدەست ئەو بوو بە تایبەتی مەسەلەی زەوی و زار، خەڵکە دەیانگوت:

– پاش خوداو پێغەمبەر... میستەر لاین حیسابە!

ئەو ڕۆژە میستەر لاین... بەخۆی لە مەحکەمەکە حازر بوو، شەرعەکە بە ئاگاداری ئەو... و لەسەر دەستی ئەو کرا، مەحکەمەکەش... هەر لە گوندەکەی ئێمە و تەنانەت لەسەر زەوییەکانی ئێمەش گیرا!

میستەر لاین... کۆمەڵێک جاندارو شەبانەی چەکداری لەگەڵ بوون بە مەلای هەولێری گوت:

–قوربان... شاهیدەکان حازرن!

مەلاش دەستێکی لەسەر سینگی دانان و سەرێکی بۆ میستەر لاین چەماندەوەو لە وەڵامدا فەرمووی:

– بەڵێ ساحێب... هەموو شاهێدەکان لە دەرەوە... چاوەنواڕی فەرمانی ساحێبن!

میستەر لاین... کە خەڵکەکەش هەر بە ساحێب ناویان دەبرد... بە باشچاوەشی گوت:

– بانگی شاهێدەکان بکە!

سمایلی برادەرم پێکەنینێکی توندو تیژی گرت... و لەگەڵ پێکەنینەکەی چاوی پڕ ئاو بوون و دڵۆپە ئاو لەچاوەکانی دەڕژان، بەدەنگ گوتی:

سەرت نەیەشێنم شێرکۆ... با درێژەی نەدەمێ و لەکورتی بیبڕمەوە!

گوتم:

– ئێ دەباشە... ئەنجام؟

گوتی:

چوار زەلام هاتنە پێش ساحێب، دوویان هەر خەڵکی گوند بوون... و بگرە خزمی ئاوایی و خزمی ئێمە بوون، دوانیشیان جوببە لەبەرو مێزەر سپی بوون، هەر چواریان یەکە یەکە دەهاتنە پێش میستەر لاین و لەبەرامبەر خەڵکەکە... هەر یەکەیان پێیەکی لەخاکی زەوییەکە دەکوتاو دەستی لەسەر قورئانی

پیرۆز دادەنا، شاهێدی دەداو دەیگوت:

– بەم قورعانە... ئەم خاکەی لەسەری وەستاوم... خاکی جەنابی مەلایەو کەس ماف و بەش و حەقێکی تێدا نییە!

بەم ڕەنگە زەویەکانی باوکم بەفەرمانی میستەر لاین کە حاکمی هەرە گەورەو کار بەدەستی وڵات بوو... وە بەپێی شەرعی ئیسلام دران بە جەنابی مەلا، پاش چەند ڕۆژێک حکومەتیش دەست و دایەرەکەی ناردە گوندو زەویەکانی لەسەر ئەو تاپۆ کردن!!.

لەجیاتی سمایلی برادەرم... من بەو مەسەلەیە گێژو واق ورماو بووم و دەمەویست لەناو ئەم گێژەلووکەیە دەرچم... کە لە ئەنجامی مەحکەمەکە لەدەروونمدا لوولی دەخوارد...کە سمایلی هاوڕێم گوتی:

– دەزانم سەرت لەو مەحکەمەیە گێژ بووە... چونکی ئەو شەرعە سەری زۆر کەسی دیکەشی لەگوندو لەدەرەوەی گوندیش... گێژ کردبوو... تا لە دواییدا خەڵکەکە مەسەلەکەیان لەلا ڕوون بوەوە لەناو خۆیاندا بڵاویان کردەوە کە:

– جەنابی مەلا زانایێکی ئاینی و شەرع ناسێکی گەورەو غەرایە، ئەو بەخۆی فتوای بۆ شاهیدەکان داوەو ڕێگاو شوێنی بۆ داناون کە سوێند بخۆن و سوێندەکەشیان لێ ناکەوێ، بەڵام چۆن؟

خەڵکەکە... بۆ وەڵامی ئەم بەڵام چۆنەش دەیانگوت:

– مەلا... عالیم بوو... زۆری دەزانی، ڕۆژی پێش مەحکەمەکە بانگی هەر چوار شاهێدەکانی کردبوو... پێڵاوی هەر چواریانی لەخاکی حەوشەکەی خۆی تەژی کردبوو... شاهێدەکان... پێڵاوەکانیان لەبن هەنگڵیان دا هەڵگرتبوو هەتا ڕۆژی دوایی گەیشتبوونە مەحکەمەکە، لەوێ پێڵاوەکانیان بەخۆڵی حەوشەیماڵی مەلاوە لەپێ کردبوونەوەو بەم نەوعە... واتە کە لەسەر زەوییەکەی باوکم وەستابوون... ئەو خاکەی لەناو پێڵاوەکانیان بوو... خۆڵی حەوشەی ماڵی مەلابوو، سوێندەکەیان وەها خواردبوو کە ئەو خاکەی لەسەریشی وەستاون... خاکی مەلایە و کەس بەشی تێدا نییە، بەم پێیە حیلە شەرعییەکەی مەلا ڕاست بوو، ئەو خاکەی ئەوان لەسەری وەستابوون... خاکی ناو پێڵاوەکانیان کە دەیکردە خاکی مەلاو کەسیش بەش و ماف و حەقی بەسەرەوە نەبوو، مەحکەمە و شەرع و میستەر لاینی ساحێبیش... هەروا بڕیاریان داو شەرعەکەیان بڕیەوەو زەوییەکانی باوکی منیان دا بەجەنابی مەلاو، ئێمەش لە گوند بارمان کردو هاتینە شار... دەستمان کرد بەکارو کاسبی و... خودا نانمان دەداو...

بە پەلە قسەکەی سمایلی هاوڕێم بڕی تا لێی بپرسم:

– واتە ئەوها بەسووک و ئاسانی زەویەکانی ئێوە بوون بە زەوی مەلاو ئێوەش بێ دەسەڵاتانە بەرەو شار شۆڕبوونەوە... ها...؟

سمایلی برادەرم لەگەڵ ئاهێکی تووندەوە بە گوێیدا چرپاندم:

– کاک شێرکۆ ئیمرۆکە ئەوهایە، خزمی خۆمان بوون سوێندیان بۆ مەلا خواردو پیاوی بەدین و خواپەرست بوون کە حەقی ئێمەیان دایە مەلا!!

وە گوتی:

– کاکە خەڵکەکە لەگەڵ میستەر لاین بوون... میستەر لاین لەلای ئەوان لە شتی دی باشترو گرنگتر بوو... بەڵام ئەو ڕۆژە هەر دێ کاتی ئەوەش دابێ کە خەڵکەکە بێتەوە هۆش خۆی و ویژدانیان بە ئاگابێ و خوێنیان بجوولێ و داوای حەقی خوراوی خۆیان بکەنەوەو وەریان بگرنەوە.